

GARABONCIÁSOK

Lidércfeny könyvek

GARABONCIÁSOK

Antológia a XII. Lidérfény pályázatra
készült novellákból

www.lidercfeny.hu

Kiadja a Lidérfény Online kulturális magazin.

A kiadás éve: 2022.
Első kiadás

Felelős kiadó: Bognár Imre Zsolt

© Lidérfény – minden jog fenntartva!

Szerkesztők: Herr Nándor, Bognár Zsolt

Korrektúra:
Török Ida, Bognár Zsolt

Tipográfia és tördelés: Bognár Zsolt

A borító és az illusztrációk Nagy Gergely munkái.

**Az antológia a Lidérfény Online
kulturális magazin kiadványa.**

www.lidercfeny.hu

ISBN: 978-615-01-5408-4

A kiadvány az alábbi Creative Commons licenc alá esik:
Nevezd meg! - Ne add el! - Így add tovább!
CC BY-NC-SA

ELŐSZÓ

Tavaly, év elején kereste meg a Lidércfény szerkesztőségét Tim Morgan azzal az ötlettel, hogy Nagy Gergely grafikus ismerőisének képeire írnánk-e ki esetleg egy pályázatot. Az előttünk feltáruló világ különösképpen lenyűgözött bennünket, így némi egyeztetés után kiírtuk a XII. Lidércfény Pályázatot, melynek alcíme „*Alternatív magyar folklór dark fantasy / horror pályázat*” lett.

Számos remek pályamű érkezett a határidő lejártáig, elég ahhoz, hogy igéretünkhez híven elkészíthettük ez az elektronikus antológiát.

Az eredeti kéziratokat most is gondos kiadó módjára korrektúráztuk, és az íróikkal egyeztetve néhány novellán kisebb változtatásokat is eszközöltünk, hogy minél inkább javítsuk az egyébként is remek olvasói élményt. Ezért azoknak is érdemes lehet újraolvasni ezeket a történeteket, akik ezt az oldalunkon, vagy a közönségszavazás során elérhetővé tett pályaművekkel már megtették.

Mint az látható, van némi eltérés a korábban megjelent pályázatos antológiáinkhoz képest a novellák sorrendjét illetőleg. Az eddigiek től eltérően nem az első három helyezettel kezdünk, bár azok sorrendje egyébként megmaradt. Igyekeztünk a szerkesztés során a történeteket is figyelembe véve változatosabbá, izgalmasabbá tenni a kötetet.

A pályázat témája az alábbi volt:

Olyan novellákat vártunk a pályázatra, amelyek a Nagy Gergely grafikus által megállmodott és képei által életre hívott alternatív magyar folklór világhoz kapcsolódnak. Azt vártuk, hogy elevenedjen meg az 1700-1800-as évek Magyarországa, de ne csak az akkor létező társadalmi csoportokat képviselő alakok szerepeljenek a novellákban, hanem keljenek életre a képeken látható, és akár természetesen a magyar folklórban fellelhető lények is. A képek által közvetített hangulat leginkább a dark fantasy / horror vonalon mozog, ezért kizárolag ilyen zsánerű alkotásokat vártunk.

A zsűri rövid értékelése a pályázatról:

A pályázatra ez alkalommal összesen 30 mű érkezett, melyek mindenike színvonalas alkotás. Egyharmaduk kisebb-nagyobb szerkesztés után megállja a helyét egy antológiában, de a maradék többségén sem kellene sokkal többet csiszolni, hogy komolyabb szinten is publikálható legyen. Csodálatos folklórvilág tárult fel előttünk, az illusztrációk szinte szárnyakat adtak az alkotóknak, remek ötleteket és jó megvalósításokat olvashattunk, miközben el tudtunk merülni az adott novellában.

Az zsűrizés eredményeképpen az alábbi pályaművek értek el dobogós helyezést:

1. Czinkóczki Krisztina: Anyád kedvéért

(Beérkezett Kentaur néven)

2. Puska Veronika: Keserű kalács

(Beérkezett Nibela néven)

3. Tóth Balázs: Veres sás

(Beérkezett Zanbar néven)

A zsűri különdíjban részesítette az alábbi pályázókat:

Pólya Zoltán: Fend élesre, Lázár! (Beérkezett zpolya néven)

Jávorszki András: Görbe este

Köszönjük minden pályázónak, hogy megtisztelt bennünket alkotásával!

Exkluzív tartalom, csak az antológiában!

Nagy Gergely képei nem csak pályázóinkat ihlették meg, de több hazai író is igen kecsegtető lehetőséget látott benne. Közülük azonban (egyelőre?) Hüse Lajos és Háromszéki Nándor novellája olvasható ebben az összeállításban.

Kellemes szórakozást és kikapcsolódást kívánnak az antológia készítői!

TARTALOMJEGYZÉK

Czinkóczi Krisztina Anyád kedvéért	11	Szilágyi Heléna A láp titkai	173
Pólya Zoltán Fend élesre, Lázár!	23	Galambos Tamás A garabonciás	195
Hüse Lajos A kiválasztott	53	L. A. Mór Az elátkozott Szabó János	213
Puska Veronika Keserű kalács	61	Lermon Anna Mikor megdagad a sötétség	221
Jankovics Lídia Néma csengettyűk	79	Háromszéki Nándor Új meder	235
Jávorszki András Görbe este	85		
Szilágyi István (Jan Pole) Kőleves	99		
Fráter Zsuzsanna Annak, aki megtalálja	125		
Fazekas Zspider Zsolt Nyugvóhely	139		
Tóth Balázs Veres sás	147		

Czinkóczki Krisztina
ANYÁD KEDVÉÉRT

– No! – mondta apám, amikor a kaszájához nyúltam.

Néha napok teltek el úgy, hogy csak néhány odavetett szót váltottunk; minek is sokat diskurálni, mikor ennyiből is értettük egymást? A „no” sok minden jelenthetett mifelénk, de az ember a másik hangjából rögtön tudhatta, mikor mit. Most éppen azt jelentette: ne nyúlj hozzá! Mit képzelsz, kicsi lány, tán’ hogy megbírod eme’nyi? Még a végén megvágod a kezed.

Csak hétesztendős voltam, és akkor először mehettem vele dologra, az igaziba. Mert apámnak két munkája is volt, egy hamis meg egy igazi. Többségében a hamisból éltünk, napszámosként jártuk a vidéket, és abban kivettetem a részem kicsi korom óta; kórésztem apám után, hogy ne menjen kárba az elhullott kalász, húzgáltam az ottmaradt gyomot a kapáláskor, raktam az asztagot, szedtem a lehullott gyümölcsöt. Hanem ott volt a másik munka, az, amiért sokszor fizetséget sem kaptunk, legalábbis nem pénzt. Erről keveset tudtam hétesztendős koromban. Csak annyit, hogy apám előrement egy faluhoz, engem leültetett addig valahova, és amikor visszatért, néha tovább mentünk; akkor tudtam, hogy itt csak hamis munka lesz. De néha nem mentünk tovább, hanem vagy rakott nekem egy kis színt faágakból, és otthagyt némi elemózsiával, hogy csak sötétedésre érjen vissza, vagy pedig viaszszamentünk egy korábbi faluba, ahol mindenig akadt egy asszony, aki szívesen vigyázott rám.

Rimánkodhattam, sírhattam – hiába, sose vitt magával. „*Majd ha betö’tötted a hetedik esztenyődet*” – mondta mindig. És néha azt: „*Anyád kedviér!*” – Ebből tudtam, hogy az igazi munkájának valahogyan köze van anyámhoz, talán meg nem született öcsémen keresztül. Ha az öcsém életben marad, ha lenne férfigyerék, ő járna apával, nem pedig én. Ez a kimondatlan elvárás mindenkor lebegett felettesem. Ne légy nyafka, ne légy kényes, ne légy félős – mutasd meg, hogy egy lánygyerek is ér annyit!

Így aztán amikor meghallottam azt a „no”-t, haboztam meg-hunyászkodni. Talán éppen most, hétesztendősen jött el az ideje, hogy megmutassam, elbírom én már azt a kaszát! Ám amikor megmarkoltam a nyelét, apám odalépett hozzá, és kivette a kezemből.

– Majd a falunál e'válik – mondta.

Hogy mi válik el? Úgy gondoltam, minden. De hogy hogyan, azt nem tudtam elképzelni. Alig fértem a bőrömbe, ahogy gyalogoltunk a megsárgult mezőn fel a dombra. Most megtudom, mi hát az igazi munka, az, amit úgy titkolt eleddig. Most dől el, megteszem-e férfi-gyerem helyett.

Mikor felértünk a dombtetőre, megálltunk. Úgy éreztem, a nyári meleg hirtelen átváltott januári szélbe, és én odafagytam a fűre, képtelenül a megmozdulásra, képtelenül a sikoltásra, ami a torkomat szorongatta.

A falu közepén valami rettentet ült; magasabb a templomtorony-nál, magasabb a dombnál is, amin álltunk. Mozgott: felemelt valamit lentről, és idomtalan pofájába tömte. Élt! De azt rögtön éreztem – a csontjaim belsejében, szívem titkos zugában – hogy ez a valami nem Isten teremtménye. Legalábbis nem a mi Istenünknek, nem a mi világunk teremtőjéé.

Nem tudom, meddig álltam ott némán és halálra váltan, míg megéreztem apám kezét a vállamon.

– Úgy hát látod – szólalt meg, és a hangjában egyszerre volt büszkeség és szomorúság. – Nem sokan tudják, és még kevesebben látják is. Dédapád láta, és előtte az ő apja is, de öregapád nem. Apáról fiúra szállt, leánygyerekkel meg nem is próbálta senki.

A rettentet ismét fölelemelt valamit a faluból, de aztán félbeszakadt a mozdulat, a szörnyopfa lassan felénk fordult, és egyenesen ránk meredt. A szeme üres, akár a téli égbolt fagyos szürkületkor – csupa hideg fehérség, szembogár nélkül. Hátritatátorodtam, és ha nincs a vállamon apám keze, bizony fenékre is ülöök. Észrevett minket! Mindjárt föláll, feje a fellegeket súrolja majd, két lépéssel átszeli a völgyet, és minket is a pofájába töm!

– Nem tud bántani, minket nem – súgta apám, és hátrahúzott, be egy bodzabokor hűsébe.

Leültetett, vizet adott, és néha rám pillantott kérdőn. Most, hogy a dombtető kitakarta előlem a rettentetet, lassan visszatért tagjaimba az élet melege.

– Mos' mi lesz? – kérdeztem.

– Megkeressük a bábát.

Nem értettem, miért keresünk bábát, de engedelmesen feltápásztoktam.

– E'kél mennyünk a szé'ső házig. Bírod-e?

Bólintottam, pedig egyáltalán nem voltam benne biztos.

– Nézd a fő'det! – tanácsolta apám.

Azt játszottam, hogy megolvastam a sárga virágokat, azért azokat, mert azokból volt a legtöbb. Folyton elvéttem, de kezdtem előlről. Sokáig el tudtam számolni, mert apám minden ideadta a napszámot, miután megolvasta, hogy ellenőrizzem. Kicsiként leült velem, és együtt számoltunk, máig hallom a hangját: „*egy, megérett a meggy, kettő, kukoricavessző...*”

Talán ötödszörre futottam neki, mire elkanyarodtunk végre, és gyümölcsfák árnyékába vetült a lábunk elől: beértünk a faluba. Apám eleresztette a vállam, mire azonnal az ingébe csimpaszkodtam, mint piciként. Így fordultunk be az első portára.

– Adjon Isten! – köszönt apám hangsúlyosan, megállva a kertkapuban.

A tornác árnyékáról öreg kuvasz mordult ránk, és az ajtóban megjelent egy asszony.

– Fogadj Isten! – köszönt vissza bizalmatlanul méregetve mincket. Nyúzott arca halovány, ruhája a gyász fehérje volt.

– A bábát keressük.

– Á'tal lakik a patakön – mutatta.

– Köszönjük, jouasszony, Isten á'dja!

Az asszony nem válaszolt, csak nézett utánunk hosszan.

Megugrottuk a patakpartot, alján a csenevészre apadt vízzel, és hamarosan egy faluszéli viskóhoz értünk. Az ösvényen napozó rühes macska föl se nézett, mikor átléptük. Apám ide is bekiáltott, de még el se halt az adjonisten, mikor a küszöbön már meg is jelent egy anyóka. Pillantása előbb apám vállra vetett kaszájára esett, aztán a szemébe nézett, és végül mellékesen rám.

– Isten hozta! – válaszolt nagy sokára, de fogatlan szájából inkább hangzott ez kijelentésnek, mint köszönésnek.

– Úgy hallottuk, vou'na mit kaszálnyi – mondta apám.

– Vou'na bizony. Sziép nagyon, ha joul sejtem.

– Láttuk – bólintott apám. – Tiényleg nagy az ördögadta.

Erre már felengedett a bábasszony merev tartása, és elmosolyodott.

– Gyüllön be!

Mikor már a hűvös tornácon ittuk a bodzalevet (melybe apám savanyú bort is kapott), kezdett megvilágosodni előttem, miért kerestük a bábaasszonyt: mert ha nem is láta, de bizony tudta, hogy ott a rettentet.

– Mifajta? – kérdezte.

– Életfálo szipol.

– Pusztul a jouszág – bólintott a néne. – De mán az ember is! Mit kér érte?

– Mit tud adni? – kérdezett vissza apám.

– Vannak füveim – mondta az anyó, de apám a fejét rázta. – Van ruhácska, épp a lánykára való! – esett rám a pillantása. – Elhalt onokámé.

Apám vizslátón nézett rám; mi tagadás, kifakult szoknyám már csak térdemig ért, az alja csupa szakadás, hogy kilátszott alólá a penedely. Elmosolyadtam, mert új ruha ritkán jutott.

– Vagy tudok ám olaan imát, hogy termékeny lesz tőle, és fiakat szül – folytatta a bába.

– Ebben te döntesz – mondta apám. – Joul gondo'd meg!

Úgy tettek, mint aki eltöpreng, de a nővé és anyává válás még olyan beláthatatlan messzeségben lebegett, hogy el sem hittem igazán, az ima meg talán nem is működik. A foszló szegély viszont kézzelfogható, az új ruha utáni vágy sürgötő volt.

– A ruhát kérem – szólaltam meg végül.

Apám bólintott, és felállt, úgyhogy azonnal felpattantam én is.

– Alkonyatra visszagövünk.

Több szót nem is vesztegettünk, de a falu felé se fordultunk, hanem vissza a mezőre.

– Ügyelj! – mondta, mikor megálltunk.

Tett pár lépést, a földet vizslatta, vagy talán valamit a föld felett. Először semmit nem láttam, de aztán megvillant a kasza, apám suhintott, és halovány csillámlás támadt utána a levegőben. Nem mertem közelebb menni.

– Na, látod-e a következőt? – kérdezte.

Kétségeesetten néztem körbe, mert bizony semmit nem láttam; hát mégse látok minden, amit apám igen! Épp szóra nyitottam volna a számat, hogy bevalljam, amikor észrevettem, hogy vagy húszlén-pésnyire ökörnyál lebeg az egyik zsombék felett. De nem az volt, csak valami szürkésfehér, remegő szál, éppen olyan színű, mint a rettentet szeme.

– Ottan! – mutattam.

Odamentünk, és apám letámasztotta a kaszát.

– Ezekkel fonódik a fő'dbe – mutatta, és amikor hunyorogtam, láttam, hogy a vékony szál távolabb felemelkedik, és más szálakkal összefonódva köteget alkot. Ocsmányul lüktető nyúlványokat, amelyek aztán a rettenthez fonódtak, elhalványultak aztán felcsillámlottak, ahogy a fejemet mozgattam. Olyan sok volt belőlük!

– Na, mos' mán megemenyheted, ha tudod – mutatott a kaszára.

Tudtam a dolgom: el kell vágni mindahányat, de legelőször azt, amelyik előttem húzódott. A kasza nagyobb volt nálam, felnőtt ember magas, pengéje nehéz, gonoszul csillogó. Megragadtam, ahogy apámtól láttam, de aztán éreztem, hogy nem lesz jó; az én karomnak messze volt egymástól a két fogópont. Közelebb csúsztattam a balom a keresztnélhez, de azért nem túl közel, és megemeltem. Sikerült, de a karom szinte azonnal reszketni kezdett a súly alatt, ám én nem engedtem a kapkodás kényszerének: összehúzott szemmel lestem a csillámló szálat, és pár borzasztó pillanatig elvesztettem szem elől. Éreztem, hogy nem tudom sokáig tartani a kaszát. Aztán megláttam, és mielőtt még meggondolhattam volna, már suhintottam is. Csak közbe villant belém, hogy nem mértem föl a szöget és a távolságot,

de az erőt sem, és meglehet, a penge a lábamba áll, mint ahogy az a szegény férfigyerek mesélte pár faluval odébb, mikor kérdeztem, miért sánta. De amikor a szálat érte az él, és a fonál fölcsillanva szétmállott, már tudtam, éreztem, hogy a kasza az enyém. A mozdulat ott szunnyadt a tagjaimban, a csontomban, a véremben. Mint ahogy a nevetést vagy a tüsszentést sem kell tanulni, olyan természetesen lendítettem. Kaszások lánya és unokája voltam. A mozdulat végeztével sután állítottam a pengét a földbe; addigra kiment karomból a véremből támadt erő és tudás. Elsőre azonban ennyi is elég lehetett, mert apám kivette a kezemből a kaszát, és csuklójának egy szinte látthatatlan mozdulatával felpörgette a vállára úgy, hogy a penge kifelé és felfelé perdülve pont a válla mögött állapodjon meg.

– Sziép, prücsök! – mondta, és tudtam, hogy igen meg lehet velem elégedve, mert csak akkor szólított így. A nevemen – Ilonka – pedig csak ha nagyon rossz voltam.

Kerestük a következő szálat, aztán a rákövetkezőt is, és elvágtuk minden, akárha egy csúf és szívós fának vágánánk el a gyökereit egyenként. Szürkült, mire végeztünk, és apám némán a falu felé mutatott.

Ott volt még mindig a rettentet, de már csak halványan láttam, akár korábban az ökörnyákat. Még mindig falni próbált – a falu életerejét, a jószágok és emberek életét – de már csak a saját összetöppedt nyúlványait markolta fel. Ismét felénk fordult, de most már nem riadtam meg a pillantásától, mert ugyanazt láttam benne, mint a disznónak vágáskor: halálfelelmet, szenvédést.

– Meg kö’ lennyie – szólalt meg apám, pont, mint mikor kiskoromban sirattam a disznót.

És én megértettem, hogy a rettentet bár nem Isten teremtménye, és kívül van világunk rendjén, ő is csak egy teremtmény, és mint ilyen, nem gonoszságból cselekszik, csak életben akar maradni. Mi pedig levágjuk, mint a búzát vagy a disznót, nem azért, mert rossz, hanem mert nekünk is élnünk kell. Az egyetlen gondolat, ami nem hagyott nyugodni – és azóta sem hagy – az az, hogy miféle istenség teremtménye lehet a fajtája? És hol van az az istenség, miféle világ

teremtője? Főleg pedig: hol járnak át teremtényei a mienkbe? És mi lesz, ha egyszer teremtőjük is átjön?

Ez volt az első rettentetem, és az első falu, amit együtt megszabadtunk. Már eladósorba kerülttem, mikor az utolsóra került sor. Apám egész nap a balját fájlalta, de arra mégsem gondoltunk, hogy ez rosszat jelent. Ott esett össze a mezőn a munka végeztével, kaszájával a kezében, miután átvágta az utolsó ökörnyálat, ami egy rontáshozó rettenthez tartozott. Csupán egyet sóhajtott elhalón, mikor fölé hajoltam:

– Anyák kedvíért – mondta, aztán nem szólt többet, hiába rázogattam.

Még akkor is szólolgattam és rázogattam, mikor már az esthalncsillag ragyogott az égen. Aztán sírva fölálltam, hogy visszamenjek a füveshez (akkor nem a bába fizetett minket, hanem egy füves ember), és megmondjam neki, hogy változott a fizetség: a sajtguriga és a kis hordócska bor helyett temetés kell.

Ottmaradtam a faluban, a füves ember befogadott, és ahogy eljött az ősz, már nem riadtam föl éjjelente apámat szólolgatva. A télen már néha úgy éreztem, mintha sose éltém volna másként, mint abban a kis faluban. Tavaszra udvarlóm is akadt, ám miután az első meleg nyári napon szerelmeskedtünk, elválás után különös hangulat lett rajtam úrrá. A holdfényes ösvényen ballagva arra gondoltam, hogy István nemsokára megkéri a kezem, és legkésőbb tavasz végéig esküszünk. Lesz szép házunk, sok gyerek, dolgosak vagyunk, jól fogunk élni. Miután ezt ilyen szépen elgondoltam, a házhoz érve a fészer felé fordultam. Mentem egyenesen apám kaszájához, ami a hátuljába volt támasztva. A nyél régi ismerősként, összeszokott szeretként simult a kezembe. Csuklóm egy kis mozdulatával fölpördítettem a vállamra.

Másnap megköszöntem nevelőapám jóságát, és elindultam. Az első három napszámom felét elküldtem neki, azután pedig minden másodikét, majd minden harmadikét. Amit az igazi munkáért kaptam, azt viszont mindig megtartottam. Az első téliidőre visszatértem, de bár nevelőampám szívesen fogadott, nem éreztem az otthonomnak,

István pedig már másnak udvarolt. Ezután minden más falvakban húztam ki a telet, és akadt minden legény, akit szeresek egy télen át. De mikor késő tavasz lett, és a földeken megszaporodott a munka, minden tovább álltam. Talán ha egyik pásztorórán megfoganok, ott maradok. Bizonyosan így lett volna, azonban egyik télen sem lettem várandós. Az évek peregték, mint fekete göröngyök a koporsóra, de a gyermek, akiben biztos voltam, hogy lesz, nem fogant meg.

Azóta sokat gondolok első fizetségemre, arra a régen volt ruhácskára, aminek már kötőnek használt rongyai is rég elhasználódtak. Erre cseréltem a gyermekáldást: egy ruhácskára, ami csak két évig volt jó rám. Apám vérvonala megszakad, és nekem fülemben visszhangzik, amit egykor mondott: kevesen tudják, és még kevesebben látják. Vajon mennyire kevesen? Vándorlásaim alatt sosem találkoztam hozzám hasonlóval, sőt, ahogy telt az idő, a tudókból: füvesből, bábából, garabonciásból, táltosból is mintha minden kevesebb lett volna. Szipolyból, rontóból, éji rettentetből viszont több, és bár a városokat elkerülttem, nem egyszer láttam a távolból, hogy azoknak is megvan a maguk rontása, olyan hatálmas és ocsmány lények, melyekhez nincs az a kaszás, aki elegendő lenne.

Egy idő után lemondtam a gyermekáldásról, sőt, életem delén már azon gondolkodtam, hogy talán jobb lenne összekuporgatott pénzemből kis tanyát venni addigra elhunyt nevelőapám falujában, hiszen két halottam is van ott.

Utolsó munkámon jártam, egy szipoly volt, mint akkor régen, már megegyeztem a pappal (a pap volt a tudó, micsoda időket élünk!), és már csak azt várta, hogy a mezőn játszó gyerekeket hazahívják. Elnéztem őket, ahogy békát ugrattak a kispatakban, és elméláztam, mi-lyen lenne az enyém. Talán, mint az a szöszke lánya? Vagy inkább, mint az a kis rongyosabb falu árvája, aki a távolba réved?

A kisfiú még minden nem mozdult, és én észrevettem, hogy me-rev tartásában van valami természetellenes. Pont a szipoly felé fordulva állt immár percek óta mozdulatlanul. Fölcihelőtem a bokor alól, ahol a leültem, és közelebb mentem hozzá. Mellé állva láttam,

hogy arca halálra sápadt, szeme tágra nyílt, tarkóján hideg izzadság csorog.

Lassan, nehogy megijesszem, a vállára tettem a kezem.

– Nem tud bántani – mondtam. – Minket nem.

Hátrahúztam az árnyékba – háttal a rettentetnek –, és vizet adtam neki.

– Hogy hí'nak?

– Péter.

– Apámat is így hí'ták – mosolyogtam rá.

– Azzal mi lesz? – sandított hátra.

– Ellátjuk a baját – mondtam. – Elbírod-e a kaszát?

– El én!

– Ez a beszéd, prücsök!

* A szereplők nyugat-dunántúli nyelvjárásból beszélnek.

Pólya Zoltán

FEND ÉLESRE, LÁZÁR!

– Látod, Lázár? Látod a földedet, hogy mivé lett?

A kévék katonás rendben hevertek a tarlón, végig, ameddig csak ellátott. Nádas szegélyezte körben a földet, amelyet Lázár idén tava-szig még a magáénak tudhatott, de ahogy hunyorogni kezdett, azon-nal kitágult a láthatár, eltűnt a nádas és a hőségen lángolni látszó távoli fasor, ő pedig látni vélte az Alföldet északról őrző hegycsúcsokat és a távoli tengerbe tartó folyókat. Nagy levegőt vett, hosszan magában tartotta, egészen addig, amíg úgy nem érezte, hogy meghasad a mellkasa.

Megfordult. Ott állt a birtok közepén, a tarlón túl hullámzó búzamezőt látott, az eddig a hátát simogató meleg fuvallat egyszerre fullasztó, porszagú légáramlattá változott, amitől még a lélegzete is elakadt. Összehúzott szemekkel figyelte a templomtorony és a házak fölött, a messzeségen sötétlő felhőket. Egyetlen, véget nem éró aratás volt ez az elmúlt egy év.

– Édesapám!

A barnára sült, szőke legényke tanácstalanul toporgott néhány lépéshangra tőle. A felnőtt embernek való kasza már ismét állt a kezében, mintha azzal együtt született volna erre a világra. A távoli harangszó súlyosan, vontatottan gördült végig a födeken és az égen, az érces zengést felkapta és messzire vitte a forró szél, akárcsak a port.

– Mit akarsz? – vetette oda a fiúnak, mire az dacasan felszegte az állát. Lázár akaratlanul is elmosolyodott a legényke mozdulatán.

– Sietnünk kellene. – A fiú a határon túl gyülekező felhőkre mutatott.

Apja bólintott, majd fenőkövet húzott elő a nadrágszíja mögül. Érdes hang hallatszott, ahogy hozzáérintette a fém ívéhez. Kiszáradt a szája, úgy préselte ki cserepes ajkai közül a szavakat:

– Akkor indulj, mire vársz? Majd megyek utánad.

Hunyorogva nézte a kasza élén végigsikló napfényt. A szeme sarkából mintha megint megpillantotta volna azt a forró fuvallat nyomában szálló por és falevelek által körberajzolt kísérteties alakot maga mellett, de amint odanézett, továbbra is csak a tarlót láttá

körös-körül. Végighúzta a fémen a fenőkövet, és hallgatta a szélben elhaló suttogást:

Jól csinálod, Lázár!

* * *

Puskaropogás csengett a fülében, még akkor is hallani vélte, amikor kinyitotta a szemét. Lázár félálmomban matatni kezdett maga mellett, hogy megtalálja a fegyverét, majd, ahogy lassan felismerte a szoba gerendázatát a feje fölött, szinte csalódottan ült föl az ágyon. Párnája csatakos volt, rosszkedvűen hajította a szoba sarkába. Néhány percig még heverészett, odakint éppen csak pirkadt, narancsszínű izzást látott éledni a kis ablakban.

Oly sok reggel ébredt a fegyverek dalára, és még mindig ujjai közt érezte a puska tusát, a ravasz hűvös fémjét. Csodálkozva vizsgálta a tulajdon ujjait; ujjbegyei még mindig piszkosak voltak, orrához emelve érezte rajtuk a puskapor szagát.

Magdi, akit tizentalahány évvel ezelőtt vezetett oltár elé, szótlanul pillantott rá, amikor Lázár átment a konyhába. Kezét vér szenynezte, a vágódeszkán mócsingos hús hevert, inge félig nyitva volt, talán akkor nyílt így szét, amikor a húst darabolta. Az asszony meglepve méregette férjét, majd, ahogy annak háta mögé pillantott, furcsa, zavart kifejezés telepedett az arcára. Akaratlanul is a szeméhez nyúlt, hogy megdörzsölje, s a mozdulattól megremegtek telt keblei. Lázár döngő léptekkel ment ki a házból, az ajtónál sündörgő, mérgezen ráfújó macskát pedig jó messzire rúgta.

Leült a tornácon a padra, és remegő kézzel pipára gyújtott. A csutora még az apjáé volt, Lázár gyűlölte a cserépbe beleivódott keserényes ízt, de a dohány legalább megnyugtatta.

Lépések csoszantak a téglajárdán. Magdi megállt karnyújtásnyira tőle, és csendenben várta, hogy férje figyelemre méltassa őt. Lázár megint láttá az asszony tekintetében az előbbi riadt villanást; mint-ha Magdi a szeme sarkából megpillantott volna valami nem odavaló dolgot.

– A gyerekek? – kérdezte. A keserű füst kiszárította a száját.

– Átküldtem őket anyámékhöz, hogy hozzanak tojást. – Magdi hangja bizonytalanul csendült. Még mindig csak állt ott, és nem mozdult. Szokatlan volt tőle ez az alázatosság. A kezében horpadt fémbriket tartott.

– Gyere közelebb, mit álldogálsz ott? – förmedt rá Lázár. – Fogd meg a kezem!

Magdi baljával bizonytalanul megérintette az övét, majd gyorsan kezébe nyomta a kávéval teli edényt. Lázár megengedett magának egy mosolyt, még hogyan ez a mosoly nem is volt több a bajusza megredukésénél keskeny ajkai fölött.

– Láthatod, nem vagyok halott. Ülj le ide. És gombold már be az ingedet!

Magdi végig az ölében tartotta vérfoltos kezét, térdét szorosan összeszorította, úgy kucorgott a padon az ura mellett. Lázárnak eszébe jutottak azok a hosszú éjszakák a bajtársak közé préselődve a sátrokban, vagy éppen a pusztá földön, amikor az asszonyon járt az esze, és próbálta maga elé idézni nagy, barna szemeit, simogató pillantását, piros, telt ajkait. Csongrádi Imre bátyám lányai minden szépe voltak, de a legfiatalabb, Magdi még közülük is kitűnt sokak által csodált bájaival.

– Azt hittétek, elestem, mi?

Humortalanul kuncogott, amikor a nő bizonytalanul rábiccentett a szavára. Lázár majdnem egy évig volt oda, és ahogy ő meg a sereg egyre távolabb sodródtak Barátlakától, úgy lett egyre kevesebb alkalma és ideje levelet írni haza. Ha nem sérült volna meg a lábán egy váratlanszerű rajtaütés során, akkor most ő is valahol Erdélyben harcolna az oroszok ellen a bajtársai oldalán; az orvos javaslatára azonban hazaküldtétek, tekintettel arra a hosszú időre, amit a szabadságharc katonájaként töltött.

Belekortyolt a kávéba. A hosszú pillanat még hosszabbra nyúlt, ahogy a forró ital kitöltötte a száját, de még az sem tudta elnyomni a lópor keserű ízét. Letette az ibriket, nyújtózkodott, és felállt.

– Hát, itt vagyok, Magdi.

Elindult hátra, a csűr felé. Még körülözni sem volt ideje, hogy mi maradt meg a tanyájából. Hárrom napja, hogy hazajött, éppen csak ledobta a batyuját, már meg is ragadta a kasza nyelét, hogy maga is beálljon az apósa által felbérelt napszámosok és két gyermeké mellé. Fogalma sem volt róla, mennyivel tartozik immár az apósának. Megragadta a tőkébe állított hosszú fejsze nyelét, kihúzta, majd azzal a lendülettel bele is vágta a fába, hogy csak úgy reccsent.

Morgást hallott. Betyár meg Zajos, a két nagy, loneses kutya eddig ott pihent a csűr oldalánál, de a közeledtére felkeltek, és lassú, óvatos léptekkel körözni kezdték körülötte. Megmorogták. Ót, a gazdájukat! Betyár csaholni kezdett, mire Lázár ráförmédt; erre Zajos is rákezdte, nem engedték őt tovább.

– Az anyátok úristenit, kussoljatok már!

A két kutya abbaagyta a körözést, majd, amikor Lázár kihasználta az alkalmat, hogy egy nagyon rúgjon a hozzá közelebb merészkező Zajos oldalába, végre elcsendesedtek. Lázár még akkor is magán érezte gyanakvó, rosszalló tekintetüket, amikor levette a kifényesedett nyelű kaszát a gerendáról, és élezni kezdte.

Kezében táncot járt a fenőkő.

***

A Morgó már akkor is kocsma volt, amikor a nagyapja családra erre a vidékre költözött, göcsörtös törzsű szilvafák nőttek az öreg, vastag falú épület árnyékos udvarában. Szemben az utcán városi zsidók nyitottak szatócsboltot, Lázár nem kevés gyanakvással nézte a csinos, élénk színűre festett ablaktáblákat, miközben átsétált a másik oldalra.

– Bárki is vagy, ne csak álldogálj ott, hanem kerülj beljebb!

Az őt barátságosan megszólító férfi kétszer akkora volt, mint Lázár, széltében és hosszában egyaránt, pirospozsgás arcát pofaszakkáll keretezte. Jobbágy uram, amikor felismerte a lassan feléje forduló férfit, bizonytalanul elmosolyodott.

– Nocsak! A Mészáros Lázár. Régen láttunk errefel...

– Katonáskodtam – dünnyögte Lázár, miközben ellépett a potrohos kocsmáros mellett. Az udvaron, a fák alá kitéve billegős padok sorakoztak, leült az egyikre, maga alá húzva fájós bal lábat.

– Megsebesültél? – kérdezte Jobbágy uram. – Hallottuk, hogy te meg a többi barátlakai legény sokfelé jártatok az országban...

– Nemcsak jártunk. – Lázár felemelte a hangját, miközben az ajtóhoz közel ülő, nála fiatalabb férfiakból álló, hangoskodó társaság egyszerre elcsendesedett. – Hozzon bort, Jobbágy uram!

A kocsmáros bólintott. Szokásos kedélyeskedő mozdulatával odanyúlt, hogy megveregesse Lázár vállát, de hirtelen elkappa a kezét, és megborzongott, mintha valami hideghez és éleshez ért volna.

Lázár a kis társaság felé pillantott kihívóan, még rájuk is vicserített, mire azok jobbnak látták, ha inkább a maguk dolgával foglalkoznak, néha vetettek csak felé egy-egy sötét pillantást. Lázár csak egyikjüköt ismerte, tulajdon rokonát, Imre bácsi legidősebb és rajongva szeretett unokáját, Antalt. A fiú oda sem ment hozzá, hogy üdvözölje, halkan mormolva beszélgetett tovább a cimboráival. Más-különben csend volt a Morgó udvarán, mintha az ősöreg épület a széles tornácával és apró ablakaival, tekintély parancsoló tömegével képes lett volna elcsendesíteni minden morajt és lármát.

– Tessék, Lázár! – Jobbágy uram elé tette a palackot meg a poharat. – A vendégem vagy, honvéd. Ha pedig még kérsz, akkor azt hozzáírjuk a többihez.

– Miféle többihez? – mordult fel Lázár. – Hiszen amikor bevonultam, adtam arra pénzt az asszonynak, hogy fizesse ki Jobbágy uramat. Mészáros Lázár ne legyen senki adósa se!

– Akkor ezt majd Magdikával beszéld meg – vont vállat a kocsmáros, majd odaszólta a kis társaságnak: – Még egy kört, uraim?

Lázár kezének jól esett a palack hideg tapintása. Nem volt valami nagy ivó, az elmúlt egy évben összesen talán ha háromszor volt alkalma úgy istenigazából lerészegedni. Töltött magának, és tűnődve nézte, hogyan folyik át a sötét, vörös árnyalatú folyadék a pohárba. Árnyék vetült rá.

– Én vagyok az – szólalt meg. – És még ver a szívem, ne temessél már te is!

– A fene egyen meg, Lázár, jól rám ijesztettél. Honnan tudtad, hogy én vagyok az?

Daruka Pali megkerülte az asztalt. Gyerekkorú jó barátja ugyanolyan nyalka, festményekre való honvéd volt még most is, mint amikor legutóbb találkozott vele, németesen szőke haja és bajusza csak úgy virított barnára sült arcában. Kezet fogtak, majd, ahogy Pali le akart ülni mellé, Lázár rászólt élesen:

– Oda ne ülj!

Pali meghökkenve nézett rá, habozott, majd letelepedett a másik padra, Lázárral átellenes oldalon. Lázár félig lehunyt szemhéjá alól figyelte régi cimboráját, miközben Pali erőltetett harsánysággal oda-kialtott Jobbágynak.

– Hogyhog te itthon vagy? – kérdezte aztán Palitól.

Pali elmesélte, hogy februárban a harcokban szerzett érdemeire és néhány kisebb sérülésére hivatkozva engedélyezték a leszerelést. Mindezt szokásos bőbeszédűségével fejtette ki, fehér fogai csak úgy ragyogtak, amikor azzal az asszonyszédítő mosolyával kísérte elbeszélését. Lázár hol kinyújtotta, hol maga alá húzta a lábat; közben rájuk telepedett az este, Jobbágynak pedig meggyűjtött a tornára kiaggatott petróleumlámpákat. Felesége, a hozzá hasonlóan világos bőrű és terjedelmes Vilma asszony már a harmadik korsó sört hozta Palinak, nagy melleivel hozzá-hozzá érve az egykor honvéd vállához. Lázárra csak egy-egy gyors pillantást vetett, látta, hogy a másik vendég még alig nyalt bele a borába. Lázár figyelmét nem kerülte el az asszony sürgőldése, sem a Palival váltott gyors pillantásai.

– Hát, én is mentem mindenhol, ahol a parancs szólított. Fura, hogy minden barátlatkai legénnyel találkoztam, csak veled nem, Pali, bár a híredet, azt hallottam a táborban – mondta. – Nem nem nagyon volt módonban szépasszonyok mellét simogatni.

– Én is ölttem ám embert! – Pali harsányan felnevetett, mire a szomszédos társaság tagjai megint feléük pillantottak rosszallón. – Hiszen háborúban voltunk, nem?

– Ott hát. – Lázár tekintete elkalandozott. – Szokott még eszedbe jutni néha a szép Zajaczné?

– A Zajacz bíró özvegye? – kérdezett vissza Pali meglepve. – Azt mondják, meghasadt bánatában a szíve, amikor az a vén kecske feldobta a talpát. Miért?

– Ismertem egyszer egy kölyköt. Egy olyan igazi nagypofájú sutyót, akinek még seggén volt a tojáshéj, de már szédítette a környék kikapósabb asszonyait. Azt mondják, hogy ez a kölyök nem átallotta megkörnyékezni még magát a bíró feleségét sem, aki abban az időben azért kapható volt az efféle kalandomakra. Lett is baj belőle, mert az asszony cselédjé rajtakapta a szerelmeseket, és amikor a bíró kérdőre vonta a kölyköt, az volt olyan szemtelen, hogy ott helyben kihívja párbajra a jóembert. A bíró erre elővette az ostorát, és azzal kergette végig a gyereket a falu főutcáján, a feleségét pedig a szomszédok szeme láttára képelte fel. Hogy szavamat ne felejtsem, ez a kölyök aztán felnőve szép, nyalka honvéd lett, akit tovább hajtott a vére, és a szemét ezúttal valami százados feleségén felejtette rajta tavaly októberben. A százados maga is heves természetű ember volt, és bár tiltotta a törvény szava, mégis párbajra hívta a legényt, aki aztán úgy megsebesítette, hogy a százados elvérzett. Ezért a legényt néhány hónapra lecsukták, aztán hazazavarták. Hallottál már ilyenről, Pali, hm?

Pali csendben ült, ujjai között görgette a kiürült korsót. Arca, amelyet csak egyik oldalról ért fény, olyan sápadt volt, mint a hold.

– Honnan... honnan az ördögből tudsz te erről, Lázár? – kérdezte halkan.

Lázár megveregette maga mellett a padot, mire Pali kikerekedett szemekkel bámult rá.

– Tudom. Jobb, ha nem is érdekel ennél több, cimbora. Kocsmárosná! – szólt oda a másik asztal körül sürgölődő asszonynak. – Hozzon még sört Daruka honvédnek! Te meg mit bámulsz, Tóni?

A cigányosan barna arcú és fekete hajú, izmos gyerek láthatóan csak erre várt. Visszaszólt neki:

– Majd meg hozzátok is Borika nénénk, Lázár, üljetek csak tovább a seggeteken, hős huszárok, türelemmel!

A másik kettő nevetni kezdett, és még Jobbágyné is felkacagott.

– Nem hiszem, hogy rászolgáltatok volna erre a nagy figyelemre – mondta nekik Lázár. – Borika néni, hozza már azt a sört Palinak, majd sorra kerülnek ezek a léhűtők is.

– Nyughassál már! – szolt vissza a barna arcú kölyök. – Hát nem látod, huszár, hogy most mi rendelünk? Ábrándozzatok csak tovább, majd megy Borika néni, ha ráér, vagy ha kifizetted, amivel tartozol, sógor!

– Lázár! – Pali az asztal alatt bokán rúgta a barátját. – Hallgass már, halld? Viszket tán valamid, hogy így ugrabugrálisz?

Lázár válasz helyett felállt, és bicegve átsétált a másik asztalhoz. Bal lábát furcsán hidegnek érezte, mintha újra jeges, megáradt patakkon kellett volna átgázolnia, füle is furcsán zúgott, úgy, mint amikor közvetlenül mellette sültek el a nehéz puskák, de a zúgás egyszerre elhallgatott, amikor Borika néni mellé lépett. Ránézett sorra a három gyerekre, aztán egyszerűen elvette Antal elől a teli sörös-korsót.

– Mondtam, hogy szomjas a barátom.

Visszament a helyére. Pali összehúzta magát, tekintete riadtan rebbent hol Lázárra, hol a három, elsötétült arcú fiatalembert felé.

Lázár elé tolta a korsót, mire Pali megrázta a fejét.

– Nem kérek.

– Igyál, azt mondtam!

Nézte, hogyan kortyolja Pali fintorogva a jó finom sört. Ivott a saját borából, de szája ugyanolyan száraz maradt, mint előtte. A másik asztalnál ülők folytatták a társalgást, Borika asszony pedig behúzódott a kocsmába, helyette megint János bácsi hozta ki az italt, komoran méregetve a petróleumlámpák fénykörén kívül üldögélő, két csedesen iddogáló férfit.

***

Ócska, olajjal lekent lécekből, drótdarabokból összetáktolt kerítés mellett vezetett el Lázár útja hazafelé. Csupa kátyú volt az út, mert a legutóbbi hosszú esőzések után a szekerek által megdagasztott sár

úgy száradt ki, hogy csak óvatosan lehetett rajta közlekedni. Barátla-ka sötétségbe merült, Lázár időnként felnézett, hogy a csillagok gyér fényében tájékozódjon, voltaképpen merre is jár. Lassan tisztult ki a feje, miközben a kerítésekben átnyújtózkodó tüskés málnabokrokat kerülgette.

Pali az utolsó sör után rosszul lett, még el sem ért a kocsma udvarán lévő árnýékszékg, és már okadt is, beterítve a bejárathoz vezető téglajárdát; a kocsmárosné éktelenül sipákolt, aztán a seprűjével hajtotta ki az utcára őt és Lázárt. Jobbágy uram meg a három kölyök persze remekül szórakozott, miközben Lázár kitámagatta öklendező cimboráját, és végigkísérte a nemrég lerakott téglajárdán, amely úgy szakadt meg a Sóhajhoz érve, mint egy félíg kimondott szó, vagy mint egy rosszul elállított vérzés. A Sóhaj házainak ablakában még napvilágánál is égtek a gyertyák, ha egy helyen kialudt, nyomban felénylett egy másik háznál, az éjjeli órákban pedig úgy ragyogott a sok apró ablak, mint valami tökéletlenül elhelyezett, földre pottyant csillagkép. Lázár végig húzta-tolta Palit az egymáshoz tapasztott házak labirintusán, néha megphinent, mert kihagyott a lélegzete, ilyenkor meg kellett állnia, hogy az ide-oda dülöngélő vályogfalak hűvösének vesse a hátát.

Pali felesége, Ilonka előjük jött, talán már hiányolta az urát. Lázár egyszerre csak arra eszmélt, hogy egy gyertyafénnyel megvilágított, komoly női arc lebeg elé, mint valami éteri jelenés; Ilonka vonásait elmélyítette a fáradtság és az aggodalom. Szó nélkül belekarolt Pali-ba, éppen csak biccentve Lázár felé, aki így egyszerre magára maradt a Sóhaj közepén.

Hazafelé menet nagy ívben megkerülte a Morgót, inkább küzdött az árokpartot borító gazzal, minthogy esetleg szembe találkozzon azzal a három nagypofájú legénnyel. Ahogy rájuk gondolt, a simára beretvált arcukra, lenyalt hajukra, mégiscsak viszketni kezdett a tenyere. A tücsökszó lassan elhalt a fülében, helyére ismét kínzó katogás került, katt-katt, mint ahogy helyére csúszik a závár; eszébe jutott az az érzés, amikor a hosszú várakozás után végre jött a parancs, a pufa pedig húzta őt maga után, csupasz csöve végén ott fényelt

a szurony, amely csak addig maradt tiszta, amíg bele nem mélyesztette azt egy-egy meggondolatlan osztrák húsába. Lázár elmerengve mosolygott, még a vérszagot is érezte, amikor megállt, hogy könnyítzen magán a Morgón túli ritkás faligetnél.

Rosszat sejtve szimatolt a levegőbe. Ugyanaz a szag telepedett az akácosra, mint amely az ō csizmás lábat kísérte a harcmező vérrel dagasztott sarában. Reszketett a keze, ahogy visszahuzigálta nadrággát, majd hangosan zihálva körülnézett. A holdnélküli éjszaka sötét volt és üres, csupán a távoli mennybolt derengett odafönt halvány, éteri fényben, lehullajtva némi gyér világosságot a fák közé – éppen csak annyit, hogy Lázár körülnézhessen.

Halottak hevertek a fák között.

Megböködöste ōket a lábával, mert először még reménykedett benne, hogy csupán alszik a három legény, ernyedten szétdobált tagokkal elterülve a földön. Lázár szeme elé sötétség ereszkedett, ahogy úrrá próbált lenni gondolatain. A három legénnyel kíméletlen, ismerős módon végeztek, valamiféle hosszú pengével csonkították meg ōket úgy, hogy jóformán nem is maradtak a szerencsétlenek egy darabban; mély vágások húzódtak a mellkasukon, az arcukon, kezeik-karjuk pedig, amelyeket bizonyára védekezésképpen emeltek maguk elé most tőlük távolabb hevertek, szinte hanyagul odadobálva a bokrokba. Antal szép arca torz vicsorba fagyva meredt Lázárra, szétszabdalt teste ott hevert az ō lábánál. Talán éppen őr vártak, hogy jól megruházzák hazafelé menet, mert Lázár botokat látott eldobálva. Hát, nem sok hasznukat vették. Ahogy óvatosan kihátrált, vissza az útra, csodálkozva tapasztalta, hogy a kínzó kattogás egyszerre elhallgatott, végre hallotta a saját gondolatait és az újból magára találó tücsökszót.

* * *

– Eszednél vagy, Lázár? Miért nem Imre bátyához mentél, ha már végeztél az aratással? Úgy illett volna, hogy meglátogasd az apósodat, és nem Jobbágýék pénztárcáját hizlalni!

Lázár a kávé kávézóval hallgatta Magdi zsörtölődését. Gondolatban újra felidézte az elmúlt estét, egyik pillanatot a másik után. Kis ideig még téblábolt a halottak körül, majd a csak kevesek által ismert ösvények egyikén elszállt a lápi emberek szegényes tanyájáig. A gazdának nevezett férfi nem kérdezett semmit sem, amikor előjött, miután Lázár úgy megzörgette a kalyiba ajtaját, hogy az kis híján kifordult a sarkaiból. A gazda rezzenéstelen, vizenyős szemeivel figyelte őt, szokatlannak széles orrcimpái rezdültek csak meg, amikor a nádasban rákezdett a békakórus. Istenetlen emberek voltak ezek, éppen csak megtűrve a Barátlaka környékén egyre fogyatkozó mozsár mélyén. A gazda előhívta két görnyedt hátú fiát, ásót, fejszét, kést ragadtak, és elindultak Lázár nyomában a Morgó mögött sötétligethez. Lázár minden pénzét odaadta nekik, amit a zsebében talált. Nem várta meg, hogy a három hallgatag alak elvégezze a dölgét, hanem, miután megmutatta nekik a halottakat, inkább gyorsan otthagya a ligetet; kisvártatva gyomorfelkavaró hangok éledtek az árnyákkal teli fák között. A kelő nap halvány derengése kísérte Lázár lépteté hazafelé.

Összerezzen, amikor Magdi letette a seprűt, és megállt kétlépésnyire férjétől.

– Ittál, igaz? Azért vagy ilyen sápadt.

– A Daruka Palival beszélgettem.

Magdi hátrahőkölt, csinos arcán leplezetlen rémület futott végig. Kezével akaratlanul is megint hanyagul nyitva hagyott ingéhez kappott.

– Most meg mit rémildözöl? – kérdezte tőle Lázár szinte derűsen. – Ti már mind eltemettetek engem. Alig tettem ki a lábam itthonról, idegenek kezdték legyeskedni a nejem körül, az apósom pedig márás szemet vetett a földemre, a tanyámra... Csongrádi Imre bácsi semmit sem ad ingyen, jól mondta azt az apám. És milyen igaza volt!

– Hát, az apádtól aztán éhen halhattunk volna. Ha apámuram nem küldött volna embereket, hogy segítsenek az állatokat etetni, ha nem adott volna vetőmagot, hogy vethessünk, ha nem küldött volna

ácsot, hogy javítsa meg a csűrt... minden pénzünket odaadtam neki, anyám szorgosan vezeti ám a könyvecskejét, ne félj! Én aztán tudom, hogy nem lesz hiba az elszámolásban, ha végre sort kerítesz majd rá.

– Tudod jól, Magdi, hogy el kellett mennem.

Az asszony egy pillanatra lehunyta a szemét, aztán leült az ura mellé. Lázár feléje nyújtotta az ibriket, Magdi elvette, belekortyolt ó is a zaccos, keserű kávéba.

– Oda, hátra nem engedted őket, ugye?

Magdi követte Lázár tekintetét. A tanya végében fekvő, léckerítéssel elkerített kis kertet nézték, amely köré Magdi összel mindenféle tüskés bokrokat ültetett, hogy a kutyáknak eszükbe se jusson ott a földet turkálni. A kert gyomos volt és elhanyagolt, nem sok ideje maradt mostanában senkinek sem gondoznia. Magdi, mintha kitálalta volna, mire gondol Lázár, halkan megszólalt:

– Árpádka nagyon ajánlkozott, hogy felássa, de én nem engedtem neki. Áldott jó gyerek az.

– Jól tettek, hogy nem engedted. Ki tudja, mit forgatott volna ott ki a földből az ásóval. Nem gyereknek való látvány.

Magdi előregörnyedt, kezét görcsösen a hasára szorította. Furcsa hangok hagyták el az ajkát, ahogy erőnek erejével próbálta viszszafojtani a kebléből feltörő zokogást. Lázár szenvtelenül figyelte az asszony kínlódását.

– A Daruka Pali is segített, mi? Úgy, mint Somogyi Feri segített, amikor apósodnál kaszáltam a füvet tavaly tavassal, vagy mint régen, a lakodalunk után a szőke Geréb Marci?

Nem jött válasz. Lázár letette az ibriket. Valahol, a földek felől hallatszott a gyerekek kurjongatása, és erről egyszerre az eszébe jutott, hogy mennyi dolga van még.

– Elmegyek Csongrádi uramhoz – mondta, mire Magdi riadtan felkappa a fejét. – Te pedig szedd össze magad, mosdjál meg, és ha még egyszer kigombolva marad az inged, amikor rajtam kívül más férfi van a portán, hát megnézheted magad. Holnapra pedig fond meg az aratási koszorút. Köszönetet kell majd mondnom a bőséges aratásért.

* * *

Lázár meghagyta a fiainak, hogy kezdjék el összeszedni a kévéket, a dűlőútról visszanézve látta is görnyedező hátkat a forró levegő függönyén túl. Újból felélénkült a meleg szél, és előhívta a kattogást, ezt a soha el nem hallgató óraművet, amelyhez akaratlanul is hozzáigazította a léptet; észre sem vette a szemből jövő bricskát, csak akkor, amikor a plébános félvak lova megtorpant az úton.

– Nahát! Mészáros Lázár! – János atya mosolyogva hajolt előre a bakon. – Jól hallottam tehát, hogy hazatértél.

Lázár megemelte a kalapját. A plébános kortalan, kerek arcán jákedy tükröződött, mintha minden pillanatban azt várna, hogy a világ majd a keblére öleli őt.

– Kedden jöttem, atyám.

– Hát, legalább be tudtál állni aratni. Hálás lehetsz az Úrnak, Lázár, hogy ilyen rokonságod meg szomszédaid vannak, akik önzetlenül segítenek, ha megszorulsz. Hóó, te!

A plébános egyébként csigavérű lova valamiért nem bírta türelemmel az állandó gálást, nyugtalanul nyerítve, fejét rázva próbált minél távolabb kerülni Lázártól, magával rántva így a könnyű kis kocsit. Lázár akaratlanul is a kötőfél után kapott, mire a homályos fényű szemek rémültén nagyra nyílva meredtek rá.

– Mi lelte ezt a bolond állatot? – mérgelődött János atya. – Hiába, na, öreg már ő is, mint az országút. Merre tartasz, fiam?

– Apósomékhöz megyek – válaszolta kurtán Lázár, és már folytatta is volna az útját, de János atya, ha egyszer belekezdtett a csevegésbe, akkor nem hagyta magát csak úgy félbeszakítani.

– Nahát, én meg pontosan Csongrádi uraméktól jövök! A kedves anyósoddal beszélgettem, adott jófélé szederbort. Gyere, ülj fel, semennyi ideig nem tart, hogy visszaforduljak. Legalább nem kell egyedül kutyagolnod ebben a nagy melegben. Hó, te, hát maradj már nyugton!

János atyát legalább annyira érdekeltek az anyagi világ dolgai, mint híveinek lelke élete. Összevissza fecserészett az időjárásról meg

az aratásról, Lázár el is bóbiskolt közben, és csak akkor kapta fel a fejét, amikor váratlanul ezt mondta neki a plébános:

– Súlyos terhet hordozol, Lázár. Súlyosabban, mint amit egy emberi szív fájdalom nélkül még el tud viselni. Ha könnyíteni akarsz a terheden, hozzámb bizalommal fordulhatsz, ugye tudod?

– Nem hiszem, atyám, hogy ezt a terhet a maga dolga lenne levenni rólam – szűrte fogai között a szót Lázár, mire a plébános elnevette magát.

– Én középütt állok ég és föld között, Lázár, az én dolgom csak annyi, hogy meghallgassalak téged. Tudod, hány meg hány katonaviselettel beszélgettem mostanában? Mindnek ugyanazt láttam a szemében, mint amit most a tiedben látok. Mintha igazából halálos sebet kaptatok volna, csak a porhüvelyetek oly erősen ragaszkodik az otthonhoz, hogy nem engedelmeskedik a halálnak. Gondolj arra, Lázár, hogy van két gyönyörű gyermeked és egy kis feleséged. Temesd el a halottakat, és hagyd végre hátad mögött a harcmezőt!

Begördültek Csongrádiék tanyájára. Nagy társzerek álltak az istállók előtt, Lázár jó pár embert látott sürgölődni az udvaron. Csongrádi Imre már régóta megengedhette magának, hogy ne kelljen a földekben dolgoznia, jó kapcsolatai és házassága révén kényelmesen megélt évről évre gyarapodó birtoka jövedelméből. Gyakran hajtoggatta dölyfösen, hogy neki többet nem kell hajlongania, sem a vetés fölött, sem mások színe előtt. János atya megállította a kocsit, utasa azonban még nem szállt le a bakról.

– Mondani akarsz talán valamit, Lázár? – kérdezte halkan a plébános.

Lázár maga elé meredt. Gyötörte a szomjúság, valósággal kiszáritotta a belsejét. Néhány lépéssnyire volt csupán tőle a kút, mégsem ment oda, hogy igyon.

– Mondja, atyám... – kezdte nehezen forgó nyelvvel. – Érezte-e már úgy, hogy az árnyéka, a saját árnyéka...

– Igen? – János atya ösztönösen bal kéz felé pillantott, ahová a maguk, a kocsi és a ló árnyékát az udvar porába rajzolta a lassan delelöre éró nap.

– Na, hogy az árnyéka mintha beszélni szándékozna magához. Érti, mit akarok kinyögni, ugye?

János atya ezúttal nem mosolygott, nevetőráncai ehelyett egyetlen szoros vonásba préselődtek össze az arca közepén.

– Azt hiszem, értem, mire gondolsz, Lázár. Vagy legalábbis sze-retném érteni. Vasárnap, mise után beszélgettünk erről, mit gondolsz? Ideje lenne, hogy megtaláld végre a helyed ebben a világban. Én segítek neked, Lázár.

Lázár bólintott, majd leugrott a bakról. Az eddig nyugodtan áll-dogáló ló megint megbokrosodott, János atya két kézzel kezdte rán-gatni az istrángot, nehogy eltiporjon valamit Csongrádiné asszony szépen gondozott virágoskertjében. Néhány napszámos jött arra, szerszámokkal a kezükben, jót mosolyogtak a plébános mutatványán, de hamar lelohadt a jókedvük, amikor Lázár elindult feléjük. Odébb húzódtak, az eddig az udvar másik végében várakozó kocsisok pedig nyugtalankodó lovaikhoz siettek.

Kutyauagatás kísérte Lázár léptei a nagy ház tornácáig.

* * *

Marika néni vizet hozott Lázárnak, amíg veje kivárta a sorát. Imre bácsihoz nem lehetett csak úgy besétálni; szigorú procedúrán kellett ahhoz előbb átesni, melynek része volt az is, hogy leányko-ri szépségének maradványait még nyomokban őrző felesége itallal és étellel kínálta a férjére várakozókat. Sokat elárult a szemfülesebb vendégek számára, hogy mire számíthatnak a meghallgatás során, amikor Marika néni előjük rakta a tálcát. Lázár hűs kútvizet kapott meg száraz, többnapos pogácsát. Kelletlenül elrágcsált egyet; ez volt különben az első étkezése aznap.

Anyósá apró, élénk szemeivel leplezetlen kíváncsisággal mé-regette a fiatalembert, duzzadt ajkáival csiucsörítve hallgatta Lázár szűkszavú beszámolóját az elmúlt egy évről. Lázár figyelme el-el-ka-landozott, a házba vezető ajtó felé nézelődött, miközben az udvaron lassan visszatért minden a szokásos kerékvágásba.

– Igazán okos gondolat volt tőled, fiam, hogy eljöttél végre attyáduradhoz. Még akkor is, ha előtte egészen más helyeket láttogattál meg. – Marika néni töltött még neki vizet, hurkás ujjáiba belemélyedt az aranygyűrű. Az „atyámuram” megszólítást Imre bácsi egyébként elvárta mindegyik vejétől és egyetlen menyétől is. – Imre bátyád mindenöt megtett, hogy Magdus meg a fiaid semmiben sem szenevedjenek szükséget, ugye tudod, Lázár?

A férfi csak bólintott. Odabentről mély mormogás hallatszott, a hangok mintha egyenesen a pincéből szűrődtek volna elő, de Lázár tudta, hogy apósát hallja éppen beszélni. Ingét hátához tapasztotta a verejtéke, pedig jólesőn hűvös volt a tornácon. Marika néni fülelni kezdett, majd megint megszólalt. Hangján átsütött a leplezetlen aggodalom.

– Mondd, Lázár, nem találkoztál ma az én kis Tónimmal? Már régen itt kellene lennie, hogy segítsen az embereknek a lovagnál.

Lázár megrázta a fejét. Elnézett anyósa mellett, ki, az udvarra. Mosolygott.

– Tegnap este óta nem láttam a kölyköt.

Marika néni arca elfelhősödött.

– Úgy! Tegnap este óta. Hallottam ám a szóváltásotokról. Ehhez is lesz azért egy-két szava Imre bátyádnak.

Kinyílt az ajtó. Sápadt, magas férfi botorkált elő a házból, Endre volt az, a legidősebb Csongrádi-lány, Icus férje, Antal édesapja. Motyogott valami köszönésfélét anyósának, hosszan végigmérte Lázárt, majd lement a lépcsőn.

– Most bemehetsz Imre bátyádhoz – mondta Marika néni a másik vejének, aki a legkisebb jelét sem mutatta annak, hogy fel akarna állni a helyéről. – De legyél udvariasabb, mint a múltkor, halld, Lázár?

A múltkor több mint egy éve volt. Lázár akkor megfogadta, hogy többet nem csapdossa apósánál az asztalt, hogy türelmes lesz, de az akkor volt, egy elmúlt tavaszon. Csodálatosan hűvös volt bent, a félhomályos házban, majdnem hideg. A lakkozott szekrényeket és a cserépkályhát a belépő legfeljebb csak sejteni vélte a sötétsége

merülő sarkok által határolt, bizonytalan körvonalú térben, az ablakok túlsó oldalán ragyogó fényáradat útját ugyanis súlyos függönyök torlaszták el. Maga Imre bácsi a roppant, faragott ebédlőasztal túlsó végében ült, mága elé lógatva tekintélyes méretű pocakját. Lázár hallgatta a nagy állóóra monoton ketyegését, amely lassan, szinte észrevétlenül éles kattogássá változott, átlépve egy egészen másik, magasabb hangtartományt.

– Hát hazajöttél. – Dohány izzott fel, ahogy a terjedelmes alak beleszívott szörcsövge a pipájába. – Régen láttalak, Lázár.

Imre bácsi nem kínálta hellyle vendégét. Lázár kihúzta magát, büszkesége minden morzsáját összeszedve állt apósa előtt. Imre bácsi tűnődve szipákolt, majd, mivel veje nem szólalt meg, így folytatta:

– Kevés az időm, láthatod, mennyi a dolog. Lehets, hogy te annyira ráérsz így, hogy a munka java részét már megcsinálták helyetteid az unokáim meg az embereim, sőt, még Jobbágynak uramat meglátogatni is volt időd, de nekem attól még van mit csinálnom. Minek jöttél? Nincsen más dolgod?

– Elszámolni jöttem atyámuramhoz. Mondja meg, hogy mennyi az adósságom. Vissza fogok fizetni minden, az utolsó krajcárig. – Ahogy ezt kimondta, Lázár gyomra, ha lehet, még kisebb, még hidegebb sárgörönggyé állt össze a hasában. – Én nem a Csáti Endre vagyok, hogy az apósomnál kolduljak.

– Nem tudom fejben tartani, mennyi az adósságod. Ahhoz előbb meg kell kérdezned a számadót, mennyi volt a napszámosok béré, akiket én fizettem, el kell még számolnunk a vetőmaggal is. Majd ősszel megbeszéljük, addig csak csináld a dolgodat, Lázár. Hacsak addig megint nem állsz odébb, mint ahogy szoktad.

Lázár egyre nehezebben állt egy helyen. Sérült bal lábában ott lüktetett a fájdalom, mint mindig, ha nem mozgatta, lassan kúszott fel a gyötrő hidegség a combján. A nagy óra ketyegése mélyebbről jövő hangoknak adta át a helyét, érces, fülsértő zengésnek, amire még Imre bácsi is felkapt a fejét.

– Ejnye, hát mi lelte ezt az istencsapását?

– Arra kérem, atyámuramat, hogy vetesse le a tanyámról a zálogot – szólalt meg halkan Lázár. – Nem kell attól félnie Imre bátyámnak, hogy elszaladok itthonról.

– Pedig már megtetted, Lázár. Megint elfutottál, ezúttal azért, mert neked fontosabb volt a háborúsdi, mint a családod. – Felizzott a pipa parazsa. – Mindig is élhetetlen voltál. Ha a lányom nem lenne olyan talpraesett, már régen földönfutó lenné. Énnekem se időm, se türelmem nincsen a nyögdécselésedet hallgatni. Eredj inkább a dolgodra! Hétfőn reggel pedig itt legyél nekem, segíts rendbe rakni a kukoricagörét, megértettél?

Az óra kondult egyet, majd olyan hirtelen hallgatott el, hogy mindenkiten összerezzenek az utolsó fémes kattanás után. Lázár nehézkesen megfordult, és kicsörtetett a szobából, ki, a porszagú forróságba.

* * *

A lemenőben lévő nap lángra lobbantotta a határt. Lázár kimerülten törölgette a homlokát, verejtéke a szemébe csorgott, pedig muszáj volt előre, a nyugat ragyogásába néznie, miközben fiaival a kévéket emelte egyre magasabbra. Ujjai között porfelhőként pergett a törek, ropogtak a kiszáradt búzaszlák. Árpádkát, a kisebbik gyereket felküldte a kocsi tetejére, hogy ott fent igazgassa a kévéket, Gézus pedig lent maradt vele. Erős kis legény volt, már egyedül is fel tudta adogatni a maga kévéit. Apjuk ráhúzott egyet a foltos ló farára, mire a szekér nagy nyikordulások közepette megindult.

– Aztán elbírtatók-e a kaszát? – kérdezte Gézától, aki mellette kutyagolt hallgatagon.

A kisfiú bizonytalanul felpillantott öccsére, de Árpád nem is figyelt oda, a kévék tetején lovagolva éppen azon volt, hogy előhalászon egy almát a zsebéből.

– Én igen, én elbírtam – mondta végül büszkén Gézus. – Atyámuram emberei még meg is dicsértek, hogy milyen erős vagyok.

– Úgy! Szóval megdicsértek – hümmögött apja. – És kik segítettek még?

– Hát a Daruka Pál. Ő is eljött néhányszor.

– A Daruka? Ő ki hívta ide? – vakkantotta Lázár.

– Volt nálunk többször is a Pali bácsi – szólalt le a szekér tetejéről Árpád. – Magától ajánlkozott, hogy segít majd nekünk. Már tavaszszal is idejárt, mi, Géza?

A nagyobbik fiú csak bólintott, gyors oldalpillantást vetve apjára. Alaposan le volt főve ő is, szőke haja csatakosan tapadt barnára sült homlokára, de apja még így is látha, hogy elvörösödik. Gézus már tizenkét éves volt, és Lázár már felfedezte rajta azokat a hamisítatlan Csongrádi-vonásokat kisarjadzani; Árpád sokkal inkább örökölte az ő külsejét, mint a bátyja. Megsimogatta Géza fejét, aztán rögtön a foltos mellé lépett, mert a ló ide-oda kezdtet bolyongani a tarlón.

Nehéz függönyként ereszkedett alá az éjszaka, mire hazaértek. Lázár hagyta, hadd pancakesnak fiai a kútánál, leszerszámozta a foltost, majd bement a házba. Magdi gyorsan elfordult tőle, amikor belépett, az asszony akkor sem kérdezősködött, amikor ura délután hazaérte. Levest mert Lázárnak. Kintről behallatszott a gyerekek boldog sivalkodása. Lázár nem nyúlt a kanálhoz, csak nézte a leves felszínén lassan összeálló képmását.

– Tudod – szólalt meg Magdi halkan. – Már hogyné tudnád. Hiszen hozzám sem értél, mióta hazajöttél.

Férje továbbra sem szólalt meg, hanem komótosan nekiállt enni. Hosszan forgatott a szájában minden egyes kanálnyit a zöldségleves-ből, mintha valami úri helyen enne különleges finomságokat. Magdi alig karnyújtásnyira állt tőle, és olyan sápadt volt, mint a ház meszelt fala.

– Azt várod tán, hogy térdre hulljak előtted, hogy úgy kérjek bocsánatot? – kérdezte az asszony. Abbahagyta a kezei tördelését, karját összefonta melle előtt, és felvetette a fejét, pontosan úgy, mint az imént Gézus. – Mi, Lázár? Te mentél el innen!

A férfi csak kanalazta tovább a levest kényelmesen. Mintha halványult volna a lámpa fénye, úgy sűrűsödtek az árnyékok az egyébként sem túl tágas helyiségen. Magdi egyik lábáról a másikra állt,

közben lassan hátrált odébb a férjétől, gondosan mindenig az egyre fogyatkozó fénykörön belül maradva.

Kiürült a tányér. Lázár letette a kanalat, majd a vizeskancsóért nyúlt. Magdi elkerekedett szemekkel nézett a férfi háta mögé a sűrűsödő homályba, ő maga már teljesen a petróleumlámpa alatt állt, annyi kevés árnyéka volt csak, mint délidőben szokott lenni, a tűző napon. Férje hosszan, megfontoltan ivott, inas kezén, nyakán kidagadtak az erek. Letette a kancsót, majd felvette az odébb heverő konyhakést, és a körmét kezdte piszkálni vele. Magdi tapodtat sem mozdult a helyéről, csak a szeme rebbent hol az ajtó, hol a konyha árnyékba merülő sarkai felé. Kint közben elcsöndesedtek a gyerekek.

– Mit akarsz csinálni, Lázár? – kérdezte elvékonyodó hangon.

A férfi továbbra sem szólt, mintha mondani valóját lenyelte volna a levessel együtt. Felállt, visszaigazította a széket az asztalhoz, és kiment, nyitva hagyva maga után az ajtót. A kés hangosan koppant az asztalon.

– Eriggyetek vacsorázni! – szólt oda a két fiúnak. – Édesanyátok finomat főzött nektek. Mintha rétest is láttam volna az asztalon.

Árpádnak nem kellett többet mondani, nagyokat kurjongatva szaladt be a házba. Géza nem követte öccsét, hanem ott téblábolt apja mellett, és csodálkozva figyelte, hogy apja leveszi a kaszát a gerendáról.

– Nincsen már több kaszálnivaló, édesapám – jegyezte meg bizonytalanul.

– Dehogynem – válaszolta erre Lázár, ám szavainak derűs cse- gésére rácáfolt mosolytalan arca. – Sok mindenre lehet ám használni ezt a szerszámot. Azt tudtad-e, hogyha háborúzni kell, és nincs egyéb fegyver, akkor kiegyenesítik a kaszát a parasztok, és úgy vonulnak hadba?

– De hát édesapámnak volt puskája a háborúban.

– Volt ám. Hogyne lett volna. – Lázár szeme sötéten villant fia felé. – Amíg nem vagyok itthon, addig te vigyázol a házra, édesanyádra meg az öcsédre, érted, Géza?

A fiú bólintott. Arrébb állt, amikor apja vállára vetette a kaszát, és nyugodt, lassú léptéivel nekivágott az éjszakának.

* * *

A Sóhaj, a napszamosok és a cselédcsaládok otthona, nem volt több mint apró házikók egymásra hányt kupaca a katolikus templom tövében. Olyan sűrűn álltak itt a házak, hogy Lázárnak le kellett eresztenie a kaszát, nehogy a szerszám éle belevágjon valamelyik tejébe. Biztos léptekkel haladt előre, pedig még a kutak mélyén is több világosság akadt, mint ezen a helyen, ahol valósággal elmélyült és ragadóssá vált a sötétség, csapdába esve a függőlegest és párhuzamost hírből sem ismerő falak világában. Némelyik ablakban gyertya égett, lángjuk még az üveg mögött is megrebbent, amikor Lázár arra sétált.

A zokogás először nem tünt hangosabbnak, mint az egér neszézése a falban, majd, ahogy Lázár lépésről lépésre közeledett annak forrása felé, egyre inkább olyanná vált, mint a fájdalommal átitatott suttogás. Maga elé emelte a kaszát, annak nyele a hirtelen mozdulat-tól zörögve mozdított meg néhány hevenyészve odaszögelt kerítéslé-cet, de senki sem jött elő a szokatlan zajok hallatára.

Két másik, félíg-meddig egymással szemben álló ház alkotott kis terencskét a Darukáékéval együtt, ennek közepén térdelt Ilonka, arcát a kezébe temetve. Lázár egyetlen pillantással felmérte a környéket, aztán berontott a házba. Káromkodott egy cifrát, amikor a gyertyák fényénél meglátta előbb a felborogatott, szegényes bútorokat, majd az összemocsolt falakat. Sötét, ragadós lé fröccsent körbe, néhol egészen a mennyezetig csapódva, a mestergerendán még apró húscafatokat is látott belé tapadni. Lázár émelyegye lökte félre a székeket, és meglátta végül magát Daruka Palit is a földön. A holttest mellett János atya térdelt.

– Halott mellett virrasztottam Kovácséknál, amikor meghallottam a dulakodást – mondta a plébános, de az arcán tükröződő rette- net élesen ellentmondott a szinte társalgási hangnemnek. – Te mit mondasz erre, Lázár? És mit szorongatod azt a kaszát?

Lázár odalépett Daruka Pali mellé, és nézte azt, ami megmaradt egykor legjobb cimborájából; görcsösen markolta a szerszám nyelét.

– Későn érkeztem – mondta halkan. – Megint előttem járt hát.

– Mit mondasz? – kérdezte János atya, aki lassan kezdte legyőzni iszonyatát. Sietve ráterített egy lepedőt a halottra, majd térdére támaszkodva felállt. Jóval magasabb volt Lázárnál, a penge így pontosan az arca előtt lebegett. – Mit értesz azon, Lázár, hogy későn érkeztél?

– Bocsásson meg nekem, atyám – suttogta Lázár, és hátrálni kezdet kifelé.

– Már mondtam neked, hogy én nem bocsáthatok meg senkinek sem. Talán mondhatnál egy-két vigasztaló szót az özvegynek, ha már erre jártál így éjszaka, kaszával a kezedben.

Lázár kilépett a házból, ki, a hűvös éjszakába, ki a csöndbe, amelynek egyre sűrűsödő közepén ott gubbasztott Ilonka. Zokogása és jajgatása akkorra már elnémult, a földön guggolt és előre-hátra billegett a sarkán. Rajta és Lázáron kívül senki sem volt a még utcának sem nevezhető sikátorban, más hang nem is hallatszott, csak az asszony szipogása és reszketeg sóhajai. Lázár lassan körbefordult, a sötétségbe fúrta tekintetét, figyele az apró ablakokban életre kelő lángok sorát, a gömbölyű üvegek által megtört gyertyafényt, míg nem az egész Sóhaj maga is sárgás pislogássá nem változott. A fénykör közepén ott állt ő. Ha kinyújtotta volna a kezét, akár meg is érinthette volna Ilonka szoros kontyba font haja alól feltáruló, védetlen, finom ívű nyakszirtjét. Lázár felnyögött, ahogy az asszony hangtalanul még előrébb görnyedt, olyannyira, hogy homloka már a földet súrolta. Óvatosan megkerülte Ilonkát, és elindult a házak között. Mintha valami bizonytalanul izzó fényfolyamot kavart volna fel léptéivel, úgy fénylettek körös-körül a gyertyák; maga előtt tartotta a kaszát, akár egy vak ember a botját, mintha a kanócock végén táncoló lángnyelvek megfosztották volna őt a szeme világától.

***

Elmúlt éjfél, mire újból a határ kezdetét jelző dűlőút porát taposta meztelen talpával. Csüggédten lépdelt, a kaszát hol a vállára dobta, hol újból maga elé tartotta, és csak akkor torpant meg, amikor a tanyájukhoz érve megpillantotta maga előtt a csillagok fényében álldogáló Magdit. Az asszony egészen a férfi arca elé tartotta a petróleumlámpát, mintha így akart volna meggyőződni arról, hogy valóban az ő ura-e az a kísérteties csendben botorkáló, elgyötört alak, vagy valami egészen más. Tekintetük összevillant, ahogy Lázár kezébe nyomta az eddig a hóna alatt szorongatott butyrost.

– A gyerekek alszanak – suttogta rekedten az asszony. – De azt kérdezgették elalvás előtt, hogy hová tűntél. Árpádka még sírt is. Téged keresett.

– Hiába is magyaráznád nekik. – Lázár krákogott. Mohón körtyolta a bort, mégis száraz maradt a torka és a szája, mintha még mindig ott állt volna a tűzű napon, a tarlón. – Amikor még én magam sem értem.

– Mondtam már, Lázár, annyiszor mondjam neked, hogy ha nem akarsz teljesen megbolondulni, akkor azt teszed, ami szerinted a leghelyesebb, emlékszel?

Férje félredobta a kiürült butyrost.

– Ne beszélj úgy, mint a plébános! Mintha őt hallanám, ugyanolyan okoskodó vagy te is, mint János atya. Mindig sutyorogtál a fülembe, és én minden is hallgattam rát, mert úgy könnyebbnek tűntek a dolgok. Ha elmentem messzire, a jó pénz reményében, és hazajöttem, te már küldtél is volna tovább.

– Miért nem hagy már békén téged, Lázár? – kerülte meg a választ Magdi. Arrébb húzódott férjetől. – Elmentél a háborúba... Oda nem én küldttelek. Azt mondadtad, azért mész, hogy legalább a fiaidat megvédd vele szemben. Embereket öltél, te magad mondadtad, nem is egyet vagy kettőt, feltűzted őket a szurony hegycsúcsra vagy puskatussal verted őket agyon, és mégsem változott semmi sem, ahogy hazajötött! Hullanak körülötted az emberek, mint a legyek, Lázár. Hát mit kell még tenned ahhoz, hogy abbamaradjon végre?

– Neked aztán végképp nincsen jogod engem kárhoztatni – mor-dult fel fenegetően Lázár.

Az asszony nem ijedt meg, szeme lázasan csillogott.

– Mégis, mi a fenét vártál, Lázár? Hogy majd a keblemre ölelek, mintha semmi sem történt volna? Híredet sem hallottuk hónapokig, mert te az országot jártad, a fegyvereddel háltál meg talán készséges hölggyékkel is, akik annyira szeretik a bakák ölelését, én meg közben itt ültetem, nyakig az adósságokban!

– Te...! – Lázár keze ütésre lendült, majd erőtlenül lehanyatlott.
– Én nem feküdtem össze minden jöttmenttel, én aztán nem! Nem volt nekem se éjszakám, se nappalom. Csak a halottak. Mind visz-szajártak hozzám éjszakánként, és arról faggattak, hogy mi történt velük. Mintha el sem akarták volna hinni, hogy ők már nincsenek az élők sorában. Mi az ördögöt akartak tőlem, tőlem, Mészáros Lázár-tól? És azok... akik, mielőtt elmentem... nem keresték őket?

– A lápi emberek mindig kéznél vannak, ha valami szokatlan do-log történik a határban, te is tudod. – Magdi duzzadt ajkain jóllakott mosoly fészkelte el magát. Lázár megborzongott. – Néhányan a helyiek közül fejszékkel meg kiegyenesített kaszákkal nekiindultak tavaly ősszel, amikor nem találtak néhány helybélit, felforgatták a lápi emberek kunyhót és felkoncoltak néhányat közülük. A zsandárok meg csak a vállukat vonogatják. Vannak holttestek? Nincsenek. Akkor meg semmi dolguk sincs.

– Hallgass már! Lyukat beszélsz a hasamba. Megcsináltad legálabb, amit mondtam, vagy csak a szád járt egész nap?

Magdi hátrébb lépett, egy pillanatra eltűnt a sötétségben, csak a motorzása hallatszott, majd újra megjelent, és Lázár felé nyújtotta a kezét. Aprólékosan megformált, szalmából font aratási koszorú volt az a tárgy, amit leakasztott a kút kávájáról. Lázár óvatosan megfogta a madzagnál fogva, és maga mellett lógotatva elindult tovább, az éjszakába.

– Lázár – szolt utána Magdi. Remegett a hangja. – Ígérd meg nemek, hogy, hogy... ha vissza is jössz...

Férje nem válaszolt, csak ment tovább.

* * *

A két ember mélyen aludt, amikor Lázár belépett a szobába. Nem állta az útját senki sem, a kutyák is szükölve tágultak előle, ahogy áthaladt az udvaron. Nézte az alvókat égő szemekkel. Marika néni zaklatottan sóhajtozott álmaiban, az Imre bácsit jelképező másik ropa-pant dunyhatömeg alól pedig időnként rekedtes, légszemjas nyögések törtek elő. Odakint, a nagyobbik szobában az állóra nehézkesen kattogva küzdött a múló idővel, máskülönben egy nesz sem hallatott; a Csongrádi-major belemerült az időtlenség fagyott csendjébe. Lázár minden ízében remegve állt a szoba közepén, nézte a két em-bert, majd tekintetét lassan ráemelte az Imre bácsi mellett magaso-dó, ösztövér alakra.

Igazából akkor tudta jobban kivenni annak nagyjából ember-re emlékeztető körvonalait, ha csak a szeme sarkából pillantott rá, máskülönben nem volt több mint ódon, elhomályosult fényű tükrök mélyén derengő árnyalak, akit foglyul ejtett az üveg és a fonesor. A lecsupaszított koponyát mintha egy hosszú bot végére túzték volna, billegve, mereven fordult Lázár felé, elmondhatatlanul rongyos kö-pönyege ráncaiban évszázadok és régen elfeledett helyek pora ült, szélét penész szegélyezte csipke helyett, csontujai között pedig ka-szát tartott, ugyanúgy, mint maga Lázár. A rozsdás penge ott lebegett egyenesen Imre bácsi feje fölött.

Lázár maga elé emelte a bal kezében szorongatott koszorút. A rémalak üres szemüregi mélyén mintha fény csillant volna, egyébként közönyösen álldogált a félhomályban, ugyanolyan közönnel, ahogy a vérrel dagasztott sarú harcmező közepén állt még nem is olyan régen, ráérősen lengetve a kaszáját.

Imre bácsi szuszogása egyre halkabb lett, majd hirtelen nyögés-be fült. Lázár felkapta fejét a hangra. Az öregember lassan felült, és értetlenül pillantott a szobája közepén álló férfira. Álmosan dörgölte meg a szemét.

– Lázár. Fiam. Mi az ördögöt keresel te itt?

Marika néni is mocorogni kezdett a másik ágon. Lázár této-ván nézett körül. A lidércecs alaknak nyoma sem volt, csak ő állt ott

egyedül, jobbjában a kaszával. Csodálkozva és borzongva emelte maga elé balját, amelyben eddig a koszorút tartotta. Ujjaira vér tapadt.

– Jézus, Krisztus, Lázár! – sikoltott fel Marika néni. – Mi, mit...

– Hallgass már! – förmedt rá Imre bácsi. Széles homlokán olvadt viasz módjára pergett a veríték. – Lázár, tudd le azonnal azt a kaszát! Menj ki, fiam, odakint minden megbeszélünk, csak vár meg, amíg felöltözök. Hiszen hálóingben mégsem lehet komolyan, férfi módjára beszélgetni, nem igaz?

– Nem sok minden van már, amiről beszélhetnénk, Imre bátyám – mondta erre halkan Lázár.

– No, azért mégiscsak lenne miről. – Az öreg megmarkolta a takaró szélét, de még nem húzta le magáról. – Marika nénéd hoz finom bort a pincéből, aztán áttárgyaljuk a dolgainkat... De ahhoz előbb az kell, hogy letedd szépen a kaszát. Hiszen már véget ért az aratás. Különben is, egy olyan ócska szerszámmal hogyan akarod végezni a dolgodat?

Lázár lassan szeme elé emelte a kaszát, és meglepve vizsgálta a rozsdás és csorbult pengét, amelyet pedig oly nagy türelemmel fent meg mindig élesre. Szokatlanul nehéz volt a kasza, lehúzta a kezét. Próbaképpen megsuhintotta, mire Marika néni torkából ismét felszakadt a rémült sikoly, Imre bácsi pedig reszketve húzta arca elé a takarót.

– Valóban ócska ez a penge – mondta Lázár tűnődve az apósának. – De utána majd jól megfenem, maga csak ne aggódjon, Imre bátyám. Mindig éles lesz ezentúl a kaszám.

Erősen fogta a szerszám nyelét, miközben meglendítette. A fasorig és a lápot szegélyező nádas vonaláig húzódó búzamezőt látta maga előtt, amint suhogva szelte a fém a levegőt; kezében, karjában, vállában érezte azt az erőt és ügyességet egyaránt igénylő mozdulatot, ahogyan irányította a penge útját.

Húsba, inakba mart a rozsdás fém, ellenállás nélkül szelte még a csontokat is. Amikor végzett, Lázár elégedetten füftyentve vizsgálta új szerszámát.

– Ez igen! Ez aztán jó penge! – Körülnézett még egyszer a szobában, majd sarkon fordult, és kiment a házból. Talpa alatt recsegett a tornác fája; fények gyúltak a cselédszálláson, emberek közeledtek az udvaron át. Lázár nevetett. – Ezzel lehet jól aratni. Majd meglátod, Magdi!

Hüse Lajos
A KIVÁLASZTOTT

A legénnyel akkor találkoztam, amikorött, hogy eladja a lelkét a gazdámnak. Nekem való fickó volt, ezt rögtön bárki megláthatta volna rajta úgy is, hogy nincs olyan jó szeme az effélhez, mint nekem. Állátbüszkén felvetette, ehhez képest nemiképp görnyeden járt, mint akit egész életében arra kényszerítettek, hogy kisebb legyen, mint amekkora. Nem csak testi értelemben. Főkképp nem testi értelemben. Ennek a természetellenes összenyomódásnak köszönhetően iszonyatos energiák szorultak belé; olyan volt, mint egy lőporraktár, amely csak arra vár, hogy valaki szíkrát vessen rá. Rattam kívül mégsem figyelt fel rá senki, és ezt az arcának köszönhette...

Az egyszerű népség azt vallja, hogy az erőszakos fizimiska, a szinte állatias arcvonások, a lángoló szemek, a vaskos áll és homlok... ezek az én jegyeim, amely a nekem rendelt embereken, együttesen vagy külön-külön, de ott kell legyenek. Az efféle férfiak elől mindenki félrehúzódik, különösképp éjszaka. Vagy a kocsmában, bármely napszakban.

Az, aki az imént sétált be tétován a keszthelyi piactérre, nem ilyen volt. Az ábrázata miatt senki meg nem látta a tagjaiban rejtező, pusztító erőt. A bámoszkodó polgárok, a piacozó parasztlányok és a pattogós katonazenétől felajzott ifjúncok jóformán észre sem vették őt. A méla egykedvűség álarát viselte, amely mögött kifürkészhetetlen a lélek, sőt, valójában inkább érdektelen a többiek számára. Csapott álla gyengeségről, vékony, egyenes orra – melyet sosem tört még be eltévedt csapás –, valamint sápadt bőre pedig olyasfajta szélfűszerű árulkodott, amely errefelé még egy menyecskének sem vált volna dicsőségére. A tekintetében szemernyi erőszakosság, gyűlölet vagy harag sem rejtezett. Gazdám megbízottai serényen járkáltak a tömegben, itatták a legényeket, egyre közelebb tasajtgatták őket a díszmentés zenekarhoz, a seregírnok asztalához és az érméket csörgető órmesterhez; de az új fiút még ők sem becsülték semmiré. Arra sem méltatták, hogy arrébb lökjék, nemhogy ócska lőrével és kínosan pocsék pálinkával kínálgaassák.

Közélebb húzódtam, átfurakadtam az egyre növekvő tömegben. Némiképp még élveztem is, hogy a piacos népség meg a városiak

nem sikoltznak, nem menekülnek fejvesztle előlem; ma – még – a szébbik arcomat mutattam, dicsőséget és gazdagságot ígértem, és ugyan a szenvédés bűzét le nem moshattam magamról, a körülöttem tolongó magyarok, osztrákok, zsidók, szlovákok, örmények és más nációba tartozó népek úgy hitték, az mások szenvédése lesz, távoli országok lakóinak könnye, vére.

Talán igazuk is lesz. Talán nem. Még nem döntöttem el.

Meglehet, majd ez az ifjú fog dönteni, amikor eljön az ideje. A fű között rejtező hullott-alma szerénységű ábrázata elfedte a trónusonkat romba döntő energiáit. Igaz, nem előttem.

Egészen közel értem, karnyújtásnyi távolságba. Ha akartam volna, megértem, bár, ha megfordul, a többiekhez hasonlóan ő sem láthatott volna színről színrre. Hirtelen azt éreztem, hogy akarom... érezni akarom ártatlanságának utolsó pillanatait. Kinyújtottam a mit sem sejtő ifjú felé a kezem.

– Nahát, nahát, Krieg uraság! Mióta fanyalodsz efféle porfész-kekre?

A pimasz női hang megakasztotta mozdulatom.

– Bagoly mondja verébnak, hogy nagyfejű – válaszoltam a környéken született mondással, hátra sem fordulva.

– Bagoly? Az nem az én állatom – állapította meg a szőke szépség, miközben ringó csípővel elém billegett. Bármilyen alakot öltött magára, haja színének kivétel nélkül minden az érett búzamező és a fenyőmez színeit választotta, legalábbis az utóbbi kétezer évben biztosan. És én képtelen voltam megunni.

– Valóban – ismertem el. – Te úgy válogatsz az állatok között, Piréma, ahogy Néró turkált a hamuban, hogy meglelje a legköltőibben szenesedett csontot... de a bölcsesség baglya valóban nincs köztük. Mit keresel itt, *ebben a porfészeken*?

– Jöttem – kacsintott rám Piréma. Öltözéke Észak-Itália kétszáz évvvel korábbi divatját követte; az utcalányoknak előírt, a melleket teljesen fedetlenül hagyó, kék ruhája Sába királynőjének tökéletes, ében alakjára simult. Fekete, kék és sárga... imádta ezeket a színeket

variálni, ami óta kiléptünk az Ősi Időből, és mindenkor levetettük kék bőrünket, és azzal együtt a viszonylag állandó formánkat.

– Persze, hogy jöttél. Anélkül nem lennék itt – morogtam. De túlságosan régen láttam őt, hogy bosszantson. Inkább félíg-meddig megválaszoltam az első kérdését. – Valójában, ami kevés dolgom van itt, azt gyorsan elvégzem. Nincs kedved... esetleg nincs kedved utána átugrani egy szébb és jobb világba, hogy együtt... hmm, eltöltünk egy kis időt?

Piréma kacagásánál kevés kellemesebb hangot tudnék felidézni. Kedvesebb fülemeinek, mint a trombiták érces kórusa, a kard és ágyú dala... talán csak a legyőzöttök sikolyait és a győztesek ordítását szeretem jobban. Az ember ugye nem vetőzhet ki teljesen önmagából... akkor sem, ha valójában nem is ember.

– *Ami kevés dolgom van itt blablabla* – figurázott ki elmélyített hangon. – Krieg, te ugratsz! Ahol neked dolgod van, ott minimum egy fél ország dől romba. De ha jobban belegondolok, ami óta rendesen elterjedt a puskapor meg az ágyú, ilyen semmiségekért már csak az udvaroncaidat küldök az emberek közé.

Így mondta: udvaronc. Miféle körökben mozoghatott azóta, hogy utoljára találkozunk? Szerelem a királyi udvarokban? Órulet...

– Tökéletesen ismersz, kedves – hajtottam meg a fejem. Közben azért fél szemmel az ifjúra pislantottam. Itt volt még, lassanként átadta magát a toborzóőrmester bűvölétének.

– Valld be, legalább egy Hannibálhoz mérhető halandót keresel...

Csak intettem a fejemmel.

– Nagyobbat? – Pirémán őszinte meglepődés látszott. – Richárd, az angolok Oroszlánja?

– Nem.

– Mwnuba, a Rinocérosz? Bajazid? Asóka? Wallenstein? Túpac Inka?

– Langyos, langyos. Meleg. Hideg. Meleg.

Piréma most már igazán meghökkent.

– Itt? – Egy pillanatra mintha megfagyott volna. – Miféle hadvezér...? – lendült bele újból, de intettem, hogy hagyja abba. Hosszan

sorolhatta volna a hadvezéreket, nagyobbnál nagyobbakat... de nem hadvezérért jöttem.

Hódítót kerestem inkább.

– És te? – kérdeztem újra. Ritkán találkoztunk az elmúlt öt-hat-száz évben, tényleg érdekeltek a *szerelem* ügyes-bajos dolgai. – Mit, pontosabban kit keresel?

Piréma választottjai ritkán kaptak kellő hírnevet. Ha mégis, abban én is benne voltam.

– Legutoljára, amikor elárultam, csúnyán átvettél, Krieg!

Na, erről beszélek! Piréma nem ért a hírnévhez... aztán amikor mégis megkapja, végig sértődik.

– Hárromezer éve is megvan annak, szerelemem... – dünnyögtem, bocsánatkérő képet vágva. – És még mindig tudja minden halandó, ki volt Párisz királyfi!

– Még mindig tudja minden halandó, hogyan táncoltál Trója véres romjain, Krieg – vágott vissza Piréma.

– Nem tudnál megbocsátani?

– Nem tudnál kiengeszteni? – kérdezett vissza. Csillogó, fekete bőrén elolvadt a napsugár, alig bírtam levenni róla a szemem.

Ezen mindenkiinknek el kellett gondolkodnia. Közben a halandók lelkes kiáltozással fogadták a kékzubbonyos Hadik-huszárok menetét. Tudtam, innen kezdve a toborzó őrmester nem győzi majd az ezüst féltállert a bódult parasztok és molnárlegények markába nyomni. Így meg ez. A halandók nem értékelik elégé az életet, annál inkább a Halált.

A gazdámat.

Kényelmetlen gondolat fészkelte el magát a fejemben. Miben különbözöm ettől a sok rovarlétű senkitől? Hisz én is a Halált szolgálom, és alig-alig jut időm arra, hogy élvezzem az örökléstet.

Fél szemmel megint a legényre pislantottam. Az tisztes távolból bámulta a kikent-kifent huszárokat, úgy tünt, estig ellesz ezzel. Van még időm.

– De – fordultam az öröök szerelem, Piréma felé. – Ki tudnálak engesztelni. Gondolom, akiért jöttél, az éppen most csap fel ágyú-

tölteléknél, hogy pár hónap múltán a saját kifordult beleit dédelgesse a babája helyett, vagy...

– Vagy ami rosszabb, erőszakot tegyen a feldült falvak lányain – vette át a szót a szépséges istennő. – Így van, egy ártatlan legényke miatt jöttem, mielőtt a játékaid megrontanák vagy tönkre tennék, Krieg.

– Csak kérdezem... szinte feltételesen... ha ezt a fiút most neked adnám, azzal valamelyest törleszteném az adóságom?

Piréma félrehajtott fejjel nézett fel rám. Szőke haját nem evlági szellő borzolta.

– Páriszt megbocsátanám. Heléna szenvedése miatt többet kell adnod!

– Halljuk! Talán megadom!

– Rendben. Talán elmegyek veled arra a helyre, amiről beszél-tél, és megpróbálom jól érezni magam a társaságban – pukedli-zett Piréma, francia módra. Ez is valami új szokás, ami mostanában ragadt rá. – Azt akarom, hogy az, akit kiválasztok, és az, akit neki szánok, hosszú és boldog életet élhessen...

– Legyen úgy!

– ...anélkül, hogy háború dulná a hazáját!

Felkacagtam.

– Megadom. Van ezen a földön elég ország, ahol eljátszódhatom. Akkor Piréma rámutatott a választottjára.

A kacagás emléke is elmúlt a torkomból.

– Ő?

– Nem muszáj megadnod – mosolygott rám ártatlanul Piréma.

– Van még pár millió éuem, hogy haragudjak rád.

Szárazon nyeltem egyet. Mit fogok ezért a gazdámtól kapni...

Mit fogok ezért Pirémától kapni?

Lepергетт előttem a legény eljövendő élete; az, amelyet velem élhetne. A makedón Sándor és a vágott szemű Temüdzsin mellé ülhette, gázdám lába elé. Milyen büszkék lennének rá a magyarok... már aki túléli a vassal-vérrel hirtelen szerzett birodalom összeková-csolását, majd gyors bukását.

Lepergett előttem a múlt egy darabkája. Trója előtt. Amikor még jőben voltunk, ő meg én.

– A tiéd.

Piréma nem válaszolt, csak belém karolt.

Így séált ki a Szerelém és a Háború a keszthelyi vásártérről.

Így találkozott a legény a leánnyal... és maradtak hírnév nélkül holtig...

Élték boldogságban holtig.

Puska Veronika
KESERŰ KALÁCS

A kilincsünkre tapadt szar puha volt és meleg, frissen kenték. Pitymallott, a bokámnál ógyelő Tisza loncsos testét is alig vettet ki a ködtől, de a szarnak már a fogásából kitaláltam, emberé.

Dühvel kenték, az illet úgy szokták, és földim kente, különben Tisza csontig szedi a lábat.

A mocsokban lapuló harag lassan a tenyeremen át a keblembe iramolt.

– Úgy – szívtam be a levegőt és fújtam ki ismét. – Úgy – isméttem meg, mintha ezzel minden a helyére kerülne.

Valami rossz ronggyal letörültem a házunk kilincsét, és a kapuét is; ott is hagyott a dühéből az a kislekű senkházi.

A tehénhez indultam, de a fejésig mégsem jutottam el. Dobolt az én mérges szívem, meg kellett állnom az istálló ajtájában. Ott dülön-géltem kicsit a kúszöbön, sarkról lábujjhegyre, lábujjhegyről sarkra, mint ilyenkor rendesen, az sokszorta segélt. Most ez sem volt elég, hát kicsinty a fal és az istálló ajtaja közé szorítottam magam.

Ölelt az ajtó, ölelt a fal, és szépen lassan lenyugodtam.

Az a szar nekem szólt. Én kaptam, a számért, és az igazosság fénylő izzásáért.

Tegnap Molnárénk nál fosztottuk a kukoricát. Szépen indult, mesével, ahogy szeretem, és foszlós kaláccsal, ami a kedvencem. Klára barátném igen jó mesélő, ha őnála a szó, mindenki hallgat, és ha hallgatnak, én is nyugton dolgozom.

Mondott egyet, vidám-tanulságost, közben glédába raktam a csupasz csöveget, levélről levére rendeztem a csuhét, és csinos sötét-sárga halommá a kukoricaszemeket. Jött volna a következő történetet, rémes-borzongatónak mondott, erre üszkös csövet fogtam. Harsant arra akkora visitás és vihánc, hogy befogtam a filem, a cső meg a földre hullott, épp a Fazakas Kálmán csizmája elé. Úgy kapta fel, mint valami fegyvert, és vigyorogva fordult is körbe, hogy jól összenjen minket. Legfőképpen engem akart, mert én találtam a csövet, és mert tudta, hogy ellenkezni fogok.

– Engedd, Ildikó! – kiáltották mindenünnét, verődött a falak között a nagy ricsaj. – Hamarább szabadulsz!

Ráztam a fejem, nem kértem a csőből, nem kértem a fülsértő sikongatásból.

– Ugyan már, ne kéresd magad! – kapta el a könyököm Fazakas Kálmán, és már tolta is az arcom felé az üszköt.

Szorításától kő merült a hasamba, és forgott miatta az asztalra tett pilács.

– Eresszél, nem vagyok én olyan! – rángattam a karom, engedjen. – Tudom, mi végre döfködsz, de engem nem baszol meg, mint a Molnárék Zsókáját apádék szüretjén!

A nagy ricsaj menten süket némaságba fordult, a Fazakas Kálman meg a Molnár Zsóka piros arca falfehérré vált. Marka szorítása gyengült, de későn, és gyomrom tartalmát a csizmája elé pakoltam.

Klára barátosném a szája elé kapta a kezét, és kifelé terelt, menjünk onnan.

Örülttem, hogy távozunk, odakint friss, hűvös levegő járt, ő azonban a fejét ingatta, és nagyokat sóhajtozott.

– Ezt igen rosszul tettet. Bajt hozol a fejedre.

– A csacska, szép vagy rém mesét szeretik, az igazosságot már nem? – törölgettem kendőmmel a számat. Vacogtam, pedig nem volt olyan hideg.

– Mondom neked, a kéretlen igazmondás előhívja az ördögöt a bűnösökből. Bosszút fog rajtad állni.

– Álljon! – mondtam nagy mellénnyel.

– Most ezt mondod, holnap mást – intett Klára. – Aztán a legények már csak legények. Hagynod kéne, hogy legénykedjenek.

– Tegyék, csak ne velem – dörzsöltem a könyököm. – Tartogásák a fogdosást másnak. Fene se érti, mi jó van abban?

– Hát hogy fogsz így férjet fogni? Mert ott bizony van ölelés, van csók, van minden, hogy buba legyen.

Kevéssé mutattam, de igen nekikeseredtem. Klára barátosném okos, nálam is jobban értette a világ dolgait. Mamóm is feddett, hiába fonok-kötök-szövök szépen, és tartom tisztán, rendben a portát, az én rendem ijesztő egy rend, és ha ilyen kiállhatatlan maradok, aggleányként végzem. Apámnak se sokon múlt megesapjon.

Ki látott olyan leányt, aki vel végül az lesz a gond, hogy nem adja be a derekát? Miért nem olyan világos és egyszerű minden, mint a láncfonalak és a vetülékfonalak sora?

Aztán most a bosszúállásból hozott szar. Eddig éltem, ahogy éltem, eztán Fazakas Kálmán tesz róla, semmi nyugtom ne legyen. Igazat mondott Klára: tegnap merészen beszéltem, mára bántam az egészet.

Nekimentem a kert végének, ki a tarlóra, két szekérút kereszteződésén át a Körös ölelte Orsó-zugba. Azt beszélük, ott sodorják az életet, ott a halált, hát ott pihenek meg én is.

Tisza hol a sarkamban lihegett, hol mellettem; faktó szőrével el-elüténedezett a Mindszent havi ködben. Faktó volt a Szekeres Bandika képe is, ahogy hívogatott egy kőhajításnyira meredő öreg akáchoz. Az akác egyik vastag ágáról kötél lógott alá, léptem nekilassult. Néztem a kötelet, néztem Szekeres Bandikát. A kölyök szégyenlős mosolyra húzta a száját, aranyos kis legényke amúgy, kár, hogy tavaly télen elvitte a góthösség.

Borzongatott a kedvessége, és a köröttünk furcsán libegő köd. Tisza hátán felborzolódott a szőr, felettünk kísérteties tilinkómuzsika szállt a légben.

Ezt már nekem fújták, Szekeres Bandika is nekem mosolygott. Belenyugvó révülettel odamentem a fához, nyúltam a kötélért, erre a vállamnál fogva erősen visszarántottak.

– Meg ne merj itt dögleni, a nyakamon maradsz! – reccsent rám egy mély, tiszta hang.

– Hozzáam ne érjen, lehányom! – kiáltottam.

Hátáram mögött idegen férfi, valami rideg legény magaslott, kerültem a villogó szeme nézését. Földig érő fehér szűrére vörös, majdnem fekete, idegenes mintát hímeztek. Néma gulya állt körülöttünk, némaabb sok tucat szürke sírkónél.

– Így se fogadt meg senki emberfia – dünnyögte a gulyás.

– Mert maga ugyan mi? – vágtam vissza csípősen. Haragudtam rá, meghalni se hagynak.

Fokosára támaszkodott, furcsán vigyorgott fekete nemezből késszült, felhajtott szélű, dísztelen süvege alatt.

– Élek, mint te, halok, mint más, sosem leled a lábam nyomát – felelte. Inkább hangzott ez találnynak, mint rendes válasznak.

– Bánom is én! – nyúltam ismét a kötélért.

– Nem ajánlom – eresztte elém keresztben a fokosát.

– Minek szól bele?

– Tőlem felkötheted magad, ha ahhoz támadt kedved, de keress hozzá más helyet. Ez itt rossz, átkos – köpött ki megvetően oldalra.

– Mondottam volt, aki itt hal, nem megy semmi égi vagy föld alá való helyre, ahová hisztek, hogy holtatokban költözök. Marad mindenki, és mást is vészbe csábít, mint ahogy téged is vonzott a kötél.

– Engem a Szekeres Bandika hívott. Táguljon, vagy magára eresztem Tiszát!

– Milyen Szekeres Bandika, milyen Tisza? – szélesedett ki a sanda vigyora. És ahogy körbetekintettem, nem volt ott egyik sem. Ettől olyan sápadt lettem, mint Fazakas Kálmánék a fosztóban.

– Meg amúgy minek akarsz halni ilyen ifjan? – morzsolgatta hosszú, fényses fekete haja végét. – Megestél?

– Nem állhatom én semmi legény ölelését.

– Hát leányét?

Kérdése nyomán fonák érzés fészkelt a mellémbe.

– Bolondozhat, de ne az én káromra. Elég baj az nekem, hogy vagyok, amilyen vagyok. Kolonc maradok apám nyakán, folt a falum vásznán.

– Lehetne másként is... – ütött meg tűnődő hangot, és végigsimított a bajszán.

Ezt a módot ismertem, és már is keserű lett tőle számban a nyál.

– Most jön azzal, hogy megmutassa, mi a jó a férfiölelésben. Nem érdekel. Inkább menjen vissza oda, ahonnan jött!

– Hiába forgatnálak meg az ölemben, attól maradnál, aki voltál, a földemen meg virulna az átok jövő ilyenkor is.

– Orsó-zug a falumé, nem a magáé.

– Ideát nálatok meglehet, de odaát nálunk az enyém.

Szava komolyan szólt, mint aki törvényt citál, de hogy ő kicsoda és mi az a náluk, bővebben nem terítette elém. Ekkor kellett volna sarkon fordulnom és hazamennem, mégis maradtam.

– Volna ám egy alkum – keresett mondandójának új medret. – Elvihetnéd a földemről az átkot.

– Majd pont én, egy semmi leány?

– Nem semmi az, aki látja a holtakat.

– Azzal aztán sokra megyek – öleltem át magam hideglelősen.

– Nekem kapóra jön, és cserébe jobbítok a bajodon. Ölelheted, akit akarsz, és folt se leszel a falud vásznán.

– És miféle átok az, ami kifog magán?

– Ember rakta, így ember viheti.

– Hogyan lelem meg?

– Odaát csukott szemmel is megtalálnám, ideát azonban magadnak kell felkajtatnod. Adok módot, ami segélhet ebben, de a többöt neked kell megcselekedned. Kötsz-e alkut Turjánnal?

Méregettem, kelepét kerestem, de lassacskán beláttam, hogy élek, ahogy eddig, vagy ráállok és a végén akár jól is járhatok.

– Kötök – feletem.

Turján a tenyerébe köpött, mielőtt felém nyújtotta.

Kezet fogtunk, és ahogy szorított, libabőrös lettem. Csak akkor engedett el, amikor elárultam a nevemet.

Szűrje alól egy alkar hosszú, vesszőnél nem vastagabb ágat adott:

– Merítsd tejbe, száritsd ki, aztán égesd el. Jer ide vissza, hamuját szórd e helyre, akkor elvezet az átok forrásához.

– Könnyűnek hangzik – méricskéltem a fadarabot.

– Olyannak hangzik, de várd ki, ha majd nekiindulsz – intett óva.

– Ha megvan az átok forrása, mondd ki a nevem háromszor, és megjelenelek.

Bólintottam, mint aki érti. Akkor csettintett a nyelvével, és a szürkegulya engedelmesen megmozdult.

Távoztak, mire az első napsugarak keresztlüdöfték az Orsózug ködét. Bármennyire kerestem, nyomukat se láttam a porban.

Hazáig borzongtam, Tisza félúton keveredett ismét elő, és olyan vidáman szaladozott, mintha semmi sem történt volna.

Odahaza mamó pofonnal várt. Bőgött a tehén, őneki kellett ki-kelni a dunyha alól és megfejni szerencsétlent. Apámnak mégse árult be, láttam a szemén, abban bízik, legény miatt szöktem ki.

Tettem egész nap a dolgom, ahogy kellett, a nekem szánt tejet mély cseréptálba töltöttem, és a Turjántól kapott gallayat beleaprítottam. Ott áztattam egész nap, estére és éjjelre a duruzsoló kemence búbja mögött szikkasztottam. Aznap otthon maradtam. Klára barátném kimentett a soros fosztásból. Egyszer elhiszik, másszor kikolponnak.

Következő napra sok munka várt, a hold sarlóvá apadt. Hiába a temérdek tennivaló, fogtam a száraz gallydarabokat, és a kert végében a szemétdomb mellett hamuvá égettetem.

Pattogva ropogott és hamar hamvadt, a végére Tisza is előkeveredett és a tűzrakó mellé heveredett. Paskolni vágytam, de nem mertem, mert mi van, ha keresztlüszsalad a kezem rajta. A hamut vaslapátra sepertem, és indultam az Orsó-zugba.

Tisza végig velem maradt, és de jó, hogy így tette. Szekeres Bandika ugyanonnanéteztetett, mint tegnap, és a kötél is ugyanúgy lógott, mint tegnap. Másodízben könnyebb volt félrefordítanom az orcám.

Ahogy szétszórtam a hamut, az addig néma föld megszólalt:

– Hideg, hideg.

Ugrottam egyet, forogtam körbe, és a föld megismételte:

– Hideg, hideg.

Reszketett a térdem, ide-oda tébláboltam. Keresztet egyet se hánymtam; ha az Isten eddig nem bírt segélni, eztán se vártam.

A nagy bolyongásban fordult a föld szava:

– Langyos, langyos – dünnyögte, és lassan megértettem az okosságát.

Követtem, amerre langyost mondott, fordultam onnét, ahol hiddegel várt. Így vitt az Orsó-zug mélyére, sűrű nyárfák lombtalan ligetébe.

Egy helyütt a fák törzse áttetszővé fakult, csak tönkjük maradt egyben. Valamikoron kivágták őket, nekem mégis szellem-arcukat mutatták. Így volt ez az állatokkal is. Fakó mókus ugrált egyik káprázat ágról a másikra, és fehér róka osont nem lévő gazok aljában; könnyen illó harkály kopogtatta a semmi fák törzsét, pihezínű gólya szelte az üres égboltot.

Lelkem alig rendült, ebből tudván tudtam, ezt eddig is ekképp láttam, csak senki nem mondta a szemem közé, mit nézek. Tisza felnézett rám, én vissza rá. Szegény kutyá, arra se emlékeztem, mikor és mitől döglött meg...

Megéheztem, és hóka bokrok kínálták hóka gyümölcséiket. Egyikhez se nyúltam. Tartottam tőle, ha egyszer eszem belőlük, sosem leszek többé éhes, mert azonmód meghalok.

– Meleg, meleg – susogta a föld, amikor kiszáradt holtágba lábaltam.

Végig így csalogatott és hívott, aztán egy helyütt durva kőrakás bukkant elő, és a föld felszísszent:

– Tűzforró!

Zúzmarás kövek foglalatjában tompa, tökméretű fekete rög pi-hent. Igen hideg volt ott, hidegebb, mint rendesen. Turján szerint ember hozta. Ördöggel vagy rosszabbal parolázó ember lehetett, más ilyet nem tesz.

Csizmámmal lökdöstem a rögöt, meg se moccant. Lenyúltam érte, de íziben visszakaptam a kezem. Éppen csak érintettem, nyilallt bele az összes fogam és húsom alatt a csont. Rémület szorongatott, dülönégéltem kicsinyt a sarkamon, és közben elmélkedtem, mit is volna jó tenni.

Ami a földbe fagyott, hiába rángatja az ember, másként kell csalogatni. Fölé álltam, eltartottam kicsit a szoknyám, és bő sugárban reá hugyoztam. Botot kerítettem, azzal feszegettem, úgy már engedett.

Kendőbe csavartam, úgy forgattam. Tompasága a holtak semmit látó szemére hajazott, és ha eléggé figyeltem, belsejéből halk, percegő hangot hallhattam.

Kicsiny a szú, de elég kárt teszen, jutott az eszembe, és háromszor kimondtam Turján nevét.

Nem történt semmi, már arra hajlottam, kibabrált velem. Boszszusan megindultam vissza, a holt meder partján találkoztunk össze.

– Ne', mostantól a magáé – nyújtottam felé kendőstől a rögöt.

Hátrahőköt, akárha túzzel kínálnám.

– Nem, nem, vigyed innen, a földemen túlra!

Addig nem nyugodott, míg el nem értük az Orsó-zug szélét, a Körös lágyan kanyargó, ködöt vedlő vizét.

– Most lendítsd az égnek, hogy sose lássam!

Tettem, ahogy kérte, megreptettem a rögöt. Sosem hullt alá. Tilinkómuzsika riant a tájék felett, és mindenketten addig álltunk ott, míg el nem távolodott.

– Az alku rát eső része kész – szakította félbe fázós dülöngettésemet –, rajtam a sor, hogy álljam a szavam.

Nekiindult az Orsó-zugnak, én meg jobb hiján utána. Lestem, mi változott köröttem. Igen kevés: azonképpen jártak a fakó jószágok, és azonképp ült Tisza a lábamnál. Szekeres Bandika és vele a kötél a fáról eltűnt; hőn reméltem, végre megphihent.

Régi, korcolt nádból rakott pásttorszállásra érkeztünk, köröttünk lomha szürke marhák legeltek, fölöttünk sárgás mennybolt feksült. Turján a helyet Csere-szállásnak hívta, sosem hallottam róla. Idegen földnek tűnt ez, ahol a levegő is távolibban szaglott, nem úgy, mint a falumban.

Szűrjét a földebe szúrt fokosára terítette, fehér ingjét könyéig tűrte. Mély, rovátkolt szélű teknőben tojást, zsírt, mézet és sót kevert, majd jött hozzá a liszt és az érett kovász. Tönkből csapott sámlira ereszkedtem, onnét figyelem bűvölten, ahogy férfi létre hozzájárult megdolgozni a téstát. Félúton odaintett, segélyek, és váltva gyűrtünk. Karunk néha összeért, és nem akartam lehányni.

Alaposan adtunk a téstának, a végén elkérte a keszkenőm, és avval takarta le a halmot. Tenyerét akkor áldást mímelőn fölébe tarolta, és idegenes nótát fütyült felette. Fütyétől ide-oda imbolyogtak a marhák, és felállt karomon az összes szór.

A szemem láttára kelt meg a téSZTA, míg odahaza fél napot is várunk.

– Maga boszorkány – suttogtam.

– Nem.

– Maga tudós pásztor – makacskodtam.

– Nem.

A téstát koszorúkaláccsá fonta, egy tojás sárgáját velem kenette rá. A kunyhó kis tapasztott kemencéjébe rakta, és nagy elégedettséggel szemlélte művét.

– Valaminek pedig lennie kell!

– Osztán minek fájlalod a fejed olyasmivel, amivel többet úgysem lesz dolgod? – tette csípőre a kezét.

Hallgattam egy sort. Mindig érteni vágytam, kiben mi lakozik, talán pont azért, mert gyakorta nem bírtam felfogni ésszel. Vállat vontam, mire leengedte a karját.

– Nosza, akkor nézz reám, tán választ is kapsz.

Vigyázón emeltem a tekintetem a képire. Napszítta szikár arca merő várakozás, álláig lóból sötét bajsa és hosszú fényes fekete haja tiszta, akár egy asszonyé. Vártam, mikor ugrik elő a szeméből valami átok, és veszti ott helyben a lelkem, helyette belevesztem színét változtató mélységebe.

Minél tovább néztem, annál jobban kimelegedtem, és kótyagossá lettem, mint aki sokat ivott. Félrekapta a szemem, a jóból is megárt a sok, akkor azonmód elkapta a tarkóm, és fogunk összekoccant a hirtelen csókban.

Ott helyben elvesztem. Míg a kalács sült, meztelenre fejtett, ahogy más a borsót. Falta a mellyem, és szorított erősen. Nem hívott se babájának, se gyöngy lelkű kis madarának, cserébe én se hívtam szép rózsámnak, szívem egyetlen pájrának. Döfte a lábam közét a lőcsével, forráságot döngölt belém és édes kínt. Egyszer sem támadt kedvem hányni, sokkal inkább kiáltani.

Egyszer ez a vihar is levonult, harmatja sokáig ült a bőrömön. Rendülten öltözökdtem. Fejem zúgott, szám dagadt, a lukam sajgott. A szürke marhák sokat tudón ácsorogtak a szállás körül.

– Oda minden tisztelességem – dünnyögtem.
 – Mostan került a dolgod egyenesbe – vetett ellent Turján. – Aki emberfiát szeretni fogsz, azzal ugyanígy menni fog, másokat leókádsz, mint máskor – jelentette ki.

- De hiszen magát se szeretem, mégis ölelt.
- Nem is vagyok emberfia... – somolygott a bajsza alatt.

Kalács illata töltötte meg a hajlékot, azon melegében terítőbe kötötte, és elibém tartotta a kész fonott koszorút.

- Ezzel mihez kezdjek?
- Vigyed a tengerihántásba, de te nehogy egyél belőle.
- Mi lesz azzal, aki megkóstolja?
- Megtanul hallgatni, a mást sose csúfolni – ígérte.

Óva intett a szava, igen megjegyeztem.

Napszállat előtt értem hazára, mamó megint pofonnal várta. Azt hittem, minden vétkem leolvasta a homlokomról, de csak azon mérgegtettem, hogy kihagytam minden kötelességem. Restelltem a lustaságom, de még jobban, hogy örömet ismét leplezni próbálta. Szegény mamó! Ha tudná, merre jártam, mit csináltam, ott helyben szélhűdést kapna.

Napestekor megérkezett Klára barátosnám, hívott kukoricafosztásba. Apám kiállt a tornára, bólintással engedett, hosszan nézett utánam.

– Baj van? – kérdte Klára. Némán baktattam, hónom alatt dugdostam a kalácsot. Ez nem vallott rám, nem is hagyott nyugtot. – Add ki hamar, könnyül a lelked.

A fejemet ráztam.

- Ne szólj szám, nem fáj fejem.

Aznap a falu másik végére, Kacsás Annáékhöz vártak bennünket, Klára egészen odáig nyüstölt, hátha kiadom a titkom. Kért szépen, kért csúnyán. Nem engedtem, hát mérgesen csípőre tette a kezét:

- Inkább mond ki, nem vagyok többé a barátnéd!

Nem mondtam ki, nem enyhült. Beviharzott a Kacsásék kacsaszártól csúszós udvarára, én meg nehéz szívvel utána.

Immár vele hárman vártak utálattal: csúnyán nézett Fazakas Kálmán, és csúnyán Molnár Zsóka. Elfordultam tőlük, és míg a többiek a ködmönjeiket pakolgatták, én addig a gazdasszony nekünk készített finomságai közé dugtam a kalácsot.

Szélre ültem, senkit ne zavarjak, és mások se zavarhassanak. Jól haladt a munka, fel se néztem belőle, és ahogyan nőtt kint a sötétség, úgy terített be az aggodalom. Ugyan mi van a kalácsban, ugyan mit tesz azzal, aki megkóstolja.

Második garmada után megéhezett a banda, az étkek köré gyűlttek. Akadt ott szalonna, kolbász, alma, jókora cipő. Csodálták a kalácsom, dicsérték ropogós héját, foszlós belét. Klára is nyúlt érte, de finoman megfogtam a csuklóját, és a szeme mélyére néztem. A homlokát ráncolta, de nem firtatta, és evett mást.

Egy falat le nem ment a torkomon, körmöm a tenyerembe vájt, erőnek erejével álltam ellen a dülöngélésnek. Vártam, mikor tör ki a vész, de hiába vártam. Egy has sem csikart furcsán, egy szem sem akadt fent mindjárt. Mire az utolsó kukoricát is lemorzsoltuk, szédelegtem zagyva lelkü ismerettel. Tán nem is jártam a Csere-szálláson, tán meg sem történt az egész Turjánnal.

Napok teltek el a maguk rendje szerint. Mindszent hava átballagott Szent András havába, Tisza ott hevert fakón az óljába'. Mamó készítette a kendert a fonóba, én készítettem a gyertyát anyám sírjára.

Halottak napján mécseslánga borult a temető. Ki nehezelőn, ki könnyes szemmel járult szerette hantjához. Mamó pokrócot terített a halom melletti keskeny lócára, ráült, apám mögéje állt fedetlen fővel. Onnét sóhajtoztak anyám kávás keresztről.

Egy sorral odébb Fazakas Kálmán a bátyja hantjára omlott. Mamó méltatta, milyen megható a testvéri szeretet, bárcsak én is ismerhetném, de hát anyám a csecsemő húgommal idejekorán a Jóisten mellé költözött. A homlokom ráncoltam, mert Kálmán sose emlegette a bátyját. Az se igen tetszett, hogy Kálmán apja riadalommal nyúl a fiáért és a vállát rázza.

A szemem láttára húzgálta a görcs a legényt a sírhalmon, és beszélt félre örvényként kavargó szürke marhákról, furulyaszóval kísért, égen szálló lepedőkről.

Földbe gyökerezett a lábam, hidegség nyaldosta a hátam. Feléreztem mellyemen Turján harapását.

Valósággal hazamenekütem, odahaza a kemence mellé rogytam, és a padkába kapaszkodva dülöngettém.

Mindenszentekkor elsőként járultam templomba. Sűrűn imádkoztam, keblemben Jézust kutattam. Ahol a hitet kerestem, csak kavicsokat találtam, de ez is elég volt ahhoz, hogy Klára mellém ereszkedjék, és megbocsátásból fonóba hívjon magukhoz.

Szerettem hozzájuk járni, mert az anyja illatos csokrokat lógtatt alá a gerendáról. Klára barátosném öleléssel fogadott, bár tudta, nem szenvedhetem, de eltűrtettem, mert szent a béke.

Üröm az örömben, Molnár Zsókát is elhívta. Kesztyűt hordott, pedig messze még a fagy. Fonni is úgy kezdett, nevették is páran, mi végre. Ügyetlenkedett párat, aztán keserves ábrázattal felfedte a kezét. Ott helyben rámarkoltam a guzsalyra, moccanni se mertem.

– Mivel kented már össze magad, hogy feketék az ujjaid? – kérdeztek.

– Nem kentem, ilyen, de a lábamon is – sütötte le a szemét.

– Bárhogy mosom, nem jön le.

– Próbáljad lúggal – javasolták.

Reményvesztetten ingatta a fejét, máskor vígságtól kicsattanó arcát gyötrelem árkolta.

– Moshatom napestig, nem lesz tőle jobb. Először bizseregtek, mostanra semmit se érzek velük – mondta, és az orsója hegyesebbik végével a hüvelykjébe döfött, hogy mutassa.

Vér se cseppent, tőből letört az egész, akár egy vessző húros rügye.

Osszerezzenem a ránk hulló síri csöndre. Páran rosszul lettek, és kifordultak a szobából. Molnár Zsóka ültében elájult, Klára félrefordult, epe ömlött a torkából.

Otthagytam guzsalyt és orsót, hazáig futottam. Ott az istállóba menekültem, és a fal meg az ajtó közé zárkóztam. Ebben sem leltem vigaszt. Jajgattam, míg apám értem nem jött, és le nem öntött egy vödör vízzel.

Két napra láz vert le a lábamról. Apám hozta a faluból a híreket, kik szenvedtek görcstől, kiknek rohadt le az ujja. Csupa olyan nevet említett, akik akkor ettek a koszorúra font kalácsból.

Anyarozs miatti bizserkór, mondotta a községi doktor. Egyik fülemen be, a másikon ki. Tudtam, amit tudtam.

Klára barátosném eljött, mint aki beteglátgatásba érkezett. Megvárta, míg mamó együtt hagy miket, akkor holtfehéren megszorította a vállam:

– Tuttad. Tuttad, ezért nem hagytad, hogy egyek belőle!

– Igaz – ismertem be.

– Mérgét vagy átkot süttöttek belé? – vékonyodott el a hanga, akár egy cicának.

– Átkot.

– Te eladtad a lelked az ördögnek! – jajdult fel.

– Rosszabbnak – révedtem bele a gerendák közötti árnyékba.

Könny futotta el a szemét, és úgy ereszttet el, mint aki parazsat markolt. Dermedt szívvel, tompa lélekkel néztem végig, ahogy barátágunk kihúl, és Klárában gyökeret ver a félsz. Soha többet nem lépté át az udvarunk kapuját.

Alig vártam, hogy ismét lábra álljak. Az a kalács nagyobbat ütött, mint amilyennek szántam. Szónom kellett Turjánnal, mentse, ami menthető.

Miután másnap pitymallatkor megfejtem a tehenet, ismétlen nekimentem a tarlónak, kereszttúnak, Orsó-zugnak. Tisza végig a nyomomban futkorászott, mint azon a szerencsétlen hajnalon.

Erőltettem az eszem, merre fekszik a szállás, harmadszorra úgy véltem – és a loncsos eb is arra fordult –, jó irányba fordultam.

Ott állt a pásztorszállás, ott a tönkből csapott sámla, ám se marha, se Turján nem mutatkozott, volt helyette azonban egy hosszú, magas szárnyék és délcég gémeskút.

A gémeskúthoz iramlottam. A kútgémet feleresztettem úgy, hogy a dézsa a magasban szabadon lőjön és vártam. Az idő tisztán hidegen feszült. Ezt látnia kell, erre jönnie kell.

Támadt is mozgás, felporzott a határ. Szép sárga ló hátán fekete szubás gulyás vágtázott be a szállásra.

– Ki halt meg? Hol a dög? – tekintett körbe. Más járásból valóan forgatta a szavakat, csimbókba kötött haja ide-oda lengett a feje két oldalán, ahogy jobbra-balra tekintgetett.

Mennél tovább ácsorogtam szótlanul, a gulyás annál berzenkezőbben méregetett.

– Senki, sehol – nyögtem ki végül.

– Minek jelzel vészt oktalanul? – ugrott le a lováról, és helyére igazította a gémet, a dézsát.

– Turjánt keresem.

– Nem ismerek semmiféle Turjánt.

– Ez az ő helye – erősködtem. – Gulyás, mint maga.

– Na hiszen! – horkantott. – Hat esztendeje is annak, hogy itt hálók, és a Tarka-szálláson Turján nevű sosem fordult meg.

– Csere lesz az nem Tarka – javítottam ki halkan.

Erre elhallgatott, és jobban szemügyre vett.

– Ó, vagy úgy – igazított egyet a derekára hurkolt karikás ostoron. – Átalvitt az iglic kurafi magához, és csellel felhajtotta a szoknyádat? Mert rendesen úgy szokta...

Égett a fülem, és ökölbe zárult a markom.

– Ügyem volt vele, de túllőtt a célon!

– Aki haragból óhajt, kétszer fárad: egyszer, hogy kérjen, másszor, hogy visszakérjen. Engedd el, leány. Bottal ütheted a nyomát. Ha ő nem akarja, sosem látod újra, és többnyire nem akarja.

Hullámokban ért a keserűség, hiszen maga Turján is intett, sosem lelemb a lába nyomát. Utoljára azért nekifeszülni:

– Maga azt honnét tudja?

– Ismerem a fajtáját. Látok és hallok ezt-azt idekint – hajolt le Tiszához, és megvakarta a füle tövét. Hosszan bámultam, akkor már

sejdítettem, ő sem közönséges pásztor, tudós féle. – Amikor jót akarnak is ártanak. Kár rájuk haragusznak. Ilyen a természetük.

Megfordult köröttem a világ. Leroskadtam a sámlira, előre-hátra ringatóztam. A gulyás nagyot sóhajtott, és kezét vigaszfélén a vállarra tette. Az okádás késlekedett, és arcom a tenyerembe temettem. Bár Turjánnak nyoma veszett, igazossága velem maradt. Amit kértem, megkaptam, és ezzel a férfival bizony dolgom lesz a jövendőben.

Jankovics Lidia

NÉMA CSENGETTYŰK

Sötét, csendes kis szobába vezették Borit. Előtte az ágyban barátjóje, Ilike aludt. A lány göndör, fekete haja ziláltan terült szét a párnán. A félhomályban sápadtnak tűnt az arca, lehunyt szemei alatt sötétlila táskák húzódtak. A tüdőbeteg gyermek megfáradt lélegzetvételei elenyésztek a szoba tág terében.

A konyhából halk beszédfoszlányok kúsztak be: orvos... kakukkfű, zsálya... pap?! Dühödt pisszegés.

Bori nagy levegőt vett. Hiába, Ilike napról napra kimerültebb, és a sarokban minden hazugság ellenére ott kacsingat valami mély, sötét, nem evilági teremtmény, amely egyre erősebben hívja magához a lányt.

Bori arcán egymás után gurultak le a könnycepppek. Ó, minden egyes délután, amikor Ilike gyermekláncfűből koszorút font neki! A felfedezőútjuk egy romos házhoz a faluszén! Tutajépítés és csónakázás! Életük első nyolc éve. A tehetetlenség most szűk kalitkába zárta Bori szívét.

Ilike erőtlenül köhögni kezdett. Megpróbált felülni az ágyban, de a teste erőtlenül hullott vissza.

Barátnője letörölte könyeit, és odaszaladt segíteni.

– Ilike, hozhatok valamit? Kérsz teát?

A beteg lány megrázta fekete fürtjeit. Szeme fájdalommal telt meg, karjait Bori köré kulcsolta, és az érezte a vállára cseppező, forró könyekeket.

A sarokban megmozdult egy fekete köpeny, és az ott rejtőzködő alak körvonai élesebbé váltak.

Egy héttel később Bori fehér őszirózsákat helyezett egy friss sírra. A ködön átszivárgó napsugarak keserves táncot jártak a szirmokon. Az életben maradt lány átkozta a Halált – szíve igazságért kiáltott.

Kilenc év múlva Bori a faluja poros utcáin sétált az őszi napfényben. Senki sem jött vele szembe, ő azonban egyáltalán nem bánta ezt. Az emberek szemében úgyis csak hideget és távolságtartást látott volna. Így van ez már gyermekkora óta. Akkoriban Bori még úgy

hitte, mások is látják a zölden szökellő lényeket a magas fűben, a barlangok közelében megbúvó kis manókat, a lidérceket a tüzekben, szellemeket a betegek körül, és a köpenyes alakot, aki a halottakat elviszi. A felcseperedő kisgyermek történeteit eleinte elintézték egy nevetéssel, ezt azonban hamarosan felváltotta a homlokráncolás, majd a félelem. A lány végül arra a kitaszított, magányos sorsra jutott, mint a falu idős javasszonya, Mári néni, akiről az járta, hogy boszorkányfőzeteket készít és halottakkal beszélget.

Tény, hogy Mári néni kertjében furábnál furább növények teremtek. Fehér falú házikója körül éjszakánként baglyok huhogtak, nappal pedig számos macska sündörgött a portán.

Most is, ahogy Bori kitárta a nyikorgó kaput, márás egy kis cirmos dörgölözött a lábhoz. A lány továbbhaladt a nadragulyák és sisavirágok között a tornác felé, ahol az idős asszony kötögetett a padon.

– Nézze, Mári néni, hoztam beléndeket! Nehezen találtam meg, sokat kellett érte az erdőt járnom, de végül tényleg ott volt, ahol mondani tetszett! Nem kér egy kis almás pitét? A néninek sütöttem!

A javasszony csodálkozó arca láttán a lány továbbfolytatta:

– Meg szeretném köszönni a tanítását és segítségét!

Mári néni kuncogott.

– Örülök, hogy valakit érdekel a tudományom! És tudod, emlékszem rád meg Ilikrére – vette komolyabbra a szót. – Olyanok voltatok, akár a testvérek. Boldog vagyok, hogy segíthetek abban, hogy újra lásd őt és beszélj vele. Majd' el is felejtettem...

Az öregasszony bement a házba, ahonnan hamarosan csoszogó léptek hangja, motoszkálás és bosszús morgás hallatszódott ki, időnként egy-egy puffanás, csörrenés kíséretében. Végül a néne néhány botocskát szorongatva lépett ki a viskóból.

– Itt is van! – sóhajtotta elégedetten. – Ezek itt szelempálcák. Ha meggyűjtod őket, a bűvös füstjükből egy-egy szellem bújik elő, kiknek a megidéző minden parancsát teljesíteniük kell. Nos, én már nem indulok nagy kalandokra, nem veszem sok hasznát ezeknek. Neked azonban még jól jöhetsz, tudd csak el!

Aznap a lenyugvó nap Borit a falu temetőjében találta. A lány elszántan lépdelt a sírok között, szőke tincseit fújta az esti szél. A derekára erősített csengettyűk minden lépésnél belecsörrentek a temető csöndjébe. Két tegez is lógott Borika övén, bennük a hét szellem pálcával.

Ilike sírja két sombokor mellett helyezkedett el, amik az elmúlt kilenc év alatt nőttek oda. Mire Bori odaért, a nap utolsó sugarait is elnyelte a láthatár, és a környékre sűrű sötét telepedett. A lány vacogni kezdett. Talán a hűvös esti levegő miatt, de az is lehet, hogy a hirtelen feltörő félelme tört a felszínre. A terv őrültsegét mindeddig nem láta át, de most megszólalt a lelkében egy józan hang. Igazi szándékát titokban tartotta még a javasszony előtt is. Nem csupán szellemidézsre készült, hanem sokkal nagyobb dologra: vissza akarta hozni elhunyt barátnőjét az életbe. Magánya, el nem múló igazságtalanságérzete kényszerítették erre a lépésre; ám az, hogy mi lehet tettének következménye, amennyiben sikerül, meg se fordult a fejében.

A meg nem emésztett gyász végül átvette az irányítást, és az elkeseredett lány megítá a magával hozott főzetet. A körülötte lebegő árnyak testet öltöttek, hangjuk érthető beszéddé vált, és a temető kísértetei közül Bori hívni kezdte Ilikét.

Egy fiatal lány szellemre vált ki a többi közül, és megindult a részkető Bori felé. Ilike ismerős alakja lassan kirajzolódott; és bár kísértetként olyan sápadt és beesett arca volt, mint kilenc évvel ezelőtt, a halála napján, Bori örömmel ismerte fel őt.

– Ilike! – Hangja rekedten szólt, remegő térdei összecsuklani készültek. – minden olyan lesz újra, mint régen, magammal viszlek! Élni fogsz megint. Te mindig bíztál bennem... Idd meg ennek az üvegcsénék a tartalmát! Muszáj! – Bori hangja erőteljesebbé és eszelősebbé vált minden egyes szóval.

A kísértet mögött azonban egyszerre ott termett az ismerős, sötét alak, kezeivel szorosan tartva Ilikét. A szemét lesütő szellem Borihoz intézte szavait.

– Nem lehet – mondta szomorúan. – Nem érted? A te világod többé nem az én otthonom.

A Halál mintha mosolygott volna a halandó ember érzelmein, megfordult, és lassan fakulva távolodni kezdett Ilike szellemével.

Bori levegőért kapkodott, ködös szemével a pálcákat kereste. Egy pillanat, kettő, és a füstölgő pálcákból újabb kísértetek gomolyogtak elő. A lány összeszorította szájjal, nehezen préselte ki a szavakat:

– Hozzátok vissza Ilike szellemét a Haláltól! Gyorsan!

A pálcák szellemei rázsdultak a Halára, mire az karja bosszús suhintaival, szúrósz szeme egyetlen pillantásával engedelmességre intette az egykor tőle elorzott, pálcába zárt szolgákat.

Bori egy szívdobbanásig zsibbadtan állt. Aztán felemelte elborult tekintetét, és őrült elszántsággal, hisztériusan a Halál felé rohant.

A Halál összehúzta a szemöldökét. Ilike felsikoltott, mikor Bori egy utolsó szökkéssel megragadta a fekete köpenyt.

Ahol Bori csengettyűi utoljára csendültek, por hullott alá. A hol tak lelkei lassan elcsitultak.

Csupán két árnyalak nevetett egymásra a sírok között, lobogó árnyhajukon megcsillant a csillagfény.

Jávorszki András
GÖRBE ESTÉ

Hideg van, annyira hideg, amennyire február első napjaiban csak lehet. A kecskelábú asztalok felett fázósan görnyednek össze a kopott, mindenféle színű nagykabátok. Időnként valaki fogja a cíkmókját és elmegy, másvalaki meg jön. A megszokásból csárdának nevezett, düledező italmérés soha nem üres.

A tagbaszakadt kocsmáros egy füles kosárból fahasábokat dobál a hasas kemencébe. A hasábok szétköpködik az izzó pernyét, megkavarják a füstöt, hogy aztán néhány pillanat múlva élénksárga színnel ragyogjanak fel. Egy keveset még talán melegítenek is. A kosár kiürül, hát várni kell valakire, aki majd hátramegy és fát hasogat, fizetsékként pedig kap egy pohár olcsó lőrét. A bor csábító, de ehez az kell, hogy az ember otthagyja a nyekergő lókák viszonylagos kényelmét, aztán hátul a fészernél megszabaduljon a nagykabátjától, meg persze az alatta összegyűlt kevéske melegtől. Mert hiszen állig begombolkozva, vaskos öltözékben nem lehet fát vágni. Egy perc múlva egy alacsony, beesett képű férfi megragadja a kosár fülét. Jelentőségteljesen a kocsmárosra néz, az meg némán bólint, mintha titkos összeesküést szónének, holott csak azt beszélík meg szavak nélkül, hogy az egyik elvégzi a fáradságos munkát, a másik meg töltse ki a munkabért, mire végez.

Előző nap olvadt kicsit, kevés eső is esett, de ma megint csikorog a fagy. Odakint, a vörös alkonyatba boruló ég alatt minden lépésnél recseg az összetöpörödött hó. A nádfedeles kocsma egymágában áll a végtelen nagy síkságon, az országút tőszomszédságában. Jó helyen van, mert bárki, aki jön vagy megy, beugorhat egy-két pohárkára. A télen-nyáron szélesre taposott országútból odébb kis mellékút ágazik ki, tölgyfasor szegélyezi. Az vezet ki egészen a faluig, meg azon túl a leghátsó bokortanyáig. A keskeny utat az elején még éles szegélyű murva és folyami kavics borítja, de távolabb ez eltűnik, belelevsz a sárba, az árokba. Néhol olyan széles hasadások tarkítják, hogy azokon a szekér se mindig jut át, legfeljebb a ló.

A két pandúr is lóháton érkezik. Ők a város felől jönnek, rajtuk finomszövészű egyenruha. Az ilyesmit megnézik errefelé. Órák óta lovagolnak már, de fáradság nem látszik rajtuk. Megszokta mind

a kettő. Nagyhangúak, jókedvűek. Az arcuk az egészségtől rózsaszín, nyoma sincs rajta azoknak az erős borostával takart, fekete barázdáknak, amit az errefelé lakók legénykoruktól viselnek a kemény, tanyasi élet velejárójaként. Kikötik a lovakat a kocsma elő, utána nevetgélve indulnak az ajtó irányába. Valami kis úrilánykáról társa-lognak éppen, majd az egyikük, a fiatalabbik megtorpan. Csak nézi a sosem látott külsejű madárijesztőt, ami az épülettől vagy harminclépésnyire áll, a végtelen nagy szántóföld szegélyén.

– Mi van, te? – kérdezi a másik.

– Sosem láttam még ilyenfélét.

– Mit? Madárijesztőt?

– Azt már igen. De ilyet még nem.

Erre a másik is megnézi magának. Ő nem lát benne semmi furcsát. A madárijesztő az madárijesztő, mit kell azzal foglalkozni? El-indul, és türelmetlenül inti maga után a társát.

A kocsmában büdös van, tragya és szájszag, elkeveredve a soha nem mosott öltözékek dohos kipárolgásával. A pandúrok nem bán-ják. Járnak ők efféle helyen nem egyszer, és a kinti hideg után amúgy is kellemesnek érzik a máskülönben épp csak langyos levegőt. Hiszen a kaszárnya sem jobb szagú, főleg nyáron, legfeljebb csak tisztább valamivel, mert a suvickolásban egyetlen kapitány sem ismer tréfát.

Nagy hangon kérlik ki bort, nem is kupával, hanem minden járt két egész korsóval, közben megtámasztják a pult szálkás oldalát. Csend van, néma tekintetek rebbennek át rajtuk, aztán a fojtott hangú beszélgetés lassan újra megindul.

A pandúrok csak egymással beszélgetnek. Miklósnak és Tamásnak szólítják egymást. Az előbbi egészen fiatal még, alig húsz esztendős lehet, az arca csupaszra beretvált, a másik néhány évvel idősebb, és sűrű növésű, hegyes kecskeszakállat visel meg szép, kackiás bajuszt, mint az urak. Mikor a bor elfogy, újabb kört rendelnek, éppen akkor, amikor a kis ember visszatér a frissen hasogatott fa-hasábokkal, és a kosarat leteszi a kemence mellé. Egy darabig csak nézi a jövevényeket, aztán odamegy a söntéshez, és némán várja a jussát, azt a kis pohár innivalót. A Miklós nevű fiú előzékenyen helyet

szorít neki, de a másik meg nem mozdul; úgy áll ott, mint aki gyökeret ereszttet, nem törődik a kis ember furakodásával. Aztán a kocsmárosra néz.

– Hallja-e jóember? Minket a vármegyeháza küldött. A Jankót keressük, a Virág Jankót. Valahol itt él. Tudja-e azt, hogy merre?

Virág Jankót egykor jól ismerték a környéken, de mára se híre, se hamva nincs. Annak idején sok helyre hívták az apjával együtt, ha birkát kellett nyírni, herélni, esetleg körmölni. Aztán az apja elhalt, a Jankó meg elzüllött, majd nyoma veszett. De bizonyára sokan meg tudnák mondani, hol is lakott pontosan? Mégsem jelentkezik senki.

Közben a kis ember lehúzza a pohár bort, és visszasomfordál az asztalokhoz, hogy helyet keressen magának. Egy nagybajszú, kőszik-la-arcú férfival szemben ül le, aki, úgy látszik, még az iváshoz sem veszi le a széles karimájú, fekete kalapját. A derekán, éppen ahol a mellénye végződik, mindenféle kisebb-nagyobb táskákat és szütyóket visel. A fal mellé támasztott borotvaéles fokos, hosszú nyelén szép tulipán faragásokkal, ami miatt sok irigylpillantást kapott már, szintén az övé. Bujkáló haramiának vagy betyárnak nézheti bárki; csak azok nem üldögélnek ilyen nyugodtan az ital felett, ha pandúrt látnak jönni.

– Na, hát senki se tudja? – néz körbe Tamás. – Pedig itt élt so-káig, de elszökött. Senki nem tudja, hová ment? Vagy hogy hol volt eddig? Mert állítólag a napokban újra látták errefelé. Hazajött, biztos mert hiányzott nekia babája – kuncog.

– Minek keresik azt az embert? – jön meg végre a kocsmáros hangja, de nem a pandúrokat nézi közben, hanem azt a szép fokost. Aztán lassan előveszi a pipáját, és a feketéllő körme hegyével tömködni kezdi a dohányt.

– Azzal maga ne gondoljon semmit, csak mondja meg, ha tudja! Hárrom napja a bíró már kiküldött érte egy pandúrt. A Jankó nem lett meg, de a pandúr se. Mintha a föld nyelte volna el minden a kettőt.

Az emberek az asztal lapját bámulják, de szólni senki nem szól. Pedig hát a bokortanyákon mindenki jól ismeri a másikat. De mi lehet a bűne annak a Jankónak? Ha egy pandúr jön valakiért, már

az sem kis dolog, de ha kettő, akiknek ráadásul puska lóg a vállán, az valóban komoly ügy lehet. Betyár talán titokban, vagy pénzt, esetleg jószágot lopott? Három esztendeje van annak, hogy Zöld Marcinak, Bihar és Heves hírhedt rablóvezérének a fejét kötélbe dugták, de az emlékezete még mindig élénken él. Máris új vezér tűnt volna fel itt, az isten háta mögött? Vagy ez a Jankó a Marci embere volt egykor?

Az egyik hosszú asztal végén felemelkedik egy barna hajú, a fél szemével állandóan hunyorító, fiatal férfi. A kabátját finom lisztpor borítja véknyan, mintha apró szemű hó hullt volna rá, ami nem akar elolvadni. Biztos a malomban dolgozik, molnárlegény. Eddig fojtott hangon suttogott az asztalnál ülő többi poharazóval, most viszont egyenest a fegyveresekhez intézi a mondandóját.

– Én tudom, hol a Virág Jankó.

A Tamás névre hallgató pandúr lehúzza a maradék bort, aztán nagyon böfftent, és végigtörli a szakállát. – Tudod? Na, ez már valami. Gyere csak ide, öcsém!

A fiatal molnárlegény ráérősen somfordál oda. Az ivóvendégek közben sötét pillantásokkal méregetik, mert hát nem szép dolog beárulni a másikat. Az is igaz viszont, hogy ez a Tamás nevű pandúr marcona alaknak tűnik. Ha senki nem szól semmit, még az is lehet, hogy a végén valakit csak úgy felrágat az egyik asztaltól, és jól elveri. Esetleg a söntést csapja szét, vagy bezáratja az ivót egy-két hétre. Megteheti. Az itteniek meg hiába futnának panaszra a vármegyeházára, nem kérdés, a csendbiztos kinek adna igazat. Jobb hát a bajt elkerülni. Nem tudják, hogy ez a Tamás nem ilyen. Ő kedveli a vidéki népek társaságát, nem is szokott ok nélküli veszekedni, de a feladatát mégiscsak el kell látni, ezért szigorú kissé.

– Egy tanyán lakik, innét úgy egy órára – mondja neki a legény, mikor megáll előtte. A háta egyenes, de a fejét kissé leszegi.

– De melyiken, te? Tanyából akad itt bőven.

– Meg tudom mutatni.

– Akkor indulás már! Nem állhatunk itt reggelig.

– Nem kell úgy sietni az uraknak! Ilyenkor nincs még odahaza. Úgy hallom, megint birkát körmöl késő estig, mint az apja mellett is csinálta.

– Akkor is menjünk – szólal most meg a Miklós nevű. – Bevárjuk a háznál.

– Na, csak ne rohanjunk úgy ki a vakvilágba! – másítja meg azonnal Tamás az indulási szándékát, aztán int a kocsmárosnak, jelezve, hogy töltsön még bort. – Mert ha tényleg nincs még odahaza, én ugyan nem toporgok kint, ebben a kutya hidegen. Akkor maradunk még kicsit. Majd meglepjük, ha már alszik.

Azzal ismét isszák a sűrű, édes bort. Nem fukarkodnak magukkal szemben: mikor ez a korsó is szárazra ürül, megint rendelnek. A kocsmába meg lassan visszatér az élet visszafogott derűje. A társalgás újra megindul, itt-ott még nevetés is hallatszik. Az itteniek megértik, hogy nem kell félni ezektől a pandúroktól. Megkapták a választ arra, amiért idejöttek, valószínűleg egy-két óra, és tovább is állnak. A Virág Jankót meg verje meg az isten, ha bajt hozott a saját fejére! Nem kell nekik mindenáron tartani a hátukat őrte, hiszen a törvény az törvény, és a pandúr azért van, hogy azokat betartassa.

Ahogy odakint leszáll a szurokfekete kora este, és a fagy még a korábbinál is harapósabbá válik, úgy melegszik át egyre jobban a kocsma. Csak néhány újabb, a pislákoló tűzre dobott fahasábba kerül, meg persze némi italba, és az ember már nem is fázik. Most már nem megy innét el senki záróráig, egyik ivóvendég sem kívánkozik ki a hidegbe hamarabb annál, mint amikor már muszáj lesz távozóra fogni. Úgyhogy jöhét a pálinka is. Nagy, mázas cserépkorsóban jár körbe asztaltól asztalig. Karcos, csípősen édes, érezni rajta az elmúlt nyár illatos barackízét. Behajítják a kis pohárkákból egyenest a torukuba, krákognak meg káromkodnak tőle úgy, hogy bármelyik kocsis megirigyelné, de azért mindenki isszák a következőt. A pandúrok is megkóstolják, és dicsérik nagyon. Válon átvetett puska ide vagy oda, az arcuk szépen kipirult, nem tűnnek már fenyegetőnek. Talán eleve nem is voltak azok.

És úgy megered a nyelvük, hogy most már a tanyasiakkal is elbeszélgetnek. A fiatalabbik, a Miklós nevű mindenféle történeteket mesél a kaszárnyáról meg a szolgálatról, hogy milyen jó az. A már szintén rózsapiroso arcú vendégek hiszik is, meg nem is, de azért vidáman bologatnak. Egy asztaltársaság közben dalra fakad a kemence mellett, és Tamás azon veszi észre magát, hogy magában dünnyögi a régi néta egyes sorait, aztán az éneklőkre emeli az italát. Hej, ha a kapitány látná, hogy itt mulatognak ahelyett, hogy a kapuban várják azt a Jankót! Lenne ám olyan üvöltözés, amit nem tennének egykönnyen zsebre. Aztán egy hétag nem jönnének ki az istállóból, legfeljebb enni, de különben reggelől estig sikálnák a lovakat, meg lapátolnák a trágyát izomszakadtáig. Na, de mit számít, gondolja magában Tamás; a kapitány messze van, az ivó meg egészen otthonos, és a pandúr sem lehet örökké a szolgálat rabja. És úgy megörül ennek a gondolatnak, hogy már újabb pohár pálinkát kér magának meg a társának.

– No, de mondják mán, miért is keresik azt az embert? – kérdei újra a kocsmáros, aki maga is iszik velük egy snapshotot. Abban bízik, hogy a közös italozás adta bizalom lassan megoldja a fegyveresek nyelvét.

– Azt én meg nem mondhatom, mert az ilyesmi titok – inti le Tamás. – Az csak az ő dolga, a bíróé, meg a mien.

Hát, ha titok, akkor titok, morogják többen is, és újra a szájukhoz emelik a borral teli kupákat, poharakat, korsókat, ki miből iszik éppen. Elvégre a titkok nem szabad szárazon hagyni.

– Talán menni kéne lassan – dünnyögi Miklós az orra alatt, részben, mert úgy érzi, elég idő telt már el ahhoz, hogy a Virág Jankó hazaérjen, részben meg azért, mert egyre jobban kavarja a gyomrát az alkohol. Meleg lesz így a lóháton legalább. Mondja is Tamásnak, hogy mehetnének, de az nem figyel, éppen egy veres képű ácsmesternek magyarázza, hogyan főzte régen az apja a szilvát meg a törkölyt. Miklós hangsabban akar szólni, de akkor valaki megéríti a vállát. Megfordul, és egy magas, cifraszűrt viselő embert lát maga előtt. Loncsos szakáll és karikás szemek, ő sem azért iszik már, mert

szomjas. Miklósnak úgy rémlik, ismerős neki ez az arc valahonnét. Esetleg távoli rokon, vagy csak arra hasonlít? Apró pálinkáspoharat nyom a fiú kezébe.

– Hová mennétek? – kérdei. – Jó helyen vagytok.

Miklós anélkül, hogy gondolkodna, egyből ledönti ezt a felkínált innivalót is. Erősebbnek tűnik az előző három vagy négy pohárnál, égeti is a szája belséjét, mintha folyékony tűz lenne. Nem állja meg, hogy rá ne igyon a borból, el kell nyomni a lángokat. Egy perc múlva kiüt a homlokán a verejték, ami ráérősen gördül végig az arcán, megcsiklandozza a szája szélét, és a fiúra rátör a sürgető vágy, hogy odakint legyen a friss levegőn. Előbb persze még igyekszik türtőzteni magát, az orra alatt motyoga, hogy nincs baj, de végül úgy dönt, mégis jobb lesz úgy, ha kimegy. Hátat fordít a söntésnek, bizonytalan léptekkel megindul, közben meg kell kapaszkodnia az egyik asztal szélénben, mert úgy érzi, mentem kifut az erő a lábaiból. Megértő pillantások mérik végig, akad, aki meg is mosolyogja, de egyébként senki nem szól egy rossz szót sem, hiszen sűrűn megesik az ilyesmi a kocsmában. Miklós jól kifújja a tüdjejébe szorult levegőt, lendületet vesz, nekitátorodik az ajtónak, az meg azonnal kivágódik, mert a kocsmaajtónak az a természete, hogy engedelmesen nyílik, és mindig kifelé, nehogy útját állja a sürgősen távozóknak. Közben mintha Tamás kiáltana utána, mondván, el ne kóvályogjon valamerre, de ő nem törödik vele. Hát hová mehetne a végétlen nagy pusztában?

Amikor a hideg az arcába csap, úgy gondolja, ennyi bőven elég is. Erőre kapott. Mégis viszi a lába tovább, mintha az a két zsibbadt végtag hirtelen önálló életre kelt volna. Viszik tovább, el a kocsma mögé. Miklós felnéz a csillagokkal telepöttyözött égre, a szemébe villan a keleti látóhatáron kibukkanó holdtánya, ami most még gyenge, vörös párak mögött bujkál. Aztán a gyomra hevesen összerändül, a feje meg előrebukik, maró könnyecseppek öntik el minden szemét. A lábfeje megakad egy fagyott göröngyben, amitől térdre esik, és felszísszen a fájdalomtól. Félig vakon előrenyül, megragad valamit, amiről azt hiszi, hogy egy kis fa törzse, aztán hangos, idélen öklendezés közeppette a hóba zúdít minden, amit eddig megvolt.

Megalázó a helyzet, ám szerencsére nem látta senki, és utána már kissé könnyebb. Zihál, a hidegtől közben a hátára dermed az átizzadt pandúrzubbon, ő meg csak térdel a fatörzsnek támaszkodva, kapkodja a levegőt, szentségelve köpköd néhányat, és örül, hogy szabadon lélegezhet. Pandúrhoz nem illő ez a viselkedés, mondja egy hang a fejében. Szolgálatban semmiképp. De ha már így alakult ez az este, ördög vigye. Legalább jut hely odalent néhány újabb pohárnak.

– Öt botütés, részeg disznó – morogja, majd felnevet, mert ráeszeml, hogy a hangját úgy mélyítette el, hogy az hasonlítson a kaptányéra.

Fújtatva tápászkodik fel, és megfordul, hogy az italmérésbe viszszamenjen, de kettőt se lép, amikor szörnyű felismerés hasít belé. Ráeszeml, hogy nincs a vállán a puska. A jókedve azonnal elpárolog, a fogá megesikordul kínjában.

Hű, az anyja keservit, lesz neki nemulass, ha elhagyta! Tán csak nem ellopták? A vállán volt még, amikor kijött az ajtón, vagy odabent felejtette?

Kétségeesve néz körbe, aztán egy pillanat múlva az ijedség, ami jeges görcsbe csomózta a beleit, el is illan, mert a gyér fényben megpillantja a fegyvert. Ott fekszik a hóban, vagy tízlépénsnyire tőle. Leesett a válláról, amikor itt támolygott. Széles mosolyra húzódik a szája, a puskához lépne, de akkor valami megéríti a vállát. Éppen csak egy pillanatig tart, de ő még a ruháján keresztül is érzi, hogy ami hozzáér, az hideg és szúrós. Ettől pedig nagyon megredden, meg is merevedik, mint az őz a vadász fegyvere előtt. Részeg, de annyira azért nem, hogy ne tudná, senki nincs mögötte. Mégis tévedhetetlenül érzi, hogy valaki a háta mögött áll.

Egy nagy korty levegővel kiűzi izmaiból a dermedtséget, és megördül. Csak a végtelen nagy, behavazott pusztát látja, az emelkedő holdat, ami apránként narancssárgává fakul, érzi az arcán a feltámadó szellőt, hallja az ivóból kiszűrődő lármát.

A madáriesztő pedig, amit az érkezéskor megbámult, ott van előtte. Eddig észre sem vette.

Miklós végigméri a tákolmányt. A legtöbb ilyen holmi nem egyéb, mint egy-egy keresztbé és hosszába ácsolt léedarab, éppen, mint egy nagy feszület, rajta rendszerint ócska kabáttal. Ezt azonban bárki is készítette, nem sajnálta az időt az alapos munkára. Szalmából van megformázva a teste a feje búbjától le egészen a derekáig, ahol aztán egy drága bőrök köti össze a kévéket. A szorosra húzott derékszíj alatti részen a szalmakévék vége úgy áll széjjel, akár a harangszonyák alja, és középről nyúlik alá az a karnyi vastag karó, ami az egész alkalmatosságot a hideg földnek szegezi. Miklós abba kapaszkodott bele az imént, és csak most veszi észre, hogy tenyerét valami rágacsos, barnásfekete dolog szennyezi be. Lehajol, megpróbálja a fagyos, darabos hóba törlni, aztán kiegyenesedik megint.

A legfurcsábbnak a madáriesztő öltözékét találja. A fején szőrös kucsma meg egy fekete álarc, annak a szemei helyén lyukak vannak kivája, a szája vonala cikkcakkos, fehér fonállal van összevarrva. Öltözék gyanánt egy szürkésbarna zubbonyt visel, amin rézgombok fityegnek. A leginkább figyelemremélők azonban a karjai; két tömzsi faág, amiknek a végére pengék vannak erősítve. Azok kaszák lehettek egykor.

A fiút egyszerre lenyűgözi, ugyanakkor meg is ijeszti a máskülönbén ártalmatlan alkalmatosság látványa. Mintha vér, rotható levelek, ürülék és ázott föld szaga terjengene körülötte, jól érzi ezeket még az orrcimpáját megbénító hideg ellenére is. Fintorogva lép hátra, és úgy veszi fel a puskát a földről, hogy közben nem tudja elszakítani a pillantását erről a groteszk dologról. Ezért hát nem is kerüli el a figyelmét, amikor a madáriesztő megmozdul.

Majdnem felkiált rémületében, de még időben visszanyeri az önlármát. Tátott szájjal nézi, ahogy a madáriesztő inog, erőtlenül rángatózik, a karjai meg-meglendülnek. Belehasít a felismerés, hogy azt érezte az előbb, amikor az egyik kasza hegye a vállához ért. Ebben a pillanatban arra is rájön, hogy a rézgombos öltözék, amit lát, bizony egy pandúrzubbon.

Nem tudja, az ivóba rohanjon-e vissza, vagy előbb még csináljon valamit? Végül döntésre jut. Odaugrik, megragadja a zubbonyt,

egy mozdulattal szétrántja, aztán nagyon ugrik felfelé, és letépi a kucsmát. Nyöszögés üti meg a fülét, hát leveszi a szúrósz, fekete álarcot is. Attól, amit lát, úgy megrémül megint, hogy hátratántorodik, és a fenekére huppen a hóban.

Egy ember vonaglik a szemei előtt, a hidegtől kisebesedett arcával, a kihegyezett karóra ráhúzva. Pislákol még benne valamennyi élet, de Miklós, miután úrrá lesz az első döbbenetén, azon kapja magát, hogy azt kívánja; bárcsak halott lenne a szerencsétlen. A lábai hiányoznak, a karjai, könyöktől lefelé úgyszintén. Oda, a csonkhoz erősítették valahogy a kaszákat, majd a teste és a ruhája közti részt kitömtek szalmával.

Miklósnak megint fordul egyet a gyomra, de tudja, hogy nem fog már hányni. Az előbb minden a fagyott hora öklendezett. Egész testében reszket, mégis feláll valahogy, és még mindig tehetetlenül toporog, nem tudja, mit kellene most tennie? Aztán úgy határoz, visszasiet a kocsmába, Tamáshoz. Elfordul hát a szörnyűséges látványtól, halálos ijedelemében nem is gondolva arra, hogy valahogy segítsen, de ez az utolsó cselekedete itt, a behavazott mezőn, rövid élete alkonyán. Mert egy árnyalakkal találja szembe magát, aminek a keze meglendül, gyorsabban, mint a lecsapó villám, és egy borotvá-élesre fent bicska áthatásítja a torkát.

Miklós megpördül, hasra esik. Kiabálni akar, de a szájából csak valami nedves, bugyborékoló hang tör fel. Érzi a forró vért, ami véggömlik a testén, meg le a torkán, köhögésre ingerelné, de ahol nincs elég ereje. Helyette csak kifújja az utolsó korty levegőt néhány nagy, vörös hártyás buborék közepette, a teste megrándul, majd elernyed. Utoljára még azt érzi, hogy egy csizmaorr megböki, aztán a tudata alázuhan a végletes mély feketéségebe.

Két árnyék áll meg a halott pandúr felett.

– Szeginy kölöök – sóhajtja a beesett képű, alacsony emberke, és a fejét csóválja. – Szeginy. Minek gyött ide? Mehetett vón másfele is okádní.

– No, ezt én se akartam – mondja a kalapos, kőszikla-arcú. A fokos ott leng az oldalán, rá is kulcsolódik a marka, de aztán látja, hogy arra itt már nem lesz szüksége. – Hát mán meglátta, amit nem kellett vón. Ez van. – Lehajol, megtörli a vértről iszamós bicskát a halott ruhájában, aztán összecsukja, és a karóra húzott, nemán vonagló félholtra néz. – Azt hitted, megmenekülsz, kutya? – vicsorog. – Innén ugyan nem. – A keze megint a fokos nyelére téved, ám megint nem akasztja le, hagyja lógni a helyén.

– Megkegyelmezél-e mán neki? – néz a kis ember a karóba húzott haldoklóra.

– Kegyelmezzenek ám neki a varjak, meg ez a fene hideg – int Jankó. – Ez a moslékba való vót, aki elárulta a Zöld Marci rejtekhelyét. Emiatt került kötékre a fogadott testvérem, emiatt kellett bujdókolnom a Mátrában. Hozzá ráadásul úgy behízelege magát a bírnál, hogy a tömlöcből kijőve egyenruhát is kapott. A volt társai ellen esküdött fel. Sose kap kegyelmet tőlem. Mert rablóból lesz a legjobb pandúr, igaz, te ganéj? – Leköpi a madárijesztővé csónkított, hajdani betyárt, aztán hátat fordít neki, és az alacsony emberkére néz. – Hárrom télbe került, de visszajöttem, és megtaláltam. Nem engedem el a halálba ilyen könnyen.

A kis emberke bólint.

– Hát a másikkal mi legyen?

– Elég részeg mán. Majd azt mondjuk neki, a kölyök előre indul. – Az épület felé néz, ezután vissza a halottra. – Eriggy a kocsmáros-hoz, oszt' dugjátok el a lovát!

– De aztán?

– Elvezetjük a régi házamhoz, aztán aztat mondjuk neki, hogy a Virág Jankó biztos elbujdosott megint. Ha szerencséje van, elhiszi nekünk. Ha nem – vont vállat –, teszünk arról is.

Szilágyi István (Ian Pole)
KŐLEVES

A horizonton, a felkelő nappal ellentétes oldalon is rőt fény fesette meg a látóhatár alját, és fekete füstfellegek mocskolták be hajnal égbolt kékjét. Longsard faluja égett. A hollók és a varjak a nappal kelvén indultak el a közel erdőből, hisz okos állatok lévén tudták jól, ott terített asztal várja őket früstökre. Mostanában volt rá lehetőségük bőviben, hogy megtanulják.

Andorás csukaszürke lován lassú poroszkálással haladt fel a tanyához kanyarodó jeges, kövecses úton. Napcszerzette arca akár fiatal emberé is lehetett volna, ám őszes borostája és sötét karikás, fáradt szeme aggastyánt idézett. Kopottas kék atilláját fázósan húzta össze magán. A mellette szaladó gyermeket kifakultak a kelő nap fényében, de nem tűntek el. Sosem tűntek el teljesen. A tanya felől női sikolyokat hallott, mégsem nem ugratta vágtába a lovát. Mire az udvarházhöz ért, már úgy is elcsendesedett minden.

A módos parasztgazdára valló porta udvarán társzekér állt, bakján fiatal huszár, földije Kálnási strázsamester ordonánca. A rekvíraló szekér éhes öle már jóllakatva lisztes zsákokkal és füstölt húsokkal. A halom tetején párosával összekötött tyúkok csapkoztak, mikor Andorás lova fehér párát fújtatva megtorpant mellettük.

A legény zavartan emelkedett fel a bakon, majd fejével a ház felé intett. A huszár biccentett neki, majd leszökkent a nyeregből, és a kút mellett kiterített három gyermek holtteste felett átlépve a nyitva álló ajtó felé indult.

Kálnási strázsamester fegyverötét igazgatva lépett ki a beszakított ajtón. Amikor meglátta az érkezőt, megcsóválta a fejét.

– Csak nem gondoltad meg magad, Andorás? Simonyi Óbester urunk már Lyonnál jár a legényekkel. Most vándorolna csak gazdag zsákmány a borjúba!

A huszár nem felelt, csak lenézett a lába elé, nem lépett-e rá a leg-kisebb gyermek fehér kezecskéjére, majd arrább igazította a csizmája orrát. A strázsamester követte a pillantását.

– Ma nekik, holnap nekünk – vonta fel a vállát. – Ha nem mi, akkor mások. A verébnek meg mindegy, hogy a héja kapja el, vagy

a róka. Rutén földön, mikor Napóleon mellett hadakoztunk, és nem ellene, még nem voltál ilyen finnyás te sem.

Andorás nem nézett földijére, a két áttetsző gyermeket figyelte, akik vele jöttek. A hét éves forma kisfiú a kútba bámult, a tíz-tizenkét nyarat látott leány a halottak mellé guggolt, mintha fel akarná kelteni őket. Andorás tudta, hogy nem fognak felkelni és velük jönni, mivel az ő halálukhoz nem volt köze.

A strázsamester látta, hogy hiába vár választ, így a lába elé köpött egy hegyeset. Lehelete fehérén bodorodott a februári csípős hidegen.

– Legyen hát! A szabadító obsitleveled ott van a szekéren a tarsonyomban. Vedd ki, és takarodj el! Nincs egymással immár dolgunk. Elpuhultál, Andorás.

Sötét alak mozdult Kálnási mögött a házban, véres, keskeny kéz markolta meg az ajtófélét. Kibomlott hajú, sebes arcú asszony lépett tántorogva a küszöbre, megszagtagott, friss vértől szennyes alsóruhában. Nem takargatta, hanem kihúzta magát, és a strázsamester széles hátára mutatva igaz gyűlölettel sziszeggett valamit. Andorás nem értette, de Kálnási, aki megtanult franciául, annál inkább. Fejcsővála fordult meg, és előhúzta a pisztolyát.

– Csúnya egy átok ez. Vidd magaddal inkább a gyejhennára némber – mondta, és mellbe lőtte a nőt, ki úgy dőlt el, mint egy lisztes zsák.

Andorás kivonta a szablyáját, majd előrelépve mellkason szúrta földijét, úgy, hogy a kard hegye annak hátán bukkant ki. Előrelökte a megtántorodó testet, majd pisztolyt rántott, és lelőtte a bakon felpattanó ordonáncot. A fiatal huszár lebucskázott a szekérről.

Andorás volt pajtásához lépett, aki félig felkönyökölve, átszúrt mellkasában a hideg vassal még küzdött a légvételekért. Kálnási ar cán nem volt harag, vagy csodálkozás, csak fáradt belenyugvás.

Andorás kihúzta társából a pengét, aztán levágta annak erszényét az övről. Ekkor szólalt meg hetek óta először. Száraz, hideg hangja volt, mint az észak felől fújó bőjti szeleknek.

– Elviszem a családonak.

A strázsamester zihálva bólintott, majd szája szélét véres hab verte ki, és hátra ejtette a fejét.

* * *

A nap égi útja végén járva vörösre puffadt óriásként trónolt még a horizont peremén, kifakult fényével ajándékozta meg az aprócska alföldi falucskát, mielőtt alábukna a rónák mögött.

Mária fáradt arccal terelte be gyerekeit a meggroggyant tetejű viskóba. Heten voltak, és folyton éhesek. A legidősebb fiú tizenegy, a legkisebb leány három éves. Kiabálva, mohó várakozással ülték körbe az öreg asztalt, ő pedig híg árpalevest mért nekik a kondérból. Mindnek csupán egyetlen mérővel jutott. Még két napig fog kitartani a pár marék penészes gabona, aztán újra keregetnie kell a módosab-baktól a faluban, bár szinte biztos, hogy nem fog kapni. mindenki szűkölködött. Amit nem vittek el a katonák, azt már javarézs felélték a népek. Két nagyobb fia folyton a határt járta, mint az éhes toporthyánok, és hoztak is néha fonnyadt zöldségeket, kevéske tavalyi gabonát, vagy amit imitt-amott találtak, de a gazdák bottal verték el őket a górék közeléből. Hogy két nap múlva mit fog adni sivalgó gye-rekei elő, azt nem tudta. A korán megvénült testű, sovány asszony tekintete gyakran elidőzött az udvaron álló nagy körtefán. Tavaly nyár végén guta ütötte meg, és kiszáradt a fa. De egy termést még hozhat a legvastagabb ága. Egy rossz kötele akad hozzá az istállóban. Megszabadulna mindenből, és csak a semmi csendes nyugalma várná. Lelkének egy utolsó tiszta lángja borzadva rázkódott össze a gondola-tra, mert megjelent egy kép előtte, ahogy síró gyermekei megfoglják a csupasz lába fejét. Aztán egy sóhajtással kiszedte a kondérból az utolsó mérőt, ami magának jutott volna, és szétesztotta azt is a hét tányér között.

Kintről valami erősödő zsezsegést hallott, majd egy kiáltást. Valaki közeledett a róna felől. Bár övék volt a falu utolsó háza, mégse volt az udvarban kutya, aki megugassa a jövevényt. Az öreg kuvasz éhen döglött a tél elején. Akkor még volt egy fél oldal avas szalonnájuk

a padon, így elásta a kimúlt jóságot a kiszáradt körtefa alá. Ha most döglött volna meg, leves lenne belőle.

Mária kilesett az ajtón. A lemenő nap fényében maga korabeli, batyus asszonyt látott közeledni a szántók felől. A hideg szelek lobogva kapottak fekete szoknyájába, főköötőjébe. Fél tucat fiatal libát terelt maga előtt, amiknek meglepő módon kötélpányva volt a nyakán. Az asszony odakapta a fejét az ajtó nyikordulására, és elmosolyodott.

– Szép jó estét kívánok neked, leányasszony! Befogadnál-e, egy magányos vándort éjszakára? Csak egy fedél reggelig, mit remélek, meg egy tál meleg étel ebben a hidegben.

Máriának valahonnan ismerős volt az asszony, de nem tudta, honnan. Mintha egy kellemetlen álomban láitta volna már. De az a hat liba...

– Magának is! Megszállhatik nálam, ha épp akar. De vacsorával nem szolgálhatok, mivel az nincsen nekem se – mondta. Hol volt ő már attól, hogy szégyenkezzen emiatt.

Az asszony mosolyogva bőlogatott, majd beterelte az udvarba a libákat, és kikötötte pányvájukat az istállóban.

– Azon segíthetünk, ha van egy nagy lábos, meg pár vedér víz. Egy finom, fűszeres, sűrű leves elüzi az éhséget, leányasszony. Belépettek-é a házadba?

Mária összerezzent, valahol belül egy vékony hang tiltakozóan felnyúszített benne, de megkordult a gyomra, és venyigévé aszott lába megremeggett. Félreállt az ajtóból, és bólintott.

– Gyüjjék csak akkor. De mint mondtam, elemőzsiát nem adhatok. Magam vagyok a gyermekekkel. Az uram idegen földön katonás-kodik, második éve nem láttam színét se.

– Tudom, lelkecském, tudom – mosolygott az asszony, és Mária vállát megérintve a házba lépett nagy batyujával. Kellemetlen szaga volt, mint az ecetnek, vagy egy bakmacskának.

– Ilyenek ezek a férfimemberek. Elvonulnak idegen födekre, dicső háborúkba. Azutt vagy visszagyönnek, vagy nem. A magunk-fajta asszonyok meg boldoguljanak, ahogy tudnak. Igaz-e? Körbe-pörödült a döngölt földpadlón, majd sarkait összecsattintva leült egy

hokeddire a kemence mellett. A gyermekek, mikor a magas sarkú cipőjét a padlóhoz csapta, úgy maradtak, mint a viaszábuk. Szájuk elnyílva, némelyiknek még kezében a kanál. Az asszony lefitymálva nézegette őket, mint egy kupec, majd a combjára csapott.

– No, meg van-e az a nagy lábas, leányasszony?

Mária, mint aki álomból ébredt, összerezzent.

– Meg hát. A spórban ég a tűz. Itt van három meszely víz is hozzá, de mit főzünk majd benne?

Elmosolyodott az asszony, de úgy, hogy fogai kivillantak a szájából. Fekete vasfogai voltak cserepes ajkai mögött. Nyögve a batyujába nyúlt, miből öklömnyi simára kopott követ vett elő.

– Hát kőlevest, lelkecském!

– Kőlevest?! Ne tréfáljon, asszonyanyám, messze van még Szent György hava. Én meg ippeg nem vagyok ám mőkás kedvemen! Ki hallott már olyant, hogy kőből levest főzni?

– Ejnye hát! A jó Rébi sosem tréfál! Azt ígértem, jól lakunk ma mindenhol. Megtanítalak a varázslatára! Tedd csak oda azt a fazikat, hadd vessen lobot benne a víz.

Mária úgy is tett, de furcsán érezte magát, mintha mézgás álomban cselekedne. Amikor a nagy lábas alatt forrni kezdett a víz, Rébi asszony belesublintotta a követ. Kanállal megkavarta, hogy csak zörött. Főzte egy ideig, majd megkóstolta.

– Hmm. Finom kis leveske, de kellene bele egy kis só. Az csak van itthon, gondolom.

Mária odatolta a csorba sós csuprot, a másik beleszórt fél márékkal.

– Jó lesz ez! Figyelj jól, lelkecske! Mi asszonyok tartunk össze! Ezzel a varázsal minden jól lakathatót az éhes szájakat. De a varázst nem adom ám ingyen! Egy jóságom nekem adod – kavargatta a lobogó vizet Rébi, majd meg is kóstolta. – Még nem az igazi, de már majdnem. Egy kis zöldség, van-e itthon?

– Van pár fonnyadt gyökér, meg murokrépa a szakajtóban. Ha az jó lesz. De jóságom az nincsen – felelte Mária révetegen, és oda-nyújtotta a kosarat, miből az asszony kiszedte a silány zöldségeket,

majd egy éles késsel felaprította. Göcsörtös ujjú, töredezett, hosszú körmű keze volt, mint egy koszos csirkeláb.

– Elég, ha ígéred, lelkem. Elég, ha ígéred. Jobb lesz ez így. Úgyse tudnád etetni. Kálnási, az urad, már nem tér haza – suttogta Rébi a másik arcába hajolva.

A kába asszony most látta csak, hogy oly horgas orra van vendégenek, mint egy nagy sárga csőr. Édeskés bomlásszag áradt a szájából, mitől Mária megtántorodott. Lelke utolsó tiszta lángja immár nagyon is elfogadta volna azt a képet, ahogy a körtefáról lelőgő hideg tetemét körbeveszik a gyerekek, de aztán halk szísszenéssel kialudt szívében a vágy, mint egy elkoppantott gyertya.

– Ippeg jó lesz a leves, leányasszony! Kóstold csak! Már csak egy dolog van hátra... Hozd bele a húst! Az egyik libádat! Mentől zsengebb, annál jobb! – rikkantott Rébi, és a spórhol húzta a fatekenőt, hogy ne vesszen kárba a vér.

Mária üveges tekintettel vette ölte az asztal mellől a legkisebb libát, aztán a teknőbe fektette. A bibircsókos, púpos rémség a kezébe csúsztatott valamit. Mária téteván néztegette, és forgatta a borotva élesre fent, fanyelű konyhakést, mintha még sose láttá volna. Rébi biztatónan simogatta meg a hátát, úgy noszogatta együttérző hangon.

– Ugyan már, lányom, hisz tudod: én csak vendég vagyok a házádban. Tenmagadnak kell megszegned a kenyeret!

* * *

A hideg szelek elkísérték a csukaszürke lovát és gazdáját a magyar pusztaságba is, ahogy poroszkáltak az öreg szekérúton. Késő délután lett, mire az obsitos vízéz a régi tanyához ért. Messziről is láttá, hogy a ház a tűz martaléka lett, a csűrökkel együtt, így le se ment a portához. A kereszúton málházott le, és rakott egy kis tüzet. Neki nincs már keresnivalója az üszkös romok között, a faluba meg nem akart éjjel bemenni. Lova elé vetette a maradék penészes zabol, maga szikkadt kenyeret falatözött némi száritott hússal, majd a tűzbe meredt. A két gyerek mellékuporodott, térdüköt átkarolva néztek a lángok táncát, míg azok parázzsá nem apadtak. A férfi egyre

nagyobbakat pislogott, szemhéja lassan elnehezült. A lány dúdolni kezdett, a kisfiú pedig suttogni. Sosem hallotta őket, csak ilyenkor, mikor az álom mezsgyéjén járt.

– Kérlek, hagyjatok! – nyögött fel önkéntelenül, és megpróbálta befogni a fülét. Hangja csikorgott, mint egy rég nem használt zsanér.

Tudta, hogy hasztalan könyörög. Ivott egy kortyot a kulacsából, és inkább lökött egy újabb fát a tűzre, majd üldögélt tovább égő szemmel. Aztán egyszer csak lova, Regő hangosan prüszkölt, és felkapta a fejét. Füleit hátrasunya, és kapált. A huszár nem nyúlt se pisztolya, se kardja után. Kezét a térdén nyugtatva bámulta a sötétséget. A hold fénye halványan megcillant egy élesre fent konyhákés pengéjén, melyet egy vezna árny markolt. Másik három, kisebb árnyék csatlakozott hozzá a tűz fénykörén kívül. Nem mozdultak, csak néztek őt.

– Én éhes vagyok! Nagyon éhes! – nyöszörögte a legkisebb árnyék vékony gyerekhangon a késesnek. – Csinálj valamit, Jankó!

– Ma este nem eszünk. Még nem – suttogta a Jankónak nevezett fiú, és visszahúzta a többieket a sötétbe.

A huszár maga köré csavarta a pokrócát, és megpróbált megint aludni, de a két gyerek nemsokára halkan énekelni kezdett a feje mellett.

* * *

Másnap reggel lovagolt be a faluba. Kálnási portája előtt látta az árokparton leütött keresztet, és a rá kiszögezett asszony maradványait. Soványan és ügyetlenül rakták meg alá a máglyát, nem emészttette el a tűz a testet, csak megaszaalta, és feketére rágta. Az asszony üresre perzselt szemödrökkel nézett vissza rá, ajkak nélküli szája néma sikolyra nyílt.

Két lovaslegény várt rá a keresz mellett perzekutor mentében, combjukra támasztott felhúzott karabélyjal. Húsz tavaszt se látott még egyik se. A magasabbik a fegyver csövével intett neki, így követte őket a kocsmáig.

A kocsma tisztaszobájában az őszbe csavarodott bajuszú, félszemű csendbizztos ült egy mázas korsó borral és fakupával maga előtt.

A huszár az asztalra dopta obsitlevelét. A komiszáros nem nyúlt érte, ellenben mutatta, hogy üljön le. Pár percnyi hallgatás után kifelé intett fejével a kereszt irányába.

– Kálnási kenyeres pajtásod asszonya. Harmadnapja van ott, ahogy mondják. Már kikezdték a lábat a vadak.

A huszár felvonta a vállát. Száraz hangján nehezen szólalt meg, lassan öltötte a szavakat, mint akinek idegen a beszéd.

– Tegnap éjjel érkeztem. Három napja még Fehérvárott jártam, így közöm nincs hozzá. Nincs dolgunk egymással, Osváth uram.

– Nem gyanúsítottat akarok, fiam. Abból már is van fölös számmal, bár csak ma hajnalban érkeztünk mi is. Kit lögassak fel? A kovácsot? Szőke Gyurit? A plájást? Répánszki Palkó komádat a túlgrérl? Mind részt vettek benne. Agyonverték, megfeszítették, megégették, mint boszorkányt. Okkal, mert rákapott az édes húrsa. Előbb a sajátjai közül tünt el vagy kettő, majd más gyerkőcök következtek. A harmadiknál ütöttek rajta. Levest főzött épp Szőke Gyuri karonűlő fiából. A sajátjai meg az asztalt körbeülve várták a vecsernyét. A falu rögvest bosszút vett rajt. Mit kellene tennem? Akasztassak fel mindenkit? Egyszerűbb lenne csak téged, fiam – sóhajtott a csendbiztos, majd telemert egy fakupát, és a másik elé tolta.

A huszár belekóstolt a savanyú homoki borba, és a hozzászegődött két áttetsző gyermeket nézte, kik az asztal körül kergetőztek egymással.

– Hát az övéivel mi lett? – kérdezte a csendbiztos, miután kiitta a kupáját.

– A kölykeivel? Szétfutottak, mikor az anyukat a keresztre szörgelték. Azóta a környéken keringenek. Éheznek meg fáznak. Itt be nem fogadják őket, az bizonyos. Aszongyák a népek, hogy éjszakánkint anyuk lábához ülnek, és enni kérnek tőle. Előbb-utóbb majd éhen vesznek, vagy agyonveri őket valaki, ha kínjukban rabolni próbálnak. Boszorkány gyermekei.

Osváth csendbiztos is beleivott a maga borába, aztán leoldotta erszényét, és az asztalra borította tartalmát. Harminc ezüstpénz lapult benne. Harminc Mária-Terézia tallér.

– A törvénykezés nem hisz a boszorkányságban, fiam, így mint perzekutor komiszáros én sem hiszek. Viszont nem tehetek úgy, mintha nem történt volna semmi. Figyelmezni kell bizonyos dolgokra. Például arra, hogy ez már a harmadik falu a járásban, ahol ez megtörténik. Sanyarú idők járnak, éheznek a népek. De nem ennyire! Meg kell hallgatnom hangokat. Olyanokat, akik azt mondják, boszorkány fertőzi a környéket, kit átkok táplálnak. Háborús időben, mikor ember embernek a farkasa pedig sok átok születik. Ezek a hangok egy vénségesen vén boszorkányról suttognak. Egy pusztakócsi mocsár szélén álló kicsiny házról suttognak. Hogy ott kellene kereskednem, ha válaszokat akarok.

– Hát kereskedjen, csendbiztos uram.

A komiszáros három takaros dukáatoszlopot rakott a tallérokból maga elé.

– Látod, fiam? Hatvan forint. Ez egy perzekutor egy évi béré. Nincs immár kinek átadnom, mert Galgó Tamás szíven szúrva hever valahol a sóút mellett a Meggyescsárda után a pusztában. Testvére, Sándor se húzza sokáig az ispotályban, mert neki meg a fejét érte kardvágás. Őt haza hozta a lova meghalni. Bóhrem, a rác betyár után mentek parancs szerint. Ez a Bóhrem egy magadfajta obsitos vitéz volt, mielőtt pusztai farkasnak állt. Veszett hírű szablyavívó, de pokolra való egy természet. Elmart maga mellől mindenkit, mégis minden tettét megússa, mintha maga az ördög vigyázná. Nem akadunk nyomára, vagy ha mégis, hát kacagya elemészti a fogdmegeket. Gyilkosságok, csúffá tett leányok, égő porták, elhajtott marhák követik az újtát, amerre csak jár. Nekem meg három lovaslegényem maradt az egész járásra. Szellemeket, boszorkányokat úzessek velük? Ez a Bóhrem is épp elég nagy falat lesz, úgy hiszem.

A csendbiztos három tallért vett le az egyik oszlopból, és az obsitos levélre tette.

– Ez lenne az előleg. A tanyádat két esztendeje gyűjtötték fel, mert a feleséged meg a gyermeked kolerában halt meg. Bajt érzek felőled, és hidd el, van orrom hozzá. El kell menned, vagy így, vagy úgy. Ha itt maradnál, előbb-utóbb történne valami. Valami rossz.

Ide nem illesz, nem kellesz, és nem fog senki ríni utánad, ha többet nem látnak. Nincs semmid. Kell a pénzmag az újrakezdéshez. Keresd meg te nekem a boszorkányt, szerezzen bizonyosságot, és megkapod Galgóć Tamás jussát. Ha el is végzed a dolgot vele, megkapod Sándorét is. Aztán valóban nem lesz dolgunk egymással, Andorás.

***

A huszár hóna alatt egy nagy kerek kenyérrel és vállán egy degeszre tömött abrakos tarisznyával lépett ki a kurta kocsmából. Tarisznyát a nyereg mögé kötözte, majd száron a kereszttig vezette a lovát. Tudta, hogy a rogyott tetejű ház feketén ásító ablakaiból figyelik minden mozdulatát. A bőrén érezte az éhes tekinteteket. A kenyeret Kálnási asszonyának lábhához dobta, majd övéről kopott bőrerszényt oldozott le. Megoldotta a száját, és a kenyérre öntötte a tartalmát, hogy a házból is jól lássák a rézkrajcárrok, ezüst garasok rövid záporát. Odalökte az erszényt is, és elmutatott a legközelebbi falu irányába. Régi vállalását ezzel teljesítette. Ó maga nyeregebe lendült, és kelet felé fordította a lovát.

***

Lassan poroszkált a sóúton, míg csak rá nem kezdett sötétedni. Kiemelkedett a nyeregből, hogy a lemenő nap utolsó sugaraiiban valami szálláshelyet nézzen magának. Legalább egy csenevész, szélfogónak való bokrot, vagy keskeny vízmosást. Bal felől a leány szaladt elébe lobogó szoknyával. Ahogy sötétedett, úgy telt ki és vált kézzel foghatóvá az alakja, akárcsak a mögötte intető öccsének. Mikor látták, hogy figyel rájuk, mind a ketten egy irányba mutattak. A huszár nézte a rónát, egészen addig, ahol az beleolvadt az egyre sötétedő égboltba, de nem látott semmit. Felvonta a vállát, és megoldotta a málhát.

A leány elébe került pörödülő szoknyájával, és dühösen toppantott. Újra keletnek mutatott egy irányba türelmetlen mozdulattal, az öccse arra is szaladt, néha hívogatóan intetve. Így hát Andorás utánuk léptetett a lóval. Fertályóra poroszkálás után táborüzet látott

maga előtt egy ősrégi, csapott domombá laposodott kurgán tövében. A pusztán, egy ilyen tiszta, hideg éjszakán fél hétfőre is ellátszik egy táborúz fénye, ezt mégis csak akkor vette észre, mikor már szinte besétált a fénykörébe.

Két szép pej ló volt megpányázva egy bokornál. A tűznél vallas férfi ült egy kiterített szűrön, kezében fakanál, mivel néha kavart egyet a bográcsban rotyogó birkapörköltön. Fekete dolmányt, fekete kalapot viselt, széles övében kétfelől egy-egy szablya. A szűr másik szélén fiatal cigánylány guggolt egy rossz pokróccal takarva. Nyakában szegecselt bőrök és bőrpányva, melynek végét a férfi fogta. A hideg ellenére is mezítelen volt a pokróc alatt. Apró almányi melleit csak hosszú fekete haja takarta. A szeme viszont varázsolós és ijesztő volt egyszerre. Hideg kéken villant az érkező huszárra, aki furcsa bizsergést érzett ettől a gerincében és az ágyékában.

– Nem számítottam vendégre, vitéz uram – szólalt meg öblös, mély hangon a férfi. Nem tünt pedig különösebben meglepettnek. Egy nagy, francia kovás pisztoly hevert mellette a szűrön bal kéz felettől, de nem kapott utána. – Ugyanis senki ember fia rám nem találhat, meg nem láthat, ha én nem akarom. Ezt ígérite nekem az én Katerinám – mondta társalkodó hangnemben, de durván megrántotta a pányvát, mitől a lány orra bukott guggoltában, hogy a pokróc lecsúszott róla. Meztelen bőre ingerlően sejlett fel a lángok fényében.

– Senki Isten fia! Csak az láthatja meg a tüzed, kinek magának is még életében a pokol szelei szaggatják a lelkét. Emígyen szolt az első vállalásom, Bóhrem – sziszegte a lány, és újra magára csavarta a pokrócot.

– Akkor hát ördög hozott, atyámfia! Ülj csak le a tüzemnél – intett a férfi, és igazított egyet a hasábokon.

Andorás biccentett, majd leszerszámolta a lovát. Pokrócát a tűz mellé terítette átellenben a fekete emberével, és rátelepedett. A gyermek körbejárták a tüzet, majd mikor a cigánylányhoz értek, riadtan visszarebbentek a huszár lova, Regő mögé, a sötétbe.

Andorás félrehajtott fejjel nézte a mezítelen leányt, mert láttá, hogy annak szikrázóan kék szeme követi a két gyermek mozgását.

Eddig azt gondolta, hogy csak ő láthatja őket. A fekete ember félreérte pillantását, mert sötéten elvigyorodott.

– Tetszik a fáta, komám? Megmászhatod a szukát, ha van bátorsságod. Mert külseje bár gyereklányt formáz, nőstényfarkas ez! Én sem úszom meg véráldozat nélkül akárhányszor gyakom meg. Karmol, és harap a boszorkány. Elemészene, ha tehetné, de nem teheti – mondta Bóhrem, és megemelte a pórázt. – A neve van a pányvába írva, így el nem tépheti, és nem lehet ártalmamra, míg a nyakában van. Ha megszabadulna, bizton szétszaghatna mindenket, vagy elbájolna, hogy egymás farkasaivá válunk. De míg nyakában van, akár meg is hághatod, nem védekezhet másképp, mint ahogy a süldő lányok szoktak. Karmol, meg harap. Na?

Andorás a betyárra nézett, majd megrázta a fejét. Amaz felnevetett, és két fatálat vett elő az iszákjából.

– Ha nem, hát nem. Pedig megéri azt a kis birkózást, mert olyan forró az öle, hogy kovácsolni lehetne benne.

Egy fatálat a huszár elé lökött, a másikba magának mert a sűrű pörköltből. Iszákjából cipót húzott elő, majd kettétörve az egyik felet Andorásnak nyújtotta. A huszár megint megrázta a fejét, mire Bóhrem homlokráncolva engedte le a kezét, és a fél cipót a másik táljába dopta.

– No, hát miért nem eszel? Tán attól tartasz, megétetlek valamivel? Mi végre tenném? Nincs rá szükségem atyámfia. Bóhrem vagyok! Senki férfi le nem győzhet harcban! Ez Katerina második vállalása.

Mikor a huszár így sem nyílt a kenyérért, vállat vont, és enni kezdett. Aztán megállt a szájában a falat, és zsírtól fénylő mutatóujját a huszárra bökte.

– Nem! Megvan! Te azért nem eszel velem, mert a romlásora törsz! Nem engedi a tisztességed, hogy közös kenyerset együnk, aztán megölj!

Megcsóválta a fejét, majd bekapott még egy falat ürühúst, és maga mellé tette a tálját. A huszár nem tiltakozott, csak ült tovább a tűzbe bámulva.

– Tudod, nagyon hibáltál. Ha eszel, aztán megvárod, hogy elaludjak, talán sikerült volna. Talán. Láthatod, hogy a tisztessége is csak egy olyan kölönc, amit az ember önként aggat magára, hogy nehezítse a saját életét. Mire jó az? Na, legyünk túl rajta, komám, mert elhű ez a jófele étek – mondta a fekete ember, és a derekához kötözte a pánya végét, majd felállt.

Andorás is így tett, és elővonta szablyáját. A másiknál kettő volt, elő is húzta őket, és szerető szemmel pillantott végig borotvára köszörült élükön.

– Előbb jól laknak ők, aztán jól lakom én. Ugye tudod, hogy nincs esélyed ellenem, atyámfia?

– Tudom – bólintott a huszár, és pengéjét vágásra emelve átugrott a tüzet úgy, hogy csizmás lábával szétrúgta a bográcstartót, de magát a zsaránokot is. mindenfelé repült a parázs.

Bóhrem védekezően keresztezett szablyákkal lépett hátra egyet a tüzes záporban, de nem ő volt a célpont. Andorás fegyvere a térdelő leány nyakára sújtott le, átvágta a pányvát, a szegecselt bőrnyakörvet, és ujjnyi hosszan még Katerina vékony bőrét is. Az ugrás után lebberő atillával és rézsút tartott karddal fordult meg.

– De talán majd neki... – tette hozzá száraz hangon.

Bóhrem elsápadva engedte le szablyáit.

– Mit tettél?! – hörögte, ám ekkor Katerina felüvöltött, átbucskázott a fején, hogy egy pillanattal később borjú nagyságú, fekete far-kasként vesse magát kínzójára.

Andorás egy ideig nézte, ahogy a vadállat harapja, marcangolja a fekete embert, majd mikor a fájdalomkolyokat felváltotta a csontok ropogása és a csámcoság, hüvelyébe lőtte a kardját, és a lovához fordult, hogy megnyugtassa a félelmében pányváját rágatós állatot.

Egy könnyű érintést érzett a vállán, így visszafordult. A boszorkány állt mögötte leányalakjában, mezítelenül. Aprócska száját, nyakkát friss vérmáz borította. Gonoszul, kihívónan elmosolyodott, és a huszár arcába hajolt.

Andorás rezzenetlenül állta a fagyott hegyi tó kékségű szemek pillantását, és ezúttal nem érzett bizsergést az ágyékában. A leány

pter szívdobbanásnyi ideig incselkedve szaglászta a férfit, mint egy toportyán, néha kidugott nyelve hegyével meg is nyalintotta a bőrét.

– Csak a férfiak felett van hatalmam. Azok közül is csak azokon, akiknek még nem jegyezte el a kárhozat a lelkét. – Kislányosan vékony, szinte nyafka hangja volt.

– Te nem vagy gonosz, de a lelked elfáradt. Megbékélt a világ sötétségével. A lelked üres és kérges, de van még tartásod, amitől ember maradsz.

Végigsimított a huszár negyednapos borostával benőtt arcán, és fél lépést hátralépett.

– Nem hiszek a hálában, de az adósságban igen. Három ajándékot adok neked szabadulásomért cserébe – mutatta fel gyűrűsujját.

– Első a szavam. Elmondon, hogy vén ellenfelet választottál a harminc ezüstért magadnak, huszár. Vénebb, mint a pusztá fagyott földje, amin állunk. Csak koronkint elfelejtik. Ilyenkor megbújik a lápi unkák fehér hasában, nem kívánt gyerekek hantjában, elveszett bojtárlegények testéből sarjadó nőszőfű szárában. Véres szájjal, fekete lélekkel elmondott átkokon hízik fel. Vállalja a paktumot, és olyankor erőre kap. A láp nyugatvégi partján, két villámsújtotta öreg fűzfa között áll a háza. Sose hidd el, amit látsz a világi szemeddel. Egy marék sót dobj a lábad elé, mikor átléped a küszöbét, különben elbájol. Ne egyél, ne igyál, ne vegyél semmiből, mivel kínál. És pusztta acél nem fogja a testét.

Suttogta a lány, majd előrenyúlt, és kihúzta a huszár szablyáját. Élveteg mosollyal dugta ki hegyes nyelvét, és lassan végignyalta vele a penge élét, úgy, hogy kiserkedt rajta a vére. Ezután visszadugta a kardot a hüvelybe, és felmutatta középső ujját.

– Így. Ez a második ajándékom. Ezzel a bűvölt vassal döfd kerestüл a szívét, ha meglátod igaz alakjában.

– Honnan tudom, melyik az igaz alakja? – kérdezte Andorás rekedten.

A boszorkány kézháttal letörölte a szájáról a vért, majd hozzásimult a vitézhez. Puha ajkaival körbekóstolta a férfi állát, száját. Vadvirág illatú volt a lehelete.

Andorás a dolmányon keresztül is érezte a karcsú test hőjét. Keze önkéntelenül felemelkedett, hogy átkarolja a keskeny derekat, de eszébe jutott Bóhrem hörgése és a csontok roppanása. A mozdulat félbemaradt, karja lehanyatlott.

A lány félíg csalódottan, félíg kuncogva felmordult, majd hosszan homlokon csókolta a férfit. Olyan forró volt a szája, mint az izzó fém. Mint a billogvas, de a huszár állta zokszó nélkül.

Katerina hátralépett, és felmutatta a mutatóujját.

– Ez pedig a harmadik ajándékom. Egy igazlátó szem. Mások tán úgy hívnák, ördögpecsét. De neked nem árthat, tőled nincs mit elvenni általa.

A boszorkány lehajolt, és felvette a földre dobott nyeregtáska mellől a huszár gyűrött csákóját, majd a férfi fejébe igazította.

– Viszont kinek van szeme hozzá, megláthatja. A Nazarénus Isten szolgái, vagy akik elígérkeztek a kárhozatnak. Jobb, ha nem látják rajtad, mert bajba sodor.

Megsimogatta a férfi törődött arcát, majd tűnődőn nézett a fáradt szemekbe fagyott kék pillantásával.

– És végül hallgasd meg az utolsó ajándékom. A ráadást. Nem adósságból, hanem csak tenmagadért. Immár tudja, hogy érkezel, és hogy érte méysz. Elibéd fog menni. Hajnalban indulj, és meg ne állj semmiért. Be ne térd seholvá, míg a házához nem érsz. Oda is csak a hajnal első sugarával lépj be! És sose higgy a két szemednek, csak a harmadiknak, mit tőlem kaptál.

Ellépett Andorástól, és felkapta a szűrt a tűz mellől, nehogy kirája a szétrúgott parázs. Magára terítette, majd körbepördült vele. Hollószárnyként lebbent a hosszú fekete haja is, és úgy takarta be, mint egy kendő. Mikor megállt a pörgésből, már fekete, vörössel szeggett deákruha borította a testét.

– Hamarosan itt az éjfél. Teljesítenem kell harmadik vállalásomat Bóhremnek. Mégpedig azt, hogy a lelke nem kerül a gyejhennára. Majd tán még látjuk egymást, vitézuram!

Ezzel a törékeny leány a rác betyár véres maradványaihoz lépett, és olyan könnyen húzta be a sötétbe a nagy testet, mint egy üres lisztteszsákot.

Andorás lábával összehúzta a tüzet, újra a helyére tette a köveket, és a pokrócra telepedett. Most először nem bánta, hogy félálmomban hallja a gyerekek énekét, mert legalább elnyomták a távoli kántálás hangját a sötétből.

* * *

Hajnalban felnyergelt, és nekivágott a sóútnak. Vetett arra egy pillantást, amerre Katerina távozott, de nem látott másat, mint egy fekete dolmányos madárijesztőt egy karóval a puszta szikes földjébe ütte. A szalmakóc fejen billegő kalap és a faágkezekre szegelt szablyák ismerősnek tűntek. Ahogy távolodott, halk nyikorgást hallott, és visszapillantva látta, hogy a bábu lassan utánafordul, annak ellenére, hogy a hideg pusztai szelek ezúttal keletről fújtak. A huszár mélyen a homlokába húzta a csákóját, és elporoszkált keletnek.

* * *

A nap szürke felhőréteg mögül tompán sütött, és a pusztán végig-süvöltő szelek csontig hatoló hideget hoztak magukkal. Andorás délről egy csárdához ért. A hosszú ház vastag kéménye barátságosan füstölt, készült már az ebédnekvaló. Az obsitos a csárda nyitott istállója felé ösztkélte Regőt, majd mikor már majdnem odaértek, megrántotta a szárt, mert eszébe jutottak Katerina szavai. Regő horkantva torpant meg, és nem értette, miért nem mennek a fedett helyre, ahol bizton tudta, hogy friss széna, netán ropogtatni való zab várna rá. Andorás konokul birkózott lovával, és végül sikerült visszaterelnie a sóútra, hogy folytassák keserves útjukat kelet felé. Az ég sötétszürke lett, és a szél már fagyott, szűrös esőcseppekkel is korbácsolta a lovát és lovasát. Végtelen hosszúságúnak tetsző, sivár órák múltak tova, mikor bal kéz felől egy kis faluhoz értek. Andorás ledörzsölte szeme elől az odafagyott zúzmarát, s láttá, hogy a szélső ház ablakaiba fekszik hólyagot halvány sárga fény festi meg belülről. Bizonyára jó

meleg van odabent. Átfagyott ujjaival már alig tudta tartani a szárt, de tovább nógatta lovát az üres pusztába. Az pedig ment, remegő inkakkal, fejét majd' a földig lógatva.

Hamarosan fekete viharfellegek ülték meg a szürke eget, és olyan erős hullámokban csapott rájuk a szél, hogy Regőnek minden lépéssért megküzdve bele kellett feszülni a szélbe, neki magának meg a lönyakába hajolni. Az eső zuhogni kezdett, se nem víz, se nem jég cseppekben. Már nem vágyott se csárdára, se falura, csak egy vastag szűrré. Olyanra, amit Ruténföldön hagyott abban a kis faluban. Még a gondolatai is lelassultak, majd megdermedtek, mint télen a varangy.

Hirtelen egyet-földet összeborító csattanással vágott be a villám mellette egy magányosan álló, kiszáradt kőris alig embermagas csonkjába. Regőnek ez már sok volt, és elnyújtott, hisztérikus nyerítéssel ágaskodott fel, hogy aztán a fagyott, vizes talajon megcsúszva az oldalára zuhanjon. A huszár elgémberedett végtagjaival nem tudta megfogni a lovat, csak a lábat érkezett kiakasztni a kengyelből és kigurulni az esést. Kábán hunyorogva tápászkodott fel. Még látha lova farát belevezsní a szürkesége. Tántorogva indult utána, nedves ruhájában reszketett minden izma. Csizmája sima talpa rendre megcsúszott a kenőcsösre ázott talajon, de ment, hogy megfogja a jóságát.

A gyerekek előtte szaladtak egy kicsivel, mutatták merre ment Regő. Aztán pár percnyi loholás után megtorpantak. Ott állt a ló a zuhogó esőben, és lehajtott fejjel böködött egy fakerítést. A huszár szeme elé ernyőzte reszkető kezét, és hunyorogva bámult az ítélet-időbe. Egy keresztúton jött végig, ami egy tanyához vezetett. Fél pilanatig tétovázott, majd megfogta lova szárát, és belökte lábbal a kerítés kapuját. A két gyermek tiltón felemelt kézzel fordult elé a porta küszöbén, de Andorás rájuk morrant, és átlépett halovány testükön. Ha nem megy fedett helyre, hát itt pusztul a lovával együtt.

A portán takaros kis ház állt, mellette istálló barna fakapuval. Ezt is belökte a vállával, és belépett a hodályba. Barátságos, száraz meleg fogadta, meg friss szalma-, gané-, és jószágszag. Meghitt, régi jó illatok. A szelemenfáról egy olajlámpás lógott, halvány fénnel világítva

meg a tehénistálló belsejét. Tehén ugyan nem volt benne, csak pár kecske, meg szárnyas jáoszág egy karámba jól elrekesztve. A padon felfűzött tavalyi dohány száradt. A huszár remegő, kék ajkakkal oldotta meg lova szerelvényét, és engedte, hogy a rossz bőrben lévő pára a szénához menjen. Ez után rázta csak le mentéjéről a vizet, és csapkodta össze fázó karjait.

Megnyikordult mögötte az istállóajtó.

– Takarodjon innen, míg jól van dolga! Vagy istenúccse, kiereszem a vérit! – csattant rá egy zaklatott női hang.

Andorás lassan fordult meg.

Egy pirospozsgás arcú fiatalasszony állt az ajtóban kék ruhában, fehér főkötőben, mely alól vállára bukott befont, búzaszín haja. Kezében rövidnyelű ganéhányó vasvilla. Néztek egymást, és mindenketten remegtek. Egyik a hidegtől, másik a félelemtől. A huszár végül tarsolyába nyúlt, és egy Mária-Terézia tallért fricskázott a nő lába előtt a döngölt földre.

– Csak míg csitul az idő. Megfizetem – mondta reszelős hangon, de a nő nem engedte le a villát.

– Nem kell a pénze! Csak menjen el! Kérem! – Az utolsó szó kiáltás volt. Tele kétségeeséssel.

A huszár egy kis kezet látott, ami a nő rokolyáját markolta. Hat-hét év körüli fiúcska bujkált anyja mögött. Pillanatra kisandított a vászon mögül, nagy, tágra nyílt szemében ott ült a rettegés.

Andorás mögöttük a nyitva maradt ajtón át kilátott a sártengerré lett udvarra. A vihar teljes erővel tombolt. Újra a nőre emelte tekintetét, majd egykedvűen bólintott, és újra meghúzta lován a hevedert, hogy neki vágjon az ítéletidőnek.

– Ka-katona a bá-bácsi? Mi-mint édesapá-áám? – dadogta a kisfiú, mikor az asszony félrehúzta az ajtóból, hogy a huszár elme-hessen mellettük. Odakint ismét hatalmasat dördült az ég. Valahol a közelben vágott be mennykű. A fiatalasszony gyermekére nézett, majd a csurom víz huszárra, és lentebb engedte a vasvillát.

– Várjék kend! Az ördög vigye el! – sóhajtotta szinte dühösen. – Vegye le a nyerget arról a gebéről, mielőtt összeesik. Maga meg jöjjön be a házba! A tallérjáért melegedjen, egyen-igyon tisztességgel.

A huszár leszerszámolta a lovát, majd követte a szőke asszonyt a házába, ott borzongva leült a kemence mellé, hogy száradjon, melegedjen.

– Adnék forralt bort, de se fűszerem, se mézem nincs már – mondta az asszony, és egy fonott üveget húzott elő az almáriumából, mit egy mázas cserép bögrével együtt a férfi elé tett az asztalra. – Körtepálinkám van, majd ad némi melegséget belülről is. Ezt nem lelték meg a rekvirálók.

A huszár öntött egy jó ujjnyit, és felhajtotta. Karcos, erős pálinka volt, végigmarta a torkát, de nem bánta. Pont erre volt most szüksége. Felhajtott még egyet, és bár az erős italtól köhögni kezdett, az átmelegítette a végtagjait, és kellemesen a fejébe szállt.

A nő odapillantott a köhögésre.

– Vagy kecsketejém és kútvizem is van. A teheneket mind elhajtották. Vacsorára tegnapi csirkelevest tudok melegíteni, ha tetszik. Torma is lesz hozzá.

– To-órma-aa! Az fi-inom! – mekegте boldogan a fiúcska, és a kemence sutba ült egy szépen faragott, lakkozott töröksíppal.

– Télelőn katonák jöttek. Nem voltak túl kedvesek. Elvettek minden, amit akartak. Azóta dadog szegény – mondta a szőke asszony, és kenyereset tett az asztalra. A huszár oldalról látta az arcán, hogy ebben a mondatban jóval több fájdalom van, mint elsőre sejlik.

– Hogy hívják? A fiút – kérdezte. Ezúttal meglepően könnyen jöttetek a szavak a szájára.

– Bandika. Az apja után – mondta a nő oda se nézve lábast rakott a spórra.

– Bandika... – ismételte meg halkan ízelgetve a szót a férfi, amitől valami beleszűrt, ott belül. – Az apja is katona?

– Az volt. Sípos volt a tüzéreknél. Több mint két éve nem hal-lottam felőle. Aszonták, kik vele szolgáltak a faluból, hogy elesett Oroszföldön. Csak a sípot hozták haza, mást nem – vonta meg a

vállát a nő, mintha mindegy lenne, majd törölt egyet a szemén, és visszakérdezett.

– Osztán kendnek van, ki haza várja? Asszony? Gyerekecskék?

A huszár úgy nézett az asszonyra, mintha az megütötte volna. A nő válla felett meglátta a leányt meg a fiút, ahogy kezükkel ernalyőzve leselkednek be a házba az ablakon keresztül. Őt néztek. Elfordította róluk a tekintetét. Inkább öntött még egy pálinkát, felhajtotta, és a bögére aljába bámult. Azt se bánta már, hogy érezte, be fog rúgni.

Az asszonynak a fiára villant a szeme.

– Hamarosan vacsorázunk, Bandika! Játssz addig valamit a vitéz úrnak, ahogy apád tanította.

A szalmaszőke kisfiú engedelmesen bólintott, és belefűjt a sípba. Ügyesen és értőn játszott rajta. Pont azt a nótát találta, mit Andorás úgy szerett. Még annak előtte, mikor még lelke volt. Mikor még fenesége volt, és kisfia. Tanyája, és jószága. Élete, és értelme az élethez.

Hallgatta a töröksíp egyszerre fájó, egyszerre édes dallamát. Valami kaparni kezdte a torkát, égetni a szemét. Lelke kihült, halott héján repedések futottak végig. Úgy érezte magát, mint mikor otthon volt, a saját házában. Keze megszorult a cserépbögrén, és az roppanova engedett kérges markának.

A maradék pálinka az asztalra fröccsent, a cserepek szétszóródottak, a férfi pedig zavartan felpattant.

– Ejnye, no. Nincs baj! Öreg bögére volt már, bizton repedt is – törölte fel az asztalt gyorsan a fiatasszony egy gyolccsal. Majd mély pléhtányért tett az asztalra gózolgó levessel. És nyugatában simította meg a férfi hátát.

– Inkább egyék kend! Míg jó forró! Csirkeleves. Tegnapi ugyan, de higgye meg, igen finom!

A huszár lenézett a gózolgó levesre. Benne csirkeláb, zöldség, mellette torma. Az éhség kicsit magához téritette, és bólintott köszönète jeléül.

Halk dübbenést hallott. Az ablaknál a lány dühösen nézett rá, és öklével verte az üveget. A férfi keserűen csóválta meg a fejét. Hogy egy pillanat, egyetlen rövid pillanat sem jut neki, hogy embernek

érezhesse magát! De most ehhez a kurtányi időhöz azért is ragasz-kodni fog. Vissza akart ülni az asztalhoz, de újabb dübbenés hallatszott. Nem állhatta meg, hogy oda ne nézzen. Most úgy láttá a lányt, mint akkor először. Mikor még él. Egy ablakon át. Csak most ő volt bent, a lány meg kint. A lány dühös vonásai elmosódta, és szája ijedt sikolyra nyílt, mikor hirtelen belepte a tűz. Belekapott a hajába, a ruhájába. Lángolva égett, mint a kályhába vetett csutkababa. Mint azon a napon, abban a rutén faluban.

* * *

Bent álltak a portán a szekérrel. A szekér ölében ezúttal nem zsákok voltak, hanem két magyar huszár kötésig mezten holt-teste. Úgy húzták elő őket a ház mögötti ganédomb alól, ahonnan egyikük csupasz lábfeje kilógott. Sok szúrás, ütés nyoma volt a sápadt testeken. Csizmájukat, ruhájukat ellopták a sakálok. Kálnási beszél valamicskét szlávul, így ő faggatta az asszonyt, miközben kicsavarta a karját.

– Hol van az urad? Az olajütő mester! A Pável nevű!

Az asszony sírva tekergett a markában, és rázta a fejét.

Andorás dühti sápadt arccal nézte a két halott vitézt. Ladkó is jó pajtása volt, de Mihály a húgának volt a gyűrűs vőlegénye. Ez évben lett volna a lakodalom. Dühében a saroglyára csapott, de úgy, hogy ökléből kiserkedt a vér. A lefogott nőhöz lépett, és szőke hajába markolva durván megcibálta.

– Hol vannak a gyilkosok, te cemende? Nem tudod, mi?! Na hát-ha ettől megered a nyelved! – ordította, és tenyerével a nő tarkójára csapott, majd a szekér mellett álló egyik huszár kezéből kiragadta a fáklyát, és a ház nádfedelére vetette.

– Ez az, Andorás! Gyűjtsd fel az egészet! – kiáltotta Kálnási, és kifeszítette a nő karját, mert az úgy kezdtett sikoltozni, és vergődni, mint egy megszállott. A férfi alig bírt vele.

Andorás a gyűlölettől nem is hallotta, mit sikoltozik összefüggéstelenül a nő. Nem is érdekelte. A tüzet nézte, mely vígan falta ropogva a kiszáradt nádat, egyre nagyobb lángot vetve. Aztán az

ablakon át mozgást látott a szobában. Egy fehér ruhás, tíz-tizenkét éves forma, hosszú hajú leány rágatta elő öccsét az ágy alól, ahol eddig bujkáltak.

Iedten sikoltva ajtó felé szaladtak, mikor fent a padon berobabantak az olajoshordók. Vörös förgeteg kélt, és folyékony tűz ömlött le a plafonból beborítva a leányt és a kisfiút. Vörös lángokkal borítva hadonásztak, majd összerogytak a földi pokollá váló szoba közepén. Aztán kirobbantak az ablakok is, és a tűz kicsapott rajta, úgy, hogy Andorás hátratántorodott. A lángok a mentéjébe kaptak, így ledobta a földre, és botladozva elhátrált.

Az asszony földöntűli hangon sikoltott fel, végigkarmolta Kálnási arcát, és kiszabadított kezével Andorásra mutatott rikácsolva. Még akkor is tagolatlanul ordított, mikor Kálnási többször is keresztiülszűrte, majd átvágta a torkát. Andorás remegve, megroggyanó térdessel bámulta hol a lángoló házat, hol a véres torokkal bugyborékolva átkozódó asszonyt.

* * *

Hirtelen megint a száraz szobában találta magát, és mint aki álomból ébred, megborzongva meredt vendéglátójára. A szőke fiatalasszony előbb furcsállkodva, majd erősödő ijedséggel nézett rá. A huszár eltolta magától, és lassú mozdulattal levette fejéről a gyűrött csákóját.

– Ördögpecsét! – suttogta a nő sápadtan.

Andorás lehunyta a két szemét. Vörös derengéssel láta a szobát, mintha híg vörösborral teli üvegpoháron nézne keresztl. Látta a saját kezét, ahogy ledobja a csákót az asztalra, a pléhtányér mellé, melyben levágott gyermeki kézfej lebegett a vérlevesben. Egy halott asszony kihúlt tetemét a pad alá gyömöszölve, egy bakkecskét a kemence sutan, a két rutén gyermek lángoló körvonalát az ablakban. És láttá magával szemben a horgas orrú, púpos banyát pikkelyes csirkelábakon, elnyílt szájában hegyes vasfogakkal, mint egy farkascsapda. Olybá feszített, mint egy sosem látott rémmadár, és egy öregasszony keverére. A vörös derengésben fekete lüktetéssel pumpált egy folt a démon

hordómellkasában. Andorás rekedten felhördült, majd sima mozdulattal rántotta elő a szablyáját, és döfte markolatig boszorkány mellébe. A penge recsege hatolt át a bordákon, és a huszár érezte, a karjára nehezedő súlyt. Kinyitotta a szemét.

A szőke fiatalasszony markolta a csuklóját, és abba kapaszkodott, ahogy lábaból szökött az erő. Szája döbbent csodálkozással nyílt ki, ahogy gyilkosa arcába meredt. A hátán kibukkanó penge hegye a vastag búzaszín hajfonatot is felnyársalta.

Andorás arcán először a döbbenet futott végig, majd leplezetlen nyers iszonyat, mikor felfogta a tettét. Valamit mondani akart, meg akarta volna magyarázni, de a nő tekintete megüvegesedett, és ellengedte a csuklóját. Aztán váratlanul felsikoltott. Hosszú, velőtrázó fejhangon sikoltott, majd lecsúszott a pengéről, és száz meg száz fekete varanggyá málloott szét a teste. A bakkecske kiköpte a sípot. Dühös prüsköléssel ugrott le a subból, orryukaiból sötét füstfelhőket fújva, de a huszár ballal kirántotta övéből a kovás pisztolyát, és szétlőtte a fejét. A varangyok szétugráltak a szobában, a férfi amennyit tudott undorodva széttaposott csizmájával.

Az asztal alatt találta meg a búzaszőke hajú fiatalasszonyt átvágtott torokkal, aki bizonyára nem akart kólevest főzni vendégével.

Andorás fejét rázogatva, botladozva lépett ki a házból. Csak el innen, minél messzebb! A viharnak nyoma se volt, a friss, hűvös levegő megsapta az arcát, ráadásul már hajnalodott. A két gyerek azonnal mellésgződött, amint átlépte a küszöböt. Remegő izmokkal és kap-kodó mozdulattal tárta ki a nyikorgó istállóajtót. Regő halkan nyíhogva üdvözölte gazdáját. Ekkor hallotta meg a sírást, pusmagást. Előhúzta a szablyáját.

Majd' tucatnyi ijedt gyermek volt egy rácsos akolfülkébe zárva, hol korábban csak libákat, kecskéket látott a szeme. Hat-tíz év közötti fiúk, lányok vegyesen. Legörbülő szájjal, rémültén nézték őt.

Andorás kardjának egyetlen csapásával levágta a pányát a rácról, és kitárta az ajtót. A szablya hegycsúcsa felé bökött.

– A legközelebbi falu arra van! Eridjetek! – mondta, és azoknak több se kellett; csoportba verődve elszaladtak, ahogy csak a lábuk birta.

Egy hét éves forma, szalmaszóke kisfiú maradt csak. Tétován állt meg az istállóajtóban.

– Nem hallottad?! Eredj haza te is! – mordult rá a huszár, és a nyerget feldobta Regőre, de a szőke fiú megrázta a fejét.

– De én itt lakom! Anyával! – mondta, és egyáltalán nem volt mekegő hangja.

A huszár keze megállt a heveder meghúzása közben, és töprengve nézett a gyerekre. Felsöhajtott.

– Bandika... Igaz-e? Na, akkor te majd velem jössz, mert anyád így akarta – mondta, és előretette a nyerget a pokrócot, hogy majd ne törjön fel a fiú ülepe a hosszú út alatt. Közben észre se vette, hogy a két rutén gyermek egyre halványodva beleveszett a falu felé szaladó gyerekek csoportjába.

Fráter Zsuzsanna

ANNAK, AKI MEGTALÁLJA

Kökény a faluját kémlelte a távolban. A lenyugvó nap fényénél alig tudta kivenni a templom tornyát, még mindig túl messze volt. Idegesen gyűrőgette zsebkendőjét, miközben megszaporázta a léptéit. Sokáig elidőzött Örzse nénjénél a szomszédos településen, anyja leszedi a tíz körméről, ha nem ér haza estebédig.

Kökény a láp felé vette az irányt, hogy az utat lerövidítse a két falu között. Jól ismerte a rajta keresztül vezető ösvényt, hisz' sokat játszott öccsével, Jancsikával a zsombékosban, míg szüleik meg nem tiltották. Most azonban nem volt más választása, ha időben akart hazaérni.

„Úgysem tudja meg senki” – győzködte magát. Letért az útról, majd elindult a nádasban.

Talpa alatt tócsákat nyögött a vizenyős talaj, lépéseinél riadt békák ugrottak tova, szél bolydította föl a zümmögő szúnyograjokat, a nádas susogva dalolt.

De váratlanul, mint vaskos köd, kúszott be a csend a lápra. A békák meglapultak, a vízimadár sem motozott a hínár között.

Kökény nyugtalanul pillantott körül, mintha valami moccant volna mögötte. „Biztosan egy szárcsa” – nyugtatta magát, és dúdolni kezdett.

– Elvesztettem zsebkendőmet, szidott anyám érte. Annak, aki megtalálja, csókot adok érte!

Egészen belejött az énekelgetésbe, hímzett keszkenőjét lóbálta, már vidáman szökdécselt a zsombékокon.

Egy árnyék mozdult a sás között, levelek súrlódtak, mintha motozna köztük valami. Kökény egy pillanatra megtorpanthatott, a dal torkában rekedt, riadtan nézett körbe. Senkit nem látott: a láp nesztelep pihent. Kökény mégsem nyugodott meg. Valaki vagy valami itt ólákkodott, érezte. Eszébe jutott a falubeli szóbeszéd a nádi boszorkányról, meg a gyerekrabló markolábról. A torka összeszorult, egész testében megborzongott. Ki kellett jutnia innen minél hamarabb.

Futásnak eredt, nem nézett se jobbra, se balra, csak szaladt, ahogyan bírt. A tüdeje égett, lábszárát összehasogatta a sás, de nem számított, csak minél hamarabb haza akart érni.

Kifulladva, csatakosan, remegő lábbal érkezett meg a házukhoz. Amikor benyitott, anyja éppen a vacsorát főzte.

– Kökény, csak hogy hazaértél! Mán azt hittem, Örzse nénéd ott marasztalt magánál! – korholta rögvest, de csak futólag pillantott rá, egészen lekötötte a puliszka kavargatása. – Hogy van a húgom? Mi hír a falujukban?

Kökény nem bírt felelni, még mindig reszketett a futástól és az ijedelemtől. Csak megállt a küszöbön, lehunyta a szemét, és mélyeget lélegzett. Anyja felfigyelt a szokatlan csendességrére, levette az edényt a tűzről, majd alaposan végigmérte Kökényt.

– Hát téged mi lelt, jányom? Úgy nézel ki, mint aki kísértet látott!

A lócahoz támogatta Kökényt, a kötényével legyezte, miközben aggódó kotlósként kotkodácsolt körülötte.

– Tán ettél valamit a nénénél, ami megártott?

Kökény a fejét rázta.

– Csak túlságosan siettem, hogy hazaérjek.

De anyja már vérszemet kapott, és egyre tüzetesebben vizslatta.

– Aztán mitől ilyen sáros a lábod? Csámborogtál a lápon?

Kökény összerezzen, érezte, a vér újra kifut az arcából. Anyja nem tudhatja meg, hogy tilosban járt!

– Dehogys... nagy pocsolya volt az úton, nem tudtam kikerülni – füllentette, majd lehajtotta a fejét, és a döngölt padlót vizsgálgett.

Édesanya nem válaszolt rögtön, Kökény – bár nem nézett föl – biztos volt benne, hogy őt méregeti. Homlokára apró verejtékcseppek ülte ki, míg feszülten várta az asszony ítéletét. Gyorsan a zsebébe nyúlt a zsebkendőjét keresve, de nem találta. Elhagyhatta futás közben.

– Biztosan elbámoszkodtál megint. Ejnye, hogy nem bírsz megkomolyodni! – dorgálta meg anyja végül. – Na, eredjél, mosakodjál meg, aztán szóljál apádnak meg Jancsikának, vacsorálunk!

Kökény fellélegzett, már nem érezte a nyomást sem a mellkasan. Bele sem mert gondolni, mit kapott volna, ha kiderül, hol járt. De megmenekült, és most már semmi gond nem lehet. Ostobáság

volt annyira megriadni is. Senki nem járt a lápon, csak képzelődött. Vidáman szaladt a kúthoz mosakodni.

* * *

Vacsora után mindenkor lefeküdtek, de Kökény nem tudott elaludni, egyre csak forgolódott az ágyban. Újra és újra eszébe jutott a fojtogató érzés, amit a lápon érzett, mikor azt hitte, settenkedik körülötte valaki. Felnyögött, a karját a szemére szorította, hogy végre kiúzze fejéből az ostoba gondolatokat. Ráadásul a kedvenc zsebkendőjét is elhagyta, pedig mennyit vesződött vele, míg azokat a kacska-ringós mintákat kivartra!

Hirtelen zajt hallott kívülről, mintha valaki megkocogtatta volna az ablaktáblákat. Kökény felült, és körbékémlelt. A hold bevilágított, halvány derengéssel töltötte be a szobát. minden nyugodtnak tűnt: testvére, Jancsika, mélyen szundított mellette, a szülők ágya felől is egyenletes hortyogás hallatszott.

„*Biztosan csak a szél*” – győzködte magát, és visszahanyatlott a párnájára. Mielőtt azonban becsukhatta volna a szemét, a zaj újra kezdődött: mintha kaviccsal dobálnák az ablakot. Kökény visszataratta a lélegzetét is, úgy fülelt. A kopácsolás folytatódott, de senki más nem ébredt fel rá, egyedül ő hallotta.

Meg kellett tudnia, mi okozza a neszéést. Kökény pár pillanatig még tétovázott, végül eltökélte magát, kikelt az ágyból, az ablakhoz ment, és kitárta.

Hűvös levegőáradt be, de nem volt kint senki, csak a szomszéd kutyája ugratott vészettől.

Kökény felsóhajtott, vissza akarta zárni az ablakot, de a keze megállt a mozdulatban. Valami fehérlelt a párkányon. Az elhagyott zsebkendője volt. Nyelt egyet, ujjait végigvezette a tulipános mintán, majd a neve kezdőbetűin. Kétségtelenül az övé. Egész testében megborzongott.

– Van ott valaki? – szuttogott bele az éjszakába.

Először nem történt semmi, az udvar elhagyatottan, sötéten ásított rá. Majd egy árnyék moccant, reszelős hang reccsent a rozmarinbokor mögül.

– Elvesztetted, és én megtaláltam. Kérem a csókot érte!

A szavak, mint morzsolódó kövek hullottak a láthatatlan idegen szájából. Kökény ijedten hátrálta az ablaktól.

– Meg kell adnod, ami jár! – folytatta a hang.

– Ki... ki az ott? Mit akar? – dadogta Kökény. A torka teljesen kiszáradt.

– Csókot ígértél az elveszett zsebkendőért. Én megtaláltam, és elhoztam neked. Várom a jussomat!

– Az csak egy dalocska volt, nem ígrtem semmit!

– A láp hallotta az ígréteket, ahogy én is!

A bokor megmozdult, és robusztus, sötét alak indult meg lassan az ablak felé.

Kökény döbbenten figyelte a félig állat, félig ember alakot. Két lábon járt, de azok patában végződtek, karja hosszan lógott oldala mellett, hatalmas, busa fején szarvakat viselt. A telihold fényénél tisztán látszott szőrös teste, éles karmai és sárgán villogó szeme.

A markoláb, a lápi rém! Kökény testét átjárta az izsonyat, sikoltva hátrálta az ablaktól.

A zajra az egész család felriadt.

– Szűz Mária, segíts! Mi történt?

– Kökény, minek rikoltozol? – mordult fel apja.

Kökény magából kikelve zokogott, akadozva dadogta, hogy a markoláb jár odakint. Anyja átölelte, csitította, miközben apja baltával felszerelkezve kirohant az udvarra.

Jancsika, Kökény kisöccse, mint riadt veréb ült az ágyban, és mukkanni sem mert a félelemről. Ő is sokat hallott a markolábról, a lápi rémről, aki elragadja a területére merészkeket.

– Nincs odakint se markoláb, se más – fújtatott dühösen Kökény apja, amint visszatért a házba.

Kökény azonban képtelen volt abbahagyni a sírást, tudta, mit látott, anyja hiába nyugtatgatta, hogy csak rosszat álmodott.

– Elég legyen ebből az óbégatásból! Gyerünk aludni, egy hangot sem akarok tovább! – harsant végül az atyai parancs.

Kökény nagyokat nyelt, igyekezett visszafojtani a könnyeit. Nem ellenkezhetett az apjával, és egyébként sem mondhatta el, hogy a tiltsás ellenére a lápra merészkegett. Visszamászott az ágyába Jancsika mellé, a fejére húzta a takarót, és ott reszketett tovább.

Egy apró kar fonta át a vállát, Kökény reszketése enyhült, ő is átölelte kisöccsét, és végre a kimerültségtől álomba zuhant.

* * *

Másnap Kökény kótyagos fejjel ébredt. Az éjszakai események távolinak, homályosnak tűntek, mintha csupán álmodta volna az egészet. De amint megfordította a párnáját, az elhagyott zsebkendője ott lapult alatta. A markoláb látogatása nem rémálom volt, hanem nagyon is valóságos.

Mégsem mert szólni a szüleinek. Magába fojtotta a rettegést, és némán tette a dolgát. Ám a gondolatai egyre a lápi rém és a furcsa szavai körül forogtak, képtelen volt elfelejteni őket. Elő-elővette a zsebkendőjét, elgondolkodva nézegette. Legszívesebben messzire hajította volna, de félt, hogy újra visszakerülne hozzá.

Éjjel remegve, nyitott szemmel feküdt az ágyban, a többiek békés szuszogását hallgatva a kintről érkező zajokra fülelt.

Éjfél körül valaki újra megzörgette az ablakot. Kökény mozdulatlanul lapult a takarója alatt, a szíve úgy vert, hogy attól félt, kiszakadt a mellkasából. Halkan imát motyogott magában, hogy a szörny menjen el, de a zörgetés folytatódott. Kökény nem tudta, mit tegyen. Vajon, ha nem mozdul, a markoláb távozik, vagy inkább bosszút áll?

Az ablaktábla megreccsent, mintha valaki dühösen megrángatta volna, mire Kökény szívének üteme egy pillanatra kihagyott. Jancsika nyugtalanul feszkelődött mellette. Kökény torka összeszorult. Mi van, ha a markoláb a családját bántja miatta? Ő tehet arról, hogy a szörny a házukhoz jött, nem bűnhődhetnek a szerettei helyette!

Kökény mély levegőt vett, összeszorította a fogát, az ablakhoz ment, és kinyitotta. A szíve a torkában dobogott, míg a sötétségben a markolábot kereste.

Ezúttal a kútágas rejtekéből lépett elő a szörnyeteg, ormótlan alakja egyre közeledett.

– Eljöttem újra a fizetségemért. Ha ma sem kapom meg, elveszek helyette valamit! – morogta.

Kökény ujjai görcsösen markolták az ablakfélét, szája remegett, de muszáj volt válaszolnia a rémnek, el kellett küldenie. A hangja véknyan, reszketegen tört fel a torkából:

– Már mondtam, nem ígértem semmit! Menj el, és ne gyere vissza többet!

A markoláb még egy lépést közelebb jött, robusztsus, csupa szőr teste az ablak előtt tornyosult, ínyét felhúzta, hatalmas szemfogait kivillantotta, sárgán izzó szemét Kökényre szegezte.

– Az ígéret elhangzott. Akkor is megfizetsz, ha nem akarsz!

Karmos mancsával a lányara bökött.

Kökény hátrahőkölt, a mellkasa összerándult, mintha csak a markoláb valóban megérintette volna. De a rém nem fenyegette tovább, hanem egyszerűen megfordult, és eltűnt az éjszakában.

Kökény nem tudta, mit tegyen. Csak állt reszketve a nyitott ablaknál, és bámulta a mozdulatlan sötétséget. Vajon visszatér? Mit akar elvenni? Kökény még csak elképzeli sem tudta. Valami baljós sejtelem kúszott a szívébe, amitől a langos, nyári éj fagyossá változott. Borzongva ment vissza az ágyába.

* * *

Nem kellett sokat várni a válaszra, hogy mit vesz el a markoláb. Másnap estére Jancsika eltűnt.

Kora délután még az udvaron játszodozott a szomszéd gyermekkel, vacsorázni azonban már hiába hívták, senki nem tudta, hová lett. A faluban keresőcsapatokat alakítottak, átkutattak minden, de nem találták meg.

Kökényt a szülei otthon hagyták a házat őrizni, de amint egyedül maradt, a lápra szaladt. Ő tudta, hol lehet az öccse. A sötétségben a nádashoz lopakodott.

– Markoláb, itt vagyok! Add vissza az öcsémet, megadom a csókolat helyette, amit kértél!

A lát azonban nem felelt. Kökény újra és újra próbálkozott, de a szörny nem mutatta meg magát. Kökény kétsége beset. Hogyan kapja így vissza az öccsét? Már éppen azt tervezte, hogy elindul az éjszakai mocsárban, amikor valaki megszólalt mögötte.

– Az öcséd életéért már többet kell ígéرنed. Nem elégszik meg egy csókkal. A fiú életével egyenértékű fizetség kell.

Kökény riadtan pördült hátra, de csak egy vékony, ősz hajú öregasszonnyal találta szemben magát.

A lápi boszorkány! Kökény még soha nem találkozott vele, de rögtön tudta, hogy ő az. A vajákos soha nem látni a faluban, csak az asszonyok keresték fel néha, titokban, amikor bajaikra gyógyírt kerestek.

– Mi... mit ajánljak akkor? Magamat? Az életemet?

– Igen, az életed – felelte egyszerűen a lápi boszorkány.

Kökény lélegzete egy pillanatra elakadt, szája megvonaglott. Hát ezt kell tennie, fel kell áldoznia magát! Egy pillanatra lehunyta a szemét, és mély lélegzetet vett. Nagyon nyelt, majd az öregasszonyra nézett, úgy felelt.

– Akkor azt fogom ajánlni.

– Nagyon bátor vagy – bóllogatott a boszorkány.

Kökény azonban a fejét rázta.

– Nem vagyok. Félek, de nem szenvedhet miattam az öcsém.

– Ezért vagy bátor – felelte a vajákos, közben Kökény szemébe fúrta savoszínű tekintetét.

– Éjszín, kökényszín szem. Nagyon szép – suttogta szinte megbabonázva.

– Igen, ezért hívnak Kökénynek – válaszolta a lány, és elfordította fejét a boszorkány sanda pillantása elől.

– Szép név – felelte a banya, és fogatlan szájával Kökényre vigyorgott.

– Engem nem háborgat a markoláb, de segítek neked – folytatta.

– Persze nem ingyen! De azt hiszem, már megtanultad, hogy mindenért fizetni kell! – tette még hozzá nevetve.

Kökényben először feltámadt a remény, de ahogy a fizetséget meghallotta, ki is hunyt. Lehajtotta a fejét.

– Nincsennek pénzem.

– Nem pénz kell, hanem a legnagyobb kincsed – felelte az aszszony. – Add nekem a szemed színét, és segítek megmenteni az öcsédet, meg persze téged is!

Kökény döbbenten, érteletlenül hallgatta.

– A szemem színét? Hogyan adhatnám oda?

A boszorkány azonban önelégülten vigyorgott.

– Azt bízd csak rám! Elfogadod az egyezséget?

Kökény gyomra egészen összeszűkült, a torka kiszáradt. Lelki szemei előtt mindenféle fájdalmas varázslatok jelentek meg, ami a látása elvesztésével jár. De tudta, hogy nem mondhat nemet, a testvére élete múlt rajta. Nyelt egyet, majd határozott hangon válaszolt a boszorkánynak:

– Elfogadom. Legyen a tiéd a szemem színe, cserébe ments meg minket a markolából.

A boszorkány elégedetten dörzsölte a kezét, majd aszott tenyerét Kökény szemére tapasztotta, miközben érthetetlen szavakat suttogott.

Kökény szeme égett, mintha ezernyi izzó tűt szúrtak volna belé. Fájdalmában feljajdult, de a banya nem hagya abba. Még erősebben szorította tenyerét, és csak kántálta a titokzatos igéket. Aztán lekapta a kezét Kökény szeméről, a sajátjára tapasztotta megismételve az egész folyamatot.

Mikor befejezte, Kökényre pillantott. Bár éjszaka volt, így is látszott a varázslat sikere. Kökény ámulva figyelte, hogy az eddigi sár-gás szempár helyett saját sötét tekintete néz rá az öreg archóból. Megborzongott a különös, furcsa élménytől.

„Vajon én hogy nézhetek ki?” – futott át a fején, de nem volt ideje magával törődni.

– Jól van, a fizetség rendben van – jelentette ki a vajákos. – Én is tartom a szavam. Azzal a kopott köténye zsebébe nyúlt, egy apró zsákocskát vett elő, és Kökény kezébe nyomta.

– Mi ez? – pislogott érteletlenül Kötény.

– Holdkópor – felette a boszorkány. – Ezzel örökre elúzheted a markolábot. A szemébe kell szórnod. A holdat kezdi el úzni tőle, fel akarja falni. Nem lesz se éjjele, se nappala, a hold után lohol egyre, amit soha el nem érhet. Elfejt minden mást.

Kökény hátán végigfutott a hideg, ahogy elképzelte a holdat úzó, vonytó markolábot, de erre volt szüksége. Bólintott, majd további kéréssel fordult a banyához:

– Hogyan találom meg a markolábot ilyen sötétségben?

A boszorkány türelmetlenül felfordult, de összedörzsölte aszott kezét, mire apró, zöldes láng jelent meg a tenyerében.

– Lidércfény, mutatja az utat. Nem tévedhetsz el még a legfeketebb éjszakában sem.

A banya szabadon engedte a lidércfénnyt, ami elroppent a láp felé.

– Kövesd!

Kökény egy pillanatig csodálta a bűvös lángot, majd megköszönte a lápi boszorkány segítségét, és eliramodott a lidércfény után.

Az apró zöld lángnyelv elvezette a láp mélyére, és Kökény egyetlen egyszer sem vétette el az utat, nem süllyedt el a sűrű mocsárban. A nádas meghajolt előtte, a sás megkímélte készenye leveleitől. A mocsár közepén, egy kis tisztáson a lángocska megállt, felszökött a magasba, és eltűnt a szeme elől. Kökény tudta, hogy megérkeztek.

A sötétség megmozdult, és a markoláb alakját öltötte magára. A rém ott állt előtte. Kökény szíve vadul dübörgött, a vére a fülében dobolt, a lába úgy remegett, hogy azt hitte, összecsuklik. De nem futamodhatott meg. Meg kellett mentenie Jancsikát.

– Itt vagyok, markoláb. Engedd el az öcsémét, felajánlom helyettem magamat! – szólalt meg Kökény, és vigyázott, hogy a hangja ne remegjen.

A szörny felmordult, sárga szemében mohó láng gyúlt.

– Legyen! A fiú elmehet, de a te az életed az enyém! Én rendelkezem veled, és ha úgy tetszik, lenyelem a májadalat vacsorára! – dörögte a rém, hogy a láp riadtan húzódott össze.

Kökény is megremeggett, a fogai hangosan koccantak össze, de bőlintott. Ekkor a szörny oldalt lépett, a háta mögül előtűnt egy összszekuporodott, reszkető kisfiú.

– Jancsika! – sikoltott fel Kökény, és szaladt volna, hogy magához ölelke a kistestvérét, a markoláb azonban elkapta a karját, és viszszatartotta. A hatalmas, karmos mancs fájdalmasan szorult a karja köré.

– Nem! Velem jössz. A fiú majd hazatalál! – mordult rá a rém, és maga után húzta a nádas sűrűje felé.

Kökény összeszorított a fogát, a szabad kezével gyorsan a kötélyébe nyúlt, belemarkolt a holdkőporba, majd hirtelenjében a szörnyeteg arcába csapta.

A markoláb iszonytató hangon felüvöltött, Kökényt elengedve a szeméhez kapott. Egyre csak bőgött, óriási mancsával a szemét döröglte, közben jobbra-balra támolygott. Aztán egy utolsó, a holdat is megrezegtető üvöltéssel összerogyott. Kökény egy pillanatig csak megbabonázva bámulta, de Jancsika felzokogott mögötte, ettől magához tért, és a kisfiúhoz szaladt.

– Már nem bánthat! – csitította a rémült gyereket, miközben az ölébe vette, úgy ringatta.

– Le... lehet, hogy csak alszik – hüppögte a fiúcska, miközben a markoláb felé pillantott.

Kökény letette az öccsét, hogy megvizsgálja a szörnyet.

A markoláb arccal lefelé terült el a tisztáson. A szörös test nem mozdult, így Kökény lehajolt, hogy megnézze, lélegzik-e.

A lény felkappa hatalmas, busa fejét, és óriási agyarakkal teli pofájával beleüvöltött Kökény arcába.

Kökény csontjai is beleremegtek az üvöltésbe, tarkóján felmedtek a hajszálak. A markoláb hangja olyan volt, mintha egy egész farkascscsorda vonytott volna fel egyszerre. Kökény ijedtében a földre

vetette magát. De a rém ügyet sem vetett rá vagy Jancsikára, hanem felpattant, és négy lábra ereszkevő elfutott a holdat üldözve. Alakját elnyelte a mocsár.

Kökény feltápászkodott, és visszarohant öccséhez.

– Elment örökre! Soha többé nem kell félnünk tőle – ölelte át újra a remegő kisfiút. – Őrületében a holdat fogja üldözni, egészen addig, míg lábai elkopnak, és a kimerültségtől végleg össze nem rogy.

– Biztos vagy benne? – suttogta Jancsika még mindig dideregve a felelemtől.

Kökény maga felé fordította testvére apró arcát, és a könnytől vörös szemekbe nézett.

– Teljesen biztos. Többé nem bánthat minket és senki másat sem.

– Akkor jó. Nem akarok félni többet – motyogta a gyerek, majd szemöldökét összeráncolva Kökény arcát vizsgálta.

– Mi történt a szemeddel? Egészen más, olyan lett, mint az érten mogyoró.

– Odaadtam a színét, hogy elüldözhessem a markolábot, de nem számít. Mostantól egyszerűen nem Kökény a nevem, hanem Katalin, ahogyan a keresztségen kaptam.

– Hát jó, pedig én szeretem a kökényt, nagyon finom. Vajon édesanyánk és édesapánk mit fog szólni hozzá? – találhatott Jancsika teljesen megfeledkezve az eddigi félelméről.

Kökény nem válaszolt, gyomra összeszorult a gondolatra, hogy el kell mesélnie az egész históriát a markolábbal. De az érzés csak egy pillanatig tartott, hiszen már ismerte az igazi félelmet, és legyőzte. Szembenézett a szörnyivel, így a tudta, a szüleivel is képes lesz rá. Elmond minden a legelejtől kezdve.

– Majd megszokják az új szemszínemet – felelte végül Jancsikának, majd kézen fogta.

A lidércfény ekkor újra leereszkedett a csillagok közül, kivezette őket a lápról. Mikor hazaértek, egyetlen lobbanással szétfoszlott az éjszakában.

Kökény pedig immár Katalinként belépett otthonukba, hogy elkezdje felelem nélküli, felnőtt életét.

Fazekas Zspider Zsolt
NYUGVÓHELY

A szél felkavarta a homokot a síkságon. Falusiak sorakoztak a házak előtt. Hunyorogva próbálták kivenni az idegen alakját a táncoló homokban. A borús, szürke fellegek nem sok fényt engedtek át, így csak az volt biztos, hogy a közeledő huszárfelszerelésben járta az útját. A vitézek elvittek majdnem minden fiatal férfit. A falu előljárója felhúzta az övet hordóhásán, ami rázkódott egyet. Nagy, fehér bajcsa oldalt felpöndörödött. Megszívta a fogát, ahogy rájött, hogy az alak a huszárruhában egy nő.

Fekete huszárfelszerelés, vörös mintával vezetve. Vitézkötéses csákókalapjából egy lekonyult fekete toll állt ki magányosan. Hátán nagy, szürkés táska, ami ütött-kopottnak tűnt, főleg a jól tartott egyenruhával szemben.

– Üdvözletem! – köszönt előre jó hangosan a nő.

– Jó napot! – felelt a falu vezetője. – Há' még sosenem láttam jányt vitézruhában. Csak nem lopta el egy kisfiút?

Kérdésére a falusiak jót nevettek.

Nem tűntek veszélyesnek, de mind markolt egy kaszát vagy vasvillát, és bizalmatlanul mérték fel a vitézt. A nő büszke tartással állt, látszott a katonai fegyelem minden mozdulatában. Keze pont elég közel a pisztolyhoz vagy a szablyához a dereka egy-egy oldalán.

– Pedig akad belőlünk, erre megesküszöm kendnek.

Az öreg újra megszívta a fogát, és csak bámulta a nőt. Nem tudta volna megmondani, hogy mennyire fiatal. Szépsége még ifjúnak mutatta, de a szeméből egy megfáradt katona tapasztalata sugárzott. Aprónak mondható, vékonyka alakúnak tűnhetett a falubéli termesztés asszonykák között. A kiállása, mersze, olyat még nem láttak a falusiak.

– S mi járatban ehun?

– Egy elesett bajtársamnak rovom le a tiszteletemet.

– Há' ki esett el?

– Papp Béla.

A választól a falu elcsendesedett. A férfiak elkomorodtak, és az asszonyok, kik az ablakokból hallgatóztak, könnyeikkel küszködtek.

Csak a tehenek bőgték szomorú dalukat, mintha még ők is siratnák a férfiút. A falu vezére megdörgölte az orrát vaskos hüvelykujjával.

- Oszt' hó' hunt el?
- Csatában, mint egy jó vízéz.

Páran oldalra köptek, de nem mertek a nő szemébe nézni utána.

– Hát, jánykám, akkor köszönjük a híreket, távozhatsz Isten hírével!

- Félreértett kend! Nekem nyugovóra kell térítenem ezt a lelket.
- Hát aztat mondadtad, hogy má' meghót!

A nő fáradtan levette a táskját, melynek szürke dolgok fickán dozottak ki a tetején, szorosan összekötve. A poros szélben a falusiak nem tudták kivenni, mit is látnak. Az ütött-kopott táskából a lány egy tetem maradványait húzta elő, ettől már hátraugrott a vezéren kívül mindenki – és a megköözött fej rámordult az emberekre. Ekkor a már a falu elsője is meghátrált. Kövér teste mögé rejttett karabélyát rágatta elő.

- Há' mifajta baszorkányság ez itten?

A nő rezzenéstelen arccal elpakolta az élőholt maradványait, ami még mindig megvadulva rágatott az élő húsra. Kényelmesen lezárt a táskát, majd hátára kapva felállt. Úgy porolta le magát, mint ha nem is céloznának a fejére a fegyverrel.

– A vitéz elesett csatában, de ami elvitte, megrontotta a lelkét. Nekem most el kell őt temetnem szent földbe. Ajánlom, hívjanak papot, ha nem akarják, hogy este kimázzék a valamikori Papp Béla.

- Há' tűzre vele! Egye meg a parazsa!
- Attól nem talál békére a lelke – válaszolta nyugodtan a nő.
- Fene egye meg a lelkit! Minket ne egyen meg!
- Ha kendék nem engedik a lelkét nyugovóra térní, kísérteni fog.
- Nu aztán fenyegetést még kevésbé tűrök meg! Aztat mondomb, eriggyé a dögöddel elfelé, te jány!
- Azt ajánlom kendnek, hogy tegye le azt a karabélyt, míg türelmemnél vagyok!
- Oszt mi lesz, kisjány?

A lópor hangosan robbant. A szél szétfújta a port és a hamut. A falu ámulva nézte a vitéznőt, akinek pisztolycsöve még füstölgött. A vezér karabélya szétterdülve zuhant le mögé.

– Most aztán két lehetősége van kendéknek! Hoznak egy papot, és eltemetem a fiukat tisztelességgel, vagy többüket teszem a sírba!

Az öreg előjáró markolászta fájó kezeit, de lassan és csökönösen félreállt. Így tett minden falubéli, csak egy asszony rontott ki a sorból bőgve. A vitéz lábat ragadta meg egy nagy eséssel. A nő felismerte az arcot. Ráncok és könnyek nem rejttették el a szemét, ami szakasztott mása volt Papp Béláénak. Üvöltött a fiáért. Könörgött, hogy ne ő legyen.

A huszárruhás szomorú tekintettel nézte, aztán finoman lehajolt.

Páran előreléptek, nem bíztak az idegenben.

A lány felségítette az anyát.

– A fiad jó ember volt. Szívvel halt meg, bátran nézett szembe a sötétséggel.

Az asszony még jobban sírt, szinte már bőgött. A vitéz támogatta őt egészen a temetőig. A falu úgy kísérte őket, mint csirkék az új kakast. A temetőn kívül megálltak. Csak Papp Béla anyja ment be vele. A nő levette a táskát, egy fára akasztotta a csákót és a dolmányt. Alatta szürkére kopott, pónos bélést hordott. Egyértelművé vált, hogy más, mint bármely nő, kit eddig láttak: harcban edzett, izmos karokkal markolt rá az ásóra és esett neki a parcellának. Órákon át magányosan ásta a sírt, a falu szótlanul figyelte, a tömeg idővel elfogyott, csak páran maradtak. Ében kontya lassan kibomlott a kemény munkától.

Papp Béla húgai vizet vittek az anyuknak. A legkisebb lány oda-sétált, és megkínálta a vitézt is. Az a borús naplementében megtörölte izzadt homlokát, és elfogadta a vizet; még azt is úgy itta, mint egy férfi, vadul habzsolva, nem törödött vele, hogy leissza magát. A lányok ámulva figyelték.

– Téged nem tanítottak meg inni? – kérdezte a gyermek ártatlan kíváncsisággal.

– Sok leckét elfelejt az ember a csatatéren.

– Hogy lesz egy jányból vízé?

A nő visszaadta a vödröt, és letörölte a száját. Izgő-mozgó táskájára pillantott. A kislány odapillantva, félve hátrált el.

– Setét utat járva, az biztos.

Az apa berohant, csuklójánál fogva rángatta el lányát a vízéztől. Ahogya a nap lement, úgy fogyatkoztak meg az emberek, még a keserű anyát is elvitték magukkal. A sötét estben a vízé a fa tövében ült le, a hátizsákja mellett.

A pap az estében érkezett. Értesztőnél követte a falusiakat, akik a temetőbe vezették. Meglepte az öltözködő vízézzasszonynak.

– Atyám, kérlek, tarts egy szép temetést Papp Bélának!

– Hát persze, leányom, de hol van a teste?

A nő szótlanul lepillantott a lyukba. A mélyén a tejes szemek üresen kutattak. Mocorgott, amennyire a béklyói engedték. A pap tekintete követte a huszáret, megszéülve majdnem a földre esett látva a teremtményt, de a falu népe egyként kapta el.

– Mi ez a szentségtelenség? – kérdezte riadtan.

– Papp Béla lelkét egy sötét fenevad ragadta el. Testéből ez maradt. A lelkészünk azt mondta, csak akkor talál nyugovóra, ha otthona földjébe temetik. Kérlek, atyám, ne hagyd tovább szenvedni!

A pap fel nem foghatta mindezt, de így tett. Elmondta a szent beszédet. A szél felerősödött, a villámok vadul táncoltak az égen, a mennyek dörögtek, de a pap befejezte a temetési ceremóniát. Utolsó szavaival békét lelt az időjárás és Papp Béla is. A csontok már nem zörögtek, a holt végleg megtalálta a nyugalmát.

A vízé tisztelesen eltemette Papp Bélát, páran segítettek neki. Nem szóltak, nem bíztak benne, de megértették, miért tette. Szótlan elismerést kapott a tekintetekben. Mikor az utolsó lapát föld is a sírhantra borult, az apa egy sebtiben faragott keresztet döfött halom mögé.

Idővel távoztak a falusiak, a pap, az apa, és a sötét estben csak a vízé maradt. A házak fényei kialudtak, a vízé visszaült a fa tövébe.

A sírhantból egy koponyaarcú, huszárszerelésű vízé emelkedett ki, kardjára támaszkodva. Az alak szótlanul bólintott a vízének, az vissza neki. A szellem továbbállt.

* * *

Reggel a nap előtt kelt a vízé, és már kinn volt a falu határán, mikor a lakók utolértek.

– Merre visz az utad, jány? – kérdezte a falu előljárója.

– Messzi földre, sokan elestek a csatában – felelte, és a táskája újra megremeggett.

Tóth Balázs
VERES SÁS

„Van-e ott folyó s földje jó?
Legelőin fű kövér?
Használt-e a megöntözés:
A pártos honfűvér”

Arany János: A walesi bárdok

1.

– Éppolyan tél volt, mint a mostani... – kezdte meséjét a falu végén álló nagy ház gazdasszonya az Úr ezernyolcszázhatvanhatodik évének téli napfordulóján.

Telente, mikor kevesebb doleg akadt, szokása volt a nánai lányoknak, a kurta nappalok idején, hogy összegyűltek egymásnál. Kézimunkálni, mesélni, vagy épp az öregeket hallgatni.

Egyedül a falu végén álló nagy házat keresték fel mindig csak éjjelente, akkor is csak az igazán elszántak, kiket nem ijesztett el a szülői intelem és szigor.

„Kerüljétek el!”

Ennyit mondtak csak, mert egy sem akadt köztük, ki nem félte és tisztelezte volna egyszerre a falu végén álló nagy ház asszonyát. Féltek tőle, ám szájukra sohasem vették.

– Éppolyan tél volt, mint a mostani, és a fehér boszorkány gyalogszerrel tartott Sás átkozott faluja felé.

2.

Danuta dermedt tagokkal lépkedett a Szentmárton Sással összszökő hólepte úton. Gyalog volt, mert télvíz idején ugyan ki indult volna neki a fogesikorgató hidegen, kockáztatva, hogy a lovagnak baja esik? Egyébként is, megszokta már.

Szülőfaluját, Nánát hasonló mód járhatatlan utak kötötték össze az egri országúttal, azt követte délnek Szolnokig, majd indult tovább Szentmárton és a Tisza partján megbújó Sás felé.

Úgy tanították neki, az Alföld Isten asztala. Most közeledve a teli napfordulóhoz, ez az asztal ugyancsak fehér, kopár és marasztalón fagyos volt, ót pedig a szükség az útra és ebbe a nagy és ugyancsak kényelmetlen bocskorba kényszerítette.

Önként vállalt zarándoklata kezdetén bőven volt még az otthon főzött kenőcsból, mely elűzte a fáradtságot a tagjaiból és távol tarotta a gyaloglás bántalmait a lábtól, így amikor biztos volt benne, hogy senki sem látja, mezítláb szaladt a földeken, szemmel követte csupán az út vonalát. Ám az út hosszú volt, és a bűvös kencéből majdnem semmi sem maradt mostanra, a hazaút pedig éppen olyan fáradtságosnak ígérkezett.

Maradt hát az út és a rossz bocskor.

Kesztyűi ellenére is fázó kezeit a hóna alá dugva tört utat magának a friss hóban, s akárhányszor kétsége támadt az egészet illetően, felidézte magában, miért is indult el. Sokszor kételkedett, az utóbbit napokban többször, mint korábban.

A veres sás azota kísértette az Alföldet, mióta a pogány törökök betörtek az országba. Kórság volt-e vagy ártás, azt sem Danuta, sem boszorkányanya, sem annak egyetlen felmenője nem tudta, csupán, hogy együtt érkezett a Féleholddal, mint a bolha holmi patkánnyal. Fehér boszorkányként Danuta jól tudta, hogy ez esetben is a „bolha” az igazán veszélyes. A törökök elmentek, a feldült föld újra gazdára talált, az elveszettek helyére új lakók érkeztek, mint Sás esetében a messzi Mazoviából, ám a kórság megmaradt. Ott lapult a Tisza mocsaraiban, holtágaiban, folyvást várva a nyár végét, mikor a víz már poszadt, hogy veres áradatként lepje el a folyó menti falvakat. Hatalmas, rőt hasú szúnyogok képében érkezett minden, ágynak döntve férfit és nőt, felnőttet és gyermeket egyaránt. Főként az utóbbiakat. Ám míg a legtöbb felnőtt pár napnyi láz és szűnni nem akaró viszketés árán felépült belőle, minden ötből egy gyermeket elragadtatt a szüleitől. Voltak falvak, melyeket végül elemészett a veszeség

miatti gyász, mert lakóik képtelenek voltak kijárni az évről évre gyarapodó gyermeksírok közé. Tiszaalj, Tokos, Kérészfalva elnéptelenedett kunyhói jeleztek, merre tombolt legyadabbal a *veres sás* az elmúlt esztendőkben.

Danuta boszorkány szépanyja fondorlatos módon rávette a falut, hogy ültessenek mérgező borókát Nána Tisza felőli végébe és a nagy nánai láp mentén. Mindez, bűbáj módjára óvta a falut az elmúlt öt nemzedék alatt. Egészen a mostani őszig. A mostanra terebélyesre nőtt borókák továbbra is zöldeltek, sem szárazság, sem betegség nem gyengítette el őket, ám a kései, rőt hasú szúnyogok fellege mégis minden alkonyatkor veres áradatként borította el Danuta otthonát. Eljött, és végül tizenhét gyermeket, köztük az ő húgát is magával ragadta.

Ameddig tombolt a *veres sás*, otthon maradt, hadakozott vele, míg kenőcseiből és ráolvasásaiból telt. Ám legvégi, akárcsak a falu papja az imáival, ő is alulmaradt a kórsággal szemben.

Tudta, hogy tehetett volna többet is. Küzdhetett volna teljes erejéből, szembeszegülve a veres sás okozta lázzal, mely pokolbéli vérszívó módjára emészttette el a húgát a szeme láttára. Küzdhetett volna, ám a tudással, melyet boszorkányanya és valamennyi felmenője ráhagyott, járt egy ígéret is. „*Hallgass!*” Hallgass, mindenkor és mindenki előtt, s a titkot őrizd meg, míg utódodnak át nem adod. Danuta családja hét nemzedék óta úzte csendben, bárki tudta nélkül a fehér boszorkányság hagyományát, és ő nem vehette semmibe mindezt. Még a saját húgáért sem.

A veres sás továbbtűnt az első komoly faggal. Ő eltemette és elgyaszolta húgát, majd fájdalmában és kétségbreesésben addig faggatta boszorkányfelmenőit, míg nagyanya homályos emlékei mélyén rá nem akadt egy a Tisza menti lápon megbúvó helységre, Sásra.

3.

Amikor Danuta útbaigazítást kért Szentmártonban Sás felé, az emberek közül többen is keresztet vetettek. Voltak, kik eltanácsolták volna attól, hogy továbbmenjen.

– Maguknak való, mogorva népek azok ott, Sásott – mondták.
 – Az voltak mindig is, sokan még a magyart sem beszélik. Isten is valami huncut lengyel-módra imádják.

Szentmártonban hallott először arról, hogy úti célját miféle emberek lakják, és az út minden fáradtsága ellenére, ekkor fogta el először igazi kétség. Nagyanyja szerint Sás dacolt a veres sás kórságával idestova azóta, hogy császárhű nemes ura újranépesítette, így egyedüli tudói lehettek annak a titkoknak, melyet muszáj volt megszereznie.

Ám mi tévő legyen, ha képtelen megértetni magát az ott lakókkal?

Nehéz, aggodalmakkal teli szívvel hagyta el Szentmárton, és tért rá a Sás felé vezető, hófedte útra.

A falu dombon állt, melyet száraz, fagyott lápok és kopár fekete ártéri erdők öleltek körül. Az utat szegélyező, embernél is magasabb, sárga nád újra és újra felsurrogott mellette a fagyos szélben. A világ mesélt, ha az embernek volt füle hozzá, és Danutának boszorkányként megadatott ez a talentum. A téli táj nem oly halott és kietlen, mint az egyszerű alföldiek gondolták volna. Az elszáradt nád olyan volt, mint az öregek a kandalló mellett, a nyárról, a fiatalságról mesélt, a puszták felett süvítő, vad viharokról, a forróságról és a zöldellő nádas rengetegében lopott csókokról és pázsitorákról.

A Sást övező lápok énekeltek. Ám nem a nyári aratók dalait, vagy a szüreti mulatságok nótáit zümmögtek, mint a Nána-mentiek. Idegen rígmusra, szinte már emberi nyelven surrogattak körülötte, ám oly zagyván és torzan, hogy hiába torpant meg és fülelt, úgy sem értette. Ám ahogy elállt a nád éneke, a hideg, mint egy óriási lepel körülöllelte, bekúszott a sálja és a ködmöne, de még az inge alá is. Lúdbőrzött tőle, ahogy „belé-belécsípett” a fagy, végig a két mellén, a hasán és a köldöke alatt is.

Boszorkányként szokva volt a kacér tavaszi szellők incselkedéséhez és a forró nyári fuvallatok bujaságához, ám összeborzadt a lág-

felett síró szél hideg „ujjainak” érintésébe. Illetlennek, sőt taszítónak találtta, ahogy tapogatózott, be a combai közé.

Megrázta magát, és sietős léptekkel tovább indult. Táskája egyik rejttett zsebéből virághamut szórt maga mögé az úton, így a nádi szél elmaradt mögötte, ám dermesztő érintésének nyoma megmaradt.

– Míg a legtöbb asszonyt legyőzi a beléjük nevelt szégenérzet és igaznak mondott hazugságok sora, addig egy boszorkány minden hallgat a nőre, a *Lilithre*, akinek született – magyarázta neki boszorkányanya. – Hallgat rá, bízik benne, az pedig sohasem vezeti félre.

Ezért sem ódzkodott más esetben a szél incselkedésétől, és riadt meg az előbbiől. Mintha halott, mohó ujjak kutakodtak voltak a ruhája alatt.

Sás házai, épültek akár fából, akár vályogtéglából, szép fehérre voltak meszelve, hólatyak borította lábazatuk viszont kéklett, akár csak ablakaik, miket ecsettel rajzolt virágok sokasága keretezett. Sok asszonyt és fiatal leányt látott pirossal szegett, tiszta, fehér ruhában, míg a legények és férfiak leginkább ennek ellenettjét viselték, veres ruhát, fehér díszekkel. Valamiféle keverékyenélben beszéltek egymás között, részint magyarul, részint pedig valami szláv nyelven, melyet Danuta nem értett. Emlékezett rá, hogy a szentmártoniak úgy mondták, Sást lengyelek lakják, kik maguknak való, zárkózott népség, itt az Alföld szívében, távol az óhazától.

Danuta a téli nap állásából úgy sejtette immáron vecsernyére járhat az idő, s nem is kellett csalatkognia, a falu közepén álló templom harangja hamarosan imára szólította a híveket. Örült ennek, hiszen szüksége volt egy kis csendre és magányra a fárasztó út után. Nem pihenni szándékozott azonban, hanem varázsolni, ahhoz pedig nem kívánatosak a tanúk.

A templom előtt a főutca kettéágazott, és lassan visszaereszkedett a falut ölelő lápra. A szépen rendben tartott porták hamarosan elmaradtak mellette, és fából összerőtt ólak, istállók és magtárak közhöz lépdelt tovább. Várt még egy keveset, mire a templom el nem

némult. Nánán a pap addig volt elnéző a későn érkező hívekkel, míg szólta a harangok. Ezután abbamaradt a nyüzsgés az utcákon.

Befordult egy ól mellett, és miután alaposan körülkémlelt, kerestet egy üres területet. Vett egy marék havat, szétszórta, aztán a hóval körülvett, a lebukó nap nyomán visszatérő hidegen gyorsan dermedő sarat meghintette a táskájából előhúzott egyik üvegcse méz-sűrű, virágillatú főzetével. A négy évszakban szedett növényekből, mézgából és mézből forralt kence kapcsolatot teremtett a föld bűvös erőivel, megnyitva a rejttet ösvényeket a boszorkány előtt, melyek elvezették e birtok gazdájához. Nána hét nemzedék óta Danuta családjának boszorkánybirtoka volt, akaratuk, hatalmuk lenyomata tisztán látszott azok számára, akik tudták miként és hogyan keresék. Amennyiben Sás bűvigék és garabonciás fondorlatok segítségével óvja magát a veres sás kórságától, az csakúgy volt lehetséges, ha valaki folyvást megerősítette birtokát, megoltalmazta azt a lápon fészelő mételytől.

Boszorkányanya mesélt róla, hogy a garabonciások, szépasszonok és a kóbor varázslók mind-mind másként járják a varázslatok és bűbájok útját, s sajnos legalább annyifélük, mint az emberek, kik között élnek. Közel sem volt biztos, hogy Sás gazdája szívesen látja majd a birtokán, vagy szívesen osztja meg vele titkait.

Danuta felkészült erre. Remélte, hogy szót ért majd a sásival, és kész volt viszonozni a segítséget. Cserével, és ha kell viszontszolgállattal. Magával hozta családjá néhány régi, bűvös receptjét e célból, és bár felelemmel töltötte a gondolat, hajlandó lett volna a sásihoz szegődni egy vagy két évre, de akár hétre is, ha ez lett volna az ára annak, hogy biztonságban tudja a faluját.

Virágillatú főzete nyomán felengedett a sár, így ujjai könnyedén szánthatták. Oda sem tekintve, szemét a derült, téli égre függesszette, lassan körkörös mintákat rajzolt belé, alig mozgó ajkakkal, némann idézte meg az erőt, mely vágyai szerint utat mutat majd neki.

– Vágy – tanította boszorkányanya egy éjszakával azután, hogy először vérzett. – A vágy a legelső és legerősebb minden boszorkány-

tudás közül. Támaszunk, forrásunk, oltalmazónk. Táplálld, szeresd, óvd és élvezd ki, amikor csak lehet. Azt, mit egy boszorkány csupán akar, sokszor hiába úzi. Ám, mit vágyik, mindig eléri.

Anyja megengedőn intett, jelezve, hogy kérdezhet.

– Mindig? – tette fel a kérdést.

– Mindig. Éppen ezért olyan hatalmas és veszélyes is egyben egy boszorkány vágya.

Vágynia kellett a találkozásra, ezért hát maga elé képzelt egy ifjú lengyel garabonciást, kinek haja éppen olyan hollófekete, mint az övé, aki feketét hord, és ezüst ékszert visel mellé, melyre ősi, szláv igéket véstek a régi korok mesterei. Egy férfit, kinek szeme éppen olyan kék, mint a tiszta, téli égbolt, érintése pedig, mint a nyári fuvallat. Forró és buja. Igen, vágyott volna találkozni egy ilyen birtok gazdájával.

Ujjai alatt életre kelt a varázs, kirajzolta számára az utat az Ő „lengyel garabonciásához.”

4.

Az utat talán bűbáj rajzolta ki előtte, de mintha komisz, kecskelábu ördögök taposták volna ki az ösvényt, melyet járnia kellett hozzá.

Törvény volt, hogy a varázst megidéző boszorkány köteles bízni abban, és nem visszaélni annak jóindulatával. Így hát Danutának elsőként egy rossz, szálkás deszkákból összerőtt kerítésen kellett átjutnia, majd következett a Sást magasba emelő domb egyik meredek, ember nem járta oldala, ahol csak a csenevész, szúrólos bozótba és a gyökerekbe kapaszkodva tudott leereszkedni. Utat tört magának az elszáradt, de így is pengeéles nádban, időnként igencsak vékony jégen botladozva, tűrve, hogy az alkonyi szél ismét a fülébe súnya a láp zagyva énekét és az inge alá csúsztassa kutakodó, mohó ujjait.

Danuta tűrte, és ment tovább, befelé a lápba.

Boszorkánynagynya meséiben gyakorta szerepeltek a régi századok boszorkái, banyái, kik maguk mögött hagyták az emberlakta vidékeket, és az erdőkben, lápokban, vagy éppen a hegyekben

telepedtek meg. Magányukból erőt és tudást merítettek, ám ez idővel már nem csak testben, de lélekben is eltávolította őket az emberek-től. Strigák lettek, csúf, ártó erejű banyák, kiktől még a fehér boszorkányok is féltek. E mesékben a strigák sokszor éltek hatalmas fák üregében, vagy éppen azok alatt. Lakhelyüket bűvös erővel óvták a hivatlan látogatóktól, és ha valaki mégis bejutott, jaj volt neki.

A fűzfa, mely a Sást övező, fagyott lápon emelkedett, s melyhez a varázslat vezette, Danuta szerint tökéletesen megfelelt volna egy, a nagyanya meséiből ismert strigának. Évszázados vén volt, fekete törzse görbe, csavarodott, mint egy nyomorék lába, és még így tél-víz idején is ragaszkodott, száraz, barna lombjához, mely reszelősen fel-felsírt az alkonyi szélben. A sápadt téli napfényben a fa árnyéka mozdulni látszott, lassan nyújtózva az övé felé.

Danuta még boszorkányként is megrémült tőle.

– Azért jöttem, hogy a „veres sásra” írt vigyek az otthonomnak – emlékezette magát, és ezzel újra megerősítette elhatározását. – Azért jöttem, hogy e birtok setét hajú, ezüstöt hordó garabonciás gaz-dájával találkozzam. Azért jöttem, hogy a „veres sásra” írt vigyek...

Imaként, bűvös igekeként mormolta e szavakat, miközben közelített a fához.

Éppen olyan volt, mint boszorkánynagyanja meséiben. A fa alá vezető utat bűvös ajtó zárta el. Látszatra nem volt egyéb, mint fagyott föld és gyökerek kusza sokasága, ám innét áradt legerősebben a Sást uraló erő. Elrejtették, hogy egyszerű ember fel ne lehesse, és a mögötte megbúvó titkokat fel ne fedhesse. Nem volt rajta sem zár, sem pedig lakat, semmi olyasmi, mit avatatlan szem észrevehetne.

Táskájából előkeresett némi vasfüvet. Jobb lett volna, ha friss, ám sajnos utoljára a „veres sás” járvány előtt talált néhány csomóval. A vasfű, frissen szakítva elbánt mindenféle zárral, az egyszerű lakattól a bűvigével lepecsételtekg. Ám szükség esetén, mint most, az ujjai között tartott, a saját hajával összekötözött csomó is megtette a hatását. Lassan, nyugodtan dolgozott, mint amikor piktor szánt ecsetével az értékes vászonon, ám ő nem meghúzta, hanem éppen ellenkezőleg, letörölte az értő kézzel megfestett vonásokat.

Körülötte a láp lassanként sötétségebe borult, a vén hold rideg fénnnyel ragyogott le odafentről. Danuta tudta, hogy valójában a fogcsikorgatóan hideg téli éj semmivel sem félelmetesebb vagy ép-pen veszélyesebb, mint egy fulledt nyári. Mindkettőben vén és éhes dolgok bujkálnak arra várva csak, hogy valaki eltévedjen az éjben. Tudta, hogy így van, mégis jobban tartott ettől a hideg, halálba dermedt láptól, mint a nyári nádasoktól. Ez utóbbiak sohasem voltak csöndesek. Bármilyen bennük, csattogva, zúgva, tocsogva tette. A véneséges fűzet ölelő vidék azonban néma volt.

– Semmi sem néma, Danuta – tanította boszorkányanya. – Magától sohasem az. Miként érző lélek és ép elme sem teremt soha ilyesmit, hiszen nem vágyik rá. A csendből semmi jó nem születik. Lásd, a felszabadult szerelmesek mily hangosak! Némaságba csak a szégyenteli, bűnös viszonyok fulladnak.

Anyja, asszonyi léettel kapcsolatos példái mind jobban szaporodtak az évek során, ám szükség volt rájuk, hogy megértse világuk törvényeit. A jó dolgok, mint a boldogság igazából sohasem csendesek. Még akkor sem, ha az ember igazából „néma” marad. Lénye, lelke mégis dalra fakad, és megnyílik a világ előtt.

A nánai pap jutott eszébe, kit fiatalon küldtek a falujukba. Alig lehetett idősebb Danuta bátyjánál, és reménytelenül szerelemes volt egy zsidó lányba. Papi hivatása és a lány származása semmilyen erővel le nem győzhető falat állított közéjük. Így esett, hogy boszorkányanyának ismét igaza lett. Ezen a nyáron történt, hogy egy éjjel Danuta véletlenül tanítája volt kettejük találkájának. Pirultak, szégyenkeztek, egymás kezéhez is alig értek, a máskor szép beszédű pap, éppen csak hallhatón dadogott valamit az agapéről, Isten szeretetéről, miközben Danuta nagyon is jól tudta, hogy inkább erosról, a férfiak és asszonyok szerelméről akarna szólni.

Ő tudta, hogy amennyire igaz volt mindaz, ami kettejük között volt, annyira maradt beteljesületlen. Számukra ott és akkor csupán

ennyi jutott. Egyszer sem adták a világ tudtára fúlt hangú félszavakkal, örömebe veszett semmiségekkel, azt, amit egymás iránt éreztek.

A zsidó lány volt azon kevesek egyike, kiket felnőtként ragadott el a „veres sás”, s mert a vallás és a szokás tiltotta, a fiatal pap búcsút sem vehetett tőle. Lopva sem merte felkeresni a sírját éjnek évadján a kis zsidó temetőben, a falu szélén.

A vasfű bűvös ereje nyomán végre engedett a fűzfa méhét rejtő ajtó.

Mohával és gombával benőtt, rotható deszkákból összeácsolt lépcsősor vezetett lefelé. Miután újra körbepillantott a néma nádasban, táskája mélyéről előhúzott egy szépen faragott szelencét. Ez volt az egyik legféltebb kincse, boszorkány hatalmának igazi bizonyítéka. A nagy augusztusi csillaghullás idején készítette, táncossal, borral és buja íğertekkel csábítva el az égbolton átszáguldó csillagfik egyikét. Az ő ajándékát rejtte a ládika. Apró volt, alig nagyobb, mint egy szentjánosbogár, ám a csillagfi jóindulatából sokkalta fényesebben világított. Csókot lehelt rá, az pedig, mint delejes, kék fényű lámpás világította meg előtte a sötétsége vezető utat.

Mielőtt belépett volna, még megszabadult kényelmetlen, súlyos bocskorától és harisnyájától. Nem illett volna ilyen módon „lábbal tipornia” vendéglátójához otthonát.

Óvatosan lépdelt, meztelel talpa alatt szétmállottak a régi fokok. A lépcső se nem egyenesen, se nem csiga módjára csavarodva vezetett a mélybe, sokkal inkább volt olyan, mintha egy jókora féreg rágta, girbegurba üregbe szállna alá.

Először bizonytalanság, ám rövidesen aggodalom fogta el a sötétségtől és a rothatás édes bűzétől. A rendes, évenkénti szomszédolások alkalmával többször is látogatást tett a Nána környéki falvak, Köre, Sarud és Kömlő fehér boszorkányainál. A hagyományok értelmében a vendégnek illett bebocsátást nyernie a vendéglátó otthonának legtitkosabb zugaiba is. Jól tudta hát, milyen boszorkánytanya az, melyet rendszeresen használnak, és úgy sejtette más „fehér” bűvölők otthona is hasonló lehet. Sem a valóság, sem a képzet nem hasonlított semmi ilyesmire, mint ami itt fogadta. Nem ilyen... csendes.

„A csendből semmi jó nem születik.” Igen, így mondta boszorkányanya.

Képzeletében a fekete sörényű, ezüstöt viselő garabonciás alakja lassanként egy terebélyes, keléses testű, karvalyorrú banyává változott, fertelmes, vasfogakkal teli szájjal.

Lent a lépcsősor végén bokáig merült a hideg, megfeketedett sás-sal és békalcával lepett posványba. Megborzongott tőle, de még mindig nem vitte rá a lélek, hogy visszavegye a bocskorát. Nem, arra majd odakint lesz szüksége. Összekoccanó fogakkal újra csókot lehelt a csillagfi ajándékára, amitől az fényesen felragyogott a kezében.

5.

Kevés veszélyesebb dolog létezett annál, minthogy egy bűbájos papírra vessen valamit. Rejtőzéssel telt életük erre jól megtanított minden boszorkányt, garabonciást és kóbor varázslót. minden receptúrá, minden írott szavakba börtönözött bűvös ige árulójuk lehetett. Emlékezetükbe kellett hát vésni minden rítust, minden varázslatot és tudást, s így átadni utódaiknak. Ám minden újabb szó, minden újabb mese, inkább elvett valamit az igazságból, sem mint hozzáadott volna. Tudásuk megfakult, töredékes lett, s minden boszorkánynak magának kellett megkeresni az igazi hatalomhoz vezető utat.

Mégis. Mégis egyes csodák megérdemelték, mi több megkövetelték, hogy a gyarló emberi emlékeztnél méltóbb módon őrizzék meg. Túl fontosak voltak, hogy a legkisebb részletet is veszni hagyják belőlük, túl sok áldozattal jártak, hogy valaha is szabad legyen elfeldelezni róluk, és túlontúl nehezek, hogy a nemzedékről nemzedékre öröklődő, folyvást megkopó tudással még egyszer újra felidézhetőek legyenek. Segítség nélkül semmiképpen.

Danuta családjának boszorkánytanyáján is akadt egy ilyen. Tisztta, egyszerű vonalakkal megrajzolt kép volt, melyen a család első, Nánán megtelkedett boszorkánya frigyre lépett a földdel, kijelentve, hogy ez itt az ő birtoka. Évről évre, nemzedékről, nemzedékre

erősítették meg ezt a köteléket, ám sohasem felejték, hogy a Nánát megszerző boszorkány is *futott* valahonnan. Kényszerből jött ide, mert régi otthonából elűzték. Emlékezniük kellett erre, s hogy ez bárminkor ismét megeshet. Akkor pedig szükségük lesz a tudásra, melyet hátrahagyott.

Sás valamelyik gazdája ugyanígy szükségét érezte annak, hogy emléket állítson egy hatalmas bűbájnak, talán vajákos élete legnagyobb művének. A fúzfa alatti üreg gyökerekkel átszövött falára okkersárga agyagot tapasztott, erre festette meg bizonytalan, tán remegő kézzel húzott vonalakkal azt, amire emlékeznie kellett. Neki és mindenazonknak, kik követik majd Sás gazdáiként.

Bár a hideg már-már érzéketlenné dermesztette a lábfejét, és immáron a vadliján kúszott felfelé, Danuta fogvacogva sorra vette a rajzokat. Így kellett tennie, hiszen ő idézte meg a varázst, amely a falu felett őrködő bűbájoshoz vezette. Bíznia kellett benne, mert bár az vitte már különös helyekre, sohasem vezette még őt félre. Dolga volt itt, bárhogy rezketett is.

Közelebbről vizsgálva az agyaggal tapasztott falat immáron nem csupán reszketeg vonalakat, de közöttük mélyre vájt, vagy inkább belémart szimbólumokat is felfedezni vélt a csillagfi ajándékának kék fényében. Olybá tűnt, ezeket már a száraz felületbe vésték egy éles, durva szerszámmal. Kesztyűjét levéve megérintett egyet. Darázsmáráshoz hasonló fájdalommal fizetett érte.

Halkan jajgatva, ujjaival a szájában elmormolt egy fájdaloműző rígmust, és úgy döntött, megtartja a tisztes távolságot az ismeretlen „vendéglátó” harapós művétől.

A vésett jeleket nem ismerte fel, talán közük lehetett a sásiak távoli mazowiai eredetéhez, onnét hozták magukkal ezeket, ám elhelyezkedésükön és egyes jelek ismétlődéséből következtethetett jelentésükre. A legtöbb rajzot körbefogták, egyfajta bűvös, védelmező keretbe foglalták. Nem volt lehetetlen, hogy ha rászánná az időt s keresgélne a lápon, találna is olyan köveket, fákat, melyeken fellelné őket. Legtöbbje elég egyszerű volt, csupán néhány vonalból állt, valószínűtlen, hogy avatatlan szem számára feltűntek volna.

Hosszú, fáradtságos és mindenkelőtt dermesztő munka volt újra és újra végigsétálni az üreg falát fedő rajzok előtt, kihüvelyezni azok értelmét, kiötleni és sutba dobni egyik-másik talányának megoldását, ám meg kellett tennie. Idegenben s talán tilosban járt, miközben elméje vad szűzföldet szántott, ahogy segítség nélkül nánai fehér boszorkányként próbált fényt deríteni a Sást oltalmazó titokra.

Számolatlanul teltek a percek, a fertály, sőt talán az egész órák a sötében, miközben ő, mint ketrecbe zárt vad, ugyanazt a kört róta egyre csak. Átfagyott, szeme sajgott az erőlködéstől, elméje pedig már tiltakozott az egyszerű gondolatoktól is, de folytatnia kellett.

Nem azért, mert képtelen volt megérteni. Ó, mindenre, mi jó és szent e kék ég alatt, dehogya! Azért, mert megértette.

Úgy született az egész, mint sok más. Egyetlen keserűség és elkeseredés szülte, azóta már ezerszer elátkozott döntéssel. Századéve már, a hetedik összel, mikor a „veres sás” ismét elragadta a falu karonlőit és apró gyermeket, s az uraság hallani sem akart arról, hogy a falujában élő lengyelek odébbálljanak, Sás lakói idejöttek. Ide, ehhez a már akkor is vénséges fűzhöz, melynek üregében a távoli óha-za egyik vajácosa lakott. Öreg volt már, unokái is fiakat és lányokat szültek ekkorra, vén és keserű, és ugyanúgy a szükség üzte el egykor otthonából, mint Danuta ősanyját, aki Nánát birtokba vette. Régen volt már, hogy az emberek társaságát kereste, vagy azok az övét, ám mikor az egész falu könyörgött az ajtaja előtt, aszott és kérgetes szívében megéledt valami. Árnya és torz komédiája a törődésnek és szerezetnek, melyet egykoron saját gyermekei iránt táplált.

Kérték, mentené meg őket. Gyermeket, egyetlen örömüket, reményüket.

Gyermekek... Danuta torka elszorult.

Ősszel ejt éjnek át virrasztott láztól forró húga felett, küzdve érte, ahogy erejéből kitelt, majd küzdve a többiekért is. Tán még törvényt is szeggett volna értük...

Gyermekek...

Egyezség kötöttetett hát azon a fájdalommal és kétségebeséssel terhes éjjelen. A vénség hét ifjút kért, a legeszesebbek, a legráter-

mettebbek közül. Hetet, kik az évet vele töltik, segítségére lesznek, kedvére tesznek.

Ők emelték a falu körül a véssett köveket, ők járták el a vad és buja táncot minden nap- és holdünnepen, kántálva a szavakat, melyeket nem értettek, s mikkel lépésről lépésre édesgettek közelebb magukhoz egy messzi földről érkező, ember előtti gonoszt.

Ősz eleje volt, mikor az utolsó tánc, az utolsó dal és az utolsó szentségtelen ölelés végül megidézte azt, mi vén volt már akkor is, mikor a Kereszt árnya a földre vetült. Azt, mi dacolt az idővel, s az egymást követő korokkal. Ősi volt, éhes és hatalmas. Elég hatalmas ahhoz, hogy megóvja Sást a „veres sástól”.

Őket hetüket vitte el először. Sás bezárkózott azon az éjjelen, ám mind hallották, mit tett fiaikkal és lányaikkal. Hallották sikolyaikat, kiáltásuk, minden kínját annak, ahogy egy elkínzott lélek eltávozik meggyötört testéből.

Hallották, és mind sírtak. Bánták először, majd még ezerszer utána, hogy kérték a vént, segítsen rajtuk. Bánták keservesen, mert a hétkínjainak hangja fülükben kísértett még sok éjjelen át. Volt közülük, ki nem bírta, kútba ölte magát, vagy hurkolat vetett a saját nyakába. Mit számított már a kárhozat, ha elhallgat a gyermekek hangja! Sás gyászolt és rettegett, várva az őszi „aratást”.

Ám a „veres sás” elmaradt. Elmaradt akkor és még a rá következő hat éven át.

„Adasson egy, a sok helyett. Egy ki méltó, ki kiáll, ki mindenki kínját magán viseli!” Így szólt az egyezség, melyet a vén, s vele egész Sás megkötött a gonossal.

Danuta látta őt. A vén mazowi csúz marta kezeivel festette fel izzonyú képmását az agyagfalra. Görnyedt volt, karmos kezei csaknem a földet súrolták, alakja pohos és petyhüdt, mint egy kövér vénemberé, fején csavart szarv, akárcsak a kosoknak. Körötte emberek összematosodó alakja, kik táncossal, dallal, szentségtelen öleléssel hódoltak előtte.

Hiába jött, most már tudta. Óvó igékért, gyógymódért kelt útra, hogy megóvja a faluját, ám ezt nem vihette haza. Emlékezni fog a rettentetre, amíg csak él, de nem adja tovább soha.

„Adasson egy, a sok helyett. Egy ki méltó, ki kiáll, ki mindenki kínját magán viseli.” Ő lesz az, ki ezt megtesz. minden évben, mikor csak eljön a „veres sás”, mikor elragad valakit. Ezt megtethette, ám fehér boszorkányként nem hozhatott ilyen romlást az otthonára.

Magában keserűen búcsút mondott hát a gyógymódnak, a fekete sörényű, ezüstöt viselő lengyel garabonciás ábrándjának, és elindult felfelé a girbegurba lépcsőn.

Fény szüremlett le odafentről. Talán már hajnalodott a lápon.

6.

– Azt mondják, a legmélyebb sötétségenben születhet a legtisztább fény – tanította boszorkányanya. – Ám az igazán szomjazó sokszor hajlamos beérni akár poszadt vízzel is.

Messze volt még a hajnal a Sást ölelő láp felett. Lámpások fénye áradt végig a vén mazowi egykori otthonába vezető alagúton, mögötöttük pedig Sás lakói álltak. Férfiak, asszonyok és mindenre, mi szent és jó a kék ég alatt... gyerekek.

Danuta elcsigázottan tekintett rájuk a lent átéltetől és végételen szomorúsággal. Elméje kimerült, a csalódottság érzése elnyomta benne a vágy minden maradékát, így még arra sem használhatta volna hatalmát, hogy fusson. Hogy meneküljön. Fehér boszorkányként pedig nem árthatott. Olyan törvény volt ez is, mint ami hallgatásra és tűrésre kötelezte, mely megkötötte a kezét a húgvával szemben.

Kesztyűs kezek nyúltak felé, ragadták meg ködmönét, és rángratták minden irányba. Gombjai repültek szerteszét, ruhái szakadtak, ahogy taszigálták. Nem a falu felé. Be a lápra.

Szeme káprázott a lámpások fényétől, s ahogy a mohó kezek munkája nyomán mind szegényesebb és ziláltabb lett a ruházata, úgy mart bele egyre erősebben a téli éjszaka minden hidege.

Küzdenie kellett volna. Ütni, karmolni, harapni akár, majd futni... *Küzdeni...* Ez a szó tompán, semmitmondón visszhangzott ki-merült elméjében.

Botladozva próbált lépést tartani a sásiakkal, kiknek hangja, beszéde minden inkább zagyvasággá, torokhangú kántálássá folyt össze a tudatában. Egymás között sutyorognak talán? Vitáznak róla, hogy mit tegyenek vele? Hogy vajon helyes-e ezt tenniük? Vajon ennyi év és ennyi áldozat után gondolnak még erre?

„Adasson egy, a sok helyett. Egy ki méltó, ki kiáll, ki mindenki kínját magán viseli”. Így szólt az egyezség a Vízözön előtti gonosz és a falusiak között. Száz éve már az első alkalomnak, talán ez sem volt immáron több számukra, mint egyszerű, évenkénti szokás, mint a farsang vagy a húsvét.

Fertályóra múltán úgy tünt, a sásiak elértek céljukat. Viharvert kopjafa emelkedett egy halmon, körötte pedig hiába a téli fagy, zöldellett a fű. Tövénél indigósín gombák emelték kalapjuk a hideg holdfényben.

„Adasson egy, a sok helyett...”

Danuta maradék ereje is odalett. Lábai elgyengültek, összecsuktak volna, ha a sásiak nem tartják meg. Odalökték a kopjafához, megmaradt ruháit is lecibálták, majd csuklójánál fogva odakötözték hozzá.

Reszketett, a hidegtől és a félelemtől egyaránt. *Gondolj! Tégy! Vágj! Vágj már valamire! Idetereltek, mint az áldozati bárányt, és neki adnak, ha nem teszel ellene!*

Hazavágott. El innen, vissza a falujába, boszorkányanya szoknyája és az otthoni kandalló melege mellé. *Haza... ám nem volt ige, mely elvihette volna innen.*

Egy sási asszony odalépett hozzá, kezében kulacsot tartott, amit Danuta vacogó ajkai közé dugott. Karcos ízű, fejbekölítő erejű ital folyt végig a nyelvén, majd le a torkán. Talán ez is a mazowi szertartás része volt? Ezt itta az első héttel is utolsó éjszakáján? Vagy minden csupán egy apró kegyelem a sásiak részéről, hogy a pálinka elbódítsa, és könnyebb legyen neki minden, mi rá vár? Nem tudhatta.

Bensője hamarosan jóleső meleggel telt meg, tagjai immáron nem a fagytól, hanem az italtól zsibbadtak, ő pedig, mint kétséges volt, szomjazó a poszadt vizet, nagy kortyokban nyelte a kulacs tartalmát, éppen úgy, mint megeredő könnyeit.

Mire a végére ért, a sásiak az asszony kivételével eltávolodtak tőle, hátat fordítottak neki. Neki és borzalmas művüknek, amellyel újra megváltják maguknak a névtelen gonosz jóindulatát.

Fáradt, elgyengült elméje már nem tudott ellenkezni. Sem sorsa, sem az ereiben égő pálinka erejével szemben. Sírt, ám közben mosolygott, igaz torz, groteszk mosollyal, könnyben ázó arcán.

Végül mind elmentek. Vissza Sásra, a fehérre meszelt, kék lábatatú, virágokkal teli, festett falú otthonaikba, hogy reggel a harang hívó szavára ismét a templomba gyűljenek, imával dicsérni az Urat. Az égit éppen úgy, mint a lápon kísértőt.

Körülötte énekelni kezdett a nád. Zsongó, zsizsegő hangon, egy gólyos, dévaj nótát a vágytól vak szeretőkről, kik elveszti egymást a zöld rengetegben, s végül jobb hiján azzal hálnak, kit találnak. Mert itt, a nád rejtekében szabad a bűn és az istentelen szerelem, s tettüknek nincs más nyoma, csak a láp felett zsongó, zsizsegő nota, mely másokat is a példájukra csábít majd.

Hallgatta a nádast. Hagya, hogy dala beküsszon a fülébe, zsibbadt tagjaiba, hadd hitesse el vele, ami rá vár, nem oly szörnyűséges, s mint oly sok más titkot, ezt is megőrzi majd a körülötte surrogó nád.

Kis idő múltán újabb hangok „csendültek fel”. Zagva, motyogó szavak sokasága tolakodott bele a nád énekébe, összekuszálva és érthetetlenné torzítva azt. Zsongó elméje alig hallotta őket, ám emberről szavak voltak egytől egyig. Nyelveken, melyeket nem beszélt, ám most mégis értett, suttogtak, hadartak, sikítottak, egymással tusakodtak, úgy igyekeztek hallatni a saját hangjukat.

Kik ők? Mik ők?

Cuppant a fagyos sár, és a lápi erdő halott fái között, szinte kiolvadva a téli ejtő sötétségéből, előlépett végül Sás istene.

A vén mazowi hízelgett a róla festett képpel, vagy csupán csak képtelen volt visszaadni azt a rideg iszonyatot, melyet otthona

patrónusa árasztott. Danuta, a nánai hajadon, el akart fordulni tőle, hogy ne lássa, mintha csupán ennyivel megoltalmazhatta volna magát attól, ami következik, ám Danuta, Nána fehér boszorkánya még utoljára úrrá lett a félelmén, erőt merítve mindenből, mi azzá tette, ami volt, és belenézett a rémség, ősöreg, vak szemébe. Tudta, hogy ritka, rettenetes kegyben van része. Olyasmire vethette a szemét, mely talán már a Vízözön előtt is e földet járta, s a bibliai Káinfiakat gyűjtötte maga köré.

A zagyva hangok felerősödtek, a fülébe hörögve, kántálva követeltek maguknak mind több és több figyelmet. Eközben Sás kosszarvú oltalmazója lassú, ráéről léptekkel megindult feléje. Miért sietett volna? A század során vajon hányszor tette már meg ezt az utat, újra és újra közelítve a felkínált ajándékhoz, mely úgysem szabadulhatott meg a sorstól, mely rá várt?

Morgás tört fel az ősi rém torkából. Mély, reszelős, és mindenre, mi jó és szent a kék ég alatt, szomorú. Danuta tudta, érezte, hogy az, miként a tompa elméjében kavargó hangokról is tudta, embertől ered, szóljanak bármilyen nyelven is. *Miért? Mi tölthatott el szomorúsággal egy ennyire vén és rettenetes iszonyatot?*

Hiszen itt állt előtte! Pőrén, megköözve, mint annyian őelőtte!

Pőrén... megköözve...

...mint annyian őelőtte...

Ködös elméjében felfrémlett az első hét története. Kik táncossal, dallal, szentségtelen öleléssel hívták őt, s boldog mámorban adták át magukat neki, bármi is lett végül a sorsuk. De ő nem. Miként oly sokan sem őelőtte. Ezért kiabáltak hát, ezért sikoltottak benne. Mert nem adták magukat önként. Nem voltak sásiak!

Nem tudhatta, miként esett, hogy egy napon a táncot, a dalt, az ölelést, kötél és sírás váltotta fel. Tán nem akadt több sási, ki kész volt rá, tán a falu egésze feledte el, mily fontos ez. Fogták hát, kit értek, átutazókat, magányos vándorokat, bárkit, aki csak a kezük igényébe került, és mikor tehettek, kihozták ide. Feleldék, hogy az áldozat ünnep, hogy mámor, s hogy az életből halál, a halálból pedig élet fogan, az ősi törvény szerint.

Sás igazi ura végül megállt előtte. Fölé magasodott, Danuta orrá megsapta a visszataszító testből áradó bűz, a csapzott, sötét bunda avas szaga. Állt előtte, s a boszorkány csífnak láttá, miként képzelétében azt is, ki idecsalta, s a falu szolgálatába állította őt. Kötötte az alkú, az eskü, melyet tett, ám az évek múlásával elmaradt minden, ami percnyi öröömöt jelentett végtelenre nyúlt életében.

Danuta egy része berzenkedett e tudás ellen, csakúgy, mint amit ott az üregben megismert. Fülébe hangzott a hét minden sikolya és kiáltása, annak nyomán, mit e fertelem tett velük, s egy másik felében mégis szánalom ébredt benne iránta. *Miért? Mindenre, mi jó és szent a kék ég alatt, miért?*

Iránta? Vagy azok iránt, kiket hozzá hasonlóan idekööttek, hogy a lágura a kedvét töltse velük, ahogyan csak akarja? Nem tudhatta.

A vénség felemelte görbe, karmokkal teli mancsát, és végighúzta Danuta könnyáztatta arcán. Kevés pillanata akadt Danuta életének, mikor bánta, hogy fehér boszorkánnyá lett. Mikor arra kényszerült, hogy elfogadja, nem óvhatja meg húgát, az egyik volt, s most ez a másik. Mert ezekben a pillanatokban, minden nem áldás, hanem átok volt a számára. Tudással ruházta fel, az pedig rettenetes képzetekkel arról, mi történt itt és mi fog történni vele ezután. Miként falja fel, nyúzza meg elevenen, s éli ki rajta kérvágát ez a szörnyeteg, mindenzt egy időben akár.

Orrában érezte immáron a vad hímszagot, melyet a lágurának alteste árasztott, de nem nézett oda. Utolsó erejével még felszegte a fejét, belenézett a vén és világtalan szemekbe, várva a fájdalmat és a gyalázatot.

Hazavágott. El innen, vissza a falujába, boszorkányanyja szoknyája és az otthoni kandalló melege mellé. *Haza... ám nem volt ige,* mely elvihette volna innen.

Megadta magát az elkerülhetetlennek.

– **Megadod magad** – zúgta a nádas, reszelős, nem emberi toromból eredő hangon. – **Nekem adod magad.** Éppen úgy, ahogy a fajtád tenné. Szolgálatot, viszonzást s önmagát kínálva azért, hogy máson segítsen. **Otthonodon, húgaidon,**

kiket még nem ragadott el a „veres sás”. Még a Megfeszített papján is, ki éjjelente Ádám lányáért imádkozik titkokban. Azokon, kiket ide kötöztek.

Danuta összeszorította a fogát. *Ne szólj szám, könyörgött. Hallgas!*

– Segítenél, még ha ártanál is, mert boszorkányvéréd forr az esküszegés miatt. A kikötözöttek miatt. Megtennéd, pedig taszt a gondolat, hogy árts. Miként az érintésem is.

Görbe karmok helyett ezúttal ujjak simítottak végig az arcán. Férfi ujjak. Tudta, mire készül a lápi ördög, hát behunyta a szemét. *Ne szólj szám, ne láss szemem!*

– Fertelmesnek találsz, mert tudni véled, mit tettem, s miként tettek. Nem hiszed, hogy másutt, máskor, másként tennék.

Nem, valóban nem hitte. Szolt hozzá, hitegette, csábította, de ő nem hihette egy szavát sem.

– Mikor a világ még ifjú volt, s a Kereszt árnya nem borult rá, sokszor éppen a te fajtád táncolt nekem. Énekelt, mularatt, a sárga avarra vagy a nyári gyepre hívott. Ölelt, ígért, esküdött. Egy, a sok helyett. Egy, a sok helyett – ismételte.

Nem hihetek neki!

A vén mazowi rém eloldotta kötelékeit.

– Kár – suttogta a téli láp. – Rég volt, hogy szót válthattam valakivel. A legtöbbem nem hallanak már minket. Nem hallják a hangunk, sem azt, hogy mire vágyunk. Szólni s útra kelni vágytam, ám most beérem ennyivel is. Menj hát, Nána fehér boszorkánya! Ha nem lehetsz igazán az Egy, a sok helyett, úgy menj!

Menj! – mondta, ám Danuta lába nem mozdult. Hitegette, csábította, alkura akarta kényszeríteni, ám amit mondott... igaz volt. Megadtta magát neki, tegyen, amit akar vele, ám büszkeségből, nem pedig

alázatból és nem vágyból. Vágyból, hogy segítsen a faluján, még előhúgáin és azokon, kiket előtte kötöztek ide.

Adasson Egy, a sok helyett!

– A falumát akarom. A jó létét, a gazdag termést, védelmet az urak szeszélyétől – mondta ki végül. – A húgaimat akarom, és a gyermekemet. Hogy soha többé ne kelljen félniük a „veres sástól” és más fenétől! Az igazságot akarom, azoknak, kiket a sásiai jólétéért áldoztak fel!

– Akarom, akarom, akarom! – visszhangozta kárólán a láp.

– Akarod. Mi az, amit magadnak vágyysz? Amiért elbírod majd az érintésem, elfogadod a gerjedelmem, kiszolgálod az akaratom?

Elképzelte a lengyel garabonciást, fekete sörényével, szép szakkállával, ég-tiszta szemével, az eüsttel. Elképzelte a férfit, annak éles nyelvével és eszével, mégis sima modorával. Elképzelte az időt, melyet együtt töltenek, a fiakat, kiket adna neki, és lányokat, kikben továbbélné az ő fehér boszorkánysága. Elképzelte azt is, mert egyszer majd el kell következnie, mikor egyikük majd dönt. Magától, saját akaratából, hogy Egy legyen, a sok helyett.

Ezüstgyűrűs kéz simított végig ismét az arcán, Danuta pedig kinyitotta a szemét. Őt láta, a lengyel garabonciást, fekete sörényével, szép szakkállával, ég-tiszta szemével, az ujján és nyakában eüsttel. Őt láta, nem a láp ördögét. Őt láta, mert őt akarta, őt vágyta látni. Őt fogja látni egész életében.

– Jer! – fogta kézen, és húzta magához a férfi. **– Jer, Danutám!**

Ment. Lábujihegyre emelkedve csókolta urát, nyelve játszott az övével, miként annak keze az ő meztelel testével. Csókolta, elgémberedett ujjaival közben pedig övét oldotta meg. Lehúzta magával a földre, miként a Kereszt előtti boszorkányok is tették. Le a kopjafa tövébe. Suttogott, ígért, csábított, a férfi pedig felelt a szavára.

Körülöttük énekre kelt a nádas. Zsongó, zsizsegő hangon, egy gúnyos, dévaj nótát dalolt, a vágytól vak szeretőkről, kik elvesztik egymást a zöld rengetegben, s végül jobb híján azzal hálnak, kit találnak.

Mert itt, a nád rejtekében szabad a bűn és az istentelen szerelém, s tettüknek nincs más nyoma, csak a láp felett zsongó, zsizsegő nóta, mely másokat is a példájukra csábít majd.

Hangosan és tiszán énekelt, mint Heves nagy templomának kórusa, betöltve az egész lápot.

Elnyomta a Sás felől érkező sikolyok és kiáltások hangját.

7.

– Hatvanhat éve annak az éjnek a sási lápon – mosolygott a falu szélén álló nagy ház gazdasszonya. – Hatvanhat év, és a „veres sás” elmaradt, miként az összes többi csapás is. A forradalom idején vér áztatta az országot, ám annak tragédiája minket elkerült. Apáitok minden visszatértek, visszavették földjüket, házukba asszonyt vittek, ezért ülhettek ti itt és mind, kiben nem volt elég bátorság eljönnyi hozzáam, hallani az igazságot.

Felállt karosszékéből.

– Most menjetek! Rövidesen itt a Szenteste, és nem venném a szívemre, ha apáitok eltutanának az ünnepi mulatságuktól. Nem való az ilyen büntetés a fiatal lányoknak. Rejtse el előle titeket a friss hó s a téli ej! Menjetek!

A ház küszöbéről az egyik lány visszafordult.

– A lápi ördöggel mi lett ezután?

– Az, aminek az egyezsége szerint lennie kellett – felelte neki.

– Hatvanhat éve már annak az éjnek Sásott. Unokáim is lányokat szülnek mára, olyanokat, mint te, Boris, ő pedig betartja, amit ígért. Kórság, rontás, felzúdulás minden elkerüli Nánát, éppen úgy, mint engem a kor. Betartja, amit ígért, és vár, hogy egy azok közül, kik életüket neki köszönhetik, elé álljon. *Egy legyen, a sok helyett*, ki köszönetet mond neki. Erre vár már mióta. Menj hát, unokám leánya, érjen otthon a hajnal, s ha úgy érzed, dolgod van még itt, akkor az Újévben elvárlak.

Csodálkozást látott a lány arcán. Hitetlenséget, ám egyben kíváncsiságot is, mely minden jó boszorkány sajátja.

Hatvanhat éve már annak az éjnek a lápon, volt hát ideje megtanulni a türelmet, miként volt és lesz is ideje kivární azt az egyet, ki eljön, ki tánccal, dallal és öleléssel köszönti majd a szolgálatot, hogy végül *Egy legyen, a sok helyett. Egy ő helyette*.

Mert nincs ennél nagyobb szabadság a kék ég alatt.

Sem nagyobb teher.

Szilágyi Heléna
ÁLÁP TITKAI

I.

Ilus napok óta úgy érezte, valamit elfelejtett, de az istenért sem jutott az eszébe, mi lehetett az. Deredmeten állt a kerítésbe kapaszkodva, és figyelte, ahogy a gémeskút felett az eget olyan színűvé varázsolja az alkony, mint a nyelvet a vörös áfonya leve. Ha az elméjére nem borult volna ilyen makacs köd, ez a hátborzongató szín is jócskán megtette volna a magát. Bántotta Ilus szemét, könnyre fakaszotta, és a legrosszabb az volt az egészben, hogy maga sem értette, miért.

Felpillantott a zsúpfedeles házra, majd vesszőkosarát a hóna alá csapva besétált a portára. A kuvasz hevesen csaholt, amikor felismerte őt. A kutya fehér szörét a bor vörössére festette a lemenő nap fénye.

Ismét a piros egy nyavalyás árnyalata! – bosszankodott a lány, majd megszédtült, de még időben megkapaszkodott a ház falában. Egy kép rémlett fel lelkí szemei előtt: vér csöppen a döngölt padlóra. Újra és újra. Aztán a lába előtt tócsává gyűlik.

Nem, jobb nem emlékezni! Kiszakította magát a lidérnyomásból.

Ha Csibész már itt van, a család férfitagjai is visszahajtották a gulyát a legelőkről! Istennek legyen hála! Nem akart egyedül lenni.

– Apámuram, fivérem, megérkeztem! – kiáltotta.

Nem érkezett felelet.

Becipelte a szilvával teli kosarat a konyhába. Egyetlen lelke sem látott, a házban kísérteties csend honolt. Csalódottan helyet foglalt a tölgyfaasztal mellett, majd kipillantott az ablakon. A gémek kút sziluettje már alig látszott, az éjszaka lassan magának követelte a láthatárt.

Ilus szerette a sötétséget, az éjszaka csendjét, amikor a tücsökök ciripelését és a tehenek bögését egyetlen emberi hang sem törte meg. Egészen a következő pillanatig:

– Hitszegő! – sziszegte egy gyermeki hang egészen közelről.

Ilus karja libabőrös lett, rémülnen nézett körbe, de rajta kívül senki sem tartózkodott a konyhában. Talán csak a szomszéd fia

szórakozik vele, aki olykor átszökik a kuvaszhoz játszani. Egyáltalán nem volt Ilus kedvére az új mulatsága, kegyetlen egy tréfa ez.

Megrázta a fejét, tekintetét visszaterelte az ablak felé. A hold keskeny sarlójához már csak a nyél hiányzott, így ha lepöttant volna az éj ölről, kezdődhetne az aratás.

Ilus képzeletének mindig csak a szülei intelmei szabtak határt, bármiről képes volt órákat regélni. Korábban. Ma már inkább meg-tartotta magának a gondolatait. Mindenesetre az égi kaszálás gondolata kissé felderítette a leányzót, így zaklatott szívverése éppen viszszatalált a megsokott ütemre, amikor a hang ismét megszólította:

– Gyilkos!

Ilus felpattant, mellkasát a félelem jeges marka szorította össze.

– Ez nem vicces, Jani! – sikkantott a lány, de a szomszéd fia nem felelt.

Egyedül volt a konyhában, teljesen egyedül.

Gyermekei kacaj harsant, bár meglehet, hogy zokogás volt.

Ilus gerincén végigsánkázott a hideg. Szeme sarkából megpil-lantott egy árnyat, amely, mire odakapta a tekintetét, átsurrant a szomszéd szobába. Meg kellett bizonyosodnia arról, hogy csak képzeliődik! Remegő lábbal a rémlatomás nyomába eredt. Már éppen a küszöbre lépett, amikor kicsapódott a bejáratí ajtó, és az édesapja öblös baritonja bezengte a házat:

– Megint itt ólalkodott a lápi boszorkány – dörmögte az öreg. – Hányszor kell még elkergetnem azt a satrafát, hogy felfogja, a mi családunknak nincs szükség a szolgálataira! Olyan, mint a topotyán-féreg, aki a tyúkjainkra éhezik. Jól mondomb, Ilus? – lépett mellé a férfi, majd a vállára tette lapáttengerét. Szorítása erős volt, tekintete választ követelő.

Az ajtó nyikorogva hintázott a zsanérjain, a holdat vérvörös udvar szegélyezte.

– Jól, jól, édesapám – hebegte a lány, tekintete ismét a sötét há-lót fürkészte. Nem mert édesapja szemébe nézni.

A hajnal jéghideg fuvallata még a kakaskukorékolás előtt ébresztette Ilust. Tudta, hogy ma az ártéri legelőkre indult a bátyja. Kislányként minden elkísérte őt, és remélte, ma is vele tarthat. Igaz, már a tizenhetedik esztendejét töltötte, de visszavágott a gondtalan gyermekévekbe, amikor még a legkisebb apróságnak is örülni tudott.

Befonta fekete haját, magára kapta azt az öltözékét, amiért nem volt kár, majd a gulya után rohant:

– Kolos bátyó! – kiáltott a testvére után, aki akkor indult útjára, amikor a nap is égen. – Kolos, vigyél magaddal! Meglásd, hasznom veszed!

– Kistücsök, neked a gyümölcsösben lenne ilyenkor a helyed! – torpant meg a nálánál öt évvel idősebb fiú.

– Egy napot kibírnak nélkülem, apánk meg úgyis a városba ment, nemde?

– Gyere, te! Maris délben meglátogat – intette maga után a lányt.

– De aztán jól vigyázd a teheneket, amíg a mátkámnak megmutatom a patak partját.

– Úgy lesz! Te nem árulsz be, amiért ma veled tartottam, én meg nem mondomb el apának, hogy Marissal mulatod az időt a tehenek helyett! – vágta rá a lány, mire a bátyja vigyorogva összeborzolta a haját, majd felpattant a lova hátára.

Ilus gyalogszerrel követte fivérét a kutya meg a tucatnyi marha társaságában.

Úgy alakult, ahogy megállapodtak, délben Kolos magára hagyta a lányt.

Ilusnak a druszája, Ica volt a kedvenc tehene, akit bár hatalmas szarvval és méretekkel áldott meg az ég, jámbor természettel bírt, olykor még azt is hagyta, hogy kisgazdája megsimogassa az orrát. A lány Ica közelében telepedett le a fűben, miközben szerény ebédét majszolta.

A nap szikrázóan ragyogott, csak egyetlen felhő úszott a kék égen, amely árnyékot vetett a távolban húzódó aranyló búzamezőre. Hamarosan aratás – tűnődött Ilus, és közben nem hagyta nyugodni,

hogy a tavalyi aratásról és az azt követő télről vajmi kevés emléke maradt.

Csilingelésre lett figyelmes. A tehenek kolompja mélyebben zengett, így a lány nem igazán értette, honnan származhat a hang. Körbenézett, de senki sem látott.

A kuvasz ugatni kezdett, Ica méltatlankodva felbőgött.

Ilus félretette a szalonnát, majd felkelt a fűből.

Egy fekete macska bukkant fel a fák közül, ránézett, aztán végigrohant az mezőn. A kuvasz üldözőbe vette, és a lány hiába kiabált utána, nyoma veszett a macskával együtt. Talán egészen a búzamezőkig kergetőztek.

– Csibész! Gyere vissza, Csibész! – próbálkozott még utoljára a lány, de már egy aprócska fehér foltot sem látott a távolban. – Vissza fog jönni – nyugtatta magát.

– Ha jól nevelted, visszajön. Az állatok emlékeznek arra, akiktől a túlélésük függ.

Ilus először azt hitte, a bátyja ért vissza a légyottból, de hátrapörödülve egy másik legényt pillantott meg. Annak a fának az árnyékában állt, amelynek tövében az imént még a macska sertépettélt.

Ilusnak hunyorognia kellett, a nap tüze égette a szemét. Megfájdult a feje.

A fiatalemberek bajsza szinte még ki sem serkent, öltözéke sáros volt, haja csapzott. Betyáros bő gatyája és ingje lögött rajta, csíkos kalapja árnyékot vetett az arcára. Kóka mellkasa elővillant, egy sebehely szelte keresztbe.

A lány rémülten körbenézett, hátha a fiú magával hozta a társait, hátha a gulyáért jöttek, vagy érte. Senki mászt nem látott, de ez nem vigasztalta. Védtelen volt. Könnyek marták a torkát.

Az ifjú hátratolta a kalapját, felszegte az állát. Az arca ismerősnek tűnt, bár Ilus nem tudta volna megmondani, honnan. Kökényszemei túlvilági fénytel ragyogtak holtsápadt arcából:

– Te viszont nem emlékszel rám, igaz?

– Sajnálom.

– Semmiré sem emlékszel – mondta a fiú csalódottan. – Pedig nem ártana, mielőtt újra megteszi!

A kuvasz ugatását a hátára kapta a szél, hangja távoli és halk volt, majd lassan torz, hátborzongató csecsemősrássá erősödött. Az ég beborult, a nap elbüjt egy felhő takarásába. Ilus szédülni kezdett. Az ég kékje és a fű zöldje egyötöntű vörösségek adta át a helyét. A lány rémülten kapkodta a tekintetét. A tehenek körül szellemgyerekek fogócskáztak, a fa tövéből pedig továbbra is vádlón meredt rá a legény, mint holmi kísértet a múltból.

Az ifjú betyár szeme hatalmasra tágult, ajkát ordításra nyitotta, a gyermeksírás egyre harsányabbá vált, Ilus hasába pedig éktelen fájdalom nyilallt.

– Gyilkos! – kiáltotta a legény.

– Gyilkos! – ismételte a gyermek kórusa.

Ordítottak, és Ilus velük együtt sikoltott, míg a torka be nem rekedt.

– Ilus, térd magadhoz!

Csattanást érzett az arcán, a szemhéja elnyílt. Látása még homályos volt, de ahogy kitisztult, Kolos rémült tekintetébe ütközött.

– Nem kellett volna magadra hagynom! Az az átkozott boszorkány megint szemmel vert? Újra kórság gyötör? A rühes macskáját az előbb kergettem el. Annak az ördögi nőszemélynek még itt kell lennie valahol. Minél előbb el kell innen tűnnünk...

– Már jól vagyok, csak... csak elájultam. Biztos napszúrást kaptam. Én balga, a napon ácsorogtam.

Kolos kétkevedve nézett rá, majd felsegitte a lova hátára.

– Ma korábban tereljük be a marhákat. Apánk agyon is csap engem, ha megint kiesel a munkából – dünnögött, miközben a gyeplő fogva megindult. – Korábban az arcod minden pirospozsgás volt, és a te kacagtál leghangosabban az összes lány közül, ma pedig... Mióta ott jártál, mintha kicséréltek volna. Ellopta a lelked! Kiölte a vidámságot belőled. Maris azt mondja, már a faluban is beszélnek rólaid,

de tudom, hogy te nem olyan lány vagy. Ha felkerested azt a cédát, biztos jó okod volt rá. És nem az...

– Mit mondanak?

Ekkor a lány ismét meghallotta a csilingelést. Karját libabőr csipkézte, a meleg és a hideg is hullámokban tört rá. Nem áltatta magát tovább. Ismerősként fogadta ezt az érzést, azt jelezte, hogy szellemek vannak a közelben.

Kolos megállt, a ló panaszosan felnyerített.

– Takarodj innen, boszorka! – morrant fel az ifjú.

A nő tőlük pár lépéshözre testesült meg, mintha csak a szelek szárnyán járna, és ott jelenhetne meg, ahol csak kedve tartja. Gesztenyebarba haj keretezte gyönyörű arcát, ajka, mint az érett cseresznye. Hosszú szoknyát viselt, övére csengőket aggatott, amelyek minden lépésénél csilingeltek.

– Nem én betegítettem meg a húgodat, ezt te is jól tudod – mondta. – Én segítséget nyújtottam neki.

– Ilus, mintha itt sem lenne. Ne nézz rá!

– Babonás fajankó! – kacagott fel a lápi boszorkány, majd csillogó léptekkel közelebb húzódott. Ilus láttá, hogy Kolos arca lángvörös lett a szégyentől, vagy a zavartól. – Ha ártani akarnék nektek, nem hallanátok a léptem neszét. Az ismeretlenről féltek, holott gyakran a megszokás okozza az ember vesztét. – Elfordította tekintetét a fiúról, majd a nyeregbe ülő Ilusra pillantott. Szeme olyan sötét volt, mint holdfogyatkozás idején a csillagtalan égbolt. – De az való igaz, hogy nem kellett volna minden kérésedet teljesítenem. Kettőt kértél, de ha szeretnéd, az egyiket visszavonhatom. Tudom, hogy szenvedsz.

– Hagyd békén a húgomat! – vágott közbe Kolos. Bár a szavaival támadt, hátráló léptei inkább visszavonulást sejtettek.

– Jó, vigyázz csak rá! – suttogta a boszorka. – Vigyázz rá akkor is, amikor igazi veszély fenyegeti!

A nő elszétált mellettük a fák irányába, szellemek ködfala lengte körül. A macska utána futott. Ilus hiába kísérte őt a tekintetével, pár pillanattal később már nem tudta volna megmondani, mikor veszette szem elől.

– Kísértetek követik – motyogta.

– Ne bolondozz! Csak délibáböt láttál, Ilus – morogta Kolos.

Még fel sem ocsúdhattak a jelenést követően, kiáltozásra lettek figyelmesek:

– Kolos, Ilus! Akadt egy kis gond! – A szomszéd volt az, Jani apja.

– A faluszeli csárdában verekedés tört ki!

– Remek. Még ez is! – morogta Kolos, majd visszakiáltott. – Apám ver, vagy apámat verik?!

– Nehéz eldönten – felelte amaz, majd csípőre tette a kezét, és egy embereset sercintett a földre. – Vigyétek haza az öreget, amíg lehet. Ki hitte volna, hogy a környék legtehetősebb gazdája egy napon iszákos korchely lesz!

Ilus láttá, hogy Kolos halántékán kidudorodnak az erek, állkapcsa megfeszül, talán már ki is találta, mivel vágjon vissza, de végül egy szót sem szolt. Tiszted az idősebbeket, szeresd felebarátodat! Erős tanítások, és az ő édesapjuk a fejükbe verte ezeket. Végül az ifjú gulyás felpillantott a húgrára:

– Rád jobban hallgat. Eredj, hozd haza! Én majd hazaterelem a gulyát.

Kolos fütyentett, Csibész pedig engedelmesen segített neki jó irányba terelni a teheneket. A busafejű Ica egy utolsó pillantást vetett a lányara, aztán tovább-baktatott a gulya után.

Ilus elvágtatott a csárda irányába. Gyalog sokáig tartott volna, de lóháton fertályóra alatt megjárta.

Már az utca végén meghallotta a víg zenebonát, a részeg dalo-lás hangját és a hegedű szapora cincogását. A lány megkönnyebbült, mert ez azt jelentette, a csetepaté már véget ért.

A főúton sokan tébláboldak, mindenki igyekezett kihasználni a nyár utolsó napjait. Ilus megpillantotta Marist is, a leendő sőgornójét, de az úgy tett, mintha észre sem venné. Egy hölgykoszorú köze-pén állt, és valamiről bőszen magyarázott barátnőinek. Páran Ilus felé sandítottak a társaságból, majd kuncogni kezdtek.

A fiatal lány felsőhajtott, leugrott Ráró hátáról, kikötötte, aztán belépett a csárdába. Hónapok óta nem tette be a lábat a faluba,

nemhogy ide. Nem értette, hogy kislányként miért szerette ezt a helyet. Zajos volt, zsúfolt és még büdös is. Páran csókot dobtak neki, vagy ízléstelen megjegyzésekkel illették. Remegő lábakkal, a hajfonatába kapaszkodva haladt el a táncoló, éneklő emberek mellett. Apja egyik régi cimborája mégis megpörgette, hiába ellenkezett.

Megérkezett a padhoz. Gyomra bukfencet vetett a cefreszagtól. Ki nem állhatta a szeszt, és amit az művel egyesekkel. Az asztalon több üres pohár is sorakozott, apja kezében félíg teli korsó. A férfi ökle felhorzsolódott, bal szeme alatt duzzanat nőtt. Szinte szabad szemmel is látni lehetett, ahogy a bőr egyre nagyobbra dagad és egyre lilább árnyalatot ölt. Kezdett elütni a férfi borvirágos képetől.

Ilus meg sem szólíthatta, atya már kásás hangon bele is vágott:

– Anyák már három éve itt hagyott minket, a másvilágra szökött. Előlem! Hányszor a fejemhez vágtá, hogy megteszí, és csak megetté! – csapott az asztalra, Ilus összerezzen. – Annyira hasonlítasz rá, kicsi lányom – mormolta a férfi, majd opálos, sötét tekintetét Ilusra emelte. – Te ne hagyj el engem!

– Sosem tenném – motyogta.

Erre az öreg csak hümmögött egyet, a fejét ingatta, majd viszszaszüppedt abba az ingoványba, amely mindig elnyelte, ha a pohár után nyúlt.

Az ivóban játszott, szapora ütemű, víg nóta tökéletes ellentében állt Ilus hangulatával. Emberek sürgölődték, kántáltak és énekeltek, vele szemben az apja is magában dalolászott. A lány bensőjében érthetetlen módon gyökeret vert a félsz. Menekülni akart erről a helyről, ezektől az emberektől.

– Apám, menjünk haza! – kérlelte az öreget, de amikor fel akarta segíteni, az mogorván félrecsapta a kezét.

Ilus megtántorodott, nekiesett a kocsmáros nejének, aki éppen két hatalmas kancsó vörösborral vonult el az asztaluk mellett. Ruhájának barna és törtfehér színeit úgy pettyezték az ital cseppjei, mint ha egy lüktető érből friss vér fröccsent volna rá. Nem érdekelte az apja, sem az őt bámuló sokaság, utat tört magának. Szíve veszettül

dobolt, alig kapott levegőt, a falak egyre közelebb és közelebb kerültek. Úgy hitte, ha tovább marad, a csárda lesz a koporsója.

Feltépte az ajtó, majd egyenesen a bátyja karjaiba rohant.

– Mégis mi tartott ilyen sokáig? Atyánk meg merre... Jól vagy?

– Kolos, vigyél el hozzá! Kérlek, tudnom kell, mi ez!

– Nem vihetlek a boszorkányhoz – nyögte, majd hátrapillantott.

A tucatnyi lány még mindig az utca túloldalán diskurált őket figyelve. – Hát, mit fognak így gondolni rólunk?

– Én már így is a falu ringyója vagyok, csak arról nem tudok, hogy miért – dünnögte testvére mellkasába.

Kolos téteván állt mellette, a szája tátogott, de hang nem jött ki rajta. Maris felé nézett.

– Nem számít, egyedül is eljutok oda – mondta elszántan a lány, majd a lovához lépett.

Le kellett szállni a ló hátáról, mert a talaj ingoványossá vált, az aljnövényzet pedig úgy benőtte a földet, hogy félő volt, Ráró elbontlik és a lábat töri. Ilus haladt elől, maga után vezette a lovát. Bár még nem ment a le a nap, de a sűrű lombkorona miatt éjszakai sötétség ette be magát a láperdőbe. A kísérteties kacajok már azóta kísértették Ilust, mióta betette a lábat a fák közé. A szellemek kinevették, gúnyolódtak rajta, és ha nem lett volna olyan szilárd az elhatározása, talán hazáig is kergetik. Aztán megpillantotta a viskót. Falécekből épített rozoga épület volt, a mocsár szélén magasodott. Úgy tűnt, mintha bármikor elnyelhetné a lág örökre. Ilus minden érzéke berzenkedett a helytől, de képtelen volt továbbra is válaszok nélkül elni.

Valami megérintette a vállát. Hátrátántorodott ijedtében, aztán észrevette, hogy csak a fekete macska farka súrolta, amikor leugrott egy ágról. Ráró lehajolt a kisállathoz, és hagyta, hogy az nekidörögölőzön a posfájának. Áruló!

Ilus szeme sarkából ismét lidérceket látott továbbianni, és hiába próbálta elcsípni őket, minden egy hajszállal lemaradt a pillanatról.

– A pusztán azt mondják délibáb, a láperdőkben ugyanazt líderecnyomásnak nevezik – szólította meg a boszorkány. Ugyanolyan

kosarat cipelt, mint tegnap Ilus, csak ebben gyógynövények hevertek. – Mégiscsak felkerestél.

– Várj, Ilus, ne hagyd, hogy a boszorka megszédítsen!

A lány hátrapillantott, és nem messze a bátyját vélte felfedezni az egyre sűrűsödő ködben.

– Félsz, hogy megrontom a húgodat, parasztleget? Hogy éjszaka a telihold előtt mezítelenül kurjonganattunk, és felébresztjük vele az ördögöt? – kacagott a nő. – Gyere, leány, segíthetek neked. Korábban is megtettem már!

Ahogy kimondta, két szellemalak vált ki a testéből, melyek a lányhoz lebegtek, hogy kézen fogva őt bevezessék a roskatag faházba. A lidércek érintése hideg volt, szinte pillekönnyű, és bár fizikailag nem érezte az erejüket, a lelkében gyökeret vert a vonzás, amely a viszkó felé sodorta. Kolos a húga utána kapott, és nem ereszette:

– Te talán tudod, miről van szó? – rágotta magát a lány, szabadtulnivaló vágyott bátyja béklyójából. – Akkor magyarázd meg te! Emlékszel, mit tettem?

– Nem, én nem... nem figyeltem eléggé, én már csak azt láttam, ami lett, amivé lettél utána. A betyárokhoz van köze, ugye, boszorkány?

A boszorkány makacs szótlanságba burkolódzott, miközben karjait összefonta a mellkasán. Ilus csak ismételni tudta volna önmagát, ezért ő is némann meredt a bátyjára, de legbelül a szellemények egyre sűrgetőbb, egyre fájóból hívása gyötörte.

– A franc essen beléje! Legyen, hát legyen! – engedte el a húga kezét Kolos, majd a nőre pillantott, a szeme szikrákat hányt. – De végig ott leszek, és figyellek mindenkitőtököt!

– Éppen kérni akartam. – A nő arcán csúfondáros mosoly terült szét, aztán intett a lánynak, vagy talán a szellemeknek, hogy kövessék a kunyhóba.

Kint a halál dögletes szagai terjengtek, ezért Ilus arra számított, bent is fuldokolnia kell majd a bűftől, de nem így lett. A házban friss és száritott gyógynövények illata áradt szét, levendula, bazsalikom és kamilla, meg számtalan ismeretlen gomba és virág, melyekről Ilus

még hírből sem hallott. A nő a kiterített prémrre mutatott, Ilus pedig helyet foglalt rajta. Kolos is belépett, de megállt a bejáratnál, és nem volt hajlandó beljebb merészkeni a szentségtelen hajlékba.

– Mondd hát, mi a vágyad? – kérdezte a boszorkány, majd a lánytól szemben elhelyezkedett törökülésben.

– Hogy ne háborgassanak többé a szellemek.

– Ó! – pislogott a nő. – Mással állunk szemben, mint hittem.

– Miért? Baj van?

– Én csak egyszerű füvesasszony vagyok, amit veled tettem, nem szokott ilyesmivel járni. Elhajtottam a magzatod, és töröltem az emlékeid, de semmi egyéb.

– Hát mégis igaz?! – hűlt el a fiú, hangjában csalódottság bújkált.

– Ne ítélez – dörrent rá a boszorka –, míg nem ismered a körülmenyeket! Te pedig, idd meg ezt! – lökött a lány elé egy tálat, amelyben opálos folyadék lötyögött.

– Mi ez? És mikor...?

– Ahhoz, hogy megszabadulj a szellemektől, ismerned kell a történetüket. Ha megiszod, minden emléked visszatér...

II.

Ilus még érezte az oldat kesernyés ízét a nyelvén, amikor magához tért. Csizmája bokáig sárba süllyedt, az egész teste reszketett, szeméből könnyek csurogtak. Valamilyen megmagyarázhatatlan okból izzadt és zihált is. Körbenézett. A mocsár fái vették körbe, mégis más ruhát viselt, mint amikor pár perce belépett a kunyhó ajtaján.

Felbődült egy vad nem is olyan messze. Talán szarvas, talán nem. Ica is rákezdtet. Ott bőgött mellette, már testes jószág volt, de még borjú. Az állat a lány oldalába fúrta a fejét, ő is remeggett. Ekkor ágak reccsentek, majd egy fa dölt ki tőlük pár lépéshosszra, és a mocsárba csobabbant. A barnás folyadék Ilus arcába loccsant. Mégsem ez borította ki a lányt, hanem a gigászi teremtmény, amely ekkor kilépett a láperdő rengetegéből. A lény újra hallatta hátborzongató hangját. Ica vele együtt bőgött.

Ez a múlt, döbbent rá, ez a múlt, amit elfelejtett!

De akkor miért ilyen rémisztő? Nem bírom tovább... Hallgassatok el! Hallgassatok el!

A két lábon járó, óriás lény kettejüköt bámulta. Úgy tűnt, a kistehemet akarja, de Ilus nem kételkedett abban, hogyha Icával végzett, a rém az emberi csemegének sem mondana nemet.

Az apja azt tanította, hogyha gyorsabb lehet egy ragadozónál, rohanjon el, ám ha esélye sincs elmenekülni, inkább maradjon mozdulatlan. Amekkora lábai voltak ennek a monstrumnak, két lépés alatt beérte volna, viszont Ica félelmében megállás nélkül súrt, Ilus hiábára szorította magához. Nem maradhattak észrevétlénék.

A szörny közelebb lépett, ekkor a lombkoronák között beragyogtak az alkonyuló nap utolsó sugarai. Két agancs rajzolódott ki a lény fejének tetején. Széldínek is tűnhetett volna velük, ha a fogai nem borotvaélesek és nem csurog rózsaszín tajtélező nyál a szájából.

Ica, miért rohantál be a láperdőbe?! Ica, te, a halál karjaiba löktél mindkettőnk! – cikáztak a lány gondolatai, de nem mondta ki őket. A száját csak csitító szavak hagyták el.

Aprók voltak, és még apróbbá váltak, amikor a szörnyeteg lehajtotta hozzájuk, és megszimatolta őket.

A lény kitáltotta a száját. Pofájából a rotható hús bűze áradt. Ilus elképzelte, hogy hamarosan az ő testének cafatjai is ott bomlanak majd le a teremtmény fogai közé akadva.

A rettegő párost csak egy szempillantás választotta el a haláltól, amikor hujjogatást csapta meg a lány fülét. Fél tucat férfi jelent meg kötelekkel és fegyverekkel.

A vérszemjás lény feléjük fordult. Felbődült, de a hat legény hangsosabbnak bizonyult. A betyárok összehangoltan mozogtak, körbeálltak, összezavarták a lényt, miközben többen is kötélhurkolat dobott a nyakára. Az irdatlan teremtmény megragadta az egyik kötelet, majd meglendítette, a végén álló betyár pedig egy fatörzshöz repült. Hatalmasat nyekkent, majd földet ért. Egy másik ekkor már a teremtmény kezében volt. Úgy láttá, mintha az állkapocs összezárt volna körülötte. minden olyan hihetetlen és annyira gyorsan történt!

Végül csak megbéklyózták, majd a földre döntötték a monstrumot. A mocsár vize és alatta a föld is belerezgett.

Ilus bénultan figyelte a jelenetet Icával összebújva.

Úgy tűnt, az a kettő megsérült, de egyiknek sem esett súlyos baja, ami megnyugtatta a lányt, de egyúttal újabb félelmet lopott a szívébe. A veszedelem elmúlt, így már semmi sem gátolta meg a férfiakat abban, hogy a buta kislány és a még butább tehene életére törjenek. Ilus mégsem mozdult. A lábai gyökeret eresztetek a cuppogós talajba.

Amikor a lény már meg sem nyikkant, a legfiatalabb betyár kivált a többiek közül, és odasétált Ilushoz. Kalapját hátrébb tolta. Ez a mozdulat szerfelett ismerősnek tűnt a lánynak. A szellemfiú volt a fa tövéből. Az ifjú betyár.

– Elcsatangolt a boci? – kérdezte, miközben indokolatlan vigyorult az arcán.

– Mi a fészkes fene volt ez? – dadogta Ilus.

– mindenhol másképp híjják – felelte a fiú, közben büszkén figyelte, ahogy a társai véget vetnek a monstrum életének. – Ha egy környéken bitang sok a szelleml, odacsalogatják ezeket a szörnyeket. Sokan fúltak itt a mocsárba, az nem kérdés. Magácska is majdnem itt hagya a fogát...

Ilus téerde ebben a pillanatban adta meg magát, ám még mielőtt a vízben kötött volna ki, a legény megragadta a derekát és megtartotta. A lány jobban megszeppent, mintha állig ellepte volna a víz, ezért a köszönöm helyett csak arrébb lökte a betyárt.

– Most már túlélem egyedül is – nyögte fülig vörösödve. – Várnak minket odahaza. Gyere! – taszajtotta meg a tehenet. – Ica, gyere már!

– Hát, talán egy kis segítség elkél még. – A legény elővette az ostorát, hátrébb lépett, majd az állat temporárára csattintott vele. Ica rögvést megindult. – Így ni!

– Kíméletesebben is lehetett volna – dünnyögte a lány.

– Egy köszönöm is megteszi.

– Betyárok vagytok, nem? Nincs nálam pénz, nem tudom megfizetni a szolgálatotokat...

– A füvesasszony már megtette, Ő hívott minket, hogy segítsünk – felelte a fiú elhagyva a nagyzolást. – És egyébként sem csak a pénzért tesszük, mint mondtam, a köszönet is elég lenne...

– Köszönöm! – motyogta a lány.

– A büdös francokat, kölyök, ne bátorítsd már! A végén még elterjed rólunk, hogy ingyen dolgozunk, és felkopik a pofánk, kisbojtár! – bődült fel az egyik betyár. – Eredj inkább, nézz körbe a környéken, nem-e kóricál még ehhez hasonló valahol!

Ilus megragadta az alkalmat, és Ica után sietett. Sok rosszat halott már a betyárokról, és egy fiatal lány, mint ő, túl könnyű áldozat lehetett volna a tréfáikhoz.

Hiába hitte azt, hogy lerázta a bandát, a betyárok még pár napig a faluban maradtak. Az apja panaszkodott rájuk, a bátyja csodálattal beszélte róluk, Ilus pedig igyekezett elkerülni őket. Valamiért úgy érezte, arról sem kellene beszálnie, amit a mocsárban látott. Az apja azt mondaná, megbolondult. Az anyjáról is ezt mondogatta az utolsó hónapokban.

Hangosan énekelt, hogy a saját gondolatait se hallja, minden búját feledje, hogy a búza elváljon a konkolytól, és az aratás hamarabb véget érjen. A nap már lemenőben volt, az újhold pedig egyre magasabbra emelkedett az ég porondján, mire letehettek a munkát. Az italok és a zenészek is előkerültek, így nagy lárma közepe tette vonultak be a falu főterére. A bátyja már ekkor Maris körül sündörgött, apja az ivós cimboráival mulatta az időt, Ilus barátnőinek pedig már mind jutott udvarló, így ő pártában maradt. Szerette, ha zajlott körülötte az élet, és nem bánta, hogy legtöbbször csak megfigyelő. A mocsárban történtek óta pedig különösen. Éppen egy kis pálinkával kínálta meg a szomszéd, amikor nekiütközött valaki. Ilus összehúzta magát, mintha fel sem tünt volna neki a baleset, de az alak nem tágított.

– Bocsáss meg! – mondta az ifjú betyár, bár a hanghordozásából az ellenkezője érződött. – Ica kiheverte már a megrázkođtatást?

Ilus egy mély lélegzetet vett, összeszedte magát, és mintha nem feszélyezné a fiú közvetlensége, felelt neki:

– Ica él és virul, köszöni szépen! Nehéz levakarni, olyan lett, mint valami kullancs. Szeretem, isten látja lelkemet, de a nyakamra nőtt!

– Jó nagy kullancs! – nevetett a legény, majd megkínálta Ilust még egy fejjel a lány tiltakozásának ellenére. – Egészszégedre! Elvégre ez az élet ünnepe, és mindenket túléltek a lápi szörnyet! Sándor vagyok, és te...

– Ilus! – kiáltott fel a lány édesapja. – Ilus! Takarodj onnan, te csibész! Mit akarsz a lányomtól?

– Csak beszélgettük, jó uram, semmi egyéb. Pár napja segítettem a lányának visszaterelni Icát a gulyához. Nem vagyok én vadidegen!

– Dehogynismen! Nem tartozol közénk! Elhíresztelsz mindenféle beteges mendemondát, de nem csináltok másat, mint másokon elősködtök! Bujdosó, garázda banda!

– Ezek nem mendemondák, jó uram. Mondd el neki, Ilus, amit láttál!

Ilus a földet nézte. Nem felelt.

– Az én lányom nem olyan bolond, hogy higgyen az ilyen badásgokban! Kotródj innen, mihaszna söpredék!

Ilus a szeme sarkából figyelte Sándort, aki bátran farkasszemet nézett az apjával, ám az ifjú betyár végül nagyon sóhajtott, és elhátrálta. Ilus és a fiú tekintete egy pillanatra összefonódott, majd a legény a fejébe húzta a kalapját, és cifra káromkodásokat mormolva ki sem nőtt bajcsa alatt más szórakozás után nézett.

Megkönnyebbült, de a bú is kepesztette a lelkét. A lány azt hitte, hogy Sándor többet felé sem fog nézni, de nem így lett. Másnap a legény ott várta őt a kerítésnek dőlve, miközben ráérősen egy szalmaszálat rágcsált.

– Atyám hamarost hazaér, nem fog örülni, ha téged itt talál.

– Ugyan, Ilus, szörnyeket ölök! A leendő apósomtól nem rémülöök meg!

– Nem rémlik, hogy bármivel is bátorítottalak volna.

– Nem-e? – vigorodott el az ifjú. – És ha a bátorítás hiánya sarkall a leginkább? Olyan mintha egy aprócska bogár befészkelte volna magát az elmémbé, azóta ott zsziszeg a fejemben, és nem hagy nyugtot. És van egy másik élősködő is a testemben, azt hiszem, itt a mellkasom közepén...

– Ez csöppet sem...

– Hízelgő? De azért érted, mire akarok kilyukadni? – lépett közelebb a legény, tekintete a lány ajkára tapadt.

Ilus értette. Félénken körbelesett, mielőtt válaszolna, majd a merész betyárra emelte a tekintetét. Sándor csak erre várt, megragadta és szájon csókolta a lányt. Ilus gyomrában mintha ezernyi lepke esett volna csapdába, testét mintha a pokol tüze perzselté volna, ő mégis élvezte. Ahogy a legény vágytól ködös tekintete is tetszett neki, miután az eleresztette őt.

Ettől a perctől kezdve Ilust nem érdekeltek apja intő szavai. Esetként elszökött a legénnyel, és a láperdő vidékén találkozhattak, ahová épeszű ember nem tette volna be a lábat. Ilus minden pillanatban azt hitte, hogy egy újabb szörny, vagy lidérc úszik be a látóterébe, de ilyenkor Sándor átölelte, és már kevésbé tünt olyan ijesztőnek az éjszaka a lápidéken. Elhessegette a félelmeit, és megpróbált csak a szépre összpontosítani. Fülesbagoly huhogott egy öreg égerfa odávában, szalonkák rohangáltak a zsombékosban, békák kuruttyoltak szerelmüköt hívogatva. Ilus mindenkor azt hitte, a lág sötét és halott, kísértetjárta hely, de több szenvédély és élet leledzett benne, mint bárhol másol, ahol eddig járt.

Harmadnap is éppen a titkos légyottra igyekezett Ilus, amikor borsódzni kezdett a háta. Még tartott a vénasszonyok hava, a szörzsírak mégis haptákba vágták magukat a karján, vállát mintha szellő cirógatta volna, pedig egy levél sem rezzenet. Balsejtem gyötörte.

Tett még egy lépést. Aztán még egyet.

Először fel sem fogta, mit lát. Két alak állt a lombkorona takárasában. Az egyik elhátrálta, mire a másik összecsuklott. A puffanás, ahogy a test földre zuhant, visszhangot vetett Ilus koponyájában. A magasabb, sötétebb árny közelebb lépett.

– Apám? – kérdezte, hangja pusztán meleg levegőként hagyta el az ajkát. – De hát miért?

– Amiért a legutóbbit is – lépett elő a férfi, a kaszáját vörösre festette az ifjú betyár vére.

– Az a sok szellem – dadogta a lány. – Te miattad vannak?

– A lág nem tesz különbséget, a test az csak test. A mocsár elnyeli minden – mormolta a férfi. – Ez a nyikhaj telebeszélte a fejet. Szellem? Még hogy szellem? Ha léteznének, anyád biztos kísértene engem – hahotázott az öreg. – Na, gyere Ilus, menjünk haza!

– Hányan? Kik?

– Senki sem csorgathatja a nyálát az én Ilusomra, nem megmondtam? Ha csak rát néztek, ha felbuzdult a vérük, itt lecsillapodtak minden. És most gyere, nekünk dolgunk van... móresre kell, hogy tanítsalak – mormolta a férfi. – Te tudod, hogy hol a helyed, te nem fogsz elhagyni úgy, mint anyád...

III.

Ilus a plafont bámulta. Gyászolta a szerelmet és az apjáról alkotott képet.

Az egyik gyermekszellem felkacagott, majd rámosolygott. A saját gyermeké lehetett volna, ha nem fájt volna túlságosan az, ahogy fogant.

Ej, jobb ez így! – bizonygatta magának. – *Ej, jobb ez így neked is, nekem is!*

– Fájdalom. A fájdalom az, ami életre hívta az erejét – magyarázta a nő Ilus bátyjának, majd egyszerre kapták oda a pillantásukat, amikor a lány felnyögött.

Kolos rögvést a húga mellé mászott, majd megfogta a kezét:

– Jobb tudni?

Ilus még sosem hallotta ennyire remegni a testvére hangját. Sírt?

– Hamarosan újra megtette volna – rebegte a lány. – Jobb tudni, így elszabadulhatok innen, mielőtt mind a lágban végezzük. – Felült,

– Annyian haltak meg miattam, miatta...

Ilus a boszorkányra pillantott, és eszébe jutott az a nap, amikor felkereste őt és könyörgött neki, hogy segítsen rajta, mert nem bírja már a gyötrelmet, és nem akar erőszakból fogant gyermeket szülni. Nem akart másat, csak felejteni. Aztán férémlett előtte az első tiszta pillanata a rítust követően, amikor a lába között megeredt a vér. Akkor azt hitte, csak a havibaj...

Emlékektől és érzelmektől ködös elmével, bódultan kecmergett talpra. Egy szó nélküli elindult, Kolos alig érte utol. Szavak nélküli, csendben szelték keresztül a zsombékost, átvágta a mezőn, majd megérkeztek az otthonukba. Ilus számára az egész idegenül hatott. minden, ami idekötötte, hazugság volt.

Kolos az istálló felé vette az irányt, míg Ilus belépett a házukba, a bátyja hiába kérte, hogy várja meg az udvaron. A lány tudta, hogy az édesapjuk valahol az épületben lehet. Lábbelje szanaszét, a konyhai asztalon koszos tányérok és kint felejtett ételek sorakoztak. Megpillantotta a sarlót, amely az asztal alatt hevert. Nem ott lenne a helye. Ilus magához vette. Benyitott a hálóbaba, ahol az apja még borgözös álmát aludta.

A lány becsukta az ajtót. Ha ő nem vet véget ennek, senki sem fog!

Már hajnalod, amikor útra kelt. Magával vitte a jámbor Icát. A tehén lassan ballagott mellette. Visszatértek a láperdőbe. Ilus nem ment mélyre, megállt az első fánál, aminek elég erősnek tűnt az ága, és amit a tehén hátáról kényelmesen elérhetett. Felhajította a kötelet, megszorította, majd a végére hurkot kötött.

– Ica, most menj – szuttogta a tehénnek, de az nem mozdult.

Sarkát erősen belevágta az állat oldalába, mire az felbődült, és eliramodott. A lány hátravágódott, a kötél megfeszült...

Ilus már nem élt, de még látott. Szelleme ott lebegett a teste mellett. Látta, ahogy a feje egyre kékkebb színt ölt, szájából kibukó nyelve egyre nagyobbra duzzad, a lába még ráng. Aztán látta a testvérét is, ahogy feléje fut, de már későn. Mögötte a lápi boszorkány is rohan.

Csak akkor lassítanak, amikor megpillantják a lány hintázó testét.

Dermedten bámulják őt, azt, ami valaha volt, és nem találnak szavakat. Végül a nő törte meg a csendet:

– Talán már szellemek között van, akikről beszélt. – Megszorította Kolos kezét. – Nem bántani akarták, hanem segíteni neki. Vigyáznak rá odaát.

– Ha már én képtelen voltam rá – szuttogta a fiú bűntudatosan.

Ilus a távolba tekintett, messzebb, messzebb a valósnál, a fizikai síknál, és észrevette a két szellemalakot.

Az ifjú betyár és a kisfia várták őt, hogy ezentúl együtt kísértsenek a láperdő mélyén.

Galambos Tamás
A GARABONCIÁS

Pásztor Ferenc sokféle evilági és csudás mesterségen volt járatos, élelmet mégsem tudott varázsolni magának. Már nagyon vágyott egy jó vacsorára. Így hát, amikor megérkezett lóháton a kis hegyaljai faluba, első dolga volt betérni a fogadóba. Remélte, hogy a bor és hús mellett vidámságra is lel. Ám csalódnia kellett: az emberek keserűen meredtek a poharukba, és aki mégis felnézett, az gyanakvónan méregette őt.

Pásztor Ferenc a fogadóshoz lépett.

– Adjon Isten, jó uram! – köszöntötte. – Mi az oka ennek a búnak, amit látok? Talán valami sorscsapás, vagy betyárok sanyargatják a falut?

– Eltűnt egy kisgyerek – felelte a kopaszdó, szemlátomást kapatos férfi. – Jóska ugyan kelekótya egy kicsit, és ördögököt képzeli mindenhol... De elköricalni nem szokott messzire.

Ferenc nagyon sóhajtott. Néhai mestere, Miklós táltos is látott olyan dolgokat, amiket mások nem. Ki tudja, talán nem is annyira bolond az a fiú! Meglehet, mégiscsak túlvilági rémek keze van a dologan...

Ferencnek garabonciásként már tucatnyi alkalommal sikerült elűznie őket. És ha ezúttal is az ő ténykedésükbe botlott, szent kötelessége szembeszállni velük, különösen, ha ezzel megmenthet egy ártatlan gyereket.

– Mondja, kend, nem tud valamit a fiú sorsáról? – szegezte neki a kérdést egy legény.

Az elkeseredett emberek mindenire gyanakodnak, akit nem ismernek.

– Nem, de ha egy módon van rá, kiderítem, mi történt! – jelentette ki Ferenc. – Nem kért senki váltságdíjat?

– Nem – dünnögte a fogadós.

– Nem lelték semmi nyomat a fiúnak?

Válaszul a másik két férfi szomorúan rázta a fejét. Ferenc arra jurott, mindenképp megéri a szellemi képességeivel kutakodni. Amint erőre kapott a kolbásztól és kásától, megkérdezte, hogy juthat el Jóska házához, aztán útnak indulott.

Menetközben Miklós táltsra gondolt, aki atyja volt vér szerinti apja helyett. A nagy tudású férfitől tanulta meg, hogyan pillantsa meg a szellemek csodás, ugyanakkor félelmetes világát. Vagy azt, hogyan szálljon szembe ördögökkel és boszorkányokkal. Bárcsak együtt járhatnák a vidéket! Azonban Miklós sem élıhetett örökké.

Jóskáké haza a falu szélén állt. Ahogy Ferenc közeledett felé, egyre kellemetlenebbül érezte magát, mintha égő kén bűzlene, és hideg kezek kaparnák a bőrét. Egyértelmű volt számára, hogy egy démon ténykedett a környéken. Vajon eleve Jóskára vadászott? Tállos lenne a fiú, vagy csak a képzelete túl élénk?

Amikor Ferenc bekopogtatott, egy sovány asszony nyitott ajtót, akinek tincseibe már ősz szálak vegylétek. Látszott rajta, mennyire meggyötörte a családot ért sorscsapás. Csalódottan nézett a vendégre, talán abban reménykedett, hogy a fiú tért vissza.

– Isten hozta! Mi járatban errefelé? – kérdezte.

– Adjon Isten! A nevem Pásztor Ferenc. Abban bízom, hogy meg tudom találni Jóskát.

– Megadok bármit, ha visszahozza őt! – kiáltotta könnybe lábadó szemmel az asszony.

– Csak egy apróságra lenne szükségem. Valamire, amihez Jóska nagyon kötődött, például egy játékra.

– Kendnek nincs ebe, hogy kövesse a szagot... Mindegy, megkapja, csak csináljon valamit!

Ferenc röviden üdvözölte a család többi tagját, aztán az asszony hozott egy rongyokból varrt katonát.

– Ez volt a kedvence. Segített az elkészítésében is – mondta kezernyés mosollyal. – Ó, Istenkém, ha arra gondolok, hogy talán csak ennyi emlék marad utána... – Egész testében megremeggett.

– Köszönöm, asszonyom, bízik benne, hogy a segítségemre lesz.

Ferenc azt kívánta, bárcsak megesküdhetne, hogy a fiú ismét a kezébe foghatja a katonát. Azonban nem akart hamis reményt kelteni. Megkérte a családot, hogy jó ideig ne zavarja senki. Némi győzködés után magára hagyták a tisztaszobában, ahol nyugodtan belekezdhetett a révülésbe.

Egy helyben ült, egyenletesen, nyugodtan lélegezett, apránként kiszakította a tudatát a matéria fogásából. minden szívdobbanással egyre jobban elválasztotta magát a külvilágtól, már egyáltalán nem hallott zajokat, úgy érezte, szinte lebeg a döngölt agyagpadló felett. Aztán a szelleme madárként kiröppent a testéből. A játékból vékony, alig érzékelhető fonál vezetett a messzesége, az elrabolt fríhoz. Fiatalban követte a pókhálónál is légiesebb szál tünékeny csillanásait. A magasból meglátott egy mocsaras, ártéri területet.

Aztán mintha valami ocsmány, nyálkás dolog ért volna hozzá. Megszakadt a látomás, és a garabonciásra fullasztó sötétség nehezedett.

Arra tért magához, hogy levegőért kapkodva, remegő tagokkal fekszik a padlón. Megijesztette a felismerés, milyen hatalmas ellenféllel áll szemben. Azonban ki kellett úznie a szívéből a félelmet, tudta, ha ő nem menti meg Jóskát, akkor senki. Mivel félbeszakadt a révülés, nem tudta, pontosan hova menjen. Rengeteg időbe kerülhet, amíg átkutatja a mocsarat, addigra a rém talán végez a gyerekkel. Ferenc rájött, hogy egyedül nem boldogul. De már attól borsódzott a háta, ha csak rágondolt az egyetlen személyre, aki képes lehet segíteni.

Alig hagya el Jóskáké házát, összefutott egy régi bajtárral. Női ruhában és hosszú hajjal egész másképp nézett ki, mint legutóbb, mégis felismerte.

– Hajnal! – kiáltotta. – Örvendek, hogy újra látlak.

– Te vagy az, Ferenc? Mi szél hozott erre? – kérdezte mosolyogva a magas, izmos, fekete hajú lány.

– Épp erre vándoroltam, amikor meghallottam, mi történt Jóskával. Azt remélem, a nyomára bukkanok.

– Szegény anyja, áldott jó asszony, napok óta sír és foħászkodik, de mindhiába – horgasztotta le a fejét Hajnal. – Én is részt vettetem a kölyök keresésében.

– Nem mondták, hogy ez veszélyes egy nőnek?

– Megint Mihálynak öltöztem – kacsintott Hajnal. – Még hogy nem a gúnya teszi az embert! Senki nem ismert fel.

Annak idején, a szabadságharcban Ferenc sem gondolta, hogy Mihály közlegény igazából lány lenne. Elvégre akadt köztük több, alig serdült legény, akinek még nem nőtt tisztességes bajsza, és nem mélyült el a hangja. Hajnal egy csúnya sebesülés után lepleződött le. Krasznai hadnagy azt mondta, bármilyen dicséretes, hogy egy honleány a férfiakat megszégyenítő bátorsággal küzd, mégis haza kell mennie. Megbontaná a rendet, sokan csapnák neki a szelet, féltekenyek lennének, és így tovább.

Így aztán elváltak útjaik.

– Nem tudom, milyen ördöngös praktikával akarsz Jóska nyomára bukkanni, de veled akarok menni!

A garabonciás tisztelezte a lány szándékát, de nem akarta bajba sodorni. Már bánta, hogy elkotyogta, mi járatban van.

– Lehet, hogy nem is emberrel kell majd szembenéznem, és nem is toportyánokkal...

– Kész vagyok megküzdeni a Sátánnal is! – szegte fel az állát Hajnal.

A szeméből sugárzó eltökéltséget látva Ferenc arra gondolt, talán nem árt, ha akad egy társa. Ám amikor felidézte az őt ért szellemi csapást, összeréndultak az izmai. Hogy lenne képes a lány egy ilyen ellenséggel harcolni!

Úgy döntött, nem fecséri az időt szavakra. Az egyik képessége a szemmel verés volt, ami kevés egy csapat katona megállításához, de egy átlag nőt iszonyatosan megrémíthetett vele.

Eltorzította az arcát. Látni vélte, hogy a tekintete villámot lövell, Hajnal azonban csak egy pillanatra hőkölt hátra, aztán felcsattant: – Ezzel nem ijesztesz el!

A garabonciás fáradtan sóhajtott. Talán tényleg nem árt, ha valaki védi a hátát, és a lány a legbátrabb emberek közé tartozott.

– Szó sem lehet róla, hogy Hajnal velem tartson!

Látta, hogy a lány lehorgasztja a fejét.
– De Mihály jöhét...

Mire a nap nagyjából két órát haladt az égen – a garabonciás a néhai mesterétől tanult az időmérés tudományáról is –, felkaptattak egy domboldalon. Fakó jól bírta, hogy ketten ülik meg, Hajnal nem volt túl nehéz.

– Itt kéne lennie – morogta Ferenc a nyeregen forgolódva.
– Kinek? – kérdezte Hajnal, aki ismét a régi, megviselt egyenruhát viselte.

– Elég annyit tudnod róla, hogy öreganyámnak kell szólítani! Én beszélek vele. Bárhogy is alakul, ne próbáld fenyegetni! Nagyobb hatálma van, mint gondolnád.

Hajnal bólintott, Ferenc tovább kereste a banya házát. Remélte, az öregasszonynak sincs ellenére, hogy megtalálják, mert különben hiába kutatnának.

Beporoszkálták a szakadék egész peremét, hiába. A garabonciást előntötte a csalódottság. Már majdnem lemondott róla, hogy célba ér, amikor megpillantotta a banyatanyát, ami kacsalábával kapaszkodott a szakadék oldalán.

– Hogyhogy eddig nem vettük észre? – csodálkozott Hajnal. – A kéménye a perem fölé nyúlik...

– Nem figyeltünk eléggé – zárta le Ferenc a témát. Egyúttal örült, hogy a társát legalább az ördöngös építészet nem ijesztette meg.

Szabadon engedte a lovát, és kövekbe kapaszkodva leereszkegett a kunyhó lábához. Aggódott a lány miatt, de láttá, hogy az gond nélküli veszi az akadályt. Felnézett a bejáratra, de nem tudta, hogy mászhatná meg a kacsalábat és nyithatná ki az ajtót.

A banya azonban megszánhatta, mert egyszer csak kötélhágcsó ereszkegett előre.

Felmásztak rajta, aztán a kunyhóba lépve hangsosan köszöntek:
– Adjon Isten, öreganyám!

A banya először feljük sem fordult, úgy tünt, mintha meg sem hallotta volna őket. Majd egy szemvillanás alatt megpördült.

Visszatasító jelenség volt túlméretezett, bibircsókos orrával, ráncos, keléses arcával, metsző, ragadozó tekintetével. Ferenc nem először találkozott vele, de még mindig összerezzen tőle.

– Ezúttal miben szorulsz a segítségemre? – kérdezte a banya re-szelős hangján.

– Egy fiút keresek... – kezdett bele a garabonciás, mire az öregasszony félbeszakította.

– Akkor a legjobb helyen jársz. Én képes vagyok bárkit megtalálni. A fiút is...

– Köszönöm a jóságát!

– ...ha előbb megteszél egy szívességet.

– Micsoda?! – háborodott fel Hajnal. – Egy gyerek élete forog veszélyben, és előbb...

A banya egyet mordult, de Ferenc úgy érezte, a föld is megremeg a hangjától, a szeme felfénylik, előbb az orra, majd az egész arca vassá változik, a nyelve pedig hosszú kardpengévé. Mindez csak egy pillanatig tartott, de a garabonciás gyorsan összeszedte magát. Hajnalra nézett. A lány a félelemtől remegye egy sarokba kuporodott, és a kardja felé nyúlt.

Ferenc kiütötte a kezéből a fegyvert, és a banya elé térdelt.

– Alázatosan kérem, öreganyám, bocsássa meg neki az ifjonti megmondolatlanságát és tiszteletlenségét!

– Most az egyszer, ha megteszíték, amit kérek! – rikácsolta a banya, majd megenyhülve folytatta. – A buszok elloptak tőlem egy diót, azt kéne visszaszereznetek. Utána megkapjátok, amit kértek. Mellesleg, a dió útmutatása nélkül én is nehezen boldogulok, ti pedig sehogy.

Egy fertályóra poroszkálás után megérkeztek a barlanghoz, leszálltak Fakóról.

– Megadom neked egy időre a szellemlátás képességét, hogy harcba szállhass a lényekkel – mondta a garabonciás. – A néhai mesterem szerint, ha valaki betéved hozzájuk, általában csak kiűzik.

Pusztán a csontig ható, jeges félelem erejével. Azonban aki megpillantja őket, azt megsebzik, talán végeznek is vele.

– Az én kardom is ezt teszi velük! Számíthat sz rám!

Ferenc elismeréssel adózott neki, amiért még mindig nem vettette el a bátorságát. A szemére tette a kezét, elmondott pár igét, aztán beléptek az üregbe. Szokatlanul hideg levegő csapta meg a garabonciást. A mennyezetről koponyák lógtak le, azt üzenve: Ne menj tovább!

Fittyet hánnytak a figyelmeztetésre; fáklyát gyűjtöttak és folytat-ták az utat a mélybe.

Ferenc ütemesen cseppegő vizet és surranó neszeket hallott, a láthatatlan fenyegetés még feszültebbé tette, mintha egy kisebb hadsereggel állt volna szemben. Megrándultak az izmai, ahogy egyszer csak vékony, gúnyos kacagt hallott.

– Gyertek elő, gyávák! – kiáltotta Hajnal.

A férfi biztosra vette, hogy a lány is fél, de az igazi bátorság az, ha valaki le tudja győzni a félelmét, betöri, mint egy szilaj lovat. Továbbhaladtak, míg egy nagy terembe nem értek, ahol tucatnyi szempár villant a sötétben.

Ferenc az egyikre rálőtt a mordályával, mire kihunyt a fénye. Egy kis, fekete lényt kettéhasított a fokosával. Apró végtagok szakadtak le füstölögve, csontokat zúzott szét a férfi a csizmájával. De nem bírt a szurokként hömpölygó sokasággal. A lábába és törzsébe martak, megroggyant a belé hasító kíntól. Egy nagyobb példány az arca elé mászott. A lidércfényben égő tekintete megbabonázta Ferencet. Megszédült a gonosz pofájából áradó hullabúztól, karmok hasították fel a bőrét.

Hajnal fájdalmas kiáltását hallotta, ez elég volt hozzá, hogy lerázza a bénultságot. Megragadta a gonosz lényt, szétcsapta egy kövön, majd fejbe vert egy másikat. Látta, hogy a lány a barlangfalonak veti a hátát, ezzel összenyom egy bubust, egy másikat karddal sebesít meg.

A rémsereg alaposan megfogyatkozott. A garabonciás felüvöltött:

– Takarodjatok, átkozottak!

Mint mondják, sokaságban a lúd is bátor, de miután csökkent a számbeli fölény, hatott az ige, a fekete lények elmenekültek.

Ferenc a térdére támaszkodva lihegett.

– Jól vagy? – nézett a lányara.

– Kaptam már rosszabbat is – felelte Hajnal. Még el is mosolyodott egy pillanatra, de a fájdalmas tekintetéből ítélice inkább csak meg akarta nyugtatni a férfit.

– Akkor túnjünk innen minél hamarabb!

Szerencsére hamar megtalálták a terem végében a halvány fényt árasztó diót. Ferenc megragadta, és amilyen gyorsan a sebesüléseik lehetővé tették, elhagyták a barlangot.

A férfi a napfény, az élet illatát hordozó levegő és a hozzá dörögőző paripa hatására valósággal újjászületett. Hálát adott a Teremtőnek, és elmondta a gyógyító igéit. A rémek inkább a szellemben tettek kárt, mint a testben, de így is jó pár horzsolást kellett bekennie a tarsolyában tartott gyógynövény kenőccsel. Hajnal is ellátott pár sebet Ferenc hátán. Kitapintott egy heget.

– Hú, de csúnya. A szabadságharcban szerezted, vagy egy démontól? – kérdezte a férfit.

– A háborúban egy démontól – felelte a garabonciás. Megremeggett, a tekintete elfelhősödött, ahogy felidézte a múltat.

Csatakiáltást hallatott. Mogsarkantyúzta a lovát, és célba vette a Rotter kapitánynak nevezett kurafit. Veszett dühvel támadt a labanca, aki meggyalázta, megölte a húgát és az édesanyját. Fém csattant a fémen. Úgy forrt Ferencben a méreg, hogy meg sem érezte, amikor a műves osztrák penge az oldalába mart. Megfordította a paripáját, és újra nekirontott a latornak. A lemenő nap fénye előre megcsillant a fokosán, amely az istentelen gazember vérére szomjazott. Lecsapott, aztán...

Min mosolyog a kapitány?

Ferenc meglátta a ruháját átáztató meleg vért. A saját testéből ömlött. Megpróbálta összeszedni az erejét egy utolsó rohamra, de hiába, arra sem maradt elég, hogy megülnie a mént. A földre zuhant.

Amikor magához tért és szétnézett, azt láttá, hogy a csata véget ért. Lovak legelésztek, egyiken sem ült ember. Furcsamód mintha átlátott volna rajtuk, akárcsak az ablakokba kifeszített hólyagocon. Kurucok és labancok egymás mellett futottak a domboldalon, majd eltűntek a naplementében. Ekkor megnyílt a föld, füst és láng tört fel. Vörös lények bukkantak elő. Meghűlt Ferenc ereiben a vér, ahogy végignézett rajtuk. Emberszerűek voltak, de szarvakkal és patákkal rendelkeztek, a tekintetük perzselt, mint a Pokol szele.

Akkor jött rá, hogy a túlvilág küszöbén áll. Lenézett a domboldalon a közelű falura, és észrevette az újabb borzalmat. Nem írhatta le a formáját, mert csontig hatoló rémület töltötte el, remegett a látványától. Valamint nem is volt állandó alakja, folyton változott, mint a képlékeny viasz. Hatalmas, szurokfekete teste a falu fölé magasodott össztövér lábakon, üvöltő szájából fröccsenő nyála belemart a földbe. Ferenc pánikba esve rohant. Inkább az ördögök, mint az a FENE.

Tüzes jelenséget vett észre az égen. Megtorpant, és csodálkozva látta, hogy egy lángot leheldorf, ötlábú paripa az, a hátán egy öregemberrel, aki félelem nélkül nekitámadt a FENÉnek. A megperzselt, megrugdalt dög nyúszített, fekete nyálat okadt a tállosra. A paripa azonban ügyesen kitért a támadás elől, megtett egy kört a levegőben, és újra nekirontott a démonnak. Még egy ideig küzdöttek, mire a rémség végére visszavonult az ártéri mocsárvídek irányába, és eltűnt.

Ekkor a tállos leszállt Ferenc mellé.

– Ezúttal sikeres volt megvédem a falut a ragálytól. – Az öreg halkan beszélt, mégis a hangjában több erő volt, mint a mennydörögésben. Végigmérte Ferencet. – De te sem lehetsz akárki, ha látod a túlvilági teremtményeket!

Így ismerte meg Miklóst, aki végül a tanítványává fogadta.

Az emlékek hatása alá került garabonciás alig volt tudatában a környezetének, miközben visszatértek a bányához.

– Köszönöm – mondta reszelős hangján az öregasszony. Szétnyította a dió csonthéját, és a belsejébe nézett. – Nektek is mutat valami hasznosat!

Ferenc aranyfényben villanó feliratot látott. Hajnal is megtekinette a csodás tárgyat. A banya munkához látott a szövőszékén.

– Ne szólj semmit! – súgta a garabonciás Hajnalnak.

A lány szemlátomást türelmetlenül feszzengett, miközben az öregasszony halkan duruzsolva dolgozott, de csendben maradt. Ferenc úgy sejtette, egy óra telhetett el. A banya egyszer csak átadta a szőtt-test, amelyet készített. Valójában egy térkép volt, amely mutatta az utat a fiúig.

– Sok szerencsét! – mondta az öregasszony. – Szükségeket lesz rám.

Megköszönték a segítségét, és távoztak.

– Neked mit mutatott? – kíváncsikodott a lány.

– Csak a halott győzheti le a holtat.

– Te érted, ez mit jelent?

– Egyelőre nem – felelte gondterhelten a garabonciás. – És te mit láttál?

– Ha nyitva az orrod, alulról szaglod az ibolyát. Mivel nem ismerem a betűvetést, valójában hallottam.

– mindenkinek a megfelelő módon adja fel a rejtélyt, melyet meg kell fejtenie – dünnyögte Ferenc. – Még hosszú út vár ránk. Amint megfelelő táborhelyet találunk, pihennünk kell.

– Talán a fiú élete nem forog veszélyben? – kérdezte Hajnal.

– Mindketten kimerültünk – sóhajtotta a garabonciás. – Így nem vehetjük fel a harcot a gyerekrabló rémmel. Éreztem, milyen hatalmas.

Ha morogva is, de a lány belátta a szavai igazságát. Miután egy erdős völgybe értek, tábotüzet gyújtottak, hogy távol tartásák az ordasokat. Ferenc őrködött először, elmondott egy igét, hogy Hajnal nyugodtabban aludjon. Egy ideig még forgolódott, alighanem

komoly tusa dúlt a lelkében, de végül békés arccal, egyenletesen lélegezve szundított.

A férfi felidézte, ahogy ellátta a sérüléseit a barlangi csata után. Igyekezett tiszteletben tartani az ilemet, mégis jóval többet látott belőle, mint egy rendes lányból szokás nászájzsaka előtt. Arról nem is beszélve, hogy érezte a hamvas bőrét a keze alatt. Annak idején a seregen bocsánatos bűn volt, hogy mindenféle esketés nélkül tették azt, amit a házasok.

Talán egyszer rájuk is buja éjszakák várnak? Egy párként fogják bejárnai a hont, és az ördögök futva menekülnek előlük? Ferenc ismét nagyon sóhajtott. Felesleges volt a messzi jövőn gondolkozni, a banya szavai alapján az sem biztos, hogy a következő összecsapást túlélik.

Másnap reggel az idő nyomasztóan felhős volt. Amikor elértek az ártéri mocsarat, sűrű köd ereszkedett rájuk, alig láttak pár lépésre. Fakó olyan nyugtalan volt, hogy a férfi biztosabbnak látta, ha leszállnak róla, és kötőfénken vezeti. A formák eltorzultak, a göcsörtös fák fenyegető óriásoknak tűntek. Amikor egy emberalak rajzolódott ki a szürke masszából, Ferenc először azt hitte, ismét csak képzelődik, de közelebb érve láttá, hogy valóban egy férfi került az útjukba. Illetve az, ami megmaradt belőle, a fára szegezett, hollók és rókák által megtépett, legyek által belepött porhüvelyből. A garabonciás nem egyszer találkozott a halállal, de inkább áldásnak, mint átoknak érezte, hogy nem tudott hozzászokni. Úgy tűnt, a rém figyelmetetni kívánja azokat, akik a területére merészkeznek: aki nem fordul viszsa, halál fia!

A lány elfordította a fejét, majd megkérdezte:

– Nem kéne megadni neki a végítességet?

– Később. A rém talán még nem tudja, hogy jövünk.

Feszülten folytatták az utat. A garabonciás hamarosan újabb emberalakokat látott, férfiakat és fiúkat, ők is meghaltak, mégis mozogtak: a szellemük a köztes létfenntartásban rekedt. Szomorúan, céltalanul ténferegtek, nem találták meg a mennyei fényt, a gonosz csapdájából

még a halálban sem menekülhettek. Ferenc bízott benne, hogy őket is megmentheti, akárcsak az élőket.

A lova olyan nyugtalan lett, hogy már nem bírt vele. Végül úgy döntött, nem kínozza tovább, elengedi. Ha túlélík, ami rájuk vár, visszatér hozzájuk.

Elérték egy nagy, áporodott bűzt árasztó, földbe vájt üreg száját, amelyet rács és lakat zárt le. A garabonciás tudta, hogy hiába is próbálkozna a baltával vagy a puskával az ördöngös szerkezet ellen. Énekelni kezdett, az igéi hatására félrecksúsztak a zárnyelvezek, míg végül a lakat a földre hullott.

Ekkor Hajnal egy kendőt kötött az orrára.

– Eszembe jutott a dió figyelmeztetése – suttogta –, és egyébként is büdös van.

Fegyvert szegyezte beléptek. Egy meredek lejtő vezetett a rém fészkébe. Egy terembe érve a garabonciás megpillantotta az ellen-séget, amely hófehér női formát öltve nézett szembe vele. A férfi rá akart lőni, de a keze megbénult, a puskacső leereszkedett.

– Végre találkozunk, Pásztor Ferenc – búgta szirénhangon a szépasszony.

– Mire vársz? – kiáltotta Hajnal, azzal rohamra indult, de a rém bódító illatfelhőt fújt rá, mire a lány összeesett.

A férfi oldalt fordította a fejét, és ketrecekbe zárt eszméletlen gyerekekét látott. A düh erőt adott neki, felemelte a puskát, de a démon könnyedén félretolta.

– Ugyan, nem mindegy nekik, hogy én szívom ki az éléterejüket, vagy a pestis? – kérdezte. – Vagy felnőve egymást vágják le? Így legalább nem szenvendnek.

A démon ledobta magáról áttetsző köntösét. Ferenc tekintetét csapdába ejtették a tökéletes domborulatok, fériassága megmerevedett, a nő lába közé akart hatolni. Felemelte a fejét, de a szépasszony hosszú, selymes aranyhaja és érzéki ajka sem gyakorolt rá csekélyebb hatást. Hiába küzdött, egy gondolat töltötte ki az elméjét. Meg akarta hágni a lényt, befürni magát a lucskos szeméremjakak közé, megmarkolni a keblét, lubickolni a kékben, míg véget nem ér a világ...

A szépasszony felsikított, és ez megtörte a delejt. Ferenc vércsíkot látott a nősténydémon lábán. Hajnal kardjának hegye vöröslött, a bátor lány mentette meg a kárhozattól. Azonban a harc még nem ért véget, a rém ezúttal fekete füstöt fújt. A sötét felhő először el-vakította a garabonciást, aztán összesűrűsödött és emberalakká formálódott. Ferenc ismét egy holttestet látott maga előtt, de ez más volt, mint az eddigiek. Szálfaegyenesen állt minden támasz nélkül, labanc egyenruha rongyai takarták, rotható kezében szablyát tartott. A feje csupasz koponya volt, a garabonciás mégis úgy érezte, mintha az üres szemgödrök őt figyelnék.

– Egyszer már levágtalak – közölte az élőhalott, a hangja kövön csikorduló fém, csontok zörgése.

– Rotter kapitány? – ismerte fel Ferenc. – Az nem lehet!

Egész testében megremeggett. Újra végigélte a sok évvvel ezelőtti eseményeket: a görcsöt a gyomrában, amikor tudomást szerezett az anyja és húga sorsáról, az arcán végiggördülő könnyeket, a veszett dühöt, ami hajtotta, és a kínt, ahogy a lator kis hiján végzett vele.

– Látom az álmaidat, a legrosszabb félelmedet, garabonciás – búgta a szépasszony. – Megidéztem az ellenségedet!

A férfi egy üvöltéssel kirobbantotta magából a dühét. Rálőtt az élőholtra. Az megrezdült, de a következő pillanatban támadásba lendült. Az első csapása hajszál hiján végzetessé vált. Hajnal segíteni akart Ferencnek, de ekkor a szépasszony egy görbe tőrrel felé döfött. Szikrázva csendült fém a fémen. A kapitány szablyája alig követethető gyorsasággal cikázott, új és új irányból csapott le. Nem egyszer a garabonciásba mart, de harci lázban égő teste alig érezte a sebeket. A rém teljesítette egy kívánságát, saját kezüleg küldhette vissza a csalátagjai gyilkosát a pokolba! A legutóbbi veresége óta sokat tanult. A pengéje belehasított ellensége rotható kezébe, ezzel lefegyverezte. Megrohanta, magasba emelte a baltát, és lecsapott.

A kapitány azonban megragadta az ép kezével, és gáncsot vetett. Ferenc körül megpördült a világ. Teste keményen puffant, csizmatalp préselt ki belőle a levegőt. A kín béklyója dacára oldalt

hemperedett és talpra állt. Ekkor mélyen beléhasított a szablya. Kifutott belőle az erő, összeesett.

A szépasszony sikítását hallotta, némi reményt adott a számára, hogy Hajnal diadalmaskodott. A kapitány azonban egy szempillanás alatt az úrnője segítségére sietett.

Ferenc ahhoz is gyenge volt, hogy felemelkedjen a földről, de gondolkodni még tudott. Eszébe jutott a felirat, melyet a dióban látott.

– Gyertek ide! – nyögte.

Összeszedte a maradék szuszt, és hangosan kiáltott.

– Gyertek ide, szellemek, szerencsétlen bolyongó lelkek! Megszabadultok a szenvédéstől, és eljuttok a mennyebe, ha harcba szálltok! A halott megsebezheti a holtat. Szabaduljatok meg a kárhozattól, álljatok bosszút!

A kapitány nem törödött a szavaival, lefoglalta a küzdelem. A szablya markolatával álon vágt a lányt, majd a gyomrába térdelt, és lefegyverezte.

– Sajnáлом, hogy nem láttad, mit műveltem az anyáddal és a húgoddal – nézett Ferencre Rotter kapitány –, de tartok egy kis bemutatót a barátnődön.

Ágyékából undorító, nyálkás férgek másztak elő. Ferencet elárasztotta a kétségebesés, arra gondolt, talán magával még végezhet, hogy legalább az újabb borzalmat ne élje át. Ekkor fél tucat szellem rohant be a terembe. A kapitány fel sem foghatta, mi történik, míg nem csapott le rá a férfiak ökle. Harcba akart szállni, de a gyerekek megragadták a rongyait, egyikük a hátára csimpaszkodott. Az előhaladt kibillent az egyensúlyából, elesett. A szellemek taposták, harrapták.

Ferenc összeszedte utolsó erejét. A baltanyére támaszkodva felmelkedett, majd rohamra indulott. Meglendítette a fegyverét, és lecsapta ellensége fejét, mire annak teste füstté oszlott. A garabonciást mérhetetlen öröm és megkönyebbülés töltötte el. A következő pilanatban azonban éles fájdalom hasított belé, előreesett. Lenézett, és látta, hogy a hátából a szépasszony tőre áll ki. Rádöbbent, hogy

ismét elhagyta a porhüvelyét, de ezúttal nem fog visszatérni: a szíve halálos sebet kapott.

Hajnal megszerezte a szablyát, elkapta a menekült nősténydémont, és órjöngé felkoncolta. A szellemek suhanva távoztak a tememből: a gonosz pusztulásával végre megtalálták az utat a mennyei fénybe.

Jóska magához tért, felült a ketrecében, és csodálkozva Ferencre nézett. A tekintetük találkozott, a garabonciás számára bebizonyosodott, hogy a gyerek valóban tállos. Odalépett hozzá, és megérintette a szellemét. Bízott benne, hogy ezzel ezer szót is elmesélhet neki.

– Mond meg Hajnalnak, hogy vigyázzon rám! Akkor megőriz egy részt a szellememből. Követned kell az utamat, Jóska! Megvan a tehetséged, teljesítened kell a szent kötelességed, hogy másokat megments!

A fiú elszántan bólintott.

Miután a démon távozott a pokolba, az elrabolt gyerekek magukhoz tértek. Hajnal a földre rogyva sírt. Ferenc remélte, hogy egy szépen nap kiheverik a borzalmakat.

Tovább nem tudott ellenállni a mennyei világ vonzásának, elhagyta az üreget.

Néhai mestere, Miklós várt rá. A tállos hosszú fehér szakálla ragyogott a fényben, nagy barna szemével elismerően tekintett a tanítványára. Meglapogatták egymás hátát, és felszálltak az égre.

L. A. Mór

AZ ELÁTKOZOTT SZABÓ JÁNOS

*Jaj, de beteg vagyok,
talán meg is halok,
talán bizony a szeretőm édesanya
engem megátkozott.*

*Ne átkozzon engem
senki édesanya,
mert én az ő kökényszemű barna lányát
nem szerettem soha.*

*Ha szerettem volna,
el is vettem volna,
az ōcsényi magas templom tornya alatt
megesküdtünk volna.*

– No, jól van, János, kezdjük hát!

De János nem akart indulni. Kezében a fenőkővel, olyan komótosan fente azt a kaszát, ahogyan csak tudta. A halál türelmesen állt mellette. Neki nem volt sietős, hiszen előbb vagy utóbb, úgyis találkozik mindenivel. János meg lassan már csak-csak lejárja átkozott penzumát, s végre megpihenhet a lelke az örök nyugalomban. Nehezen bírta már az örökösi hajszolást, ahogy a rémült lelkeket elragadta a halál. Ez már az utolsó útja talán!

A nap egyszer csak lebukott a látóhatár mögé, és a szürkeség mindinkább rátelepedett a tájra.

A kaszálón megindultak éjszakai maggyűjtésükre az egerek, pockok, és az egyéb üregi állatok. A közeli erdőből macskabagoly szolt vijjogva a fiókáinak, hogy figyeljék, ahogy vadászik rájuk.

A távolban egy róka osont a falu felé, hogy valami baromfit kereszen az övéinek, és megkezdték rémítő éjszakai dalukat a topotyánok.

– Gyere hát, János! – szólt a halál szelíden, és a távolba intett. – A király is ott megy már!

János felnézett, s a borzasztó alak előttük járt már. A lába nem érint földet, vagy nincs is talán? Díszes ruhája tépett, ősöreg rongy csak, a koronája tiszta bogáncs. A nyakában prémes palástja maradékán sáros fűcsomók pihekkentek. Közéjük szúrva gallayak, s minden galla végén egy égő lámpás. Karmos kezében, mintha az élet lángját vinné, és mögötte nem járt más, mint a halál.

Meg János! János, aki nem tudta meddig tart ez a rémítő szolgálat, miután majd megpihenhet, és békében nyugodhat.

Salamon király csak ment végig a faluban az apró házak között, néha megállt, s mintha kémlelne valamit, körbefordult. János láta szörnyű arcát a lámpás villogó fényében, és megborzadt volna, ha él még. Ekkor a király, egy düledező kalyibára mutatott, immáron nem volt idő hüledezni, most már dolog volt.

– Mit vétettek? – kérdezte János, és a halál körbemutatott.

– Hát nem látod? Salamon töke ma megvédte volna őket a király haragjától, de ők bizonyára nem félnek már. Két idős ember van bent. Katona fiaik a háború óta velem vannak, egy szem lánykájukat pedig ezen a tavaszon vitte el valami kórság. Őt is én kísértem át. A két szüle legyen a te dolgod. Na, eredj hát!

János nyitotta a kis, rozsdás kaput, de a nyikorgásra senki nem mozdult. Meghajolva lépett be a házba, hogy a kis szemöldökfa el ne érje.

No – gondolta –, ez most pont megfelel a teendőhöz.

Odabent a kemencepadkán két idős ember bóbiskolt, szépen felöltözve. A lábuk megmosva, mintha bálba készülnének, fehér, tiszta ingben ültekkert, békésen. A fehér keszkenő rebbent olykor az aszszony kezében, de nem félt, csak menne már a másvilágra, szépen. János megfogta a két aszott kezet, és vezette őket kifelé. A kis pulikutya riadtan szűkölt a ház sarkánál, ő nem tudta, mi történik, csak azt érezte, hogy baj van. Nem úgy a nagy szürke cirmos, aki az esperfa ágai közt megbújva pontosan látta, hogy a gazdasszonya örökre eltávozik. Viszi őt a halál az öregével együtt, mert nem ég náluk a töklámpás. Jött értük Salamon király!

Így mentek hát tovább. A két öreg, János, a halál, és előttük, a király.

„Ezen az éjjelen töklámpás égjen minden udvarban, vagy magatokra vonjátok Salamon haragját!” Így szól az ige, de az nincs hozzámondvá, hogy zárjátok el mind a jószágokat, ha jót akartok magatoknak!

Az egyik háznál mindenki aludt már, csak a kis fekete kecskebak lófrált. A tök finom étel, és ette is már, hisz neki a bogáncs is megfellel, de egy édes, jó tök, az talán neki is dukál. A tök eltűnt, és a gyertya sem égett, a király már intett is, és a halál hozta a háznepet. Egy rémült fiúcska szedte a lábat az anyja mellett, talán éppen ő feledte kint a kecskét, aki a romlást hozta rájuk. Nagyabajuszú parasztember próbálta óvni őket a kezével, de már késő. Most már nekik is menni kell.

A falu koldusa düledező kalyibájában húzta meg magát minden éjszaka. Adtak neki egy tököt a jólélkű szomszédok, mert nem vették volna a lelkükre, ha emiatt éri a vég a vénséget. Meg is gyűjtött volna, de hát ugyan mi végre? Minek kellene ő Salamon királynak? A picinyke lábosban ott volt még a tökleves maradéka másnapra. De már nem lesz, aki megegye, mert aznap éjjel erre járt a király, és se-regében ott vánszorog az öreg koldus, és nem fáj már neki az élet, sem a magány.

Végignéztek minden udvart, minden ház sarkát, és ahol nem volt fény, oda bementek, és aratott a halál. A legutolsó utcában egyszer csak kinyílt egy ajtó, és egy kisgyermek futott ki az útra fehér ingeckében, mezítláb inalva. Az anyja sikoltva szaladt utána: – Jánoska!

A fiúcska megtorpant, és riadtan pislogott a furcsa csoportra. De a király ügyet sem vetett rá, őt csak egyvalami érdekelte. Számon akart tartani minden neki gyűjtött töklámpást!

– Ilonka!

Az asszony riadtan magához vonta a gyermeket, s ahogy fölnézett, már inkább szomorúság csillogott a szemében.

– Hát téged az ördög sem visz el, Szabó János?

– Nem – sóhajtotta az új kaszás. – Az sem visz el. Menjetek, Ilonka! Fogd a gyermeket, és menjetek be a házba.

De akkor az ajtófélfa mellett prüszkölvé lobbant az apró gyertya félszeg lángja, s mint kinek nincs már dolga aznapra, elaludt a kis gyertya utolsó csonkja. Csak néhány olvadt fagyúdarab maradt utána.

S a király megfordul erre. Izzó szeme a töklámpást figyelte, és karmos keze kinyúlt felé, hogy megtudja, igaz-e, vagy ott van még a parázs, ami újra fellouhanhat.

Bentről idős asszony rohant ki, kezében gyertyával, amit sietett meggyűjtani. Lobbant is a láng, és hamar újra égett a töklámpás, de már késő. Salamon király már nem mozdult egy tapodtat sem.

– Te vagy-e az, aki átkot küldtél erre az emberre? – kiáltott a halál a rémült öregre.

– Én vagyok, jó uram, bocsáss hát meg nékem, mert elragadott a fektelen keservem!

– Azt tudod-e, hogy az átok visszaszáll arra, aki szórja, és megmérgezi mindenki életét, aki csak kapcsolódik hozzá? – intett körbe a halál.

– Ó, tudtam én, hogy nem jót teszek – szólt az asszony szemlésüve –, de elvette az eszem, hogy láttam kínlódni egyetlen gyermekem. Elhagta őt ez a gonosz pára, nem szerette, csak megejtette, és most szégyenszemre leányanyaként él a házamban elrejtőzve, nehogya a falu a szájára vegye.

– Jól van, hát menj. Terád nem tart igényt a király.

– De... de a lányom! Meg az onokám!

– Őket magával viszi most Salamon király.

A két asszony megdermedt tanáctalán rémületében. Érdemes-e elfutni, hiszen kit nem ér utol a halál? Megszéppenve nézték egymást holtsápadtan. „Csak a gyermeket ne!” Mindketten arra jutottak, hogy tán a könyörgésre megenyhül a király.

De akkor előlépett János:

– Nagyságos Salamon király, esedezve kérlek, hagyd őket meg, bármi legyen az ára, én azt megfizetem! Eleget szenvédett a leány már miattam, és ő adott életet a kicsi fiamnak.

– Ugyan mit adhatnál még? – ámulult el a halál. – Hisz már minden az övé, most még a családot is viszi, amit te ellöktél.

– Igaz, nincs már semmim – szólt János búsan. – Csak annyi, hogy lehet még örök nyugodalmam. De ha, felség, őket futni hagyod, én a szolgát leszek, mindaddig, míg vagyok. A szolgát leszek, amíg világ a világ, és hűen kísérem majd Salamon kompániáját.

Csönd lett. Még a fű sem zizzent a réten, és a nagy eperfa is megállt bologatni a sötétből. Tücsök, békák, s mind az éjjeli állatok elhallgattak, míg a király gondolkodott. A karmos kéz kinyúlt feléjük, s a rettentő száj már nyílt is, hogy elmondja ím az ítéletet. Élő és holt is megborzongott, ahogyan a hang elhagyta a torkát, mintha a kút mélyéről szólt volna rekedten, s csak ennyit mondott:

– Menj hát! – A szörnyű kéz csak intett, aztán a király megfordult, hogy továbbmenjen.

Ilonka még ott állt megdermedten, kezében a gyermek is halálos csöndben. Némán figyelték, ahogyan a kis csoport elhaladt, és mindenjában eltűntek a sötétségben egy pillanat alatt.

Azóta járnak így minden ilyen éjjel, Salamon király, a halál, s velük megy az elátkozott Szabó János is, örökös hűséggel.

Lermon Anna

MIKOR MEGDAGAD A SÖTÉTSÉG

Amikor ez történt, hosszabbodtak már az éjszakák, Gyurkának hajnalonta, a munkának nekiveselkedve jó párszor a tenyerébe kellett lehelnie, hogy ne sajogjanak az ujjai. Megcsinálta, amit kellett, panasz nélkül, minden mozdulata arról beszél, hogy ő igen hasznos itt, nem holmi ötödféléves kicsike, aminek kinéz, hanem valódi munkaerő: feji a tehenet, viszi a sajtárt, vizet hord, ganyék, etet, kapál, öntöz. Délre jól bele is fáradt, nem egyszer elaludt az ebéd mellett. Édesanya vette el az asztal mellől, fektette az ágyba.

– De igen kíméled – mormolta rá az apja, aki inkább keltette volna, menjen csak ki a ludakkal.

– A ludakat Mári is kiviheti – ejtette el az asszony, de az ura csak morgott rá.

Gyurka nem bánta, ha kint kellett lennie, egyedül legeltetni, szívesen kapált az anyjával is a kertben. De a testvéreivel nem szívesen dolgozott. Jancsi megcsipkedte, ha nem látták, sokat csúfolta. Megszokta, hogy ne árulja be – az apjuk csak őt szidta le érte. Mári jobb volt hozzá, de azért oda-odasúgta, hogy a kakukkfióknak hallgass a neve. Ha mosni mentek, a szennyest ő vitte a nővére után, ha víz kellett, ő vonszolta a vödröt, le-letéve, de nagyon iparkodva. „*Siess már!*” – kiáltozott utána a néne, mintha ő is tizenkét éves volna.

Jobb volt, mikor a dédnagyanya még élt. Gyuri úgy emlékezett, hogy akkor még az apja is másmilyen volt. Nem szólt, ha ő odabújt a dédi ölébe, meséít hallgatni, vagy ha az anyja megöllelte. Nem is ütötté meg. „*Hagyjad, fiam, az Isten így adta, ez már így van*” – cíttította az öregasszony az unokáját, és János csakugyan elsóhajtgatta akkor a dühét.

A dédi mesélt Gyurkának a csudovisról is. Akkor már nagyon lassan beszélt, nagyon halkan, és sokszor olyanokat, amiket a kisfiú egyáltalán nem értett. „*Csak kakukkfióka ne volnál, kicsike – simogatta a kócos üstökét. – Nem féltenélek ennyire. Vigyázz, ki ne menj éjszaka, mert elvisz. Elvitte az unokahúgomat is, úgy mondta. Látta a néne. Akkor jön, mikor megdagad a sötétség, fehér madarak kísérik, de azok nem élő madarak, nem ám, holt lelkek. A csudovis sem élő. Nagy, mint a házunk, lidérc a szeme, csont az ujja.*

Kicsi gyerekeket rabol magának, kicsi gyerekek lelkeit. De téged nem vihet el, angyalom, nem, mert a dédnagyanyád nem hagyja! De azért csak ki ne menj sötétbe.”

Sietett is minden munkájával, nehogy szürkületre maradjon, végzett, és szaladt az anyja ölébe. „*Ne csókolgasd annyira!*” – korholta az apja a feleségét; a sárga epe öntötté el ilyenkor, hogy lám, így csókolhatta a büdös rima azt a szőke legényt, így ölelhette.

Öhözszá az apja sosem ért, csak úgy, hogy tenyere vagy nadrágszíja csattant rajta. Gyűlölte a kék szemét, a világos haját, nem nevezte nevén, csak kölyöknek hívta, mintha kutya vagy macska volna. Éjjel hallott csak erről beszélni, ahogy az anyja mellett feküdt, érteni nem értette. Az anyja suttogása: „*Ejj, hiszen hányszor mondtam, halottnak hittelek, jöttek már meg a mieink, s mind csak azt mondja, nem látott, eltűntél, meghóttál!*” És rá csak sziszegés felel: „*S fekszel is be mingyán az első gyüttment alá!*” „*Iszen itt volt, segített nekünk, ki tudja, mi lett vóna, hogy a tető majd ránk szakad, a fát nincs ki felhasogassa, én egyedül, a két gyerekkel s az öregekkel, kezem sajgott már!*” „*Hányan viselték, becsülettel, csak te nem, fene a véredet!*” Nem felelt az anyja, szorítja a szájára a kezét, úgy zokog, és még az volt a jobb, ha itt állapodtak meg. Gyurka azon igyekezett, hogy hamar aludjon el.

Mióta az eszét tudta, szégyellte magát. Tudta, hogy szégyellnie kell. Az apja a bátyjával és a nénjével a pápista templomba járt, az anyja vele a lutheránusba; lehajtotta a fejét, ahogy őt kísérte. Kérlelte az urát, vigye magával Gyurit is, de az csak rárivallt: „*Vigye az, akié, én ugyan nem!*” Még Gyurka kék szeme és fehér bőre, ahogy a fekete testvérei mellett látták, az se mesélt annyit róla, mint az, hogy a lutheránus templomba kellett járnia. Az anyja elfogadta, viselte szépen a szégyenét az egész falu előtt. Ő meg viselte vele; összekötötte őket, mint az anyatej, mint az anyaöl melege.

Mire ez az ősz eljött, nagyon fekete lett a világ. Kimenni a faluba Gyuri nem szeretett, csúfolták a gyerekek, és a testvérei is velük; Jancsi – pedig már valóságos legény – inkább még adta alájuk a lovát, meg nem védte volna.

Az ő tanyájuk kint volt, már a fenyves mellett, ahogy mentek, útba esett a Povanovszky-kastély. Meglátta őket egyszer a kertjéből a báróné, Jancsit, ahogy haját húzta, Márit, ahogy csak nevette, és bentről rájuk szólt:

– Mit bántod a testvéred, fiú?

Kesztyű volt rajta, abban vagdosta a rózsáit, de levette, mikor ki-jött, hogy megsimogassa Gyuri arcát.

– De szép szemed van, kicsike – mosolygott rá. – Jössz majd az iskolába, és meglátod, hogy fogsz tetszeni a kisleányoknak. Tanulsz majd sokat, jegyző lesz belőled.

– Nem fogok én, naccsága – vágta ki Gyurka. – Nem engednek.

Jancsi csak megböki oldalról: illet ne mondjon! De az úrnő, ahogy látja, rá haragszik meg érte:

– Békét hagyj neki! Ilyen vitéz vagy? Hiszen édesapád is harcolt, úgy-e? S járnak is a nyakára, mint némek az uram miatt. Szebben kell ezt tűrni. Úgy. Felvetett fejjel, mint Bathány tűrte, meg a ti-zenhárom, kikről nem szabad beszélni. Szeresd az édesapádot érte, és szeresd a testvéreidet. Ha mi itten csak marakodunk, akik meg-maradtunk, ugyan hiába folyt el az a sok áldott magyar vér! Ugyan hiába!

Siet be, a gyerekek néznek utána, mintha könnyét törlné annak a szép kesztyűnek a szárába...

Ez volt az első ősz a dédi nélküli. Sokat állt kint Gyurka, mikor a ludakat meghozta. Nézte a fekete fenyvest, hallgatta: melyik vajon a csudovis hangja, meg bírná hallani? Akkor, egy este meglátta a fehér madarakat. Gyorsan behunyta a szemét, hátha akkor eltűnnek – de nem, inkább mintha közelebb szálítak volna csak. „*Ne nézz a szemükbe!*” – mondta belül egy hang, és ő leszegte a fejét – csak ne tudta volna, hogy azok csak jönnek, egyre jönnek ide fölé! Nem bírta, odanézett – jaj, bele az egyiknek a szemébe, hogy az rávíj jogott, mint a vércse. „*El ne vigyél!*” – kéri Gyuri, de hangja nincs; otthagya a legelőt, rohan a házba, csak beérjen, mielőtt a csudovis kiér a fenyvesből! Nem lát, nem hall – egyenesen neki is ütközött a nénjének.

– Mit csinálsz, bolond, te! – lökte mellbe Mári.

Gyurka megölte:

- Maradj velem, Mári, elvisz a csudovis!
- Csuda mi visz el? – nevette a nővére.
- Az erdőből jön már a csudovis! – zihált a kisfiú. – Nem látod te a madarakat?

Mári csak kinevette, tovább tett-vett az udvaron. Gyurka beszaladt a házba – de nagyon egyedül volt benne... Ha a dédi élne, ölébe bújhatna, ő meg simogatná, nyugtatgatná... De hát éppen az apja jött be először. Gyurka a kemencesutba húzódott, ott reszketett, alig lehetett meglátni.

– Mit keresel már idebenn, kölyök? – vetette oda neki. – Kész vagy mindenkel? Szemetet, pernyét mind kivitt?

- Sötét lett nagyon, édesapám – motyogta Gyuri.
- S mit zavar az téged? Akkor jössz be, ha kész vagy.

De Gyurka csak reszket, nem mozdul, a férfi is látja, hogy egészen lilás a szája.

– Téged meg mi lelt? – lép oda hozzá.

A fiú, hogy közeledni láttá, ösztönösen húzódott hátrébb. Ismerte a hirtelen mozdulatait, a szikrázó szemét. Neki még a bajusza is félelmetes volt, hosszú fekete vonal a szája felett, keserű lesz az állása, mikor az apja keserű. Fölé magasodott: hatalmas alak, ő elveszik mellette.

Jánosban eleinte talán megpendült egy cseppnyi aggodalom, de ahogy a kisfiú elhúzódott előle, feldühödött. Megfogta a karjánál, ki-penderítette a subból.

– Mész ki, csinálod, míg végire nem érsz!

Gyurka felzokogott:

– Ne akarja azt édesapám, nem bírok kimenni!

János fogta, kilökte az ajtón. A gyerek nem bírt mozdulni onnan, reszkettek a lábai. Szerencséje volt, hogy az anyja éppen arra járt, meglátta.

– Mi lelt, kicsi fiam?

Magához szorította, letörölte a könnyeit a kötényével.

Vitte magával, míg az állatokat bezárta, Gyurka végig a kötényét szorongatta.

Hajnalban már talpon volt, kihajtotta a ludakat még früstök előtt. Azután már Márít küldte ki velük az anyuk, őt meg kézen fogta, elmentek a kastélyba. Hátulról kerültek, arról kellett a konyhára menni.

A vér Ágota nyitott ajtót a kopogásukra.

– Magda, te vagy? – nézett ki rájuk, de fel nem derült.

Kezde felkötni a kendőjét – nem azt, persze, mint amit a kisfiú a templomban látott rajta; az fekete volt, rojtozott, sűrűn hímzett szegéllyel.

– Ágó néne, vegye meg ezt a kis tojást! – kérlelte Gyurka anyja.

– Jaj, Magdám, hát iszen tudod, hogy a Tahiéktól veszem!

– S vegye most tőlem is! Majd süt az úrfiaknak gibanicát, csak örülnek neki!

– Gibanicát! – nevette ki Ágó. – Ha úgy volnának még azok! Kijutott nekik is, nem csak nektek. Bizony már ők se selyembe járnak, vagy ha igen, hát tizévesbe. Mint én is. Az ám! Ha legalább az uram a Kossuth-bankót ne rejtette volna, mikor kérték! Eh...

– Jaj, vegye meg! – kérte újra az asszony. – Hadd vegyek az árából ennek ruhára valót! Nő, mint a gomba, egykettőre nincs egy ingese.

Ágó hümmögött, hümmögött, de csak átvette végül a tojást. Gyurit meg lepénnyel kínálta:

– Egyél, te, kakukkfíóka. Kárnak jöttél te is csak ide, úgy-e?

Gyurka semmit se felelt, lehajtott fejjel majszolta a lepényt, de az anyja megsimogatta a feje búbját, mintha azt mondáná: „*Nem kárnak, kicsike, nem annak!*”

– Látod, be kár volt, be igen kár! – tromfol rá Ágó néne. – Jobb lett volna csak várni még! Istennek tetszőbb is!

Magda szája alig reszketett meg.

– Mást mondott akkor Ágó néném, emlékszik-e? Hogy az már nem jön többet, s ez meg itt van, ifjú vagyok még a hosszú özvegy-ségez. S csak tartsam itt, dolgos is, szerény is, nem mint a régi volt.

Ágota sóhajtott. Suttogva mondta csak oda:

– Jobb lett volna neked az. Ha avval élsz, nem evvel.

Ha felelhetne rá... Ha elmondhatná, milyen más volt az a másiak, akinek a nevét nem szabad már kimondani, milyen édes volt azt ölelni! Ha lehetett volna, csípőjére kapja akkor a kicsi fiát, elgyalogol vele a Küküllőig, élni zsellérként azzal, aki úgy megszerette.

De csak elfordult egy pillanatra:

– Ki hitte ezt akkor, az elejin... Hogy kérlelt akkor János, ajándékot hozott, árva lány létemre májusfát állított, ablakom díszítette...

– Vége meg csak ez lett – vonta meg vállát a néne.

– Más volt előtte – jegyezte meg a fiatalasszony. – Jobb volt még, meg se ütött. Azután lett ilyen.

De a másik asszony csak intette:

– Tűrni kell azt. Iszen a hazáért harcolt. Úgy-e? S igen megszenvedte.

Gyurka látta, ahogy az anyja arcán átfut egy árnyék.

– S mi az, mondja meg néném! Mi a haza? Leveszi-e a szégyent rólam, s húz-e inget a kicsi fiamra? Csak szó az, s mögötte semmi sincs!

– Elhallgass, te, mintha az Isten káromolnád! – kiáltott rá Ágota.

– Én ugyan nem – rázta a fejét Magda. – Az Isten jó. Szép reggeleket ad, csendes esőt, szép termést. Én azért igen hálás vagyok. Ej, csak az estéket, azokat venné el! S az éjszakákat vele! Azokat venné le rólam!

Nem mondta tovább, megitta a bögre tejet, amelyet Ágó néne kitöltött neki. Gyurka is a magáét, és szaladt az anyja után, aki addigra már az udvaron volt. Meg akarta kérdezni tőle, miért fél annyira az éjszakáktól, őt is a csudovis rémiszti? De nem kérdezte inkább.

Most a tehenet kellett őriznie, a Lidit. Jámbor állat volt, de ahogy kiszabadult a zöldbe, egészen megelevenedett, jó messzire kiment.

Gyurka meg öröült, hogy távol lehet vele, messze a háztól, a fenyves-től. Csak a falubeli gyerekek ne látták volna meg... Kezdték froclizni, kis fattyúnak kiabálni, hát messzebb hajtotta a Lidit, egyre meszszebb, ki a csalitosba. Már hatot harangoztak, mikor nekiindult, hogy hazavezesse.

Csendes eső jött addigra, olyan, mint amilyet az anyja szeret, és mert nem volt cipője, lépni se volt rossz a sárban. Szerette azt az érzést, a nedves föld simogatását. Csak hideg ne lett volna... Ez már ugyan nem nyári eső, beleborzong az ember. Ha meg nem elég, megjött hozzá a szél is, a november igérete, csípős, mint az apja keze. Bújt hozzá szorosan a tehénhez, az meleg volt, elfogta előle a szelet is, a lepénybe meg lehetett lépni, megmelegítette kicsit az ember lábat. De meg fogja szidni az apja, hogy így elmaradt, miatta késik a fejés!

Fülön is csípte valóban, amint megérkezett.

– Hát ha így, akkor így! Fejed akkor gyertyafénynél! – penderíti be az istállóba, és beállítja szépen a Lidit.

Ott állt Gyurka felett, ahogyan fejt; nehéz az még a gyereknek egy-mágának, nem bírja egyedül, mindig az apja vagy anyja fejezi be. De most még a keze is reszketett, lassan haladt, a tehén meg-megrez-dült, nehezen túrte.

Kinn közben egyre dagad a sötétség, és a szél olyan furcsa, olyan idegen hangokat hoz belőle...

– Eriggy, na! – állítja fel az apja, és ó hirtelen ott találja magát abban a tág, vad sötétben.

Próbál arra figyelni, amit ismer, a tyúkok meg a macska motozá-sára, a száradó kukorica illatára. Ha számol, az segít, mire három-szor elszámol tízig, elér a házig! Csak ne zavarodna minden bele. Három, négy, öt... Ej, de rossz hangokat hoz a szél, rekeden, mély han-gokat, amilyenek nem is léteznak igazából. Hét, hat, nyolc, kilenc... Olyan iszonyatosan hideg ez a szél, az eső is az ember csontjáig esik... Mintha hús volna, foszló hús csak a csonton, úgy átcikorog rajta a vihar, a lelkét eszi meg. Három, négy, hat, már minden járt odaér! Csak ne hallaná azt a hangot... Meg kell állni, kivenni az eső és szél zajai

közül: mi ez, mit mond? Őérte jön?! Muszáj egy lépést balra tenni, kinézni a ház mögül...

Ott van!

Akkora, mint a ház, vagy nagyobb is. Két lidérc a két szeme. „Csak ne nézz bele! Ne nézz bele!” – de nehéz az!

Lesunya a fejtét, mint a bikaborjú, nem néz semerre, csak neki a háznak egyenesen, be az ajtón.

– Hát ennek meg mi baja? – bámul rá Jancsi, de az anyuk csak beleöléli a kötényébe.

Gyurka nem mert aludni az éjjel. Apja, testvérei elégedetten horogtak mellette, de ő nem tudott, vacogott a fogá. Nem akart a kis ablak felé nézni, de ha nem néz, csak annál rosszabb; hol odasan-dított, hol a párnába temetkezett – de hiába az is, tudja, érzi, hogy a csudovis ott áll az ablakuk előtt. Mintha még a szagát is érezné: halálszagú, mint a Burkus volt, a nagy kuvaszuk, amire úgy leltek rá két nap után. Ő nevén szólította, hátha felugraná még! De Jancsi letromfolta, fogott egy botot, átkordította a kutyát a másik oldalára. Hangyák, darazsak, legyek hemzsegtek az oldalában, és őt megcsapta a bűze; sírt, nagyon sírt, amiért a Burkusnak ilyen szaga lett, és hangyák másszák, és hiába szólongatja már, sose ugrik fel!

Az a szag, az kúszik ide most is, megmérgezi a család békés horogását, belecsempez valami áporodottságot, amitől meg kell őrülni. Csak oda ne nézz, ne nézz fel, hosszú a karja, be tud nyúlni az ablakon is!

Ej, csak ez a kegyetlen hideg ne volna; bújt az anyjához, adna meleget, mert itt fagy halálra. Az sokáig tűrte békén, tette a tenyérét a homlokára: „Be forró vagy, gyöngyöm!” De végre is, mire a pacsirta megszólalt, nem bírta tovább ő sem – hánymadszor keltezte akkor már fel, hogy ne kelljen egyedül virrasztania? „Elmaradj most már, Gyurka, magadnak!” – így teremtette le félálonban, neki meg mintha kést forgattak volna a szívében.

Hamar jött aztán a reggel, nem hagyta aludni az apja.

– Hagyja, ap... János, hagyja azt a gyereket, egész éjjel hánymódott, aligha beteg nem lesz – fogta volna pártját Magda, de az az

elharapott „apjuk”, az nem bírt János füléből kimenni; ő maga tiltotta meg azt a szót, de csak nem nyughat miatta.

– Mikor éngem sáncre vittek, ugyan nem kérdették, jól aludtam-e! – vetette oda az asszonynak. – Fejteni a követ, rakni a falat, fűrészelni, hogy az ember keziről a bőr leszakad... Más az, mint egy csapat ludat kihajtani! Számolni a napokat, hogy majd elengednek, hazamegyek azokhoz, akik otthon várak... Az ám! De még hogy várnak!

Szúrósan nézett Magda szemébe, ő meg csak lehajtotta a fejét, nem felelt.

– Télire, akkor egy pokrócot kaptunk takaróni, máskülönben semmit – folytatta János, mintha még sose mesélte volna. A fia, lánya részvéttel hallgatták.

– Attól féltem, hogy reggelre ujjam, lábjam lefagy, kergettük, hogy mit találunk kapcának, hogy béléljük ki a rossz cipőt. Én tudom, mi a hideg, volt részem benne...

– Azt ugyan már én is tudom – szúrta közbe Gyurka halkan, megondolatlanul.

Milyet villant János szeme! Magda nem várta, hogy a keze neki lendüljön, kezdte készíteni a fiát, szinte úgy vetette ki az ajtón, egy fél karej kenyerset nyomva a markába.

Csak ne aggódna érte úgy... Mintha láz is gyötörné, vizenyős volt a szeme szegény kicsikének, a nézése meg olyan különös...

Gyurka elindult a libákkal a kukoricatarló felé – távol, jó távol az erdőtől. Fél szemmel se sandított a fenyők felé. A tarló felsértette a talpát, lábjait megvagdosta a kukorica éles levele. Van pedig az apjának rossz csizmája, csinálhatna a szárából bocskort neki, de azt mondja, minek az az ilyen kicsinek, érjen meg még egy-két telet hozzá.

Eltehet fél nap, és ő nagyon rajta volt, hogy ne gondoljon arra, amit az este látott. A nap néha kikandikált a felhők közül, az eső is alig szitált – igaz, ő így is fázott a kendőben, amit az anyja rákanyarított, nem tudta úgy összehúzni, hogy a fogá vacogását elmulassza, a keze meg majd hogy rá nem fagyott a kis ostor nyelére. Tudta, hogy

rosszat mondott, de nem értette, mivel – mégis nehezére esett hazafelé venni az irányt, mikor a gyomra korgása már nagyon jelezte a dél közeledtét.

Nagyon nagy csendben telt az ebéd, még a bátyja és nénje se szolt. Beborult közben, egész szürke lett az ég, és Gyuri úgy érezte, valami nagy, ólmos feszülés kezd ráereszkedni mindenre, összekapcsolódik a sötét csenddel, és őt elnyeli egészen, már semmit se lát...

Magda emelte fel az asztal mellől, tette le az ágyra.

– Nincs tán elég dolog? – szolt fel a férje a pipája mellől.

– Iszen tán beteg is... – motyogta Magda, de mikor János kisvártatva felkeltette Gyurkát, hogy a ludakkal visszaküldje, semmit se szolt.

A kisfiú mélán tartotta az ostort, hallgatta a sár cuppogását a talpa alatt. Már az elmenetelnek se tudott örülni, mintha minden érzése belesüppedt volna abba a sötét csendbe. Sokat kellett leülnie, de mindig állhatott is fel hamar, a ludák szétszélednek, ha nem figyel, ha meg el találna bóbiskolni... Nem merte elképzelní, amit azért kapna az apjától, ha egyet is elvesztené. Ez tartotta ébren.

De nehezen akarózott megindulnia hazafelé... Az ég nagy és nehez, ő pedig kicsi alatta, olyan nagyon kicsi.

Most időre érkezett, még szürkület előtt. Megitatott, az apja elküldte a baromfit bezárni, szerszámokat bevinni. Megkérte a bátyját, hogy a lovát vezesse be az istállóba, mert ő a Szávától tartott. Most Mári fejt, és mikor végzett, Gyuri kezébe nyomta a sajtárt; leszegett fejjel menetelt be vele a házba.

– Hát itt vagy, kicsi fiam? – mosolyog rá az anyja, de ő különösen találja a mosolyát, mintha arra is ráült volna az áporodottság.

– Mutasd csak, no – lép hozzá Magda, teszi a kezét a homlokára. Olyan hideg keze van!

– Ülj le csak, gyere! – inti az asztalhoz. Ez mindig jó, mikor csak ketten vannak, az anyja puliszkát főz, még érezni a friss kenyér illatát. Csak ne érezné mögötte azt a másik szagot... Jaj, valahogy semmi sem olyan, mint lennie kéne!

Bejönnek a testvérei, valamin nagyon nevetgénnek, egymást ugrották. Mosdanak aztán, és leülnek ők is.

Magda meggyűjtja a lámpást, az asztalra gyertyát tesz.

– Be korán jön már az este – jegyzi meg szórakozottan.

János úgy vágódik bele a csöndjükbe, még a csizmája kopogása is csupa fenyegetés.

– Mit csináltál, kölyök? Otthagyd a lovát, a karám meg tárva-nyitva?

Gyurka megrémül.

– Nem én voltam az, édesapa!

– Hát ki volt? Kimész, megesinálod, megmondtam, hogy már az istállóban a helye éjszakára!

– Jaj, édesapa, ne akarja, nem merek kimenni!

Nagyot villan az apja szeme:

– Édes vagy nem édes, ha otthagytad, be is hozod.

Gyurka elsírja magát.

– Nem megyek ki, elvisz a csudovis!

– Mit bánom! Amit mondtam, azt csinálod! – üt az apja az ajtófelfára, hogy beleremegnek a falra akasztott tányérok.

Gyurka feláll az asztaltól, húzódik az anyjához.

– Látja János, iszen reszket, ne küldje ki már ilyenkor, kicsi gyerkeket! – szólal meg Magda halkan.

– Elhallgatsz, vagy vele mehetsz, alszotok az ólban! – kiált rá a férfi. – Kimész, te kölyök, vagy szíjat hasítok a hátadból!

Látja Gyurka, hogy az apja komolyan gondolja, már kezdi kibontani a derékszíját, már indul meg felé; kapja magára a kendőt, szalad ki. Ha gyors lesz, talán beér, mielőtt a csudovis a legelőig jutna. Jaj, csak ne látná már azokat a fehér madarakat!

Rohanvást jut a karámig. Feledi, hogy fél a lótól, teszi rá a kötelet, vonná befelé az istállóba:

– Gyere, Száva, gyere, be kell menni!

Csak nem akar ez jönni, hiába hívja: csap a temporára, húzza sörényét, de mintha nem is hallaná.

– Gyere már, Száva, jaj, látod, jön is a csudovis!

Sír szegény, kiabál a lónak, de az mintha nem is hallaná. Lassanként csak megindul – de indul már a szörny is, akkora, mint a ház, a karja hosszú, Gyurkáig is leér. A szeme izzik, őt nézi vele, nem a lovat – a ló észre se veszi.

– Siess, siess, Száva, gyere már!

Sírva húzza, de ugyan lassan haladnak, a csudovis meg már a tanyáig ért, még négy lépés, és itt van!

Alig nyöszörög már: „Száva! Száva!”, csak sír, a könnyektől alig látja a csudovist, nagy fehér hegy, beleremeg a léptébe a föld. Érzi már a szagát, itt, egész közel, rothatásszaga van, halálszaga, jaj, csak ide ne érjen, de már hallani a hörgését, már nyújtja azt a hosszú karját – itt van!

Odabent megfeszül a csend. Az asszony az asztalt söprögeti, minden mozdulata fojtott keserűség; a férfi a pipáját élesztgeti, csak azért se néz fel. Így is tudja, hogy Magda az ajtó felé pillantgat, oda is szúrja neki: „Ugyan ki nem mész!” Pedig az asszony hallani véli a kicsi fia sírását. Kezdi mondani, észre se veszi, csak a szája mozog: „Úr Jézus, hozzád kiáltok, ó halld meg könyörgésem! Tetőled kegyelmet várok...”

– Elhallgass! – kiált rá a férje.

De ő érzi, tudja a vészt, megy az ajtóhoz, tapad rá, mint aki vár valamit, valami irtóztatót, amit elkerülni nem lehet.

Velőtrázó sikolyt hallani; Magda tépi fel az ajtót, rohan ki. A kárámban ott van még a ló, a kerítésig se ért, mellette fekszik a kisfiú. Rogyik le mellé, zokog neki, keltegeti – de a szegény kakukkfíókát már nem kelti fel, csak a végítélet harsonája.

Háromszéki Nándor

ÚJ MEDER

1886 nyara, Szentes környéke

Hazaérkezett.

Ó, mennyire várta ezt a napot!

Ám a mellkasdagasztró örööm helyett csak valami fásult mélabút érzett, amint a Tisza töltéséről végignézett az alaposan megbolygatott tájon. Antal keserű fintorra húzta száját.

Ugyan mire számított? Hogy egyszeriben helyrejön minden, pusztán azért, mert arra a földre lép, ahol huszonkilenc esztendeje a világra jött?

Te balga lélek! Hisz már a születésed is átkozott volt!

Miközben a császárt és a Monarchiát szolgálta a távoli Bosznia-ban, ette a penészes, sovány menázsit, komitácsikra vadászva róttá a nyaktörő erdei csapásokat, és csak úgy élhette túl Prijepolje fagyos poklát, ha vacogva összebújt mundérszagú társaival, egyedül az tartotta benne a lelket, hogy majd ha kezébe nyomják az obsitot, végre hazatérhet. De most, mikor ez a vágya teljesült, Antal nem érzett semmit. Sem öröömöt, sem izgalmat, és főleg nem elégedettséget.

Haza?

Vajon nevezheti-e hazájának a vidéket, ahol már egyetlen rokona sem él? Ismerőse is alig! Olyan, kire jó szívvel gondolhat, meg ép-penséggel csak egy...

Miért alakult így az élete? És mihez kezdjen magával eztán?

Úgy vélte, a válaszokat, ha ugyan léteznek, odalent fogja megtalálni, a kubikosok táboraiban.

A fűzfák alatt félig földbe vájt, nyomorúságos kunyhók sorakoztak. Fala egyiknek sem volt, a tetejük is csak néhány galliból, meg az arra hányt nádból készült. Ez ugyan megvédt szegény ördögöket a nap hevétől és a kisebb esőktől, ám a zivatarok idején bizonyára tapodnyi hely sem maradt odabent szárazon.

Napszítta bőrű, feltűrt ingijjű férfiak serénykedtek a terepen. Némelyek a kiásott földet lapátolták taligákba, amit aztán mások párokba rendeződve tolta-vontak a töltés tetejére. Ereik kidagadtak, izmaik megfeszültek a nehéz munkában, mégis csodálni való

rugékonyággal végezték a dolgukat. A kékmundéros idegenre nem is pazaroltak néhány mogorva pillantásnál többet.

Antal már messziről kiszúrta a munkálatokat irányító, ősz hajú mérnököt, aki ápolt szakállával és városi öltözékével kirítt a rongyos kubikosok közül. Az obsitos megigazította bal kezén a kesztyűt, majd egyenesen az öreg felé vette az irányt.

– Adj isten, Fridi bátyám!

Boros Frigyes a szeme fölé emelte tenyerét, annak árnyékából méregette a jövevényt.

– Ismerem én kendet?

– Ej, bátyámuram, hát ennyire megváltottam volna?

A mérnök egy darabig ráncolta a homlokát, mint aki erősen kutakodik az emlékeiben, aztán fölszaladt a szemöldöke.

– Anti? Fiacskám! Tényleg te lennél, vagy megsalnak vén szeimeim?

A megrökönyödött kubikosokkal nem törődve szélesre tárta karjait.

Antal torkába gombóc növekedett. Érezte, ahogy megnedvesedik a szeme, miközben viszonyozta az öreg ölelését.

– Én vagyok bizony, Fridi bátyám! Megjöttem.

Úgy mondta, mintha csak imént ugrott volna át a szomszéd tanyára holmi apróság végett. Pedig hát...

Az öreg eltartotta magától.

– Hadd nézzelek, fiam! – Körbejárta Antalt, tapogatta a felkarját. – Ej, be megemberesedtél! Mikor utószor láttalak, alig nőttél ki surbankó korodból.

– Bizony a tizenkét esztendő nem csekély idő.

– Nem jött felőled se hír, se levél. Azt persze hallottuk, hogy nem ment simán az okkupáció. Azt hittük, te is odavesztél Boszniaban. De Istennek hálá, csak hazatértél!

– Voltaképp azért jöttem, hogy lássam bátyámuramat, de nem szeretnék kend terhére lenni.

– Már hogy lennél a terhemre, fiam! Előtted minden nyitva áll a csongrádi házam ajtaja. Persze ha inkább magadban volnál,

kimehetsz a tanyára is. Megvan még. Tudod te, melyik... – Valahogy nem jött a nyelvére, hogy kimondja: a szülői ház. – Igaz, ráférne némi javítás. Kivált a tetőre, de a falak még állanak. Ha gondolod, szerezhetek egy ácsot, meg néhány pallért. Hamar kicsinosítják.

– Köszönöm a jóságát, Fridi bátyám, de ne fáradjék vele! Én oda be nem teszem a lábam, ha nem muszáj!

A mérnök nem vitatkozott. Mert hát mit is mondhatott volna? Átkozott hely volt az, mindenki tudta. Azt beszélték, kísértetek tanyája.

– Mihez kezdesz most, fiam?

– Először is valami tisztes megélhetés után nézek.

– No, abban segíthetek. Maradj itt! A Tisza megregulázásához minden szükség van ilyen jókötésű legényekre.

– Álljak be kubikosnak? – vonta fel szemöldökét az obsitos. Újra végignézett a koszos ruhájú, fásult tekintetű embereken. – Megval-lom kendnek, nem sok huzalmat érzek a földtúráshoz.

Aztán észbekapott, hogy a szavait tán félre is lehet érteni, és nem szerette volna, ha a mérnök rátartanak véli, aki lenézi a kétékezi munkást. Ezért halkan hozzátette: – Meg aztán nem is konyítok én az afféle munkához.

– Akkor hát mihez konyítasz?

Antal hosszasan rágta magában a szót, mert az igazat nem mondhatta, hazudni pedig nem akart. Hogyan magyarázhatná el egy civilnek, miben is áll az ő tudománya? Fegyelmezetten menetelni a halált okádó ágyúk felé, szuronyt döfni az eleven emberhúsba, tüzes vassal vallomásra bírni a megáttalkodott bosnyák lázadókat, puskatussal állon vágni a rekvírálás ellen ágáló parasztokat, vagy kereszttülli- ni valakinek a mellkasát... Ezeket sorolja tán? Mert idáig főképp efféle dolgokban jeleskedett. Eh, aligha lehet szükség az ő tudományára errefelé.

– Leginkább a fegyverekhez – bökte ki szemlésütve, mintha valami szégyellnivaló dolgot vallana be a gyöntatójának. Pedig aki járt már háborúban, tisztában van vele, hogy ellenséges terepen ez a tudás jelenti a túlélést.

– No, azzal itt nem sokra mész! – nevetett fel Boros Frigyes. – Akkor csak csendőrnek állhatsz, vagy...

Elharapta a szót, de az arcáról leolvadó mosoly elárulta a másik lehetőséget.

– Mindegy is. Nem kell elsietned a döntést. Gyere, inkább nézd meg, mi nagy dolgot cselekedtünk mi itten a természetben!

Boros Frigyes büszkén mutatta meg Antinak a terveket. Az új vezérmeder majdnem elkészült. Egy hét múlva már erre hömpölyög a Tisza, miután átvágják az utolsó keskeny földnyelvet is. Így jó két kilométerrel rövidül a folyó, ami tán csekélységek tűnhet a gigászi munkához képest, ám ez a labodári átvágás csupán egyike a tervezett százkettőnek. Mire elkészül a nagy mű, amit még Vásárhelyi és Széchenyi általmodott meg, folytatta a mérnök, úgy négyszázötven kilométerrel lesz rövidebb a Tisza. Az árvíz eztán néhány héten levonul, és nem borítja majd hónapokig víz a termőföldeket. Boros Frigyes egészen belemelegedett a magyarázásba.

Ha az obsitos csupán hallgatta volna, talán rá is átragad a lelkésdés, de amikor végignézett a kubikosokon, nem láttá rajtuk azt a fenegy boldogságot. Meg is említette ezt pártfogójának.

– Annak bizony más az oka – komorult el Boros Frigyes képe.

– Tegnapra ígérték nekik a gázsit, de közbejött valami. – A mérnök idegesen rágcsalta az ajkát. – Rajtaütöttek a kocsin, ami a pénzt hozta, és elragadták a fizetséget. Időbe telik újra előteremteni egy ekkora összeget.

Erre már megmozdult a kíváncsiság Antalban. Amikor nekik hozták a zsoldot, legalább tízfönyi patrul kísérte a szállítókat.

– Hogyan lehetséges ez? Megspórolták a csendőröket?

– Jöttek azok, de csak Mindszentig. Ott aztán hírért vették, hogy a betyárkirály a Lebuki csárdában mulat. Nosza, kaptak a dolgon, és odavágattak. mindenáron vasra akarták verni. Csak hát... – tárta szét karjait Boros – ...a hírhozó nem az igazat mondta. A csendőrök meg lépre mentek.

Az obsitos már ennyiból is sejtette a történet végét, de hagyta, hogy a mérnök maga mesélje el, a saját szavaival.

– Faragó Mihály, a kocsis egymagában indult tovább, de bizony alig hagyta el Szegvár határát, Koczor Zsiga márás az újtát állta.

Anti bal kézfeje erősen megsajdult. Az obsitos odakapott, és dörzsölni kezdte a kesztyűn keresztül, mintha kigyúrhatná belőle a fájdalmat. Ismerős volt neki a név. Haj, de még mennyire!

A mérnök azonban nem vett észre ebből semmit. Feldúltan folytatta:

– A lovak hajtó nélkül is idetaláltak. Húzták magukkal a kocsit, rajta volt a nagy vasalt láda is, tudod, a pénznak való, de abban bíz nem találtunk mást, csak a Miska golyóval átlyuggatott testét.

Antal látott ennél cifrábbat is Boszniában, de megértette, hogy a helyieket miért kavarja fel az esemény. Ó azonban másra volt kíváncsi.

– Honnan tudják kendék, ki tette?

– Ki tette volna? Koczor Zsigán kívül más nem vetemedik efféle gázságra. Persze idegen zsiványok is elhajtanak olykor egy-egy jószágot, de a gyilkolás... az valami egészen más. Aki megteszi, annak oly árnyék vetül lelkére, hogy nem lehet többé visszaútja a rendes életbe.

Nem olyan nehéz ölni, mint hiszik! – gondolta az obsitos, de nem osztotta meg tapasztalatait a mérnökkal. – Csa az első viseli meg az embert.

– Csudálom, hogy még mindig él az a gazember – simított végig olajosan csillgó haján, egészen a nyakszirtjéig. – A betyárok nem szokták ilyen soká húzni. Néhány év alatt elkapják és felköti a legügyesebbet is. Ő pedig már akkor itt rontotta a levegőt, amikor még pendelyes kölyök voltam.

– Koczor Zsiga ebben is más – sóhajtotta Boros Frigyes.

Megint jelentkezett a fájdalom Anti kezében, de azért igyekezett odafigyelni a mérnök szavára.

– Senki nem tudja megállítani azt a gazembert. Ha megkíván valamit, el is veszi. Nem olyan, mint a Rúzsa Sándor volt. Ennek mindenegen, szegényből vagy gazdagból kerül ki a prédája. Látod amott azt a legényt, azt a vörös hajút? – mutatott a mérnök egy vékonydongájú kubikosra.

– Amelyik olyan szúrós szemmel méreget?

– Az, az! Na, fiam, őt Bartha Illésnek hívják. Van neki egy tizenéves forma húgocskája. Hát azt múltkoriban elkapta a Zsiga, és erőszakot tett rajta. Azóta szegénye nem csinál mászt, csak ül a sarkán, és előre-hátra billegve dúdolgat magában.

– És a családja? – szorult ökölbe Anti keze. – Tűrik szótlanul e gyalázatot?!

– Mit tehetnének egy haramia ellen? Ezek csak egyszerű parasztok, fiam. Egyik se mer szembeszállni a betyárkirállyal. Hogyan is mernék! Az a hír járja, hogy nem fog rajt' a fegyver. Meg hogy Koczor Zsiga paktumot kötött az ördöggel.

– És bátyámuram hiszi ezt? – dörzsölgette bal kezét az obsitos.

Boros Frigyes a vállát vonogatta.

– Magam sem tudom, mit higgyek. Nem vagyok babonás, de mással nehéz magyarázni ekkora szerencsét. Zsiga valahogy minden alkalommal kisiklik a törvény markából. Nem is tudom, mintha képes volna köddé válni.

Hmm, a komitácsik is ezt hitték magukról...

...de végül mindig besétáltak a csapdámba.

– És a csendőrök?

– Azok? – legyintett a mérnök. A mozdulatban benne volt, miként vélekedik róluk. – Mirkovits Lázár, a csendbiztos itt járt tegnap. Hallottad volna, mi szörnyen káromkodott, amiért Koczor Zsiga lóvá tette. Fogadkozott is, hogy nem nyugszik, míg fel nem kutatja a gazembert. No, majd elválik, mennyire gondolta komolyan...

* * *

A Tisza mentén tobzódik az élet. Különösen mikor az éj kezdi birtokba venni a tájat, olyankor adja zajos jelét a bámulatra méltó sokszínűségének. Napszálltakor megszólal a természet szimfóniája. A békák körusát milliárdnyi szúnyog döngése kíséri. A pájrát hívó csikasz áriájához a bölömbika mély búgása csatlakozik, és a vadludak sem maradnak ki a lápi koncertből.

A lassan hömpölygó folyó mellett soha nincs tökéletes csend, ám az itt élő pákászok, berki emberek füle még e hangzavarban is meg-hallja, ha idegen csónak közeledik.

Tudta ezt jól Mirkovits Lázár, a vásárhelyi csendbiztos, ezért már induláskor intette embereit, hogy oly finoman evezzenek, mintha csak a babájuk arcát simognatnák. A legények ki is tettek magukért, s bár így lassabban haladt a ladik, de sikerült feltűnés nélküli elérniük a berekben megbúvó szigetet.

Mirkovits kilépett a fövenyre, aztán odasúgt a embereinek:

– Ti itt maradtok, és csak akkor mozdultok, ha jelt adok. Értve vagyok?

Regős Bandi engedelmesen bólintott, Fejér Palkó azonban fiatal volt még, s ennél fogva túlságosan buzgó.

– De kapitány úr – súgta vissza –, nem lesz így veszélyes?

– Bízd ide! Egynek is nehéz zajtalannul odalopázni, nem még hárromnak. Ti csak hegyezzétek a fületeket!

Azzal elfordult a csónaktól, hogy elejté vegye a további ágálásnak, két marokra fogta puskáját, és amilyen halkan csak lehetett, megindult a kőhajításnyira levő nádkunyhó felé. A tűzrakó helyre elég volt egy pillantást vetnie, hogy megállapítsa, ezt bizony napok óta nem használta senki. Ha itt rejzőzik a betyár, hát hideg elemózsián kénytelen meghúzni magát. Mirkovits Lázár beleszimatolt a levegőbe, a dohány árulkodó szagát kereste, de hiába.

Talán egy másik szigeten bujkál a lator, vagy egy félreeső tanyán.

Puskacsövét előredugva, ujját a ravasz tartva lépett a kunyhóba.

– Möguntad az életöd, Lázár? – A mély, kongó hang, akárha krip-tából szolt volna. – Fegyörrrel gyüssz ide?

A csendbiztosnak igencsak meg kellett erőltetnie a szemét, hogy a félhomályban kivegye a földön gubbásztó ember körvonalait. A subás férfi ültében is termetesnek tűnt. Úgy nézett ki, akár egy kisebb-fajta szénakazal.

– Hagytam volna odakint?

Megmoccant erre a suba, és ahogy szétnyílt, a csendbiztos észrevette alatta a halványan világító amulettet. Formára nem különbözött egy ágacskától, csak hogy ez fényt adott ki magából. Nem erősebbet egy pisla gyertyánál, de épp elegendőt, hogy Mirkovits Lázár megláthassa a férfi keze ügyében heverő, rézfejű fokost. Tudta, hogy csak egyetlen lővést adhat le, ám ha elvéti, másodikra nem lesz ideje.

– Mit akarsz te éntúlem? – morogta az elvadult külsejű alak.

Fagyús, vállig éró haja volt, amilyet a pásztorokon látni. Kétoldalt befonva hordta, mintha a kurucidőkből itt rekedt bujdosó lenne. A mellkasáról érkező fényecske alulról világította meg az állát, és kísérteties derengésbe vonta az arcát. A férfi viselkedése nyugalmat és végtelen magabiztosságot sugallt. Vércseszeme úgy meredt a *belakodóra*, akár a terepszemlét tartó ragadozónak.

– Tudja azt jó!, kend.

A subás alak olyan gyorsan mozdult, hogy a csendbiztosnak elakadt a lélegzete. Azt még láttá, hogy a férfi meglendíti a karját és felé hajít valamit, de arra már nem maradt ideje, hogy félreugorjon, vagy védekezésül felemelje a kezét.

A csizmájá elé puffant valami.

Mirkovits Lázár nagyon nyelt, aztán a vállára akasztotta fegyverét, és lehajolt a csomagért. Remegő ujjakkal hajtotta szét a vásznat, majd megszámlálta a bankókat.

– Csak ennyi?

– Én viszöm vásárra a bűröm. Suttogásé' nem jár több.

– Nem úgy van a! Én nemcsak híreket hozok kendnek, hanem arról is teszek, hogy ne akadjanak a nyomára.

– Azé' nem fizetök egy krajcárt sem. Ha úgy akarnám, te se bukkanná' rám.

Mirkovits Lázár arcát előntötte a forróság. Becsapva, megalázva érezte magát. Az egész vármegyében nem akadt ember, aki ilyen hangot mert volna megütni vele szemben. Mit képzel ez a gazember! Egy csendbiztos becsülete többet takcsál egy köteg bankónál.

– Nem egyedül jöttem ám! – szűrte a fogai között. – Mi volna, ha most kiszólnék a legényeknek?

– Csak szójj – biccentette fejét oldalra a subás –, oszt' holnap három családnak lösz oka gyászóni Vásárhelytől.

A csendbiztost majd'szétvetette a düh, de azért maradt annyi józanesze, hogy ne kísérte tovább a sorsot. Ha másvalakiről lenne szó, tán megkockáztatja a harcot, na de Koczor Zsigával ki merne bajszot akasztani! Azt rebesgetik a pusztai népek, hogy az amulett miatt nem fogja a golyó. Ebben lehet is valami, mert lőttek rá eleget az életében. A betyárt öt vármegyében köröztek, és már a pandúrok idejében sem tudták megcsípni, pedig lassan harminc éve tartja rémuralma alatt a vidéket. Ajánlatosabb volt vele békében megférni.

Mirkovits Lázár nagy sóhajjal vette tudomásul, hogy legyőzték. És ehhez a betyárnak még csak fel sem kellett állnia ültéből.

Koczor Zsiga összevonta mellén a subát, és a halvány fény már elillant a kunyhóból.

– Ha nincs ögyéb mondandód, akko' fogd a jussod, oszt' kotródj!

A csendbiztos lépett hátra kettőt, de aztán megállt. A kapzsisága felülkerekedett az önérzetén.

– Mennyit érne meg kendnek, ha adnék egy újabb tanácsot?

– Most van pínzem öleg. Sokáig kitart.

– De amiről én beszélek, az könnyű munka, kis kockázat, szép summa.

Koczor Zsiga nem felelt azonnal.

– Möghallgatlak, oszt' ha okosan beszítél, a dolog végöztivel mögkapod a szokásos részöd.

* * *

Magányos élet a juhászé, de Verasztó Pesta szeretett magában lenni. Nem is igen fert a fejébe, hogyan bírják elviselni egymást huzamosabb ideig a városi népek. Itt a pusztán megesett, hogy álló hétag nem találkozott senki emberfiával. De még ha ide is evett valakit a fene, annak sem igen tudott miről beszámolni, oly egyformán teltek a napok. A nyájra vigyázott a két kuvasz, neki jóformán csak vizet kellett húznia a gémeskútból, amikor eljött az itatás ideje. Némelykor megkörmölte a jóságokat. Napjai nagy részét azzal

töltötté, hogy a subáján fekve szunyókált, vagy használati tárgyakat faragott, amit el tudott cserélni erre-arra Spiegler Ábrahámmal. Az öreg kereskedő Kecskemét és Hódmezővásárhely között ingázva olykor útjába ejtette az ugart, ahol Pesta legeletetett. Átvette a művesen megmunkált mángorlókat, kásakavarókat, sótartókat, és pénnzzé tette a vásárban. Mindketten jól jártak ezzel.

Verasztó Pesta esténként tüzet rakott, de nem azért, mert fázott volna így nyár derekán, se nem azért, hogy főzzön magának, hiszen jól elvolt őkelme hideg élelemmel, hanem csak avégett, hogy elriaszza a szúnyogokat meg a szemtelenebb réti csikaszokat. Büszke is volt rá, hogy nála sosem hibádzott a nyáj, amikor eljött ősszel a számadás napja.

Nyugatra, úgy félórányi járásra méltóság teljesen hömpölyögött az öreg Tisza, de az ártér közelebb esett ide. A nádasból ilyentájt szálltak fel a vízimadarak, hogy zajosan búcsúztassák a lenyugodni kézülő napot.

Verasztó Pesta eltette a faragást, mert a lassan bekúszó szürkületben már nem látta olyan jól az apró részleteket, és kár lett volna evégett elrontani a darabot.

Először a fiatalabb kuvasz vakkantott idegesen, neki még jobb volt a füle, de nemsoká csatlakozott hozzá a társa is.

A juhász felvonta szemöldökét, és arra kémlelt, amerre a kutyák orra állt. Ő még nem hallotta, csak sejtette, mi ingerelheti a kutyákat. Idegen jár a pusztán!

Ahogy így meresztgeti a szemét, egyszer csak megpillantotta az érkezőt. Éppen napnyugatról közeledett, a vörös napkorong úgy vette körbe fekete alakját, akár a szentekét a glória. Pesta mégsem valásos áhitatot érzett a látványtól. Megfogta kampósboltját, és a földre terített suba alá rejtette, de úgy, hogy azért a keze ügyében legyen.

A kuvaszok egész addig csaholtak, míg az idegen egy kőhajításnyira nem ért. Ott aztán odamordult valamit az ebeknek, és azok, jóllehet habozás nélkül nekimentek a farkasnak is, ha kellett, most meghunyászkodva odakúsztak a jövevényhez, és türték, hogy az megvakarja a fülük tövét. Az áruló kutyák boldog farkcsíválás köze-

pette nyalogatták az idegen kezét, mintha egyenesen ő lenne a gazdájuk.

Ejha! Garabonciások tudnak így hatni a jószágra, gondolta Verasztó Pesta, és bár igyekezett nem kimutatni, legbelül megmoccant benne valami zavaró, kényelmetlen érzés. Csak magára számíthat, ha az idegen rosszban sántikál.

- Adj isten! – köszöntötte a férfi a juhászt.
- Kendnök is – válaszolt Pesta, de fel azért nem állt.
- Akad-e hely a tűz körül egy magamfajta vándornak?
- Akad annak, ki jó szándék gyün.

Az idegen letelepedett a tűz másik oldalára, és maga alá húzta a csizmás lábát. Csak bámult a tűzbe hallgatagon, mintha megbabónázták volna a lángok.

A juhász sem szólt. Nem is volt, miről beszélnie, meg aztán nem ő ment vizitbe a másikhoz. Gondolta, majd csak kiböki, mit akar. Nyugalmat színlelt, félíg lesütött szemhéja alól azonban folyvást az idegent kémlelte. A fickó sötétkék zubbonyt viselt, sárga gombokkal és levelibékaszín hajtókával. Leginkább az volt furcsa, hogy a bal kezén kesztyűt hord, így nyár idején.

– Keresek egy embert – szólalt meg a vándor. – Haja kese, kétoldalt befonva, a szeme korom, a hangja mélyen kongó. Látta-e kend?

A juhász egyből tudta, kiről van szó, de a válasszal várt egy kicsinység, mert az erősen függött attól, ki akarja tudni. Az idegen nem úgy öltözött, mint egy csendőr, a kíváncsiskodása mégis arra hajazott. Vagy jöhettet a másik oldalról is. Meglehet, Koczor Zsiga küldte, hogy próbára tegye a hallgatását. Nem árt az óvatosság!

- Emléköznék, ha láttam vón.

És bizony emlékezett is. Életében nem félt annyira, mint tegnap este, amikor a betyárkirály beállított hozzá. Koczor Zsiga éhes volt, enni akart. Hál' isten csak addig maradt, míg elkészült a pecsenye, aztán továbbállt Pesta megkönnyebbülésére. Kutyábbal is végződhetett volna az eset!

- Szóval nem járt errefelé?

– Mán mögmondtam – morogta a juhász, és úgy tűnt, az idegen megelégszik a válasszal. – Nemigön gyün erre sönki. Van, ho' egy héтиg se.

Az idegen rábólintott, aztán lassan körbenézett. Aprólékosan megfigyelt minden.

– Szép nyája van kendnek, hallja-e!

– Szíp bizon – hagyta rá Pesta. – Kár, ho' nem enyim.

– Azért látom, jut belőle kendnek is – bökött fejével a vendég a nyárs felé, amelyen a tegnapi bárányhús aranybarna maradék illatozott. A vak is láthatta, hogy legfeljebb egy napja sütötték.

– Enni csak köll...

A juhász persze nem vágott volna állatot, ha rajta múlik. Ámde Koczor Zsiga megkívánta a zsenge húst, és ki mer vele ellenkezni. Ha Pesta tiltakozott volna, tán úgy fejbe kólintják, hogy ítéletnapig fel se ébred, a betyár meg, így vagy úgy, de megeszi azt a bárányt. Így aztán Pesta csak annyit dörmögött: *Néköm el köll számolni a jószág bűri-vel, mer'ho' a gazda tüzetősen át szok vizsgá'ni az elhullott állatok bőrit. Nem löhet rajt' szúrásnyom.*

Erre Koczor Zsiga azt felelte: *Akko' ott köll megbökni a jószágot, ahun mán amúgy is van rajt luk.* Így is tett!

– Jó étványa lehet kendnek – jegyezte meg a vándor.

Verasztó Pista elértette a dolgot. A másik is tudja már, hogy járt itt valaki, mert senki emberfia nem bírna annyit enni egy nap alatt, amennyi hibádzott a sültből. De az idegen nem firtatta tovább a dolgot.

– No, ha nem láttá, kend, akit keresek, hát nem láttá.

A juhász megkönnnyebbült, hogy nem kell tovább hazudnia.

A vándor felkászálódott, és leporolta az ülepét.

– Gondolom, nem is sejti, kend, merre járhat...

– Hunnét tudhatnám én aztat?

Pesta csupán gondolatban tette hozzá: *És ha tunnám, sö mondanám mög, mör a bötgyár arra intött búcsúzoul, töröjjem lö bajuszomról a zsírt. Mör ha netán mégis kicsusszanna valami*

a számon, akko' visszatér, és vélöm is azt cselökszi, amit a barival. Csak néköm vastagabb karót högyöz.

– Jól van, akkor úgy kérdem: Ha kend a helyemben volna, hol keresgélné?

Valamit már csak kell felelni, amivel megelégszik végre az idegen, gondolta a juhász, de vajon mi az, amiből még nem lehet baja?

Megvakarta a tarkóját.

– Holnap lösz Vásárhelyütt a nagyvásár. Onnét minden degesszö térnök mög a kereskedők. Én bizon arra kutakonnék...

* * *

Hun az ördögbe késleködik! – dohogott magában Koczor Zsiga.
– *Mán rég itt kéne lönnie a göthös öregnek!*

Egy évszázados fűzfa földig omló ágai mögül leste a Mártyély felől vezető utat. Alakját elrejtették a sűrű levélzetű vesszők, melyek úgy borultak fölé, akár egy hatalmas sátor. Innen jól szemmel tarthatta az utat, ő maga azonban láthatatlan maradt. Még az éjfekete lovának is jutott hely a lombok alatt, és a derék hátras, ahogy az egy betyárló-hoz illik, egykedvűen tűrte a várakozást. Nem úgy a gázdája!

Az istön rezsöljön mög, Lázár! Ha rászöödtél, hát én elevenön nyúzlak mög!

Már épp azon volt, hogy a fenébe az egészet, hisz a jól sikerült rablás után egy kisebb vagyon lapult a nyeregtáskájában, amikor végre meghallotta a távolban a kerézkörgést. Néhány perc múlva fel is tűnt a mondott ekhósszekér. Csak egyetlen ló húzta, pedig kettőnek való fajta volt.

Sebaj! – gondolta Zsiga.

Amúgy sem a lovakra fájt a fogta. Azokkal csak macera van. Bujkálni velük, etetni őket, míg orgazdát talál. A pénz sokkal egyszerűbb. És hol legyen pénz, ha nem egy vásárról hazatartó kereskedőnél, aki túl zsugori még aholhoz is, hogy kíséretre költsön?

Hát mégis igazat suttogott a Lázár!

Nem csoda, hogy bevált az ötlet, hiszen maga a csendbiztos tanácsolta a kereskedőnek ezt a „biztonságos” kerülő utat.

A bakon egy bánatos képű vénség zötyögött, kinek legfeltűnőbb ismertetőjegye minden bizonnal a nagycimpájú, szőrős füle volt. Úgy elmerült a gondolataiban, még azt sem vette észre, hogy a betyár előlép a rejtekéből és rászegezi a fegyverét. Csak miután megszólalt a mély hang, ami úgy kongott akár egy húrtalan nagybőgő, ha megüti, akkor kapta fel a fejét.

– Elő a pínzzel, te kutya! De gyorsan ám, ha kedvös az életöd!

Spiegler Ábrahám először a szívéhez kapott, aztán széttárt karjait az ég felé rázta.

– Jaj nékem! Már megint? – ajvékolta. – Hát mit véttem én, istenem?

– Mit hadoválssz, te gagyó? Mi a, ho' mán mögint?

Ábrahám olyan képet vágott, mintha nyúznák.

– Félórája sincs, hogy elszedte mindenemet egy gazember. Még ez egyik lovam, a szép hókát is elkötötte.

Koczor Zsiga a homlokát ráncolta. Mit beszél ez? Ugyan ki merészelné ilyet? Hát mindenki tudja, akinek esze van, hogy ez az ő birodalma. Szegedtől Szolnokig, Gyulától a Tiszáig, vagy még azon is túl. Senki se merné a kaszáját belevágni az ő búzájába. Hazudik ez a koszos zsidó, de majd ő megtanítja a móresre!

– Nem te vagy tán az a híros-nevezetös Spiegler Ábrahám, a kecskeméti kereskedő?

– De bizony én volnék, méltóságos uram.

– Most gyüssz a nagyvásáról, ahova kelméköt szokták vinni röndösen.

– Sokat tud rólam uraságod. De mondomb, hiába! El méltóztatott késni.

– Az majd elválik – morogta a betyár. – Mög né moccanj, ha kedvös az életöd! Né is pislogj, né is nyejj!

Feltúrta a szekér tartalmát, ami lévén, csak néhány rongyból állt, nem tartott soká.

– Hová rejtötted a pínzt, te gané! – üvöltötte Zsiga magából kikelve. – Éngöm akarsz rászödni?

– Hogy is mernék én olyat! Higgyen nekem uraságod!

– Nem kiraboltak, ahogy hazudod, hanem túladtál minden portékádon. Azé' üres a szekér.

– Tényleg eladtam minden, nem brahiból mondomb uraságodnak, ám a hasznót elragadta az a haramia.

– Hazudsz! Hun rejtőgetőd? Áruld el, vagy mögnyúzlak itt helybe! – Zsiga a nyakánál fogva rágatta a kis zsidót.

– De hát épp azt magyarázom, hogy kifosztottak.

– Mutasd a bugyöllárist!

Spiegler Ábrahám előhalászta erszényét, de mire átnyújhutta volna Zsigának, az durván kikapta a kezéből. Pedig már szemre is laposnak látszott.

Zsiga fejjel lefelé fordította, és alaposan megrázta az erszényt. Addig rázta, míg egyszer csak a tenyerébe pottyan egy ezüst máriás.

– Hát e'?

– Ja, hogy az? Majd' elfeledtem. Azt nagyságos uramnak hagyta az a lókötő. Azt izeni mellé, vendége kegyelmed egy icce borra.

– Micsoda?! – A betyár úgy képen teremtette a kereskedőt, hogy az hátrahencseredett a ponyva alá, és nyomban kiserkent száján a vér. – Még pimaszkonni mörsz?

– Esküszöm minden ősömre, igazat beszélek – törölgette felrepedt szaját a zsidó.

– Aki útonálló, nem eszöl ki ilyön tréfát, oszt' nem is hagy sömmít.

– Ez amolyan gavallér féle volt – tápászkodott fel a kis öreg.

Zsiga úgy érezte, menten megüti a guta.

– Úgy! Gavallér! No hiszön! Oszt' most danold csak el szépön, milyen vót az a bitófára való?

Spiegler Ábrahám alázatosan leszegett fejjel állt a betyár előtt, csak dús szemöldöke alól mert odapillantani.

– Udvarias volt, halk szavú. Kiről az ember elsőre nem is hinné, hogy rossz úton jár.

– Gúnyája miféle?

– Sötétkék zubbony, papagájzöld hajtókával, mint a szegedi bákknak.

– Akko' hát katonaszökeviny lösz! Oszt' a fizimiskája?
 – Olyan harmincas fiatalembert. Beretvált arcú, hegyes bajuszú, pomádés barna hajzattal.
 – Pomádés, mi? Majd gondom lösz erre az úri bőtyárra! – Jó hegyeset pökött a földre. – Na, erigy utadra, zsidó! Oszt' errű egy szót se, ha jót akarsz! – fenyegette meg az öreget a levegőbe emelt öklével.
 – El né járjon a pofád, teee!

– Esküszöm, nem mószerolom be uraságodat a hatóságoknak, hisz nincs is miért, ugyebár? Csak azt a másikat... A dezertőrt. Azt muszáj lesz! De alázatosan kérem uraságod, legalább a bugyellárisomat adja vissza! Tudja, családi örökség. Még a nagyapámtól kaptam...

Felhorkant a betyár:

– Baszom az öregapád istönit, hát nösze, ha annyira akarod! – Azzal Spiegler Ábrahám képébe vágta az üres erszényt. – Rúlam né mongya sönki, hogy kapcabötyár vagyok!

* * *

Bartha Illés felhajtotta a szekér hátsó saroglyáját, és azzal a lendülettel egyből rögzítette is. Felkászálódott a bakra Faragó Döme mellé, aki már indulásra készen fogta a gyeplőt. Mégiscsak az apjáé volt a szekér!

Boros Frigyes odalépett hozzájuk, egészen közel, hogy minél halabban tudjanak szót váltani.

– No, legények, tudjátok, mi a dolgotok.
 – Tudjuk bizony, Fridi bátyám – felelte Döme, és akár egy eminens az oskolában, felmondta a leckét. – Elhajtunk Orosháza felé, mígnem balra a hatodik tanyáhon nem érünk. Ott leemeljük a rakkamányt, és bevisszük a házba.
 – Majd azután?
 – A szekeret elrejtjük az istálló mögött a bozótosba, kifogjuk belőle a lovakat, és visszagyüvünk ide.

– Pontosan! – mondta a mérnök. – Csak ügyesen, legények! És erről senkinek egy kukkot se, mert ha kitudódik, mindenki megüthetjük a bokánkat.

– Hallgatunk, mint a sír.
 – De siesseltek ám, mert hajnal előtt lesz még itten egy kis különmunka.
 – Külön pénz is lesz? – incselkedett Bartha Illés, a mérnöknek azonban nem volt hangulata a tréfákhoz.

– Még az is meglehet – szólt nagy komolyan –, de ha pénz nem is, azt megírhatem, hogy olyan jutalmatok lesz, amiről álmnodni se mertek.

– No, csak tréfából mondtam – csillogott pajkosan Illés szeme.
 – Tudja Fridi bátyám, hogy kendnek ingyen is szolgálunk.
 – Tudom, fiam, tudom – bólintott a mérnök, azzal rásózott az egyik jószág temporárára. – Járjatok szerencsével!

A lovak meglódultak. Boros Frigyes nézte egy darabig a távolodó szekeret. Megbízott a legényekben. Mindkettőnek alapos oka volt, hogy segítsen, aztán majd ha elvégzi a dolgot, sírig tartsa a száját. Amikor a mérnök visszaindult a táborba, senki nem hallotta, mit dörög az orra alatt.

– Hinnye, Anti fiam, remélem, tudod, mit csinálsz!

* * *

Micsoda szégeny! Koczor Zsigának csak egy máriás jut, a pimasz latornak meg a zsíros zsákmány! Ezt nem túrheti!

Ilyen csúfság nem esett meg vele, ami óta feleskapott betyárnak, pedig lassan harminc esztendeje annak. Persze máskor is előfordult, hogy vetélytársa akadt valamelyik meggondolatlan legény személyében, de az ilyeneknek hamar elvette a kedvét. Ez az *úri betyár* sem úszhatja meg!

Ámbár azt el kell ismerni, ez a fickó ördöngös lehet a maga módon. A többi surbankót hamar megtalálta valamelyik csárdában, ahogy már nyakára hágtak a zsákmánynak. Olyankor aztán elég volt a fülük mellé csördítenie a karikással, hogy észhez térjenek.

Emennek meg a nyomát sem leli. Pedig átnézte az összes bűvöhelyet a környéken, és ha van valaki, aki ismeri minden, az bizony Koczor Zsiga!

Már csak ez az egy lakatlan tanya volt hátra, amit nem véletlenül hagyott a végére. Nem járt itt vagy harminc éve. Babonásan kerülte a helyet, mert arra emlékeztette, hogyan siklott ki az élete. Itt szerezte az amulettjét. Itt kezdődött minden...

Legénykorában béresként szolgált a Sebők gazdáéknál. Azok mindig jól bántak vele. Tudta ezt, mert gyakran beszélgetett más bérésekkel, akik sokat panaszoltak lelketlen gazdáikra. Mondták is neki, becsülje meg a jó dolgát. De Zsiga elégedetlen volt.

Szörnyen igazságtalannak tartotta, hogy egyeseknek minden megád az isten, másoknak meg semmit se. Sebők Boldizsárnak volt földje, háza, barmai, ifjú asszonya, neki meg csak egy rend öltöze- te, és az is kezdett már foszlani. Hát csoda, ha néhanap felöntött a garatra bánatában? Ugye, nem!

Egy cseppnyi boldogság, vagy legalább búfelejtés neki is jár!

Olyankor aztán ritkán állt meg két iccénél alább. Többnyire ad- dig nyakalt, míg volt pénz a zsebében. Néha annál is tovább. Ha- mar összegyűlt a tartozás. Azt meg előbb-utóbb ki kell fizetni, mert híre megy.

Végül egy nap elcsapta a Sebők gazda. Semmirekellőnek nevez- te, és elzavarta a háztól. A bérét ugyan kiadta, de mire volt az elég! Még a tartozás felét sem tudta volna megadni. Így hát elitta azt is.

Aztán hajnalban visszament a tanyára.

A pejkóért!

Annak árából rendezni tudta volna minden adósságát.

Sebők gazdának meg mi az? Tavaszra vett volna másik lovát.

Itt kezdődött minden. Ezért kerülte idáig ezt a helyet. De hát mit lehet tenni, ha máshol nem találja ezt az úri csirkefogót?

A büszkesége végül erősebbnek bizonyult a fenntartásainál.

Kitartóan fújt a szél. Zsiga körül baljósan suhogott a nádas, ami- kor lovát kikötötte egy nyárfához. A nyergetáskában volt minden rablott vagyona, mégsem félt, hogy bárki is hozzá merne nyúlni. A fellegek eltakarták a holdat, de Zsigának ez nem okozott nehézséget. Ha látni akart a sötétben, csupán elő kellett vennie az amulettjét.

A meggroggyant tetejű ház apró ablakai fekete szemekként bámul- tak az éjszakába. Még egy mécses sem világított odabent. Zsiga még- is érezte a zsigereiben, hogy rátalált az idegen rejtekheleyére. Óvatos léptekkel közelített az ajtó felé, amikor apró neszт hallott az istálló felől. Úgy döntött, előbb azt veszi szemügyre, nehogy meglepetés érje. Csendben odalopódzott, és belesett a düledező melléképületbe.

Odabent egy hóka álldogált egykedvűen. Néha lusta mozdulattal melegyintette a farkát, hogy elhessegesse a legyekeket. Nocsak, a zsi- dó lova!

Koczor Zsiga farkasvigorra húzta a száját. *Mögvagy, te gazem- bőr!*

Másodszor is nekiindult a háznak, de félütön sem járt, amikor ismét zajt hallott. Ezúttal a földút felől. Zsiga meglapult, és a furcsa, nyikorgó hang forrását kereste.

Egy sötét alakot fedezett fel, aki mozdulatlanul bámult egyenesen felé. Ám annak, hogy észrevette volna a betyárt, nem adta semmi jelét.

Koczor Zsiga elbizonytalannodott. Most akkor lelepleződött, vagy sem?

Mérickskélte egy darabig az idegent, de az továbbra sem moccant. Eh, mégsem maradhat itt hajnalig!

A betyár elszánta magát a kezdeményezésre. Lassú, határozott léptekkel megindult a különös alak felé. Ahogy egyre közelebb ért hozzá, úgy oszlott el apránként minden aggodalma. Kedve lett volna felnevetni saját ostobaságán. Hisz ez csak egy madárijesztő!

A szél bele-belekapott a bábu gúnyájába, megdagasztotta, akár a száradni kilögatott lepedőt, és ettől keletezett az a bizonyos nyikorgó hang.

Zsiga megtörölte a homlokát. Nem értette, mi van vele. Évek óta nem érzett még csak hasonlót sem. Nem félelem volt ez – még szép! –, Koczor Zsiga nem ijed meg senkitől, hanem egyfajta nyugtalanság.

Aztán az ütött szöget a fejébe, ugyan kinek juthatott eszébe madárijesztőt állítani ide, ha egyszer nem lakik a portán senki? És milyen veteményesből akarják elűzni a madarakat? Nem látott a ház körül megművelt földet.

Közlebb ment. Innen már jól ki tudta venni, hogy a madárijesztőt egy vastagabb karóra kötözték. Az is feltűnt neki, hogy bárki is készítette, nem sajnálta róla a ruhát. Igaz, régi szűrt aggattak rá, de olyat, amit csak módosabb gázdák engedhettek meg maguknak. Sebők gazda is épp ilyet hordott. A pörgekalap alól szalmahaj lögött szanaszét.

Különös bábu, fordított hátat a betyár, *de a házban lapuló gazfickó még különösebb*. Mielőtt átküldi a másvilágra, gondja lesz rá, hogy kiszedje belőle, mi végre állította ide.

Azért csak nem hagyta nyugodni valami. Visszalépett, és szét-húzta a madárijesztőt a szűrt.

A pörgekalap megemelkedett, és kivillant alólá két szem.

Zsiga olyan páros lábú rágást kapott a gyomrába, hogy elterült a hátán. Szinte megbénította a fájdalom. Görcsbe rándulva szorította hasára a tenyerét. A madárijesztő elengedte a T-alakú keresztrudat, amibe eddig kapaszkodott, és meglendítette katonacsizmás lábat a betyár arca felé.

* * *

A bezúzott orrából szétáradó fájdalom téritette magához. Ki tudja, meddig hevert eszméletlenül! Torka kiszáradt, akár a tapló, és ahogyan megmozgatta a száját, érezte a bajszába alvadt vért is. Próbált felülni, de megkötözött kezével nem ment könnyen. A lábat is megbéklyózták. Ráadásul valami koporsószerű látába tették, míg ájultan feküdt.

– Vizöt! – hörögte. Hangjában nyoma sem volt az egykori mély zengésnek. Inkább egy öreg varjú károgására hasonlított. – Vizöt!

Halvány fény égett a szobában, amelyben találta magát, de fekvő helyzetben nem sokat látott belőle, leginkább csak a pór födémből készült mennyezetet.

Aztán behajolt fölé egy hetyke bajszos fej.

Zsiga biztos volt benne, hogy még sosem találkoztak ezelőtt, valahogy mégis ismerősnek tüntek a fickó vonásai. Sötétkék katonazubonyt viselt, és a haja olajosan csillogott. Illett rá a zsidó személyleírása.

Ez a gazember tör hát a babérjaira! Most biztos nyeregben érzi magát, de nem tudja, mert nem is tudhatja azt, amit Zsiga: Nincs olyan ember a földön, aki legyőzheti őt, a betyárkirály! Szorult helyzete csak pillanatnyi, és isten kegyelmezzen az idegennek, amikor majd kiszabadul!

Egyelőre nem viselkedett ellenségesen a ficsúr. Még egy csobolyót is Zsiga szájához tartott.

A betyár nem törödve felrepedt szájával, nagy kortyokban nyelte a gyenge homoki bort.

– Ki az ördög vagy te, és mit akarsz éntűlem? – kérdezte, miután végzett az ivással.

– Rögtön megtudod – felelte az idegen. Egy cseppnyi félelem sem érződött a hangjából, és már ebben is különbözött mindenkitől, akivel csak Zsigának mostanában dolga akadt.

Benyúlt a betyár hóna alá, és ülő helyzetbe húzta.

– Nézz csak körül! Nem ismerős?

Hogy ne lett volna az!

Pedig vagy harminc esztendeje már annak az átkozott éjszakának. Az is épp ilyen viharos volt. A szél elnyomott minden hangot. Legalábbis az ifjú Koczor Zsiga ebben reménykedett...

Hát miért nem bírt aludni Sebők gazda?! He? Miért?

Kellett neki felriadienia a kutyaugatásra... Rajtakapta, dulakodtak, aztán Zsiga valahogy a földre került. No hiszen, könnyű fellökni egy részeget! Arra már nem emlékezett, hogyan került kezébe a vella. Arra sem, mikor döfött. Csak Sebők gazda kigúvadó szeme

maradt meg benne, és az, hogyan hápog az istálló falára tűzve, mint egy hatalmas bogár, miközben orrán-száján dől a vér.

De a viselős asszonyát... azt bíz isten nem akarta bántani. Maradt volna odabenn! De jött, meglátta, felismerte, sikoltozott, hiába förmédte rá, hogy hallgasson. A nő elszaladt, vissza a házba. Nem hagyhatta annyiban. Feladta volna a pandúrokknak. Mert akkor még pandúrnak hívták a csendőröket. Ha pedig elkapják, oly mindegy, hány gyilkosságért lógatják fel. A kötél attól nem lesz vastagabb!

El kellett hallgattatni. Utána támolygott, berúgta az ajtót, ráterdelt a nő mellére, és kérges tenyerét a vergődő fehérnél torkára szorította, amíg az egyet is mozdult alatta. A pulyára addig nem is gondolt. Csak aztán, mikor már minden elcsendesedett. Anya nélküli így is úgy is megguszta volna. De ha már ez a sorsa szegénynek, hát legalább holtában legyen haszna. Teljesítse be a jóslatot!

Zsiga elővette a bicskáját, és kimetszette a gyermeket a halott anyja hasából. A kölök csak nézett rá, de nem sírt. Véres volt, fázhatott is, mégse nyikant meg.

Zsiga nézte az ártatlant, és arra gondolt, ez nem ártott neki. Elárulni sem tudja. Ő ugyan el nem veszi az életét. Anya nélküli úgysem marad sokáig életben. Ott hagyta hát a tanyán, hogy az éhség meg a hideg elvégzze helyette a dolgot.

Csak egyetlen metszést ejtett rajta.

De ez már régen volt.

– Nem tudom, ki fia borja vagy, de azt ajánlom, engöd el most azonnal, különben mögkeserülök!

– Fenyegetőzássel nálam nem sokra mész. Nem félek töled.

– Pödig jól tönnéd! Tudod te, ki vagyok én?

– Jobban, mint azt szeretnéid. Koczor Zsiga a neved, és betyárkálynak hívottad magad. De én nem látok itt semmiféle királyt, csak egy mocskos lelkű, hitvány férget, aki ráadásul csapdába esett.

Ezt tényleg nem lehet megrémíteni, értette meg a betyár, mással kell próbálkozni.

– Talán a vérdíjat akarod? Kétszörösét adom nékőd, ha most elengödpsz.

– Nem tudsz megvesztegetni. Engem nem érdekel a pénz.

– Akko' hát mit akarsz?

– Igazságot – felelte az idegen –, semmi más. Itt az idő, hogy bűnhődj a vétkeidért.

Zsiga azon töprengett, hogy ha a ficsúr meg sem próbált az élétré törni és a kitűzött vérdíj sem érdekli, pedig az szép summa volt, akkor hogyan képzelheti el a büntetést.

– Hah! Adj nyugodtan a csendőrök kezire! Nem sokáig löszök rab. A csendőrbiztos neköm igön jó komám.

– Jó tudni! Csakhogy eszembe sincs a törvény elé vinni téged.

Most már végképp nem értette Zsiga, mi lehet az idegen szán-déka... Talán át akarja venni a helyét? Akkor ez is csak amolyan, aki fittyet hány a szabályokra.

– Ha nem tiszteled a törvényt, te sem vagy jobb nálammal.

– Meglehet.

– De akko' mi különbség teközted mög énköztem?

– Az, hogy én nem bárányokra vadászom, hanem toportyánra.

Koczor Zsiga eszelősen felnevetett. Ez a szerencsétlen az erkölcs bajnokának képzeli magát!

– Te akarsz engömet elítélni, mi? Hát mit tudsz te rúlam? Mit tudsz te arrúl, milyen kutyául bántak énvelőm? Hogy milyen vót szégenységenben élni? Elhatároztam, hogy én biz nem nyomorgok tovább, oszt' ha ehhön az köll, hogy elvögyem a tehetősöktől a magamét, akko' elvöszöm. Mégpödig minden szégyön nélkül.

– Ezzel mentegeted magad? A nehéz sorossal? – A ficsúr megvető grimaszra húzta száját. – Milliók élnek nehéz körülmények között, akik minden gondjuk ellenére is képesek megőrizni a méltóságukat. Nem állnak betyárnak csupán azért, mert szegények és elnyomottak. Miféle világ lenne, ha mindenki azt tehetné, amit akar? Ha az erősebb, az aljasabb mindig elvehetné a gyengétől, amit csak megkíván?

A betyár látta, hogy szép szóval nem vághatja ki magát.

– Mögbánod te még, hogy Koczor Zsigával kezdtél, haj, de még hogy mögbánod! Hát nem tudod, hogy néköm nem árthat sönki?

Nem a levegőbe beszélt. Harminc évvel ezelőtt megjövendölte neki egy cigányasszony, hogy az amulett birtokában szinte sebezhetetlen lesz. És eddig igaznak bizonyult a jóslat.

– Egy valaki azért mégicsak képes rá.

Koczor Zsiga gyanakodva fúrkészte a férfi arcát. Vajon tud a kivételeiről?

– A' mán rég nem él.

Az idegen lehúzta a kesztyűjét, és a betyár szeme elé tartotta bal tenyerét.

– A' nem löhet! – bámult Zsiga megrökönyödve a kézre, amelyről hiányzott a gyűrűsujj.

Már tudta, miért volt olyan ismerős a ficsúr képe. Mellkasán érezte, ahogy felforrósodik az amulett, amelynek apró megsárgult köröm volt az egyik végén. Szinte égette a bőrét. Mintha ellene fordult volna a talizmán, a „meg nem született gyermek” ujja, ami hűen szolgálta minden körülmények között.

Kivéve most...

...amikor eljött a gyermek!

Zsiga kiguvasztotta a szemét.

– Igen, én vagyok ama Sebők Boldizsár fia, akit otthagytál volna elpusztulni – erősítette meg a felismerést a kékmundéros ficsúr. – Talán jobban is jártam volna úgy! De szerencsémre, vagy ki tudja, mondhatom-e szerencsének, éppen erre járt a csongrádi mérnök. Rám talált, magához vett, felnevelte. Boros Frigyes, áldassék a neve, apám helyett apám volt. Ő pótolta valamelyest, amit te elragadtál tőlem. Most viszont eljött a törlesztés ideje.

– Te ostoba! Hiába fogtál mög. Elveszöjténi még te sem tudsz. Előbb vagy utóbb, de kiszabadulok, oszt' akko' jaj lösz nekőd!

Az obsitos megvonta a vállát. Visszanyomta a betyárt a ládába. Zsiga hiába vergődött, a fickónak acélból voltak az izmai.

– Nem is baj, ha nem lehet téged megölni – mondta. – A halál úgy is túl enyhe büntetés lenne számodra.

Azzal rácsapta Zsigára a láda fedelét.

* * *

Boros Frigyes elégedetten szemlélte a kövekből rakott halmot.

– Derék munkát végeztetek, fiaim!

Egy idegen talán furcsállotta volna, minek hordtak éjszaka több mászányi követ az új mederbe, mintha ki akarnák burkolni az alját. De a mérnök tudta, mit miért csinál, és ez elég volt.

– Igyekeztünk, Fridi bátyám – mosolygott Bartha Illés fáradtan. Egész éjjel megállás nélkül ástak Faragó Dömével, és egyszer sem kérdezték, mire jó, hogy titokban kell tartaniuk. – De most már igazán elárulhatná, mi volt abban a lágában!

– Veszett farkas! Az volt.

– Farkas? – Illés úgy nézett, mint aki nem tudja eldöntenи, hogy tréfát úznek vele, avagy komolyan beszélnek hozzá. – Miféle farkas az, amelyik emberi hangon nyöszörög?

Habár Boros Frigyes úgy vélte, a legényeknek is annál jobb, minél kevesebbet tudnak, számított rá, hogy nem ússza meg valamiféle magyarázat nélkül a dolgot.

– Olyan, amelyik meghágja a húgodat... – vágta Illés képébe. Majd Döme vállába bökött csontos ujjával. – Neked pedig halára tudja marni az apádat! Hát olyan farkas ez!

Bartha Illés képe eltorzult. A mindig békés Faragó Döme meg úgy rászorított az ásónyélre, hogy kifehéredtek az ujjbütyei.

– Ha előbb tudom, vagy két össel mélyebbre ásom.

– Jól van az így is – nyugtatta őket a mérnök. – Holnap átvágjuk a gátat, és a Tisza örökre elrejti majd. Én mondom, Attila sírját előbb találják meg, mint ezt itt.

Ezen a helyen sosem fogják keresni az átkozott betyárt, aki, ha igaz, amit Anti mondott, se megszabadulni, se meghalni nem tud az amulettnek köszönhetően. A kubikosok bérénék való ládába zárva elevenen kell sínylődni tenger vétkéért, míg világ a világ.

A két legény hallgatni fog, és nemcsak azért, mert részt vettek a betyár eltüntetésében, hanem azért is, mert személyes okuk volt a

bosszúra. Nem véletlenül esett éppen kettejükre a mérnök választása. A törvény képtelen volt megadni nekik az igazságot, de megadta nekik Sebők Anti, aki most, hogy megtorolta a családján esett szörnyűségeket, újra büszkén viselheti az apja nevét.

Anti hajnal előtt érkezett meg a szekérrel, ami elé Spiegler Ábra-hám hóka lovát fogta, meg egy hatalmas, ejfekete mént. Hozta a nagy vasalt lásdát is. Épp jókor, mire a legények elkészültek a gödörrel. A temetésben ugyan nem akart részt venni, de ezt senki nem rótt fel neki. Hiszen ő már megtette a magáét. A fekete betyárló nyereltás-kájából kivett kétzsáknyi pénzt, és átadta Borosnak.

– Talán hiányzik belőle valamennyi. Én nem tudom, nem számoltam.

– Sose bánd, fiam, így is áldani fogják a neved.

– No, épp azt szeretném elkerülni. Hagyja ki a nevemet, bátyá-muram, ha kérhetem! Mondja inkább, hogy Koczor Zsiga szállott magába, és ő adta vissza, mielőtt kivándorolt Ámerikába.

– Nem fogják elhinni, de sebaj! – vigyorgott az öreg. – És te?

– Én? Mi van velem?

– Hova mész innen?

Sebők Anti képére szerény mosoly lopódzott.

– Először is Kecskemétre. Ismerek egy járavalókereskedőt, aki-nek már nagyon hiányzik a lova. Nem is beszélve a „kölcsönvett” pénzéről. Ne várjon tovább a derék öreg!

– És aztán?

– Azt hiszem, ellátogatok Vásárhelyre. Valami azt súgia, hamarosan megüresedik ott egy hely a csendőrségen. Én meg valahogy kedvet kaptam, hogy megtisztítsam a környéket azoktól, akik a népet sanyargatják. Tudja, Fridi bátyám – kacsintott le Anti a fekete mén nyergéből –, nemcsak a Tiszának van szüksége arra, hogy új meder-be tereljék.

LIDÉRCFÉNY KÖNYVEK

A Lidércfény a kezdetektől fogva igyekezett lehetőségeihez mértén támogatni a kezdő, amatőr írókat. A weboldal indulása után három évvel írtuk ki első pályázatunkat, amelyet azóta számos másik követte. Kezdetben a 2007-ben indult folyóiratunkban publikáltuk a nyertes pályaműveket. Mára azonban az igények is változtak, így ez már nem tűnt számunkra elégnek. A kor elvá-

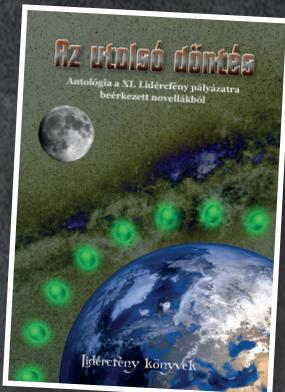
rásainak megfelelően ezért két legutóbbi pályázatunk legjobb műveit e-book formájában tettük közzé, természetesen a nyertesek novelláival kezdve.

Ha kedveled a nem szokványos történeteket, akkor az alábbi antológiák épp neked való!

Kíváncsi vagy arra, hogy a vámpírok hogyan boldogulnak a világúrban? Netalán arra, hogy egy világúrból származó vírus hogyan hat az emberiségre?

Akkor a ez a két kötetünk neked szól!

Az antológiák ingyenesen, több formátumban letölthetők innen:
<https://konyvek.lidercfeny.hu>

LIDÉRCFÉNY KÖNYVEK

„Két alak görnyedt a műszerek felett. A laboratóriumban homály uralkodott, csak a jelzőfények vöröse, sárgája és kékje villódzott erőtlenül a tudósok feje fölött villódzó diagram zöld fényében. A feszült csendet csak a berendezések zizzegése, zümmögése, kattogása törte meg, a két ember nem szolt. minden figyelmüket a szerkezetek adatainak értelmezése kötötte le.

Hosszasan vizsgálták a kijelzőket, az irányítópult egyik részéből előkígyöző kriksz-krakszos papírcsíkot, de főleg a diagramot, amely az úrben száguldó ember alkotta tárgy életjele volt. Úgy látszott, minden rendben. A szputnyik a kijelölt pályán haladt, és megkezdte a feladata véghajtását...”

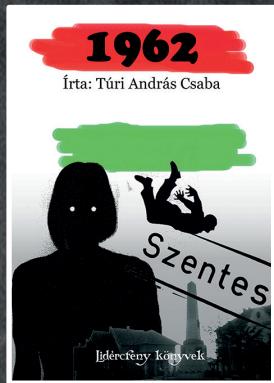
Olvasnál valami olyat, ami horror, de mégis szellemesen szórakoztató?

Akkor a simagöröngyösi zombi apokalipszis neked szól!

A két kötetes antológia ingyenesen, több formátumban letölthető:
www.zombiapokalipszis.hu

LIDÉRCFÉNY KÖNYVEK

Magyarország, 1962 – Egy alföldi kisvárosban megjelenik egy belügy-miniszteriumi nyomozó. Vajon mi keresni valója lehet ennek a kollégái szerint is kissé különc figurának a szentesi éjszakában?

Túri András Csaba rendkívül plasztikus, intenzív, látomás-szerű képekkel és leírásokkal örvendeztetи meg az olvasót a távoli múltról és a jövőről is. Ügyesen, értő módon helyezi a misztikumot a realitásba. Ezáltal válik szurreálissá ez a mágikus-realista alkotás.

A kötet ingyenesen, több formátumban letölthető innen:

<https://konyvek.lidercfeny.hu>

LIDÉRCFÉNY ONLINE

Ha tetszettek az antológiában olvasott novellák, látogass el weboldalunkra, a Lidércfény Online kulturális magazinra is, ahol számos további alkotást találhatsz a szépirodalomtól kezdve a sci-fi, a fantasy és a horror zsánereken túl a neoprimítivizmusig.

Nem csak novellák, hanem versek, esszék, film- és könyvajánlók is megtalálhatók az oldalon. Mindehhez hozzá is szólhatsz, véleményt formálhatsz, vagy akár a te alkotásod is beküldheted egy gyors és egyszerű regisztráció után.

www.lidercfeny.hu

A magyar monda- és mesevilág talán az egyik leggazdagabb legendárium. Mesehőseink a szegény legénytől a királyfig szinte minden társadalmi réteget felölelnek. A történetekben különös, furcsa lények garmadája bukkan fel a topoptyántól kezdve a lápi lidércig.

Ez ihlette meg Nagy Gergely grafikust, aki csodálatos festményeken keresztül kalandozott el ebben a világban.

A képek pedig megihlettek számos alkotót, akik fantasztikus történeteket írtak, hogy megelevenítések, átélnézővé tegyék mindezt.

Felbukkan itt apa-lánya páros, akik mások számára láthatatlan ellenségekkel küzdenek meg.

Olvashatunk különös körörl, mely évről-évre lesúlyt a falura.

Garabonciások, betyárok, huszárok, boszorkányok, csendőrök, elát-kozott parasztemberek történetein keresztül élhetjük át egy különös világ eseményeit.

